

Олена ЕЙХМАН

**ОСНОВИ ДИЗАЙНУ
ТА ЕСТЕТИЧНОГО
ОФОРМЛЕННЯ
ЗАКЛАДІВ РОЗМІЩЕННЯ**

Олена ЕЙХМАН

ОСНОВИ ДИЗАЙНУ ТА ЕСТЕТИЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ ЗАКЛАДІВ РОЗМІЩЕННЯ

Науково-методичний центр ВФПО
2025

УДК 721 (075.8)

Рекомендовано Науково-методичною радою Науково-методичного центру ВФПО
(протокол №1 20.01.2025)

Рецензент

Олена ЮДІНА, доктор економічних наук, професор кафедри туризму та готельно-ресторанної справи Університету митної справи та фінансів, м. Дніпро.

Ейхман О.

Основи дизайну та естетичного оформлення закладів розміщення : навчальний посібник / О. Ейхман. – Київ : Науково-методичний центр ВФПО, 2025. – 237 с.

ISBN 978-617-7283-74-3

Інтерактивний навчальний посібник «Основи дизайну та естетичного оформлення закладів розміщення» структуровано у три змістові модулі, які послідовно розкривають організацію внутрішнього простору закладів розміщення та благоустрій території, які мають бути орієнтовані на потреби рекреантів.

Розкрито теоретичні аспекти базових стилів інтер'єру приміщень та дизайну предметів для інтер'єру закладів розміщення; визначено базові техніки декоративно-ужиткового мистецтва, які можуть бути використані в оздобленні внутрішнього простору готелів. Визначено основи озеленення приміщень та техніки ландшафтного дизайну, прилеглої території закладів розміщення.

Посібник рекомендовано для здобувачів освіти за спеціальністю 241 Готельно-ресторанна справа (Hotel, restaurant and catering) закладів професійно-технічної та фахової передвищої освіти для дисциплін, орієнтованих на естетичне оформлення та дизайн закладів розміщення.

ISBN 978-617-7283-74-3

УДК 721 (075.8)

© Олена ЕЙХМАН, 2025

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ДИЗАЙН ПРЕДМЕТІВ ІНТЕР'ЄРУ	6
1.1. Поняття інтер'єру. Поняття комфорту	7
1.1.1. Комфорт у готельному номері. Види комфорту	9
1.1.2. Стили оформлення інтер'єру (античний, бароко, класицизм, ампір, модерн, хай-тек, мінімалізм, еклектика, ар-деко, лофт)	10
1.2. Сутність принципів дизайну (відповідність змісту, цілісність, традиції, єдність форми та змісту тощо)	22
1.2.1. Засоби художнього конструювання (пропорції, повтори, симетрія та асиметрія, контраст, нюанс)	23
1.2.2. Колористична композиція житлових приміщень і приміщень адміністративного призначення готелю	28
1.3. Поняття «світлового дизайну»	38
1.3.1. Якісні та кількісні характеристики освітлення	39
1.3.2. Місцеве та загальне освітлення номерів	39
1.3.3. Підбір елементів освітлювальної арматури. Засоби освітлення номерів	42
1.4. Поняття про конструкційні матеріали для облаштування власного інтер'єру	47
1.4.1. Шпалери в сучасному інтер'єрі	50
1.4.2. Види шпалер. Недоліки і переваги різних видів шпалер	51
1.4.3. Правила підбору шпалер	57
1.4.4. Шпалерні роботи	58
1.5. Оздоблювальні матеріали в обробці стін	61
1.5.1. Скло як обробний матеріал	61
1.5.2. Фарби, лаки, фарбники	62
1.5.3. Мінеральні в'язівники, метали, пластмаси	66
1.5.4. Керамічна плитка та природні камені	67
1.6. Лісові матеріали в оздобленні інтер'єру	72
1.6.1. Декоративні властивості деревини. Види деревини за ступенем важливості. Недоліки деревини. Декоративні елементи, для яких використовують дерево. Замінювачі натуральної деревини	76
1.6.2. Декоративне покриття підлоги. Килимові покриття та їх види. Ламінована підлога. Підлога з пресованого пробкового матеріалу. Підлога зі штучного паркету. Паркетна дошка	82
1.7. Озеленення в інтер'єрі готелів і його функції (естетичні та утилітарні). Активна та нейтральна система озеленення. Естетичне розміщення рослин	93
1.7.1. Загальні принципи створення зимового саду	96
1.7.2. Аранжування і розміщення кімнатних рослин в інтер'єрах готелів	97
1.7.3. Загальні принципи догляду за кімнатними рослинами. Умови утримання кімнатних рослин	99
РОЗДІЛ 2. ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА В ДИЗАЙНІ ГОТЕЛІВ	104
2.1. Декоративне мистецтво в обробці архітектурних деталей і елементів	105
2.1.1. Принципи підбору декоративних елементів в оздобленні стін	105
2.1.2. Декоративно-ужиткове мистецтво	106
2.2. Національні традиції в мистецтві	109
2.2.1. Орнамент та його роль у композиції	110
2.2.2. Найпоширеніші орнаменти	112
2.3. Декоративно-ужиткове мистецтво в інтер'єрі	120
2.3.1. Характеристика декоративно-ужиткового мистецтва, його завдання, специфіка	120

2.3.2. Сфера використання декоративно-ужиткового мистецтва, принципи використання в інтер'єрі. Напрями художньої творчості в ужитковому мистецтві	123
2.4. Писанкарство	127
2.4.1. Символи природних явищ у писанках	128
2.4.2. Матеріали, інструменти та пристрої для виготовлення писанки	131
2.4.3. Техніки розписування писанок	134
2.5. Створення різних фактур із паперу та картону	140
2.5.1. Екомеблі з паперу в інтер'єрі	140
2.5.2. Декор з паперу в інтер'єрі	141
2.6. Техніка макраме	144
2.6.1. Плетіння у техніці макраме. Підбір матеріалу. Оздоблення намистинами	145
2.6.2. Плетіння гачком. Витоки плетіння гачком. Прийоми плетіння. Схеми та зразки	149
2.6.3. Гобелен – цікава техніка декоративно-ужиткового мистецтва. Ниткографія – нетканий гобелен	153
2.6.4. Ізонитка: витоки та технологія	156
2.7. Мозаїка як вид декоративного мистецтва	158
2.7.1. Мозаїка в сучасному інтер'єрі	158
2.7.2. Матеріали та технології	160
2.8. Вітражі: традиційні, «Тіфані», із прозорих кольорових плівок та вітражі, комбіновані з іншими матеріалами декоративного мистецтва. Пластичне рішення композиції тематичного вітражу	165
2.8.1. Техніка виготовлення вітражів	167
2.8.2. Вітражний розпис	172
2.9. Декупаж як техніка декорування. Матеріали. Пласке, об'ємне декорування та їх комбінації	174
2.10. Скрапбукінг	181
2.10.1. Базові техніки скрапбукінгу (дистресінг, ембосінг, штампінг)	181
2.10.2. Базові стилі скрапбукінгу (вінтаж, європейський стиль, херитейдж, американський стиль, шеббі-шик, клин-енд-симпел, фрістайл, міксед-медіа)	182
РОЗДІЛ 3. ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН	185
3.1. Поняття ландшафтного дизайну. Історія становлення ландшафтного проєктування ділянок	186
3.1.1. Поняття ландшафтного дизайну	186
3.1.2. Закони ландшафтного дизайну	189
3.1.3. Ландшафтний дизайн: основні компоненти та їх особливості	192
3.2. Колір у ландшафтному дизайні. Вдалі та невдалі композиційні поєднання кольорів. Характерні особливості колоритної композиції зелених насаджень. Домінування зеленого кольору. Забарвлення архітектурних елементів. Зміна кольорів у пейзажі протягом року	195
3.3. Малі архітектурні форми. Призначення і класифікація	198
3.3.1. Інженерні споруди	198
3.3.1.1. Пандуси, сходи. Головні, другорядні, стежкові паркові сходи. Матеріали для спорудження ходів і пандусів	198
3.3.1.2. Малі форми утилітарного призначення: трельяжні, пергола, альтанки, навіси, павільйони	202
3.4. Споруди монументального та декоративного призначення	206
3.4.1. Монументальна скульптура. Декоративне значення і сучасна роль у садово-парковому ландшафті	206
3.4.2. Правила розміщення та встановлення монументальної скульптури. Декоративна	

паркова скульптура	211
3.5. Значення, роль і форми води у ландшафті. Штучні водойми і гідроспоруди зі статичною та динамічною формою води	212
3.5.1. Властивості води та ландшафтний дизайн	212
3.5.2. Форми застосування води в ландшафтному проєктуванні	213
3.5.3. Устаткування штучних водойм	215
3.5.4. Проєктування водойми	218
3.6. Основні види декоративних покриттів для доріжок і майданчиків	220
3.6.1. Основні фізико-механічні властивості матеріалів	220
3.6.2. Природні кам'яні матеріали (шашка, кам'яна бруківка, бортові камені, кам'яна плитка, бутовий камінь, валунний камінь, галька, гравій, пісок, щебінь)	222
3.7. Штучні декоративні покриття (клінкерна цегла, будівельна цегла, тротуарна плитка, асфальт, дерево, штучний камінь тощо)	227
3.8. Облаштування і утримання газонів	231
3.8.1. Поняття газону, види штучних газонів	231
3.8.2. Облаштування газону	233

РОЗДІЛ 1. ДИЗАЙН ПРЕДМЕТІВ ІНТЕР'ЄРУ

1.1. Поняття інтер'єру. Поняття комфорту

1.1.1. Комфорт у готельному номері. Види комфорту

1.1.2. Стили оформлення інтер'єру (античний, бароко, класицизм, ампір, модерн, хай-тек, мінімалізм, еклектика, ар-деко, лофт)

1.2. Сутність принципів дизайну (відповідність змісту, цілісність, традиції, єдність форми та змісту тощо)

1.2.1. Засоби художнього конструювання (пропорції, повтори, симетрія та асиметрія, контраст, нюанс)

1.2.2. Колористична композиція житлових приміщень і приміщень адміністративного призначення готелю

1.3. Поняття «світлового дизайну»

1.3.1. Якісні та кількісні характеристики освітлення

1.3.2. Місцеве та загальне освітлення номерів

1.3.3. Підбір елементів освітлювальної арматури. Засоби освітлення номерів

1.4. Поняття про конструкційні матеріали для облаштування власного інтер'єру

1.4.1. Шпалери в сучасному інтер'єрі

1.4.2. Види шпалер. Недоліки і переваги різних видів шпалер

1.4.3. Правила підбору шпалер

1.4.4. Шпалерні роботи

1.5. Оздоблювальні матеріали в обробці стін

1.5.1. Скло як обробний матеріал

1.5.2. Фарби, лаки, фарбники

1.5.3. Мінеральні в'язівники, метали, пластмаси

1.5.4. Керамічна плитка та природні камені

1.6. Лісові матеріали в оздобленні інтер'єру

1.6.1. Декоративні властивості деревини. Види деревини за ступенем важливості. Недоліки деревини. Декоративні елементи, для яких використовують дерево. Замінювачі натуральної деревини.

1.6.2. Декоративне покриття підлоги. Килимові покриття та їх види. Ламінована підлога. Підлога з пресованого пробкового матеріалу. Підлога зі штучного паркету. Паркетна дошка

1.7. Озеленення в інтер'єрі готелів і його функції (естетичні та утилітарні). Активна та нейтральна система озеленення. Естетичне розміщення рослин

1.7.1. Загальні принципи створення зимового саду

1.7.2. Аранжування і розміщення кімнатних рослин в інтер'єрах готелів

1.7.3. Загальні принципи догляду за кімнатними рослинами. Умови утримання кімнатних рослин

1.1. Поняття інтер'єру. Поняття комфорту

Характерна риса готелів в тому, що їх послугами користуються зовсім різні люди, не схожі один на одного: за смаками, національними традиціями, релігійними уподобаннями, рівнем освіти, статтю, віком. Однак практично кожен так чи інакше за своєю натурою тяжіє до певного стилю. Створити дух епохи в готелі можна за допомогою відповідного інтер'єру.

У сучасних готелях бажано мати номери, що

задовольняють вимоги будь-яких клієнтів. Тому і в створенні інтер'єру необхідна різноманітність.

В архітектурі та дизайні внутрішній простір будівлі загалом або певного приміщення (передпокою, кабінету, зали, вітальні тощо) називають інтер'єром. Його основними елементами є насамперед стеля, підлога, стіни, вікна, двері, сходи, меблі та джерела штучного освітлення.

ІНТЕР'ЄР ГОТЕЛІВ

Організація внутрішнього простору будівлі – це зовов обмежене, штучно створене середовище, яке забезпечує нормальні умови життєдіяльності людини. Це складне, багатопланове явище, здатне справляти величезний естетичний психофізіологічний вплив на людину.

Створення гармонійного внутрішнього простору приміщення – справа творча і кропітка.

Успіх дизайнерського рішення залежить не стільки від кількості затрачених на естетичне облагородження помешкання коштів, а насамперед від смаку та майстерності дизайнера-проектувальника і дизайнера-декоратора.

Перший має сприяти більш раціональному використанню наявної площі. Задля певної функціональної доцільності він архітектурно організовує, проектує і стилізує простір приміщення.

Завдання декоратора – створити цілісний, гармонійний ансамбль усіх елементів інтер'єру: від дверної ручки передпокою до картини на стіні спальні.

Внутрішній простір будівлі чи його окремих складових має бути функціонально виправданим, стилізованим, тобто підпорядкованим певній ідеї, зручним та принагідним.

Праця дизайнера має підкреслювати найкращі та позитивні характеристики приміщення, а «слабкі» – виправляти або маскувати. Створений інтер'єр має справляти враження неповторності та комфортності, залежно від побажання клієнта набувати ознак «престижності» чи «демократичності», «шляхетності» або «респектабельності», «романтичності» чи «прагматичності», «інтелектуальності» або «почуттєвості». Люди відрізняються один від од-

ного і прагнуть мати «власний», «особистий» інтер'єр, котрий якнайкраще відповідатиме їх звичкам, характеру, смакам, способу життя. Ідейна серійність, масове тиражування в дизайн-інтер'єрі є непридатними. І «дорогі», і «малобюджетні» проекти вимагають оригінальності, стильності, унікальності загального дизайнерського рішення.

Створення інтер'єру є процесом поетапним. І кожен з них розкриває в дизайнері окрему частину його праці: архітектора, художника, економіста, психолога.

На першій стадії, організаційно-ознайомлювальній, вислуховують вимоги та завдання, котрі замовник ставить перед дизайнером, здійснюють експертизу приміщення, попередньо визначають обсяг роботи та вартість послуги.

Наступною є *стадія підготовчих робіт*. Залежно від призначення приміщення, особистості його власника розробляють стилістичне рішення майбутнього інтер'єру; окреслюють архітектурно-проектні роботи; підбирають кольорову гамму інтер'єру споруди, приміщення та його окремих зон; складають кошторис; визначають графік і послідовність робіт. Замовника ознайомлюють із портфоліо (альбомом фотографій розроблених дизайнером інтер'єрів), шоу-кейсами (збірниками фотографій інтер'єрів, художньо оформлених відомими дизайнерами), спеціалізованими виданнями з декорування різноманітних приміщень, набором оригінальних дизайнерських рішень інтер'єру. Саме думка замовника буде вирішальною під час розгляду запропонованих дизайнером ідей та ескізів різних варіантів оформлення внутрішнього простору приміщення.

На *стадії реалізації проєкту* проводять ремонтні роботи, перепланування внутрішнього простору будівлі (коли в цьому є потреба), комплектацію складових інтер'єру (меблі, сантехніка, оргтехніка, текстиль, світильники тощо) та його декорування. За домовленістю з клієнтом дизайнер може взяти на себе функцію «авторського нагляду» за безпосередніми виконавцями проєктно-ремонтних робіт. За потреби, за згодою замовника, можуть змінюватися, допрацьовуватися окремі деталі загального проєкту задля його поліпшення.

Остання *стадія* праці дизайнера – *приймання клієнтом проведеної роботи*, оплата ним здійсненої послуги.

Праця дизайнера має загалом підвищувати якість життя, цінність приміщення, авторитет його власника. Для цього потрібно враховувати деякі вимоги щодо

організації сучасного інтер'єру.

Усі елементи будівлі чи помешкання мають бути функціонально доцільними. Потрібно створювати різноманітні зони (робочу, відпочинку, розваг тощо), щоб раціональніше використовувати наявну площу, зменшувати затрати на її організаційно-технічне обслуговування чи прибирання, підвищення рівня економічної виправданості, зручності, привабливості та престижності приміщення.

Дизайн інтер'єру має бути стильним, тобто ґрунтуватися на якійсь ідеї, котра реалізовуватиметься в усіх деталях та елементах інтер'єру (стінах, освітлювальних приладах та іншому). Залежно від бажань замовника приміщення набуде ознак «інтелектуальності хазяїна», «зони безтурботного відпочинку», «престижного закладу», «респектабельного підприємства» тощо.

Художнє оформлення помешкання чи робочої має ґрунтуватися на продуманому, єдиному колористичному рішенні усіх його складових. Кольоровий дизайн інтер'єру залежатиме передусім від призначення та розмірів приміщення, уподобань його власника, рівня природного освітлення внаслідок зорієнтованості стосовно сторін світу, розміщення та якості джерел штучного освітлення. Підбір кольору кожної кімнати чи її окремих зон зумовлюється основною ідеєю декорування приміщення.

Дизайн інтер'єру спрямовано на гармонійну організацію простору будівлі або приміщення через продумане, естетично виправдане декорування. В сучасному інтер'єрі стильність передбачає відсутність «зайвих» або дисгармонійних елементів. Він не має бути перевантажений надмірною кількістю предметів. Усі вони у своїй єдності покликані створити враження цілісної композиції.

Дизайнерське рішення має узгоджувати побажання замовника та авторське бачення інтер'єру, котре враховує вік, стать, професію, стан здоров'я, психологічні риси клієнта.

Ознакою якісного дизайну інтер'єру в сучас-

них умовах стала екологічність використаних матеріалів усіх елементів приміщення. Перевага надається енергоощадним, нетоксичним, шумопоглинальним природним матеріалам і предметам, які легко піддаються санітарно-гі-

гієнічній обробці. У разі застосування нових матеріалів із незвичними декоративно-художніми якостями обов'язково враховують їх безпечність і зручність для людини.

1.1.1. Комфорт у готельному номері. Види комфорту

Сприятливі умови життєдіяльності людини в готелях забезпечуються завдяки створенню комфорту як у самому готелі, так і на прилеглий території. Загальний комфорт внутрішнього простору готелів є інтегральним поняттям. Воно охоплює екологічний, функціональний і естетичний комфорт середовища будь-якого приміщення готелю.

Номер має бути красивим, теплим, затишним, зручним. Він повинен мати «душевну» неповторність. Тільки в такому випадку в людини з'явиться бажання повторно оселитися саме в цьому готелі, а ще краще – у тому самому номері, у якому вона, проживаючи, одержала максимальне задоволення. Потрібно затратити чималі зусилля для того, щоб номер по-справжньому вийшов комфортним і красивим. Запорукою успіху є творчість і наполегливість готельного працівника, що займається цією важливою, корисною і цікавою справою. Природно, що в подібній творчості важливу роль відіграють його професійні знання і естетичний смак.

Комфорт, як відомо, активно впливає на наше самопочуття і життєдіяльність. Створюючи його, не можна не враховувати особливості клімату, національних традицій, релігійних переконань, соціального стану, матеріальних можливостей людей, що найчастіше користуються послугами окремо кожного готельного комплексу. Кожна людина має власне уявлення про комфорт і затишок. Естетичне сприйняття номерів теж зовсім різне. Одні надають перевагу стилю модерн, інші – класиці.

Оскільки людина змінюється повільніше, ніж мода, вимоги до комфорту в готелі залишаються практично незмінними.

Екологічний комфорт створюється оптимальним для організму людини поєднанням температури, вологості, швидкості руху пові-

тря і впливу променистого тепла. Наприклад, у стані спокою або під час виконання легкої фізичної роботи температура взимку не має перевищувати 18-22, а влітку 23-25°C; швидкість руху повітря взимку має становити 0,15, а влітку 0,2-0,4 м/с; відносна вологість – 40-60%.

Важливим компонентом мікроклімату будь-якого приміщення є інсоляція (опромінення приміщень сонячними променями і природне освітлення). Тривалість інсоляції для багатьох приміщень готелів відповідно до санітарних норм і правил має становити не менше трьох годин на день. У приміщеннях готелів, де люди проводять велику частину доби, має бути завжди чисте і свіже повітря і нормальний шумовий режим.

Функціональний комфорт визначає зручність експлуатації будь-якого приміщення. Він забезпечує захист від довкілля, безпеку і здійснення усіх функціональних процесів життєдіяльності людини: сну, харчування, відпочинку, особистої гігієни, розважання, ділових контактів тощо. Поділ усіх процесів життєдіяльності людини в приміщеннях здійснюють прийомами функціонального зонування як загального простору готелю з виділенням функціональних блоків, так і мікрозонуванням. Мікрозонування здійснюється також за допомогою раціонального вибору обладнання і його оптимального розташування в будь-якому інтер'єрі.

Естетичний комфорт визначає позитивний емоційний настрій людини. Це забезпечується завдяки засобам і прийомам, за допомогою яких досягається об'єднання всіх елементів інтер'єру у єдине для сприйняття ціле. Естетичний комфорт інтер'єру залежить, у першу чергу, від гармонійності предметно-просторового оточення, від того, наскільки досягнута цілісність і узгодженість його елементів.

Естетична організація середовища, або досягнення краси інтер'єру, охоплює безліч різноманітних завдань. Головні з них – це композиція простору, колірне вирішення та обробка поверхонь, господарська (дизайнерська) форма облаштування і меблів, вирішення декоративних деталей, освітлення, озеленення та ін.

Отже, інтер'єр будь-якого приміщення готелю повинен мати екологічний, функціональний та естетичний комфорт.

Екологічний комфорт в інтер'єрах створюють, переважно, завдяки системам інженерного забезпечення готелів: вентиляції, кондиціонування повітря, централізованого паливодилення, опалення тощо.

Функціональний комфорт переважно забезпечується оптимальним набором меблів і обладнання. Меблі є одним з активних компонентів у формуванні інтер'єрів багатьох приміщень готелів.

1.1.2. Стили оформлення інтер'єру (античний, бароко, класицизм, ампір, модерн, хай-тек, мінімалізм, еkleктика, ар-деко, лофт)

АНТИЧНИЙ

Під античність розуміють архітектуру стародавньої Греції та Риму. Давньогрецька архітектура, що виникла на островах Егейського моря, була настільки гармонійною і цілісною, що згодом сприймалася пізнішими стилями (ренесанс, класицизм, неокласицизм) як першоджерело, як певний еталон для наслідування.

Стилю притаманний поділ утилітарності і функції краси. Внутрішні приміщення були прикрашені настінним живописом і облицюванням. Підлоги найчастіше були мозаїчними, пізніше – покривалися килимами.

Розписна кесонна стеля доповнювалася рельєфними зображеннями, великими вазами з малюнками, тапаграмі (маленькими теракотовими статуетками). Для грецької орнаментики характерні як фігурні і рослинні, так і геометричні та архітектурні елементи. Характерний орнамент – спіральний, а також хвиляста лінія. В архітектурі використовували колони. а та-

Античний стиль

кож скульптурні портрети знаменитих людей, рельєфи та барельєфи на кам'яних плитах.

Колірна гамма: кольори слонової кістки, відтінки золотого, дзвінкий жовтий, синій і зелений, відтінки червоного (теракотовий), чорний.

РОМАНСЬКИЙ СТИЛЬ (XI-XII ст.)

Розпочав відродження архітектурних традицій Стародавнього Риму і як результат отримав свою назву від слова «Ром» (Рим-латинською мовою).

Епоха цього стилю народжує особливе відчуття дотику до історії, почуття значимості християнського світу.

Головними типами архітектурних споруд в романську епоху були замки, монастирські ансамблі та храми. Їх відмітні особливості – масивні кам'яні склепіння, товсті і потужні стіни з нечисленними і вузькими вікнами, ступінчато-поглиблені входи і, головне, башти – найважливіший елемент архітектурної композиції. Стіни храмів і замків прикрашали фресками, також широко використовували вітражі.

Меблі в період середньовіччя відігравали суто ужиткову роль. Вони відрізнялися примітивністю конструкції, громіздкістю, кричущими фарбами. Найбільш універсальними і практичними меблями цього періоду були скрині. Їх могли використовувати як ліжко, лави і просто місця для зберігання речей. Форма скринь сходиться до античного саркофага, поступово стаючи все різноманітнішою. У храмах починають з'являтися скрині з ніжками і дверцятами, які є своєрідними прабатьками сучасних шаф.

Ретельно виготовляли меблі для сидіння.

Спинки стільців і самі стільці були досить високими, їх величина вказувала на знатність походження. М'якої оббивки не було, їх покривали фарбою і часто обтягували полотном, потім наносили шар гіпсу і всю конструкцію згодом розписували фарбами. Пізніше майстри починають прикрашати меблі різьбленими елементами, кованими залізними деталями, щоб надати їм більшу міцність і красу.

У цей період важливу роль інтер'єру відіграють ліжка, що за конструкцією нагадують рами на різьблених ніжках, оточені решіткою. Як доповнення над ліжками в усіх багатих будинках вішали балдахіни, які виконували у той час функцію захисту від холоду.

У замках знатних феодалів підлоги застилали східними килимами. В інтер'єрах і архітектурних спорудах того часу проявляється тепло і гармонія, плавні форми арок і велично спокійний декор. У романському стилі вперше з'являється поняття гардин і штор. Це пов'язано з тим, що простір під час античності був без вікон, а будівлі в період ранньохристиянської епохи мали невеликі вікна з кольорового скла, тому такі інтер'єри не вимагали штор.

ГОТИЧНИЙ СТИЛЬ

Стиль архітектури, що зародився у Франції, відрізняється своєю вишуканістю. У ньому важливі не стільки застосовувані кольори і матеріали, скільки їх поєднання і стильова єдність зі стилістикою будинку, гармонія стародавніх предметів із сучасними

Картини в красивих багетах, дзеркала в позолочених рамах, килими і гобелени, оброблені тканинами стіни, гарно задрапіровані гардинами.

Готичний стиль (друга половина XII-XV ст.) – стиль складного психологічного стану, який став втіленням всього періоду середньовіччя в розумінні сучасної людини. Готика – переважно архітектурний стиль, але і в дизайні інтер'єру йому властиві дуже істотні відмінності від інших стилів, свій власний характерний «образ»:

величезні вікна, багатоколірні вітражі, світлові ефекти. Гігантські ажурні вежі, підкреслена вертикальність всіх конструктивних елементів. Основними рисами можуть вважатися ірраціоналізм, дематеріалізація, прагнення вгору, містика, легкість, експресивність. Стіни перестають бути конструктивним елементом, стають більш легкими, їх облицьовують деревом або прикрашають розписом стін яскравих кольорів, килимами.

Характерними елементами готичного стилю стають стрункі колони, складні форми склепінь, ажурні орнаменти, вікна у формі троянди і стрілчасті склепіння, шибки у свинцевому обрамленні, з опуклого скла, але без фіранок. Картинами для прикраси кімнат користуються рідко. Водночас з'являється портретний живопис маслом і граюри по дереву. Живопис і скульптура виразні і експресивні. «Готичні троянди», барвисті вітражі, розфарбована скульптура – все це говорить про особливу роль кольору в середньовіччі. Доцятний і м'який настил ранньоготичного інтер'єру пізніше застинали килимами. Стелі – це зазвичай дерев'яні балочні конструкції.

Центр інтер'єру в готичному стилі – багато оформлений камін або кахельна піч. У формоутворенні важких і незграбних меблів домінує копіювання в дереві церковної архітектури. Типові меблеві вироби: високі двостулкові шафи з чотирма, шістьма або дев'ятьма фільонками, а також буфети на високих ніжках.

У декорі використовували плиткову мозаїку, майоліку; скрині обтягували шкірою, використовували багату металеву (залізну і бронзову) фурнітуру, мотиви сталактитів, виточені бруски. Фігурну ліпнину часом розписували і покривали позолотою. Також використовували в орнаменті герби.

РЕНЕСАНС

Новий стиль, названий сучасниками стилем Відродження, додав у мистецтво і культуру середньовічної Європи новий дух свободи і віри в безмежні можливості людини.

Нова естетика вплинула і на дизайн інтер'єру: тепер для нього характерні великі приміщення з округленими арками, обробка різьбленим деревом, самоцінність і відносна незалежність кожної окремої деталі, з яких набирається ціле. На відміну від готики, ренесанс не успадкував її популярність у наших сучасників. Можливо, естетика епохи Ренесансу занадто гармонійна і лаконічна для сьогодишньої архітектури. Ренесансні принципи побудови простору і декоративні прийоми універсальні і цілком могли б застосовуватися в будь-якому столітті для вирішення різноманітних художніх завдань.

В інтер'єрі ренесансні риси вгадуються за особливою ясністю і чистотою композиційних рішень, властивих цьому стилю. Світлий, наповнений повітрям простір, зазвичай, симетричний. Глибока перспектива, пропорційність, гармонійність форм – обов'язкові вимоги естетики епохи Ренесансу. Характер внутрішнього простору багато в чому визначається склепін-

частими стелями, плавні лінії яких повторюються в численних напівкруглих нішах.

Побудова симетричної композиції відштовхується від одного центрального елемента, який є віссю цієї симетрії. Наприклад, таким елементом може стати камін, що перебуває в центрі уваги.

Головна архітектурна ідея ренесансного стилю – правило золотого перетину, яке можна знайти в струнких формах карнизів і колон, фронтонів і пілястрів. Невід'ємними рисами стилю є канделябри та усюдисущі купідони. Часто використовують плетінки і фестони, арабески і картуші, грифони і голови левів. Для виготовлення аксесуарів в ренесансному стилі застосовують екзотичні породи дерева, горіх і світлий дуб, популярний піщаник і дорогу слонову кістку, мармур і натуральний камінь. Кольори дуже різні – від темних і яскравих до світлих пастельних тонів, включаючи білі.

БАРОКО

Цей стиль дуже важко переплутати з будь-яким іншим. Він, подібно готичі, став втіленням своєї епохи. Бароко вперше в історії мистецтва з'єднав два поняття – стиль і способу життя.

Чуттєво-тілесна радість буття, трагічні конфлікти становлять основу прекрасного стилю, який є джерелом натхнення. У дизайні інтер'єру бароко прагне до величч, пишноти, просторового розмаху. Стиль бароко має значний вік. Початок цього стилю належить до XVI століття. Європейські майстри в цей час стали освоювати новий стиль убрання апартаментів. У цей час в європейську мову потрапило слово з жаргону португальських ювелірів: «бароко», що означало перлину неправильної форми.

Після заснування цього стилю майстри із створення інтер'єрів час від часу повертаються до гнутих меблевих ніжок, позолоченої ліпнини і щільних тканин з бахромою. Вічна молодість цього стилю пояснюється просто: в усі часи попит мали елементи, що підкреслюють достаток і розкіш. Бароко – палацовий стиль, але кому не хотілося хоч раз відчути себе володарем палацу, нехай і маленького?

Одна з характерних рис бароко – просторові ілюзії, які супроводжують інтер'єри цього стилю. Компоненти, традиційні для барокових інтер'єрів – дзеркала, стелі, стіни, екрани – розписані зображеннями, заснованими на картинах життя небожителів. На стінах висять гобелени із зображенням пейзажів. Такі гобелени можна побачити і в сучасних багатих будинках. Урочистий пафос інтер'єру посилюється за допомогою великої кількості важких тканин, килимів, багатих виблискуючих люстр, позолоченої ліпнини, в якій переважає тематика зображень листя і плодів, картуші та маскарони. Криволінійні, округлі контури надають декору динаміки і мальовничості.

Розкіш і пишність барокового стилю ін-

тер'єру посилюють відповідним чином оформлені меблі, які, починаючи з XVII століття, стають все різноманітнішими. Елементи декору цього стилю значні за обсягом, в них часто застосовують різьблення, металеві накладки з бронзи та благородних металів, а також мозаїку з різних порід дерева (інтарсію).

Епоха Бароко залишила нащадкам такий предмет, як шезлонг (chaislonge – «довгий стілець»), на якому можна сидіти і лежати, а також так звані канапе-кушетки на шести або восьми ніжках.

Особливо багато модифікацій придумано для такого елемента інтер'єру, як ліжка. Варіанти ліжок з різного виду балдахінами часто прикрашали султанами з пір'я страуса. Ложе спиралося на скульптури у вигляді жіночих торсів, в ногах ложе спиралося на подоби античних ваз. На зміну скриням, що панували в епоху Відродження, в епоху Бароко прийшли комоди, книжкові шафи і бюро.

Освітлення за допомогою свічок надавало інтер'єрам XVII століття неповторного романтичного звучання, воно передавалося на картинах художників того часу. Саме під свічки було придумано різноманітні прилади освітлення, які від суто утилітарного призначення стали само-

**Стиль інтер'єру
бароко**

стійними елементами декору. Це канделябри і жирандолі, шандалі і свічники. Якщо свічники й шандалі можна було відносно вільно переміщати з однієї кімнати в іншу, то канделябри і жирандолі закріплювали на підлозі або стінах.

Назва «люстра» в перекладі з французької

означає «блиск» – цей тип світильника введено у вжиток у другій половині XVII століття і відтоді він став (і залишається, мабуть, і в наш час) найефектнішим з усіх джерел світла. Кришталева люстра – обов'язкова деталь будь-якого інтер'єру «палацового» типу.

КЛАСИЦИЗМ

Термін «класицизм» походить від латинського *classicus* – зразковий, норма, порядок. Зазвичай розрізняють класицизм XVII ст. і XVIII – поч. XIX ст. (останній часто називають неокласицизмом).

Прості і чіткі форми античного мистецтва приймають за зразок для наслідування. Відбувається відмова від надмірної розкоші бароко і рококо. Поширилася мода на маленькі кімнати. Народився «style Gabriel»: прості фільонки, двері, класично стримані карнизи, каміни чітких обрисів з красивого мармуру, увінчані великими простими дзеркалами, білі стелі, стіни, пофарбовані в білий, сірий або блідо-зелений кольори. Це і стало класичним французьким зразком елегантного будинку.

Традиційний, класичний погляд на інтер'єр ніколи не виходив з моди. Строгість і чіткість форм, вишуканість і розкіш панують у класичному стилі. Характерна особливість – античні елементи в дизайні: колони, вази, скульптури. У всьому стриманість, розміреність. Класицизму притаманні чіткі геометричні форми, невелика кількість декору, кольори спокійні і стримані, дорогі, високоякісні матеріали (натуральне дере-

во, камінь, шовк тощо). Найчастіше трапляється прикрашання скульптурами і ліпниною.

Форми предметів спрощуються, лінії випрямляються. Відбувається випрямлення ніжок, поверхні стають простіші. Спостерігається широке використання античної спадщини (форми, мотиви) і водночас відбувається вдосконалення барокового і ренесансного стилів. Стає обов'язковою симетрія. Зменшується використання золота і бронзи. Стільці та крісла оббивають тканинами з квітковим орнаментом. Популярне забарвлення: червоне дерево плюс легка бронзова обробка. Обриси спинок стають чіткіші, в їх декор вводять античні мотиви, грецькі та римські – мечі, шоломи, щити, а також єгипетські: зображення сфінксів у декорі меблів; ніжки стільців і столів звужуються донизу. Популярний білий колір. Нерідко вживають кольорові лаки (білий, зелений тощо) у поєднанні з легкою позолотою окремих деталей.

АМПІР

Найвища точка і водночас завершальний акорд, що зародився в другій половині XVIII століття класицизму. В епоху наполеонівської імперії класицизм перероджується в офіційний, парадний, урочистий, військово-тріумфальний стиль, що наслідує шик і розкіш Римської імперії.

Сутність цього стилю була відверто виражена вже в самій його назві: ампір – від французького «empiere» – імперія. У дизайні інтер'єру використовують багатий декор з мотивами військової емблематики. Форми масивні і спрощені, підкреслено монументальність.

Ампір набув популярності, переважно, у Франції, але й там протримався недовго. У цьому стилі все показує розкіш: багате важке драпірування, прикраси з металу, на стінах – старовинні гравюри, чеканки або картини в красивих рамах. Дизайн в стилі ампір відрізняється вагомістю, чіткістю форм і хитромудрістю обробки.

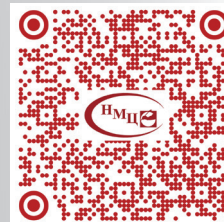
Виробництво меблів у стилі ампір відрізняється від попереднього стилю бароко тим, що в самому дизайні меблів використовують античні, особливо римські архітектурні форми: колони, пілястри, консолі, карнизи і фризи для членування передніх боків шаф і комодів. Опорні частини столів, крісел, стільців, диванів роблять у вигляді античних герм (чотиригранних стовпів, оздоблених головою античних богів або видатних людей), сфінксів, грифонів, колон і левових лап, запозичених з руїн стародавнього Риму і розкопок Помпеї. Меблі мають прямокутні, масивні, замкнуті форми, профілі і виступи на них застосовують дуже рідко.

Вперше в історії меблів важливу роль стала відігравати фактура матеріалу. У попередніх стилях вона ховалася за нагромадженнями різьблених прикрас і різних шаблонів. На шафах, секретах, комодах й інших предметах меблю-

вання залишаються великі площини фільонок. Якість деревних порід тепер відіграє важливу роль. Для виготовлення меблів перевагу віддавали темно-червоному дереву. Його гладку поверхню прикрашають бронзою, золоченою через вогонь, із симетричними візерунками. Окремі деталі покриті різьбленням. Ніжки, наслідуючи античний стиль, часто мають форму лап тварин. Іноді зверху цих лап несподівано поміщають фігури лебедів, левів або сфінксів. Стиль ампір збагатив меблеві форми і низкою нових типів шаф. Інші новинки: вузький сервант, вузькі вітрини, круглі столи для сервірування. Крісла набувають форми давньоримських. У меблях цього стилю віддають перевагу пишноті на шкоду зручності користування.

В інтер'єрах використовують багато текстилю і не тільки для драпірування вікна, балдахіну ліжка. Шпалери замінюють тканиною й тканиною так само обтягнуті абажури всіх ламп у кімнаті. Оскільки стиль сформувався в наполеонівські часи, інтер'єр похідних наметів імператора перенесли в інтер'єри житлові. Отже, навіть стелі і стіни драпірують тканиною у вигляді шатра.

Стиль інтер'єру ампір

СУЧАСНІ СТИЛІ

МОДЕРН

XIX століття – століття технічної революції та індустріалізації будівництва, вік заліза і скла, створення фантастичних споруд, що демонструють нечувані можливості нових матеріалів і техніки (Ейфелева вежа в Парижі чи Кришталевий Палац в Лондоні), вік перших міжнародних промислових виставок.

Нова течія у мистецтві дуже швидко завоювала практично весь світ, це почалося в 80-і

роки XIX століття. Модерн стояв на зорі нової ери XX століття, і тому просто зобов'язаний був

стати неповторним і прекрасним.

Основною виразною формою і мотивом стилю модерн стала лінія, але не пряма, а гнучка, жива, вибаглива, витончена, одухотворена. Мова мистецтва модерну – це абстрактні форми, але живі, органічні, дихаючі і зростаючі. У модерні всі плавне і перетікає – це стосується як меблів, так і планування. Тому для створення стилю використовують ковані, плетені меблі, а також дерев'яні предмети химерної форми. Велику увагу модерн приділяє декору – орнаментам тваринного і рослинного походження, а також ліпнини та розпису.

Модерн увібрав у себе найрадикальніші віяння того періоду і був проголошений стилем, який повністю змінить основи дизайну. Якщо раніше від меблів вимагали або бути прикрасою інтер'єру, або комфортності, то меблі в стилі модерн успішно поєднували всі ці якості і були гармонійним елементом єдиного рішення інтер'єру.

Гармонія – ось відмінна риса обстановки в стилі модерн.

Стільці та крісла зручні, їх спинки декоровані рослинним орнаментом, який використовували і в малюнку стельової ліпнини, і тканинних шпалер (завитки, рідкісні великі бутони або гілочки квітучої сакури). У виготовленні меблів застосовували улюблені сорти дерева: червоне дерево, чорне (ебен) і вишню. У декоруванні використовували різьблення, інкрустацію деревом, вставки з кристалю (у зразках, розрахова-

них на масового споживача – зі скла). Меблярі знову стали активно працювати з лаками та шукали інших способів підкреслити красу текстури дерева.

Самі меблі поступово втрачали масивність. Шафи набували витягнутого силуету, кабінети обставляли мобільними меблевими зразками. Письмові столи все більше наближалися до сучасних ергономічних моделей, їх облаштовували зручними висувними ящиками. Люстри і світильники проектували з явним обіграванням рослинних мотивів – плафони часто нагадували за формою бутон (символ нового життя) або квітку.

Меблі для кухні відрізнялася респектабельністю силуету і стриманим декором. Кухонні столи та стільці були зручні, вони привертали увагу глибоким кольором дерева, розумно спроектованою конструкцією, а столи часто були розсувними. Буфети також не перевантажували декором. Всі елементи меблів для кухні виконували в єдиному колірному і оздоблювальному рішенні, відповідаючи прагненню модерну до гармонії.

Спальні в стилі модерн респектабельні, меблі в них витримано в єдиному декоративному рішенні. Спинки і підніжки часто прикрашали елегантним плетінням дерев'яних лакованих прутів або гнучкими асиметричними завитками. Кольори модерну плавні і м'які – рожеві, бузкові, м'ятні, коричневі. Загалом будь-які пастильні і ніжні відтінки.

Цей стиль, що поєднує класичність, симетричність і прямолінійність, виник під впливом різних джерел, крім ар-нуво і кубізму, – стародавнього мистецтва Сходу, Єгипту, Африки,

АР-ДЕКО

Стилістична течія в мистецтві, архітектурі і дизайні країн Західної Європи та Америки другої чверті XX століття, яке отримало назву від міжнародної Виставки декоративного мистецтва в Парижі в 1925 році.

американських континентів, і досяг розквіту в 1925-1935 рр.

Ар-деко (Art-Deco) є продовженням традиції модерну та його подальшого розвитку.

Художники і дизайнери того часу прагнули створити стиль, де їм вдалося б гармонійно поєднати вільне планування і пластику модерну з парадним блиском класичних стилів і цікавими самобутніми речами з індійської і східних культур. Розумну, з художнім смаком еклектику покладено в основу стилю ар-деко. Цей стиль – демонстрація гарного смаку. Він зародився у Франції, звідси його легкість і витонченість.

Новий напрям – ар-деко не був безпосередньо пов'язаний з конкретними історичними традиціями, хоча містив ідеї різних стилів, від еклектики і модерну до класицизму та експресіонізму. Дизайнери мали свободу вибору для своїх пошуків у вирішенні інтер'єрів

Якщо сучасний рух в Європі тяжів у 1920-х роках до масового та стандартного, то стиль ар-деко, навпаки, прагнув до задоволення індивідуальних смаків замовників і відрізнявся різноманітністю. Виробники меблів у стилі ар-деко використовують для виготовлення і декору предметів облаштування інтер'єру алюміній, нержавіючу сталь, слонову кістку, ебеневе дерево, дороге скло, інкрустації по дереву, шкіру екзотичних тварин – зебри, крокодила, ящірок. Твори майстрів кубізму, постім-

пресіонізму – необхідні деталі в інтер'єрі цього стилю.

За багатством матеріалів з ним навряд чи може змагатися який-небудь інший стиль: цінні породи дерева, кленовий масив, ясен, рожеве дерево рідкісних сортів, бронза, кристали, натуральний камінь, – все це можна побачити в одному інтер'єрі, до того ж, всі вироби, зазвичай, не промислового виробництва, а зроблені за індивідуальним замовленням. В ар-деко можна виокремити декілька напрямів: елегантно-класичний, експресивно-екзотичний, так само і різні модерністські.

Стіни є ненав'язливим тлом для вишуканих меблів і скульптур, тому шпалери з малюнком практично не використовують. Найчастіше в інтер'єрах є пофарбовані однотонною фарбою стіни з яскравим трафаретним бордюром з геометричних фігур – кіл, трикутників, прямокутників, зигзагів.

Один з найпопулярніших візерунків 30-х років – так зване єгипетське півколо, яке символізує сонце, що сходить. Колір в ар-деко переважно м'який, пастельний для стін і темний, майже чорний для меблів. Яскраві соковиті кольори – помаранчевий, зелений, червоний здебільшого трапляються в орнаментах.

ЕКЛЕКТИКА

Певною мірою еклектика завжди існувала як неминучий наслідок діалогу різних культур, проте, основоположним принципом мистецтва стала саме в XIX столітті.

Всьому причиною є романтизм з його філософією «вільного переміщення в історичному часі» і відмовою від суворих канонів у мистецтві. Модним і актуальним стало все, що було комфортним і гарним в інтер'єрах минулих стилів. Багато критиків мистецтва звинувачували еклектику в надмірній перевантаженості і поганому смаку, браку індивідуальності. Однак у неї були власні відмінні риси: пластичні форми, велика кількість текстилю, м'які та зручні

меблі, безліч декоративних елементів, якими міг бути декор з різних кінців світу, що нагадував про культуру Сходу, Середземноморських країн і тощо. Використовували меблі змішаної стилістики або комбінацію предметів різного походження, стилів і часів.

Еклектика стає стилем в інтер'єрі, якщо він спроектований за принципом поєднання не більше двох-трьох стилістичних типів, об'єднаних кольором, текстурою, архітектурним рішенням.

ням. Дуже часто це досягається за допомогою внесення елементів стилю ар-деко у класичний або навпаки сучасний інтер'єр.

Це своєрідна «суміш» уявлень всіх країн, часів і епох. Тому тут можливе поєднання м'яких меблів з оксамитом і шкурою якої-небудь екзотичної тварини на стіні, а також замість світильників наявність японських ліхтариків. Але не треба лякатися еклектики. Все ж таки це

не хаос. Організуючий початок полягає в об'єднанні всіх предметів інтер'єру загальною кольоровою гамою, формою, текстурою.

Сьогодні еклектизм приваблює людей своєю нестандартністю і оригінальністю та водночас гармонійністю поєднань. Багато сучасних дизайнерів вважають, що популярність еклектики з часом спричинить формування нового єдиного напрямку, заснованого на поєднанні різних стилістичних типів.

МІНІМАЛІЗМ

Сама естетика цього стилю прийшла до нас зі Сходу, буддійська іпостась порожнечі як ідеал, як досконала форма життя. Предмети і простір втрачають форми, межі, створюється ілюзія нескінченного простору і невагомості.

Мінімалізм – стиль гранично лаконічних форм, який характеризує повна відмова від декору, орнаментів або деталізації фасадної обробки. Чіткість композицій, монохромність, підкреслення природності фактур. Робота великими пло-

щинами, графічність. Зовнішність житла визначають великі світлі об'єми, не захащені меблями (нічого зайвого). Для меблів мінімалізму використовують найсучасніші матеріали: сталь, матове скло, натуральне дерево, алюмінієві профілі.

ФАХІВЦІ ВИДІЛЯЮТЬ ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ МІНІМАЛІЗМУ:

- мінімальна кількість кольорів;
- гранична простота оформлення;
- геометризм фігур: коло, прямокутник, пряма, може бути м'який вигин (ніяких спіралей);
- корпусні меблі підняті на тонкі металеві ніжки або повністю їх позбавлені, стіл може відокремлюватися від підлоги на п'ять сантиметрів.

Площини фасадів позбавлені рельєфу, дверцята ручок. Виразність досягається за рахунок контрасту. Чорне і біле. Або льон та бавовна. Бетон і натуральний камінь. Полірована деревина. Ваза з самотньою квіткою. Одна яскрава

пляма живопису на стіні, один сплеск у монохромній, витриманій композиції – все це «простота» одного із найпопулярніших стилів кінця XX – початку XXI століття.

ХАЙ-ТЕК (НІ-ТЕСН – ВИСОКА ТЕХНОЛОГІЯ)

Стиль кінця XX століття, основними рисами якого є максимально функціональне використання простору і стриманий декор. Хай-тек, як і раніше, залишається одним з актуальних стилів в дизайні житлових і громадських інтер'єрів.

Цей стиль виник з дизайну промислових приміщень, де всі елементи обстановки підкоряються функціональному призначенню. Конструкційна відкритість, введення у візуальний ряд труб, арматури, повітроводів, складне структурування простору, улюблені матеріали: метал, скло, бетон – все це характерні риси стилю хай-тек. Елементи індустріальної естетики перейшли в житлове приміщення, де отримали подальший розвиток.

Для стилю характерні стрімкі, прямі лінії, велика кількість скляних і металевих деталей.

Хай-тек можна віднести до ультрасучасних стилів, в ньому застосовують конструкції, властиві промисловим будівлям. У меблях і начинні використовують технізовані форми предметів і матеріали, пов'язані з технікою: нержавіюча сталь і хромовані поверхні, гнуті металеві труби, сидіння, що обертаються, модифікацію рівнів. Широко використовують мобільні перегородки, здатні змикатися і розмикатися, що дозволяє змінювати планування.

Технологічний дизайн скрізь: стелі, стіни, підлоги, сходи, вікна, двері. Цілковита відсутність декору компенсується «роботою» матеріалу: світло на склі, хромі, палітрі дерева тощо. До цього може додаватися відкрита цегла і різноманітні сучасні синтетичні матеріали. Для інтер'єру в стилі хай-тек ідеальними є м'які меблі, що відрізняються простотою геометричних форм. Забудьте про строкаті кольори: тут доречна тільки однотонна оббивка. Столи із чітко прямокутними або круглими скляними стільницями, стільці з металевими ніжками і спинками, журнальні столики на коліщатах, прості стелажі зі скляними полицями.

Зрозуміло, стиль хай-тек підходить переважно для великих приміщень, розділених на функціональні зони за допомогою перегородок та дверей з небиткого скла. Прозорі двері-купе в алюмінієвій рамі – не тільки данина останній моді, але і водночас зручна і функціональна річ, тому що дозволяє економити простір.

ЛОФТ (LOFT, АНГЛІЙСЬКОЮ – ГОРИЩЕ)

Ідею створення стилю лофт навряд чи можна назвати новою – вона зародилася як результат використання занедбаних мануфактур під житло і робочі приміщення в сорокових роках XX століття у фабричному районі Мангеттена в Нью-Йорку.

Для стилю характерні стрімкі, прямі лінії, велика кількість скляних і металевих деталей. Хай-тек можна віднести до ультрасучасних стилів, в ньому застосовують конструкції, властиві промисловим будівлям. Вивільнені фабричні та складські корпуси займають під майстерні та студії молоді художники та музиканти завдяки низькій орендній платі. Але незабаром представники богемі виявили, що у величезних просторах з вікнами на всю стіну зручно не тільки працювати, але й жити. Багата фантазія мешканців житла, богемні звички і своєрідне художнє бачення світу призвели до появи в цих, несхожих на звичайне житло, корпусах оригінально оформлених інтер'єрів, характерною відмінністю яких стала

велика кількість вільного простору (великі площі, високі стелі) і можливість його динамічного перетворення за потреби пересувними перегородками і ширмами. Вони легко рухалися і створювали багатоваріантні інтер'єри.

Під житло використовували не тільки виробничі приміщення, електростанції, склади, а й школи, церкви, сирітські притулки, навіть, як наприклад, у Фінляндії, старі будівлі залізничних вокзалів. При цьому частина індустріальних елементів – труб, неопрацьованих цегляних або пофарбованих стін, – залишали недоторканими, щоб створити незвичайний інтер'єр.

Згодом таке оздоблення приміщень настільки вразило творчих людей, що в звичайних

міських квартирах і заміських будинках стало ву» атмосферу. неймовірно модним відтворювати «промисло-

ЯКІ Ж ХАРАКТЕРНІ РИСИ МАЄ СПРАВЖНІЙ ЛОФТ, А НЕ МАНСАРДА, ЯКУ ЧАСТО НАЗИВАЮТЬ ЛОФТОМ?

Відмінні ознаки такого житла:

– історична будівля, спочатку задумана як нежитлове приміщення, величезні простори в декілька сотень метрів, не розділені перегородками, і вікна на всю стіну.

Крім того, особливу цінність лофту надають деталі, успадковані з минулого життя будівлі:

– труби та вентиляційні короби, не заховані в стіни, груба цегла, іржаві балки перекриття.

Після реконструкції у внутрішньому оздобленні квартири має бути збережене що-небудь від промислового «історичного будинку»:

– це можуть бути чавунні колони і сходи, стельові балки, цегляні стіни.

Крім того, класичний лофт не можна дуже дробити і перегороджувати. Вільний простір зонують кольором і фактурою:

– цегляні стіни чергуються з консолями, потинькованими або зашкеленими поверхнями.

Колір стін залежить від естетичних уподобань господарів. Він може бути сліпуче білим, на тлі якого виразно виглядає стара цегляна кладка, а меблі набувають особливої графічності. Але соковиті кольорові стіни теж можливі, наприклад, у вітальні, об'єднаній з кухнею, частина стін червоно-теракотові, а решта – білі або оливково-сірі.

Кількість меблів зведено до мінімуму, їх ніби поглинає великий простір лофту, вони розчиняються в ньому. Дивани-трансформери, як гігантські гусениці, що згинаються в різних напрямках, крісла, що нагадують лежанки, стелажі для книг та апаратури з жорсткими ребрами хромо-ваного каркаса, а все разом – характерні деталі

обстановки цього поки ще незвичайного житла.

З декоративних аксесуарів дуже популярна «вулична графіка»: живопис у стилі графіті, всілякі таблички, покажчики, дорожні знаки та рекламні постери – загалом все, що наповнює простір мегаполісу. Адже лофт – це теж породження мегаполісу, відповідним має бути і декор. Отже, лофт з погляду архітектури став однією з перших спроб створення житлового простору, що відповідає духу постмодернізму, – домінуючої течії в мистецтві кінця XX ст. Історичний вигляд будівлі, доповнений величезними просторами, що легко трансформуються, і мінімальною кількістю сусідів, надають необмежені можливості.

Ф'ЮЖН

Наймолодший, напевно, із сучасних стилістичних напрямів. Цей стиль виник на перетині різних культур, традицій, часів і навіть технологій.

Він має свою передісторію, любов до всього незвичайного і екзотичного, не слідує старим традиціям, а співіснує з ними немов у паралель-

них світах, створюючи власні правила. Термін «ф'южн» стали застосовувати відносно дизайну не дуже давно. Ф'южн в інтер'єрі передбачає

змішання сучасних ретромотивів, нових матеріалів, технологій і рукотворних, виконаних в єдиному примірнику, предметів. Це безліч кухонних аксесуарів, що викликають зворушливі спогади про старі добрі часи, антикварні лампи з бахромою, романтичні картини, стилізовані під полотна імпресіоністів і «бабусині» трюмо з великими дзеркалами в передпокої.

Для стилю характерні стрімкі, прямі лінії, велика кількість скляних і металевих деталей. Хай-тек можна віднести до ультрасучасних стилів, в ньому застосовують конструкції, властиві промисловим будівлям. Інтер'єр виглядає так, наче в будинку виросло не одне покоління сім'ї мандрівників. При цьому інтер'єр ф'южн звучить дуже сучасно, в ньому немає архаїчності або еkleктики.

Головна риса ф'южн – відчуття внутрішньої гармонії і незвичайного затишку.

У стилі ф'южн використовують практично будь-які меблі, в цьому випадку головне – поєднуваність. Сфера застосування стилю ф'южн практично збігається зі сферою постмодернізму і ар-деко. Подібний інтер'єр – предмет мистецтва, тут прийнятний будь-який жанр, крім нудного. У ньому не передбачено чітких горизонталей й вертикалей, йому чужа чітка визначеність. Розкіш з відтінком богемності – поєднання понять, які раніше сприймали як несумісне, в інтер'єрній моді стає трендом. Стилістика простору передбачає складну колірну гаму, багато декоративних деталей, велику кількість тканин і різноманітність декору.

Запитання для самоконтролю

1. Поясніть, чи може стиль інтер'єру відображати процеси, що відбуваються в суспільстві?
2. Як взаємоузгоджуються між собою функціональний, екологічний та естетичний комфорт приміщень?
3. За якими характерними ознаками можна відрізнити стиль інтер'єру «мінімалізм» від інших стилів?
4. Визначте, які стилі інтер'єрів найбільш часто застосовують у сучасних закладах розміщення?

1.2. Сутність принципів дизайну (відповідність змісту, цілісність, традиції, єдність форми та змісту тощо)

Слово «дизайн» використовують сьогодні майже повсюдно: від дизайну зачіски до інженерного дизайну, від дизайну кінодекорацій до дизайну кондитерських виробів, від фітодизайну та ландшафтного дизайну до дизайну середовища і навіть ТБ-дизайну. Трапляються словосполучення: «дизайнерський одяг», «дизайнерські меблі», «дизайнерський світильник»

тощо. Професія дизайнера розчиняється в різних видах діяльності.

Дизайн став модною професією, оскільки декілька поколінь творчих особистостей зробили його привабливим, продемонстрували можливості дизайнерів в організації життя, розвитку культури.

Дизайн – вид проєктно-художньої діяльності, пов'язаний з розробкою предметного оточення людини, систем візуальної комунікації та інформації, організації життя та діяльності людини на функціональних, раціональних засадах.

У своїй роботі дизайнер користується всім арсеналом проєктних засобів: функціональним аналізом, компонуванням, створенням простої або графічної композиційної структури, стилізації тощо. Однак всі ці засоби підпоряд-

ковані виявленню загальнокультурного, художньо-образного розуміння дизайнером всього комплексу проблем предметного світу та світу комунікації.

Дизайнери в процесі створення гармонійного предметного середовища, незалежно від його призначення, керуються такими основними поняттями дизайну:

– естетичність, функціональність, економічність.

Естетичність вибору – це чуттєве сприйняття образу, яке формується тільки за умови гармонійного поєднання матеріалів, кольорів, форм, ритму та пропорцій.

Зовнішній вигляд виробу, його естетичні якості досить часто пов'язують з його декоративним оформленням. Але будь-які додаткові художні прикраси збільшують його вартість. До того ж, в історії дизайну відомо багато прикладів, коли за надмірним декором та підкресленими формами предмета важко було зрозуміти його конструкцію та функціональне призначення. Щоб уникнути цього, естетичність досягається формою виробу, його конструкцією загалом та окремих його частин і деталей.

Функціональність виробу визначає відповідність його своєму призначенню.

Визначаючи показники економічності ви-

робів, розглядають основні витрати на розробку, виготовлення й експлуатацію виробів.

Розрахунки економічності пошукового макета, моделі або виробничого зразка дизайнери здійснюють на основі собівартості проєкту та витрат часу на серійне виготовлення виробу.

Принципи дизайну

Ми живемо в предметному середовищі, яке сприймаємо чуттєво: дотиком, запахом, смаком, зором і слухом. Предметне середовище – це сукупність природних або штучно створених і декоративно оздоблених форм, що перебувають у безперервній взаємодії з людиною. Предметне середовище гармонізується засобами дизайну.

Слово «дизайн», зазвичай, пов'язують із багатьма речами, які нас оточують, і переважно це гарні, привабливі речі із сучасними формами та кольором.

СЬОГОДНІ ІСНУЄ ДВА РІЗНІ ВИДИ ДИЗАЙНУ:

- дизайн як засіб поліпшення якостей промислових виробів, підвищення економічної ефективності виробництва й оптимізації зв'язків між виробництвом і використанням його продуктів (такий дизайн часто називають класичним);
- дизайн як загальне (чи тотальне) проєктування предметного середовища, що оточує людину.

Дизайн є невід'ємною складовою процесу проєктування, методом компоновання предметних елементів та зв'язків у системах «людина – середовище» для отримання позитивних техніко-естетичних (споживацьких) властивостей об'єкта, що його проєктують.

У дизайні виокремлюють основні функції та принципи. Функції дизайну: рекламна, естетична, споживча.

Принципи дизайну – це основні правила та закономірності, на основі яких відбувається утворення гармонійної, довшеної форми предмета. До них належать відповідність змісту, цілісність, єдність змісту та форми.

Під змістом предмета розуміють сукупність ознак, які визначають, виокремлюють його з-поміж інших. У змісті виробу важливу роль відіграє його призначення. За призначенням вироби поділяють на декоративні, ужиткові (утилітарні, ужиткові) та декоративно-ужиткові.

Цілісність – це якісний показник художнього твору, що об'єднує елементи, частини в єдине ціле.

Цілісності форми можна досягти шляхом відбору таких фізичних і геометричних характеристик частин композиції, за яких її сприйматимуть як єдиний «організм». Головними ознаками цілісності є неподільність, взаємозв'язок і узгодженість усіх елементів композиції.

Неподільність композиції полягає в тому, що, прибравши елемент або його частину, ми руйнуємо гармонію, єдність, через що виникає відчуття незавершеності твору.

Розглянемо єдність змісту та форми. Провідну роль відіграє зміст. Він зумовлює зміни форми. Але й форма впливає на зміст: вона може сприяти розвитку або гальмувати його. Під формою предмета розуміють взаємне розташування контурів предмета й точок у твірних лініях. Форму має будь-який предмет: об'ємний чи плоский, природний або штучно створений. Коли людина цілеспрямовано створює форму, говорять про дизайнформу. Принцип єдності змісту та форми визначає залежність форми від змісту, а саме від функціональності, стилю інтер'єру та матеріалу.

1.2.1. Засоби художнього конструювання (пропорції, повтори, симетрія та асиметрія, контраст, нюанс)

НАЙВАЖЛИВІШІ ПРИНЦИПИ ДИЗАЙНУ ІНТЕР'ЄРУ ПРОПОРЦІЇ

1 : 1

20 : 29

1 : 2

5 : 6

2 : 3

2 : 5

4 : 5

21 : 34

3 : 4

13 : 23

У 1958 р. один англійський учений провів з групою людей невеличкий експеримент. З набору чотирикутників він запропонував вибрати той, пропорції якого здаються найкращими. Чотирикутники були розміщені на горизонтальній площині послідовно за збільшенням величини відношення горизонтальної сторони x до

вертикальної z . Більшість опитаних вибрала «головний чотирикутник» зі співвідношенням сторін 21 : 34. Сусідні фігури також були оцінені досить високо, а більш віддалені від «головного прямокутника» отримали найменшу кількість «голосів».

Пропорція		
		
величина	кількість	ступінь

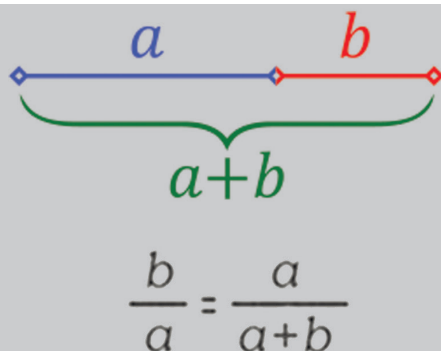

Пропорція – відношення між частинами об'єкта, між цілим об'єктом і рештою композиції, між двома об'єктами.

Пропорцію можна визначити з позиції величини (розміру), кількості або ступеня.

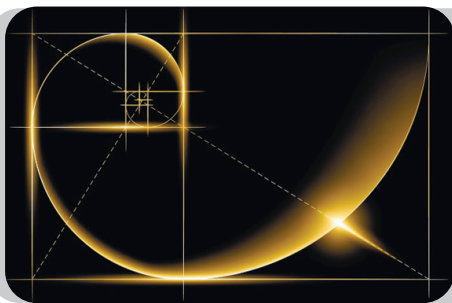
Розмір об'єкта залежить від відносних розмірів інших об'єктів в навколишньому середовищі і самого середовища. Так, наприклад,

невеличка картинка на великій стіні виглядає втраченою, водночас одна велика або група маленьких виглядають пропорційно.

Золотий перетин – це поділ на дві нерівні частини, одна з яких менша, а інша – більша.

Відношення більшої частини до меншої має дорівнювати відношенню всієї величини до її більшої частини.

Ряд Фібоначчі – прогресування цілих чисел, де кожне число є сумою двох попередніх (1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21 ...). Співвідношення між двома послідовними числами наближене до золотого перетину.

Можна створити привабливий і гармонійний фрагмент з квадратів, чії сторони завдовжки – послідовні числа Фібоначчі; якщо з'єднати протилежні краї цих квадратів, отримаємо спіраль.

Математикам і людям мистецтва співвідношення 21 : 34 (або 0,61803 : 1,0) добре відоме як «золотий перетин».

Художники епохи Відродження використовували це правило у своїх картинах, вважаючи його

ідеальним виразом пропорційності в природі.

Система пропорції може бути корисним інструментом для гармонійної композиції, але інтер'єри тривимірні, не плоскі, як картини або фотографії. Також потрібно мати на увазі, що наше сприйняття речей часто є неточним: відстань, ракурс і навіть культурні традиції можуть впливати на сприйняття навколишнього середовища і вплинути на пропорцію.

ПРОЄКТУЮЧИ ІНТЕР'ЄР, ПОТРІБНО ДИВИТИСЯ НА ПРОПОРЦІЙНЕ СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ:

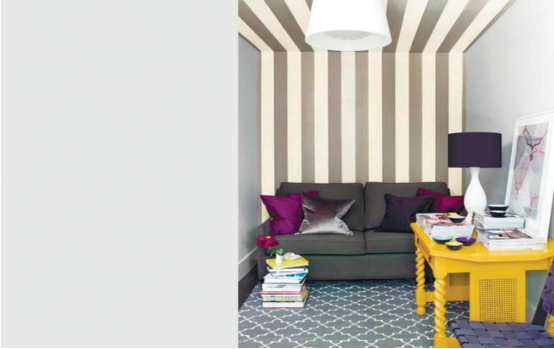
- частинами елементів дизайну (предмети меблів);
- декількома елементами дизайну (розташування меблів);
- елементами та їх огорожею (меблі і простір, в якому вони перебувають).

ПОВТОРИ

Метричний повтор – це багаторазове повторення певних елементів з однаковим інтервалом.

Метричний повтор є і засобом композиції, і

її закономірністю. Кваліфіковане використання метричного повтору допомагає успішно вирішувати завдання не лише композиційні, але й функціональні.

Ритм	Метр
Рівномірне чергування елементів у відповідній послідовності: повторення, що змінюється. Елементи композиції завжди розташовують в певному ритмі (упорядкованому або хаотичному).	Метр передбачає повторення без змін, коли розміри елементів і розміри відстані між ними однакові.
	
Зі зсувом (бордюрна)	Центральна

Як принцип дизайну ритм можна визначити як повторення візуальних образів у просторі. Ритм створює візуальну єдність та рух. Повторення будівельних елементів створює ритм у трьох вимірах. Наприклад, колони, стельові балки, вікна, сходи створюють відчуття руху та

роблять простір цікавим. Найпростішою формою повторення є регулярне розміщення однакових елементів на лінійному шляху. Шибки можуть створювати просту сітчасту модель, яка забезпечує приємний фоновий ритм.

Види ритму		
		
рівномірний	наростаючий	спадний

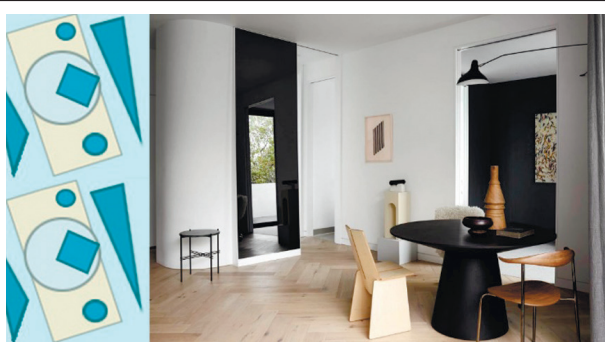
СИМЕТРИЯ І АСИМЕТРИЯ

Симетрія – це певний порядок, математична закономірність, з якою розміщено елементи, що повторюються, на площині чи в просторі.

Найчастіше симетрію застосовують там, де потрібно передати стан спокою, статичності, рівноваги. Інколи симетричні елементи компо-

зиції використовують як допоміжний засіб виразності, щоб посилити переважно асиметричну (динамічну, ритмічну) композицію.

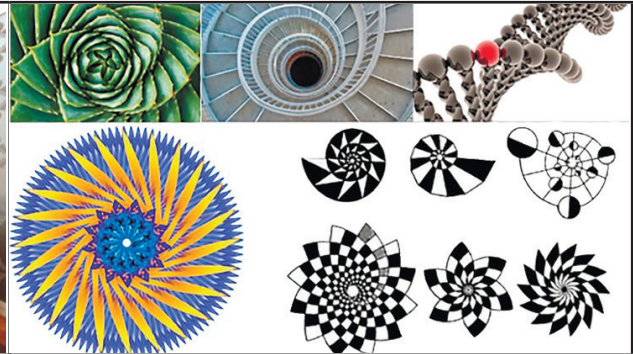
Для сприйняття симетричності форми важливі всі елементи: тон, графіка, колір, освітлення, світлотінь, фактура тощо.

Симетрія	Асиметрія
<i>Рівномірне розміщення елементів відносно осі, що ділить простір на рівні частини. У симетричній композиції розташування елементів відносно осі має бути однакове</i>	<i>Нерівномірне розміщення елементів за збереження загальної рівноваги. В асиметричній композиції розташування об'єктів може бути найрізноманітнішим</i>
	
Зі зсувом (бордюрна)	Центральна

ВИДИ СИМЕТРІЇ

Дзеркальна

Гвинтова

Зі зсувом (бордюрна)

Центральна

КОНТРАСТ

Під контрастом розуміють протиставлення, різку відмінність між однорідними ознаками. Так, низьке може протиставлятися високому,

легке – важкому, світле – темному, складне – простому.

Контраст – протиставлення, боротьба різних начал у композиції – завжди був одним із найвикористовуваних засобів у руках живописця, скульптора, архітектора, дизайнера.

Контраст активізує будь-яку форму, але для досягнення гармонії його необхідно доповнити певними нюансами, щоб він не був занадто різким. Парадоксально, але слабкість контрасту полягає в його силі. Використовуючи його в композиції конкретного предмета інтер'єру, слід подбати про те, щоб він не виявився надмірним, тобто дотриматися певного ступеня,

міри контрасту.

За вмілого використання контраст може відіграти головну роль у композиції. Контраст підсилює, підкреслює форму. Вибір ступеня контрасту визначається на основі художнього чуття й практичного досвіду дизайнера та значною мірою залежить від призначення й стилю інтер'єру. Контраст в інтер'єрі може бути виражений поєд-

нанням протилежних предметів, кольорів або фактур. Створюючи контрастний інтер'єр, важ-

ливо уникати надлишку контрастних елементів (предметів, колірних відтінків, фактур).

НЮАНС

Нюанс – тонка різниця, ледь помітний перехід. Розрізняють нюанси за формою, розміром, кольором, фактурою тощо. На малюнку зображено нюанс за кольором (кольори з однієї колірної гами) і за формою (використано круглу і округлу форми).

Найбільш вдало контрасти та нюанси проявляються у фактурах, протиставлені один одному: дзеркало на тлі матової стіни, гладка оббив-

ка дивана у поєднанні з хутряним покривалом, візерунок на однотонному тлі, використання насиченішого кольору в малій кількості.

1.2.2. Колористична композиція житлових приміщень і приміщень адміністративного призначення готелю

Створити комфортний і гармонійний інтер'єр можна не тільки підбираючи дизайн простору, але і правильно поєднуючи кольори в інтер'єрі. Саме вони здатні впливати на емоційний і фізичний стан людини. Завдяки правильно підібраним колірним поєднанням будинок і його власник стають цілісним організмом.

Колірне коло є одним з важливих інструментів для складання правильних колірних поєднань в інтер'єрі. Ісаак Ньютон першим систематизував спектр, розклавши білий промінь світла на червоний, помаранчевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий. Це була перша кольорова гамма.

Сьогодні колірні кола складаються з одного, двох і трьох дисків. На них бачимо, яким є співвідношення між кольорами, розташованими по колу. На осі кола розташовано всі кольори спектра – первинні, вторинні і третинні. Наприклад, колірне коло Іттена.

Первинні кольори – вся колірна гамма, за винятком білого, утворюються з основних кольорів. Синій, жовтий і червоний (трикутник в центрі кола) є первинними тонами. Комбінації цих трьох кольорів утворюють вторинні кольори.

Вторинні кольори – шість наступних ко-

льорів кола отримані шляхом змішування двох основних (первинних) кольорів. Наприклад, фіолетовий отриманий як результат змішування червоного і синього, а зелений – синього і жовтого, а ось помаранчевий – це сполучення червоного і жовтого.

Третинні кольори утворюються за змішування одного з первинних кольорів з вторинним кольором. Разом виходить 12 кольорів. Також отримати третинний колір можна, змішуючи основний тон з великою кількістю іншого основного тону для створення теоретичного кольору. Наприклад, одна частина синього тону з двома частинами червоного створить червоно-фіолет-

товий колір.

Відтінки виходять з основного кольору. Наприклад, синій має світло-блакитний і темно-синій відтінок.

Тон є результатом додавання білого і чорного (сірого) до основного кольору. Тон, на відміну від чистого пігменту, робить колір більш м'яким і приємним для очей.

ПРИНЦИПИ ЗМІШУВАННЯ КОЛЬОРІВ

• **Сприйняття кольору залежить від відстані кольорової плями від очей людини. Наприклад, за збільшення дистанції зелений виглядає більш блакитним, жовтий починає переходити у помаранчевий, а помаранчевий – червоніти.**

• **Насиченість колірного тону інтер'єру залежить від освітленості інтер'єру. Рівень освітлення перебуває в межах від світла до темряви на шкалі сірого. Пол і стіни здатні відбивати світло, тому світлі тони поверхонь у кімнаті підсилюють яскравість, а темні – гасять тони, роблячи їх тьмюми.**

• **Якість яскравості або глибини відтінку кольору залежить від світла і тіні в інтер'єрі. Тому додавання сірого тону в оформлення кімнати може помітно пом'якшити ефекти різних кольорових поєднань.**

• **Щоб змінити відтінок будь-якої фарби в інтер'єрі, слід додати білий колір. Він розбавить і приглушить непотрібну яскравість у поєднанні кольорів.**

Шкала визначення пропорцій кольору – безпечне співвідношення для поєднань кольору в інтер'єрі 70/20/10.

70% – третинні відтінки в нейтральній базі;

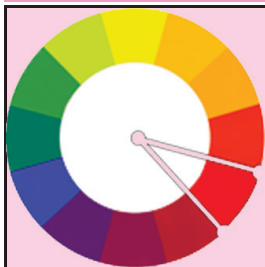
20% – вторинні кольори;

10% – первинний колір.

Різні колірні схеми

Схеми і тріади є набором сполучень кольорів в інтер'єрі, які працюють разом, щоб створити візуально привабливу палітру. Сполучення кольору, наведені в колористичних схемах, можна вважати класичними. Звичайно, можливі комбінації кольорів безмежні. Але досвідчені дизайнери відчують, яку зі схем застосувати на практиці.

МОНОХРОМНА СХЕМА

Передбачає використання одного кольору та варіацій його відтінків від світлого до темного. Подібні композиції спокійні, стримані та статичні (аналогічно ахроматичному колірному поєднанню). Динаміку їм можна надати, створюючи сильний контраст за світлом та насиченістю у межах одного кольору.

Монохромні композиції є найпростішими, однак, їх не бажано використовувати, створюючи інтер'єр, оскільки монополія одного кольору викликає дискомфорт і може навіть стати причиною психофізичного розладу. Втім, часткове використання монохроматичних схем під час фарбування стін інтер'єрів, зазвичай, може стати правильним рішенням за умови вдалого вибору основного (базового) тону з урахуванням розмірів приміщення, його освітленості і функціональності.

До того ж, навіть контрастні пари, взяті на периферії колірного кола, не конфліктуватимуть і замість дискомфорту монотонності викликать відчуття спокою та гармонії. Тому таку схему варто використовувати дуже обережно, зі знанням справи.

КЛАСИЧНА ТРІАДА

Поєднання трьох кольорів, які перебувають на рівній відстані один від одного. Використання таких контрастних з'єднань створить гармонійну палітру. Слід вибрати один основний колір, а два інших – використовувати як акценти.

Тріада не така контрастна, як комплементарна схема, але виглядає більш збалансованою. Тому в інтер'єрі така схема виглядає дуже жваво, насичено і гармонійно. З нею найлегше експериментувати, проте важливо зберігати відчуття міри.

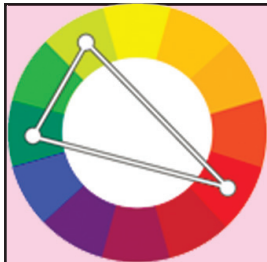
АНАЛОГОВА ТРІАДА

Сполучення від двох до п'яти кольорів, розташованих поруч, становлять аналогічні поєднання, або родинні. Наприклад, жовто-оранжевий, жовтий, жовто-зелений, зелений, синьо-зелений колір.

При цьому правильно один колір можна обрати як домінуючий, другий – доповнювальний, а третій – для акцентування.

КОНТРАСТНА ТРІАДА, АБО РОЗДІЛЕНА КОМПЛЕМЕНТАРНА ГАРМОНІЯ

Є варіантом комплементарного поєднання кольорів, проте замість протилежного кольору використовують сусідні для нього кольори. Інакше кажучи, ключова відмінність такого варіанта від комплементарного полягає у можливості варіювати тон протилежних кольорів як в аналоговій колірній схемі. Виглядає така схема майже так само контрастно, як комплементарна, але не настільки напружено.

Роздільна комплементарна схема має більше нюансів, ніж комплементарна, тому є складнішою у балансуванні. У такій схемі рекомендовано використовувати один теплий колір проти діапазону холодних кольорів (наприклад, червоний проти синього та синьо-зеленого).

Це одна з найгармонійніших груп на колірному колі. Схеми можуть бути простими, контрастними і збалансованими водночас. Роздільна комплементарна схема відповідає за нестандартні, візуально «інтригуючі» комбінації контрастних кольорів з хорошим балансом.

КОМПЛЕМЕНТАРНІ СПОЛУЧЕННЯ

Додатковий колір (також відомий як контрастний), який розташований навпроти іншого на колірному колі Іттена. Поєднання таких кольорів створює яскравий і збудливий ефект, особливо за максимальної насиченості.

Використовуючи контрастну колірну схему, важливо вибрати домінуючий колір і використувати додатковий колір для акцентів. Наприклад, основний колір для фону і додатковий колір, щоб виділяти важливі елементи.

Водночас комплементарна колірна схема найконтрастніша з усіх колірних схем і найсильніше привертає увагу, але в ній важче досягти балансу кольорів, ніж у монохроматичній або аналоговій схемах, особливо у разі використання м'яких, теплих відтінків.

Цю схему варто використовувати для вітальні чи їдальні.

ПРЯМОКУТНА СХЕМА

Поєднання чотирьох кольорів – це схема, що складається з одного основного кольору і двох додаткових. У компанію входить ще один додатковий тон для виділення акцентів. Наприклад, синьо-зелений, синьо-фіолетовий, помаранчево-червоний, помаранчево-жовтий.

Прямокутне поєднання кольорів характеризується важкістю досягнення гармонії. При цьому, якщо використовувати в композиції всі чотири кольори у рівних пропорціях, схема здаватиметься розбалансованою. Отже, слід правильно визначити домінуючий і «підлеглі йому» кольори для розстановки акцентів.

Інтер'єр, виконаний за такою схемою, завжди впевнено заявляє про себе, оскільки складається з пари первинно-вторинних кольорів і пари акцентних. При цьому дуже важливо стежити за балансом теплих і холодних кольорів.

КВАДРАТНА СХЕМА

Поєднання чотирьох кольорів, розташованих на рівній відстані один від одного.

Динамічні кольори відрізняються за тоном і водночас доповнюють один одного. Наприклад: фіолетовий, оранжево-червоний, жовтий, синьо-зелений.

Оскільки квадратна тетрада складається з двох пар додаткових (комплементарних) кольорів, то її також називають подвійною комплементарною схемою (як і прямокутну).

Інтер'єр, виконаний за такою схемою, дуже подібний до прямокутного варіанта поєднання кольорів, втім є більш різким, тому ще «зухваліше» заявляє про себе. Як і у попередньому випадку, дуже важливо стежити за балансом теплих і холодних кольорів.

**Колористична
композиція житлових
приміщень готелю**

ВЛАСТИВОСТІ КОЛЬОРУ

Таблиця. 1.2.1

Відповідності і вдалі комбінації кольорів для оформлення інтер'єру та екстер'єру

Основний колір	Кольори гармонійного поєднання	Не рекомендовані до комбінування кольори	Психологія кольору в межах дизайну житла
Білий	Гармонійно поєднується з усіма кольорами	–	Викликає відчуття холодної стриманості. Йому віддають перевагу люди, схильні до перфекціонізму, педантичності та охайності
Бежевий	Блакитний, коричневий, червоний, рожевий, білий	Чорний, сірий	Викликає відчуття спокою, допомагає розслабитися, відпочити. Дозволяє освіжити палітру, насичуючи її легким світлом і теплом
Сірий	Блакитний, рожевий, коричневий, жовтий, чорний, синій, білий	Зелений, помаранчевий	У монохромному варіанті може навіювати смуток та викликати депресію. Однак у поєднанні з яскравими кольорами дозволяє досягти гармонії та строгої вишуканості
Рожевий	Коричневий, сірий, бордовий, білий	Жовтий, помаранчевий, чорний	Навіює романтичну, «зефірну» атмосферу, але у поєднанні із сміливішими кольорами може голосно і яскраво заграти, привертаючи до себе увагу та інтригуючи цікавою палітрою. Водночас може викликати відчуття надмірності та спричиняти роздратування
Червоний	Рожевий, жовтий, білий, зелений, синій, сірий, чорний	Фіолетовий, коричневий, помаранчевий	Дуже неоднозначний колір, який краще використовувати у поєднанні з спокійнішими кольорами, аби не перенапружувати зір та мозок суцільним яскравим полотном
Коричневий	Жовтий, сірий, бежевий, рожевий, білий	Червоний, фіолетовий, бордовий	Не рекомендований до застосування як основний колір, адже за тривалого впливу на зорову систему часто викликає депресивні думки

Помаранчевий	Синій, блакитний, фіолетовий, білий, чорний	Сірий, червоний, коричневий, рожевий	Символізує активність, стимулює творчу діяльність. Надає палітрі позитивного відтінку, налаштовує на відкритість, дружелюбність та оптимізм
Жовтий	Синій, червоний, фіолетовий, коричневий, сірий, чорний	Блакитний, бордовий, рожевий	Яскравий, насичений енергією колір, що найгармонійніше поєднується з теплими або нейтральними кольорами. Візуально розширює простір, викликає відчуття жвавості, оптимізму, здатен поліпшувати настрій за тривалого впливу
Зелений	Жовтий, помаранчевий, червоний, білий, чорний	Сірий, фіолетовий, синій	Колір природи, що водночас може символізувати спокій і сміливий виклик, неквапливість і швидкість. Неабияку роль у цьому відіграють відтінки і колірні комбінації. Загалом викликає у мешканців відчуття гармонії, довіри, стабільності
Блакитний	Червоний, помаранчевий, синій, фіолетовий, білий	Бордовий, сірий	Є доволі холодним кольором, що водночас може налаштовувати на об'єктивність, логічність і послідовність. Здатен провокувати конфліктні ситуації за тривалого впливу
Синій	Жовтий, червоний, сірий, білий	Зелений, коричневий, чорний	Переважно спокійний колір, що підштовхує до роздумів – синій символізує спокій, мудрість. Власне світлі відтінки дозволять візуально розширити простір. Глибокий відтінок знижує апетит, може навіювати смуток
Фіолетовий	Білий, помаранчевий, жовтий	Зелений	Вважається найбільш неоднозначним і загадковим кольором. Обирають його зазвичай люди із філософським складом розуму, адже він спонукає до роздумів і споглядання. Однак не рекомендований як домінуючий колір, адже темні відтінки здатні швидко втомлювати й напружувати
Чорний	Червоний, білий, сірий, жовтий, зелений	Синій, бежевий, фіолетовий, рожевий	Не рекомендується як основний колір, адже здатен викликати відчуття спустошеності та відчуження. Водночас може знімати втому, але якщо є акцентним кольором

Прийоми кольорового рішення інтер'єрів закладів розміщення

Кольорове рішення готелів досить різноманітне. Нижче наведено найхарактерніші прийоми кольорового рішення інтер'єру, що відповідають сучасним вимогам архітектури готелів.

У деяких готелях внутрішній об'єм вестибюльної групи не розчленований на окремі приміщення, але він все ж таки має композиційно відособлені зони. Це досягається за допомогою кольору.

Так, наприклад, фарбуванням підлоги і стелі в один колір (частіше білий) можна досягти враження єдності об'єму групи приміщень.

Диференціація цього об'єму на окремі зони, що відповідають функції вестибюля, операційного холу, фойє, глядацької зали й інших приміщень, може бути здійснена за допомогою кольорових акцентів. Кольором часто акцентують центральні сходи, зону бюро оформлення та ін.

Вибір кольорових акцентів має відповідати функціям приміщень. Червоний колір часто використовують у зоні чергового адміністратора як такий, що привертає увагу; спокійний синьо-блакитний колір використовують у вестибюлі тощо.

Колірна гама інтер'єру, побудована на поєднанні трьох основних кольорів – жовтого, червоного, синього, на загальному білому фоні є оптимальною для функціонального фарбування приміщень.

Важливе значення колір має в архітектурі всього комплексу. Так, зв'язок внутрішнього простору із зовнішнім можна вирішити застосуванням у фарбуванні інтер'єру кольорів, які найхарактерніші для колориту самого готелю і навколишньої забудови. Велика насиченість колірних тонів у фарбуванні інтер'єру і контрастність поєднань підсилюють кольорове

звучання ансамблю.

Якщо кольором виділити основні конструктивні елементи (підлогу, стелю або несучі конструкції), а другорядні елементи (перегородки, стовпи) пофарбувати в нейтральні кольори, то внутрішній і зовнішній простір може сприйматися як єдине середовище.

Для сучасних номерів характерне раціо-

нальне використання площ. У невеликих приміщеннях не має бути враження тісноти. Велике значення в цьому належить кольору.

Прийоми використання кольору для ком-

позиційного зв'язування різних зон номера, а також номера з іншими приміщеннями, досить різноманітні.

НАЙПОШИРЕНІШИМИ Є ТАКІ:

- 1) кожне приміщення вирішене у своїй кольоровій гаммі;**
- 2) усі приміщення мають одну кольорову гамму.**

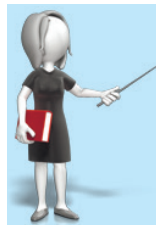
Перший прийом застосовують для великих номерів. У цьому випадку стіни передпокою і санвузла фарбують у насичені кольори (червоний, синій, зелений тощо), стіни кімнати – у світлі тони малої насиченості. Для номерів невеликої площі (9-12 м²) доцільно застосовувати єдину колірну гамму, що сприяє композиційному поєднанню різних зон, від чого номер візуально здається більш просторим.

Вибираючи колірне рішення номера, необхідно брати до уваги колір громадських приміщень житлового поверху. Часто колірна композиція будується на контрастному поєднанні кольорів і яскравостей. Якщо в номерах застосовують м'які поєднання тонів, а в коридорах і холах – насичені тони, то номер справляє враження тьмяного, нецікавого.

В інших випадках ставиться завдання об'єд-

нати кольором приміщення житлового поверху для того, щоб номери можна було розглядати не як ізольовані замкнуті осередки, а як частину житлового поверху. У коридорах і житлових кімнатах часто застосовують м'які, спокійні кольори – жовтий, ясно-зелений, бежевий тощо; у передпокоях використовують насичені кольори, які можна розглядати як кольорові акценти всього комплексу. Такий спосіб дозволяє досягти композиційного об'єднання холів, коридорів і номерів.

І, нарешті, застосовують ще один прийом – однотонну композицію, побудовану на поєднанні кольорів, близьких за кольоровим тоном. Колір є одним з основних засобів у створенні індивідуальних архітектурних рішень інтер'єрних типових приміщень.

РОЗГЛЯНУТІ ПРИКЛАДИ ДОЗВОЛЯЮТЬ ДАТИ ТАКІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З КОЛЬОРОВОГО РІШЕННЯ ІНТЕР'ЄРУ ГОТЕЛІВ:

– кольорове рішення не можна розглядати як «останній штрих» в оформленні інтер'єру. Колір інтер'єру і його просторове рішення мають йти паралельно із самого початку проєктування готелю;

– колір інтер'єру варто вибирати з урахуванням природних умов (ландшафт, освітленість, колорит середовища тощо), архітектури навколишніх будинків, а також і самого готелю;

– під час вибору кольорового рішення приміщення варто взяти також до уваги місце розташування готелю і його орієнтацію за сторонами світу. Холодну й нейтральну гамми кольорової обробки інтер'єру рекомендовано вибирати для готелів, розташованих у регіонах з жарким кліматом (наприклад, Одеса), а також у регіонах з холоднішим кліматом (наприклад, Київ) за світлових прорізів приміщень, орієнтованих на південь.

Теплу гамму кольорової обробки інтер'єру варто вибирати в готелях, розташованих у регіонах з холодним кліматом, а також у приміщеннях, у яких світлові прорізи звернені на північ.

Необхідно враховувати залежність кольорового рішення від призначення приміщення і часу впливу цього середовища на людину. Відповідно до цього до колірної рішення приміщень готелів висувають такі вимоги:

РОЗГЛЯНУТІ ПРИКЛАДИ ДОЗВОЛЯЮТЬ ДАТИ ТАКІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З КОЛЬОРОВОГО РІШЕННЯ ІНТЕР'ЄРУ ГОТЕЛІВ:

- у номерах мають переважати спокійні кольори нейтральних тонів, що забезпечить умови для відпочинку і роботи. Кольорові акценти тут застосовуються обмежено;
- у вестибюлі доцільно використовувати кольори середньохвильової частини спектра (жовті, блакитні, зелені) середньої насиченості, з великим коефіцієнтом відбиття. Кольорові акценти мають бути розміщені таким чином, щоб під час роботи вони не потрапляли в поле зору обслуговуючого персоналу;
- у прохідних приміщеннях (сходи, коридори) можна застосовувати будь-які кольори. Стіни і стеля мають бути світлими з великим коефіцієнтом відбиття;
- у холах не слід застосовувати яскраві кольори і різкі контрасти. Тут мають переважати кольори нейтральних і малонасичених тонів.

Колір доцільно застосовувати для орієнтування гостей. Для цього біля чергового адміністратора, в ліфтових холах і біля сходів варто використовувати «помітні» кольори, що привертають увагу приїжджих. Коридори різних поверхів рекомендовано фарбувати у кольори, контрастні за яскравістю або колірним тоном. Хроматичні контрасти слід будувати на використанні насичених кольорів.

Крім функціональних завдань, які необ-

хідно враховувати під час колірного рішення інтер'єру, необхідно також домагатися гармонійного поєднання кольорів усіх елементів інтер'єру.

З численних варіантів колірної композиції інтер'єру вестибюльної групи найрекомендованішою є композиція, побудована на поєднанні світлих і нейтральних тонів загального фону з насиченими і яскравими колірними акцентами.

РЕКОМЕНДОВАНО ТАКІ КОЛІРНІ АКЦЕНТИ ІНТЕР'ЄРУ:

- **однотонні, побудовані на використанні групи близьких кольорів (для виявлення центру композиції беруть більш насиченіший колір);**
- **багатобарвні, побудовані на протиставленні головних кольорів або їх взаємному доповненні.**

ДЛЯ НОМЕРІВ ДОЦІЛЬНІ ТАКІ КОЛІРНІ КОМПОЗИЦІЇ:

- **однотонні, побудовані на одному головному кольорі або групі близьких кольорів;**
- **полярні композиції, побудовані на протиставленні двох головних кольорів або двох груп близьких один до одного кольорів;**
- **триколірні, побудовані на трьох головних кольорах.**

Варто використовувати різні властивості кольорів з метою коректування розмірів і пропорції номерів.

Під час проєктування колірного рішення готелів необхідно враховувати сприйняття кольору за природного і штучного освітлення. Водночас потрібно враховувати здатність кольору знижувати насиченість і змінювати колірний тон як за інтенсивного, так і за слабого освітлення; знижувати насиченість світла предмета

на яскравому фоні; змінювати колірний тон залежно від кольоровості випромінювання джерела світла.

Питання для самоконтролю

1. Які принципи дизайну інтер'єру необхідно враховувати, проектуючи оздоблення приміщень закладів розміщення?
2. Чи можливо побудувати інтер'єр закладу, базуючись лише на одному принципі дизайну?
3. Наведіть приклади негативного впливу кольору на людину (можна особисті враження). Чи є кольори, не рекомендовані до широкого застосування у готельних номерах?
4. Яку кількість кольорів можна поєднувати в межах одного інтер'єру?
5. Визначте, чи необхідно враховувати орієнтацію вікон готельних приміщень за сторонами світу під час вибору кольору приміщень?
6. Виходячи з тези, що готельні приміщення розраховані на різних відвідувачів, які колірні рішення інтер'єрів є найдоцільнішими?

1.3. Поняття світлового дизайну

Світловий дизайн – поняття відносно нове. Воно з'явилося в 60-х роках XX сторіччя, коли було винайдено низькотемпературний галогенний світильник. Його можна вмонтувати в будь-якій точці номера, він не драгує очі, не вимагає екрана, абажура, надає дизайнерові повну волю в пошуку раціональних технічних і естетичних рішень.

Дизайнер зі світла має розробляти інтер'єр нарівні з архітектором і декоратором. У наш час вже існує міжнародна асоціація дизайнерів зі світла, що свідчить про зростаючий попит на ці послуги.

Система освітлення в готелях має створювати максимум зручностей для приїжджих. У номерах, крім загального освітлення, слід мати світильники місцевого освітлення, що дозволяють працювати за столом, читати в кріслі або на ліжку, одягтися перед дзеркалом.

У дизайні освітлення, за всієї його раціональності, є певний елемент магії. Світло – настільки сильний і пластичний «матеріал», що за його допомогою можна «виліпити» будь-який образ предмета. Стосовно інтер'єру роль світла зросла надзвичайно. Проектування дизайну освітлення кімнат – це один з найважливіших моментів роботи дизайнера під час створення різних образів інтер'єру.

Підхід до освітлення кімнат потребує неабиякої підготовки. Для конкретизації планів необхідно скласти дизайн-проекти майбутнього зовнішнього вигляду приміщення. Для робіт з встановлення електроприладів і світильників закладають окремі проекти. Отже, дизайн-проект освітлення – це документ, який показує на папері

всі місця для облаштування приладів освітлення з урахуванням існуючих правил техніки безпеки та інших нормативних документів.

Дизайн освітлення вимагає дотримання декількох основних правил, які слід враховувати у проєкті. Яскраве світло сприяє візуальному розширенню простору. Якщо кімната має невелику площу, то проєктовані додаткові джерела освітлення допоможуть створити ілюзію додаткового простору.

Світильники в інтер'єрі зі спрямованим догори потоком світла візуально піднімають стелі. Це особливо актуально для кімнат зі стандартом висоти 2,50 м. Якщо проводять ремонт приміщення, яке хотілося б бачити невеликим і затишним, наприклад, спальні, світильники спрямовують так, щоб була затінена стеля.

Жодне житлове приміщення не виглядатиме затишно, маючи тільки одне джерело світла. Це актуально як для великих залів, освітлюваних центральними люстрами, так і для маленьких віталень. Управління кожною групою світильників має бути автономним.

Загальне джерело світла не має бути занадто яскравим. Підвищена яскравість має бути у світильників місцевого освітлення над робочим столом або над зоною приготування їжі в кухні.

Дизайн-проект освітлення враховує розміщення всіх сучасних джерел освітлення, в яких можуть бути задіяні основні світильники, бра, торшери, люмінесцентні лампи, лампочки розжарювання, світлові шнури, точкові світильники в інтер'єрі тощо.

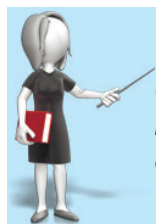
1.3.1. Якісні та кількісні характеристики освітлення

Під час освітлення приміщень використовують природне освітлення, створюване прямими сонячними променями і розсіяним світлом небосхилу і змінним залежно від географічної широти, пори року і доби, ступеня хмарності й прозорості атмосфери; штучне освітлення, створюване електричними джерелами світла, і комбіноване освітлення, за якого недостатнє за нормами природне освітлення доповнюють штучним.

Конструктивно *природне освітлення* підрозділяють на бічне (одно- і двобічне), здійснюване через світлові прорізи в зовнішніх стінах; верхнє – через світлові прорізи в по-

крівлі і перекриттях; комбіноване – поєднання верхнього та бічного освітлення.

Штучне освітлення за конструктивним виконанням може бути двох видів – загальне та комбіноване. Систему загального освітлення застосовують у приміщеннях, де по всій площі виконують однотипні роботи в адміністративних, конторських і складських приміщеннях. Розрізняють загальне рівномірне освітлення (світловий потік розподіляється рівномірно по всій площі без урахування розташування робочих місць) і загальне локалізоване освітлення (з урахуванням розташування робочих місць).

ОСВІТЛЕННЯ МАЄ КІЛЬКІСНІ І ЯКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ.

Кількісні характеристики визначаються нормованим рівнем освітленості. Оскільки готельний номер за своїми функціями близький до житлової кімнати, то для нього можуть бути прийняті норми освітленості, розроблені для будинків квартирного типу.

Якість освітлення визначається рівномірністю освітленості робочої поверхні, рівномірністю розподілу яскравості і відсутністю засліплювальних джерел у полі зору, напрямком світлового потоку на об'єкт, спектральним складом або кольором випромінювання.

Обмеження яскравості світильників досягається правильним вибором захисного кута і різних способів екранування світильників. Для світильників, застосовуваних у номерах, мо-

жуть бути прийняті показники захисних кутів, розроблені Інститутом світлотехніки для побутових освітлювальних приладів.

1.3.2. Місцеве та загальне освітлення номерів

У номері має бути передбачене загальне і місцеве освітлення.

Залежно від типу світильника і його розміщення в приміщенні можна виділити декілька видів освітлення: загальне, місцеве (локальне) і декоративне.

Загальне освітлення може бути створене за допомогою направленного світлового потоку або бути розсіяним, що пом'якшує різкі переходи від світла до тіні. Таке освітлення візуально об'єднує окремі функціональні зони приміщення в загальну, цілісну композицію. Розсіяне загальне освітлення можна створити за допомогою стелі і підвісів з розсіювачами та відбивачами.

Декоративне освітлення надає будь-якому інтер'єру вишуканість і універсальність. Воно служить для акцентування прямими променями світла найсуттєвіших деталей обстановки.

Місцеве (локальне) освітлення створює комфорт, сприяє відпочинку.

Використання світильників різного типу дає можливість зонувати приміщення, причому автоматизація освітлення дозволяє реалізовувати динамічне підсвічування або світлові сцени для номерів вищої категорії. Зонування приміщення тягне за собою освітлення зони передпокою, санвузла та самої кімнати.

Загальне освітлення створює загальну світ-

лову атмосферу в приміщенні. Воно дозволяє займатися повсякденними справами, але призначене тільки для тих занять, які не потребують сильного напруження зору.

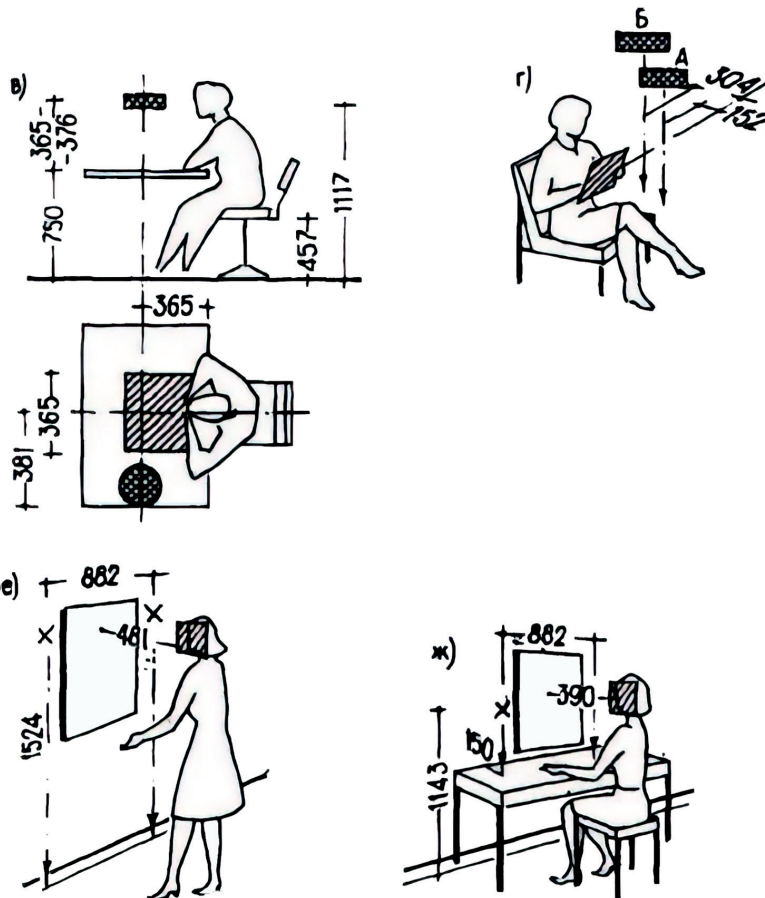
Вибираючи світильники для загального освітлення номера, потрібно керуватися такими міркуваннями: освітлення приміщення має бути рівномірним, але без різких контрастів яскравості у межах поля зору. Рівномірність освітлення визначається відношенням мінімальної освітленості в будь-якій точці приміщення ($E_{\min}$) до середньої освітленості приміщення ($E_{\text{ср}}$). У номері це відношення не має бути менше 1:1,5. У підсобних приміщеннях номера (передпокої, санвузлі) відношення не має бути менше 1:2,5.

Під час освітлення номера варто водночас враховувати освітлення коридорів і холів. Різка зміна освітленості приміщень зв'язана з необхідністю адаптації зору, що викликає почуття дискомфорту. Різкі перепади освітленості в старих готелях виправдували економічними пере-

вагами, тому що за двобічного розташування номерів коридор освітлюється штучним світлом цілодобово, що зв'язано з великою витратою електроенергії.

Тому під час освітлення коридорів враховували лише необхідний рівень освітленості. Вирішити проблему високоякісного освітлення коридорів і поверхових холів стало можливим за використання економічніших люмінесцентних джерел світла, коли перепади освітленості візуально майже нерозрізнені. Середня освітленість ($E_{\text{ср}}$) холу і коридору має бути 1:2,5, а середня освітленість коридору і житлового номера – 1:1,5.

Місцеве освітлення використовують для роботи за робочим столом, під час читання в кріслі, лежачи на ліжку, для освітлення дзеркала. В усіх випадках гарне освітлення можна отримати за правильного вибору світлорозподілу світильника і місця його встановлення.

Під час освітлення столу світильник має створювати необхідну освітленість робочої поверхні розміром 365x221 мм. Світлооптична частина світильника має бути над поверхнею столу на відстані 365-376 мм. Для виконання зазначених умов варто вважати за доцільне настінні світильники, підвіси або підлогові світильники з асиметричним розташуванням світлооптичної частини. Для створення оптимальних умов освітлення всієї зони роботи за столом краще

використовувати світильники розсіяного, переважно прямого світлорозподілу. Під час читання в кріслі або на дивані потрібно, щоб світильник був над лівим кутом робочої площини.

Вибираючи світильник для приліжкового освітлення, варто брати до уваги, що під час читання в ліжку книга нахилена до горизонтальної площини під кутом близько 45°, висота розташування книги над рівнем ліжка – 30 см, а відстань від узголів'я – близько 60 см.

Для освітлення узголів'я ліжка придатні настінні світильники з пересувним пристроєм світлооптичної частини. Досить ефективні і лінійні світильники з люмінесцентними лампами, що створюють рівномірне освітлення приміщення й водночас освітлюють узголів'я ліжка.

Настільні світильники типу «каганець» малопридатні для готелів, тому що вони незручні, часто розбиваються, а головне не створюють необхідного напрямку світла.

У двомісних номерах рекомендовано використовувати світильники прямого світла з чітко обмеженим кутом напрямку світлового потоку, що досягається оптичним пристроєм у світильнику або абажуром з непросвічуваного матеріалу.

Для освітлення туалетного столика і простору перед дзеркалом світильник має створювати необхідну освітленість на вертикальній площині розміром 300-600 мм на відстані 390-762 мм від дзеркала. Поверхні, що світяться, не мають відбиватися в ньому, тому для освітлення дзеркала більш придатні настінні і настільні світильники розсіяного світла.

Під час розміщення світильників слід брати до уваги умови природного освітлення. Світловий потік штучного і природного світла мають бути одного напрямку. Розташування світильників у номері визначається розміщенням меблів і місцем виводу шнура для підключення підвісних, настінних і вбудованих світильників та розеток.

Однак часто світильники розміщують у місцях, незручних для користування. Розміщення

світильників у номері необхідно погоджувати з розташуванням функціональних зон роботи, сну, відпочинку. Отже, для підключення світильників у житловій кімнаті необхідно мати не менше трьох розеток. Їх варто розміщати на поперечних стінах, на відстані не більше 1 м від зовнішньої і внутрішньої стін номера.

Різна висота, форма меблів і засоби примикання їх до стіни в деяких випадках роблять недоступним або незручним підключення світильників до високо розміщених розеток (80-90 см). Тому розетки доцільніше встановлювати над плінтусами не вище 15 см від підлоги за висоти ніжок меблів 18-20 см у легкодоступних місцях.

За симетричного планування номерів доцільніше передбачати проводку в перегородках між суміжними номерами. Для вимикання місцевого освітлення досить зручні вимикачі зі шнурами, особливо біля ліжок. Вимикачі загального освітлення номера слід передбачати біля входу в нього, а в номерах підвищеної комфортності також біля спального місця.

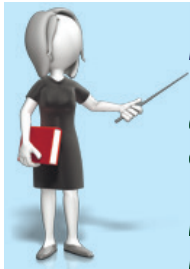
Важливим показником якісної характеристики джерел світла є кольоровість освітлення, від якої залежить сприйняття колірного рішення інтер'єру. Кольоровість освітлення має

оцінюватися в поєднанні з рівнем освітленості приміщення. Відомо, що зі зміною освітленості змінюється спектральний склад світла, відповідно до цього міняється і його вплив на людину. За недостатньої освітленості, наприклад, створюється враження сутінкового, холодного

освітлення, за занадто яскравого освітлення спотворюється колірне сприйняття.

Для створення комфортного освітлення номера як джерела світла потрібно застосовувати лампи «теплого» білого кольору.

1.3.3. Підбір елементів освітлювальної арматури. Засоби освітлення номерів

ОСОБЛИВОСТІ ГОТЕЛЬНОГО НОМЕРА, ЯКІ СЛІД ВРАХОВУВАТИ ПІД ЧАС ВИБОРУ СВІТИЛЬНИКІВ:

– **велике навантаження на світло і світильники в готельному номері, тому вони повинні мати значний запас міцності і зносостійкості, бути стійкими до пошкоджень, а також безпечними в роботі;**

– **багатофункціональність приміщення готельного номера, де одна кімната служить і спальнею, і кабінетом, і вітальнею. Ця багатофункціональність передбачає з-поміж іншого розмаїтість і достатню складність світлового рішення;**

– **універсальність світлового рішення – воно має підходити всім – з різним зором, смаком, звичками, необхідно знайти варіант, зручний для всіх.**

Існує кілька світлових зон, згідно з якими прийнято освітлювати готельні номери. Кожна світлова зона має свій кут розміщення. Зазвичай, перша зона освітлення – коридор – освітлений яскраво, найсвітліша зона розташована над дзеркалом і біля шафи. Освітлення в наступній зоні за коридором – зоні санвузла – концентрується нагорі, а також за необхідності воно може бути розміщене по периметру дзеркала.

Основна світлова зона розташована в житлових кімнатах. У готельному номері може бути декілька джерел освітлення – бра і світильники, розташовані на стіні біля ліжка, також в дорогих готелях це можуть бути галогенові лампи. На столі має стояти лампа – вона освітлює другу зону житлової частини готельного номера.

Двокімнатні готельні номери три-п'ятизіркових готелів облаштовують декількома джерелами світла, які найчастіше розташовані в зоні відпочинку – біля дивана або м'якого куточка.

Під час освітлення готельних приміщень допускається використання верхнього, бічного світла, настільних ламп, настільних світильників, вимикачів з регулятором напруги.

Регулювання світла слід передбачити як біля вхідних дверей, так і біля ліжка.

Мінімальний рівень освітлення: для однокім-

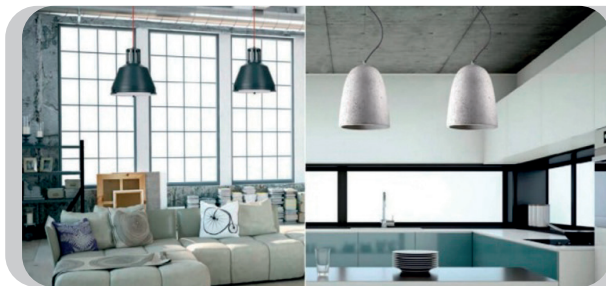
них номерів – 100 Вт або еквівалентна такому рівню ілюмінація; для двокімнатних номерів – 150 Вт або еквівалентна такому рівню ілюмінація. Велика кількість світла в приміщенні підсилює відчуття чистоти і свіжості в номері, саме на ці якості звертають особливу увагу гості готелю.

**«Освітлювальний
дизайн інтер'єру»**

Види та характеристика світильників

Існують різні види та характеристики світильників. Щоб було зручно порівнювати світильники між собою, необхідно знати про кожен вид, зважати на типи ламп, оскільки від їх характеристик (розміру, потужності, кольору та ін.) багато в чому залежить зовнішній вигляд світильника – втім, як і навпаки. Поділяють світильники на такі види: підвісні, вбудовані, стельові. А також настільні, люстри, торшери, бра і споти. Розглянемо кожен вид світильників та їх характеристики окремо.

Підвісні світильники. Їх підвішують до стелі за допомогою спеціальних підвісів або на своїх проводах. Головною перевагою підвісних світильників є те, що вони рівномірно по всій кімнаті розсіюють світло.

Також з-поміж підвісних світильників багато дизайнерських варіантів.

Вбудовані світильники. Їх монтують всередину гіпсокартону і натяжних стель, вони мають спрямоване світло і переважно освітлюють підлогу. Тому в кімнаті з такими світильниками темнуватو, тому що стеля погано освітлена, а освітлюється переважно підлога.

Для того щоб рівномірно освітлити приміщення, краще використовувати світильники з розсіювачами. Тоді світло рівномірніше розсіюється по кімнаті і в приміщенні стає світліше. Крім того, є світильники з вбудованими світлодіодами. Тобто

крім основного освітлення (лампа посередині), у нього є додаткові світлодіоди. Їх використовують для декоративного освітлення. Вбудовані світильники також є в підлозі і стінах.

Стельові світильники. Лампочки стельових світильників закриті одним склом. На що треба звертати увагу? Не можна перевищувати потужність, допустиму в лампочках, оскільки обмежений простір під плафоном спричинює погану вентиляцію.

Як результат під час використання лампочок великої потужності плафон перегрівається. Перегорають і самі лампочки, і патрони. Якщо не вистачає потужності лампочок (яскравості світильника), то вирішити це питання допо-

можуть енергоощадні лампочки. Іншим різновидом стельових світильників є світильники для ванних кімнат. Основна особливість цих світильників – захищеність від вологи.

Настільні світильники зазвичай використовують для декоративного або місцевого освітлення. Здебільшого, ставлять їх на робоче місце для будь-якої роботи, читання книжок тощо.

Існують настільні світильники, які виконують декоративні функції.

Люстри використовують для основного освітлення кімнати. Вони є від трьох і більше лампочок, найчастіше – з п'ятьма і більше. Підбирати лампочки потрібно так, щоб світло рівномірно освітлювало всю кімнату.

Найчастіше люстри є основою всього інтер'єру кімнати, тому вибору люстри приділяють велике значення. Люстри є декоративні та звичайні.

Торшери часто використовують як для місцевого, так і основного освітлення. Є види, які освітлюють всю кімнату.

Зверху такого торшера ставлять потужну лампу, спрямовану на стелю, а стеля розсіює світло по всій кімнаті. Як результат, виходить м'яке розсіяне світло.

Бра зазвичай кріплять на стіні, вони мають таке призначення: місцеве або декоративне освітлення. Їх встановлюють над ліжком, тумбочками, в передпокоях (щоб не вмикати верхнє освітлення).

У деяких бра є свої вимикачі. Але переважно цих вимикачів немає, тоді спеціально для бра треба ставити вимикачі. Бра потрібно встановлювати вище рівня очей, щоб світло не засліплювало очі, а також для краси.

Споти – новий різновид ламп, які нині стали витісняти деякі люстри. Споти – це специфічні стельові світильники, у яких одна або кілька ламп, до того ж кожен лампу можна спрямувати по-різному.

Їх часто використовують замість люстр, створюючи в кімнаті своєрідний інтер'єр. За допомогою спотів можна перерозподіляти освітлення.

Сучасний ринок пропонує широкий асортимент світильників різних видів і стилів, починаючи з класичних підвісних світильників і закінчуючи стриманими моделями стельових світильників в стилі хай-тек або модерн. Останнім часом велику популярність мають світильники, що поєднують різноманітні технологічні та інженерні ноу-хау. Наприклад, люстри з пуль-

том дистанційного керування, з вбудованими світлодіодними джерелами світла або виготовлені із сучасних екологічних матеріалів.

Як обрати світильник за такого різноманіття? Перш за все, вибираючи світильник, потрібно орієнтуватися на особливості інтер'єру кімнати, для якої ви вибираєте освітлювальний прилад, та особисті уподобання. Варто врахувати габарити кімнати, люстра не має перевантажувати інтер'єр, але при цьому і не має губитися в занадто великому просторі. Також в приміщеннях з низькими стелями громіздкі підвісні світильники краще не використовувати. Для невеликих, затишних кімнат доречно вибрати стельовий світильник. Щоб підібрати ідеальний розмір люстри, суму ширини і довжини приміщення в метрах помножите на 10. Так ви отримаєте діаметр люстри в сантиметрах.

Засоби освітлення

Ще один важливий момент – це колористичне рішення приміщення. Краще для світильника вибрати колір, який буде «другим» в інтер'єрі, проте це не обов'язкова умова.

Бажано, щоб люстра в кімнаті поєднувалася зі шпалерами і шторами. Якщо це складно зробити, то краще віддати перевагу нейтральній скляній або кришталевій люстрі. Вкрай важли-

во, щоб світильник ідеально вписався в інтер'єр і стиль, щоб він доповнював його. Тому варто звернути увагу на колір світильника, матеріал, з якого він виконаний, а також на конструкцію.

Класичні світильники виглядають вишукано, розкішно. Вони дуже гарні і здатні створити святкову атмосферу в приміщенні.

Їх вішають у вітальнях, просторих кімнатах, в залі, ідеальні приміщення для таких люстр – з високими стелями. Деталі люстри можуть бути виготовлені з кришталю, скла, металу, та інших

матеріалів. Для сучасного стилю обирайте люстри в стилі модерн, вони найчастіше виконані з металу і матового скла. Їх можна використовувати в інтер'єрах в стилі мінімалізм – на кухні, у

вітальні, спальні, дитячій та в інших приміщеннях, наприклад, коридорі.

Для етнічного стилю підходять будь-які світильники з натуральних матеріалів. Стиль кантрі також вітає використання дерев'яних світильників. У спокійнішому скандинавському або прованському стилі можна використовувати текстильні люстри.

Стиль хай-тек передбачає урбаністичний мінімалізм і чіткість ліній, тому для нього підійдуть металеві люстри та вбудовані світильники і споти.

Отже, правильно підібрані джерела освітлення зможуть доповнити і прикрасити інтер'єр, підкреслити стиль приміщення і створити атмосферу затишку або урочистості.

Питання для самоконтролю

1. Яку роль відіграє освітлення у формуванні інтер'єру приміщень закладів розміщення?
2. Які зони готельного номера є обов'язковими для освітлення?
3. У чому полягає відмінність між загальним і локальним освітленням? Якому з них надають перевагу в сучасних інтер'єрах? Чому?
4. Визначте загальні принципи підбору освітлювальних приладів в інтер'єрі.
5. У чому переваги світильників типу «спот», в яких типах інтер'єрів доцільне їх застосування?
6. Які світильники ви запропонуєте для інтер'єру в стилі лофт?

1.4. Поняття про конструкційні матеріали для облаштування власного інтер'єру

Більшу частину свого життя людина проводить у приміщеннях: житлових чи виробничих. Мабуть, саме цим пояснюється наша цікавість до дизайну й якості предметів інтер'єрного призначення: меблів, санітарно-технічного обладнання, приладів для освітлення помешкан-

ня, аксесуарів, предметів декору, кімнатних квітів тощо.

Надійність і форма таких виробів та їх технічна й економічна ефективність багато в чому залежать від матеріалів, з яких їх виготовлено.

Сучасне виробництво має в своєму розпорядженні широкий вибір матеріалів. Метал, скло, бетон, натуральне дерево, пластик, папір – традиційні.

Ці матеріали ми можемо побачити в кожній звичайній оселі, а їх використання визначають характером конструкції предметів, призначенням та умовами експлуатації.

В об'єктах елементарної конструкції матеріал використовують у моноліті, наприклад, у пластиковому посуді або металевих інструментах. Тобто, у найпростіших конструкціях форма об'єктів переважно залежить від самого матеріалу. Так, меблі, у яких використано метал як основний конструкційний матеріал, відрізняються більш вільною формою та можливістю її трансформації. Але здебільшого матеріал впливає на форму не безпосередньо, а через конструкцію.

Вплив нових матеріалів на форму здійснюється не автоматично, іноді деякий час зберігається традиційний зовнішній вигляд виробів.

А перетворення можливі тільки завдяки творчому підходу дизайнерів до процесу проектування. Однією з основних вимог при цьому є те, що виріб має бути максимально економічним не тільки в процесі виробництва, а й під час експлуатації.

Для того, щоб застосування матеріалів для виготовлення предметів інтер'єру було доцільним, необхідно враховувати їх властивості з усіма перевагами і недоліками.

Найважливішим для матеріалів, які застосовують для виготовлення виробів інтер'єру, є не тільки архітектурно-художні (естетичні) властивості, до яких належать блиск, текстура, фактура, колір, а й фізичні та механічні, що характеризують стан матеріалів, вплив на них води, температури, механічні впливи та, деякою мірою, хімічні.

ДО МЕХАНІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ МАТЕРІАЛІВ ЗАЗВИЧАЙ ВІДНОСЯТЬ:

1. Міцність – це здатність матеріалу чинити опір руйнуванню у процесі дії зовнішніх сил, що викликають у ньому внутрішні напруження. Міцність матеріалу характеризується межею міцності за стискання, вигинання чи розтягування. Достатньо міцними можна вважати метали, скло, бетон, чого не можна сказати, наприклад, про папір.

2. Пружність – це властивість матеріалу деформуватися під навантаженням і набувати після зняття навантаження первинної форми і розміру. Найбільшу напругу, за якої матеріал ще має пружність, називають межею пружності. До пружних матеріалів відносять деякі види пластику, сталь, деревину. Для природних і штучних кам'яних матеріалів (бетону), скла, паперу, металів пружна деформація незначна.

3. Пластичність – це властивість матеріалу змінювати під навантаженням форму та розміри без розривів і тріщин і зберігати їх після зняття навантаження. Ця властивість проти-

лежна пружності. До пластичних матеріалів відносять, наприклад, бетон до його затвердіння.

4. Крихкість – це властивість матеріалу миттєво руйнуватися під дією зовнішніх сил без помітної пластичної деформації. До крихких матеріалів відносять природний камінь, бетон (у затверділому стані), скло, чавун тощо. Один і той самий матеріал залежно від вихідних умов – температури, середовища, швидкості деформування – може перебувати у крихкому чи пластичному стані. Наприклад, багато металів та інших матеріалів за нормальної температури – пластичні, а за низької – крихкі.

5. Опір удару – це властивість матеріалу чинити опір руйнуванню під дією ударних навантажень. До таких матеріалів можна віднести бетон, метали. На відміну від них, скло має досить незначний опір удару.

6. Твердість – це здатність матеріалу чинити опір проникненню в нього іншого, твердішого тіла. Ця властивість матеріалу важлива, наприклад, під час облаштування підлоги, або для виготовлення частин предметів, що виконують захисну функцію.

7. Стираність – це властивість матеріалу чинити опір впливу зношення через стирання. Ця властивість важлива для матеріалів, якими покривають підлогу, сходи (дерево, кахель для підлоги, сходові щаблі тощо). Стираність матеріалів, зазвичай, визначають у лабораторіях.

8. Зносостійкість – це руйнування матеріалу за одночасної дії стирання й удару. Подібний вплив на матеріал відбувається у процесі експлуатації підлог промислових будівель тощо.

Фізичні властивості характеризують фізичний стан матеріалу, його здатність реагувати на вплив навколишнього середовища (високих і низьких температур, води тощо).

ДО ФІЗИЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ МАТЕРІАЛІВ, ЯКІ Є ВАЖЛИВИМИ ДЛЯ ПРЕДМЕТІВ ІНТЕР'ЄРУ, НАЛЕЖАТЬ:

1. Пористість – це один із важливих показників структури матеріалів, вона показує ступінь заповнення об'єму матеріалу порами. З показником пористості тісно пов'язані інші властивості матеріалів (водопоглинання, морозостійкість, водонепроникність тощо). Водночас значення має не тільки величина загальної пористості, але й форма та розмір самих пустот. Наприклад, морозостійкість бетону за збільшення об'єму відкритих пор зменшується, а за збільшення закритих, навпаки, зростає.

2. Водопоглинання – це здатність матеріалів поглинати й утримувати воду. Водопоглинання показує ступінь заповнення об'єму матеріалу водою. Зміна водопоглинання може вказувати на зміну й інших властивостей матеріалів, наприклад, міцності, морозостійкості, хімічної стійкості. До матеріалів, які здатні поглинати воду, можна віднести бетон, папір, дерево.

Здатність матеріалів зберігати міцність за насичення водою називають водостійкістю. Одним із таких матеріалів є бетон.

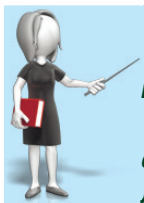
3. Водонепроникність називають здатність матеріалів не пропускати воду під тиском. Практично водонепроникними вважають метали, скло, пластик. Високу водонепроникність також має кераміка.

Здатність матеріалу поглинати теплоту під час нагрівання називають теплоємністю. Достатньо високу теплоємність має цегла та бетон, з яких виготовляють такі елементи інтер'єру, як печі, каміни тощо. Матеріали здатні як поглинати, так і передавати теплоту.

4. Теплопровідність – це важливий критерій теплоізоляційних властивостей матеріалів. Певною мірою теплопровідність характерна навіть для звичайного паперу.

5. Теплостійкість – це властивість матеріалу зберігати експлуатаційні характеристики (наприклад, міцність, пластичність) за механічного і хімічного впливу в умовах високої температури. Високу теплостійкість мають, наприклад, метали, з яких виготовляють кухонні плити, кераміку та інші матеріали форм для випікання або глечиків і горщиків, які досить часто виконують не тільки функціональне призначення, а й декоративне.

Хімічні властивості матеріалів характеризуються їх здатністю взаємодіяти з іншими речовинами та чинити опір дії хімічно або біологічно агресивним середовищам. Хімічні властивості матеріалів щодо предметів інтер'єру розглядають не так широко, як механічні або фізичні. Але на деяких із них усе ж варто зупинитися.

ДО ХІМІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ МАТЕРІАЛІВ ВІДНОСЯТЬ:

1 Хімічну стійкість – здатність матеріалів протистояти руйнівній дії лугів, кислот, розчинених у воді солей і газів.

2 Корозійну стійкість – властивість матеріалів чинити опір агресивному впливу середовища. До агресивних середовищ належать вода, гази, розчини кислот і лугів, органічні розчинники.

Хімічна та корозійна стійкість має бути у матеріалів, із яких виготовляють вироби інтер'єрного призначення для кухонь, ванних кімнат та туалетів (метали, скло, пластик тощо). Скажімо, мийку для кухні виготовляють із металу, що відповідає вказаним властивостям, або використовують спеціальне покриття, яке витримує вплив засобів чищення з умістом кислот, гарячу воду тощо.

Конструкційні матеріали

Властивості різних матеріалів, зазвичай, розглядають комплексно.

До **комплексних властивостей**, що характеризують стійкість матеріалів до сукупної дії низки чинників, належать: **довговічність, надійність, сумісність, старіння та ерозійностійкість.**

У нашому стрімкому світі з кожним роком з'являється все більше нових сучасних матеріалів, які відповідають указаним властивостям. До таких можна віднести високоміцні бетони, бетонополімери, фібробетони, декоративні бетони, сплави різних металів, термопластичні полімерні матеріали (полістирол, поліаміди, фторопласти, реактопласти), триплекси (різновид скла), склопластик тощо. Застосування цих

матеріалів залежить від їхніх властивостей. Так, полімерні смоли використовують для покриття плит з деревинних матеріалів (ламінування), з яких виготовляють корпусні меблі. Напилення, які відбивають, поглинають, розсіюють світло, виконують за допомогою металізованих покриттів на скло, що його застосовують в обладнанні фото- та кіностудій. Із скла з однобічною видимістю виготовляють перегородки у спеціальних приміщеннях, наприклад, ванних кімнатах.

Ці матеріали мають свої переваги. Зазвичай, вони міцніші та довговічніші, мають меншу вагу та можуть бути тоншими за традиційні матеріали для забезпечення необхідної надійності предметів інтер'єру. Сучасні матеріали водночас виконують декілька функцій: захист конструкції від негативного впливу навколишнього середовища, організація комфортного та безпечного тактильного контакту з людиною, до того ж вони надають виробу високих естетичних якостей.

Виготовлення сучасних матеріалів, зазвичай, є складним, трудомістким процесом, який під силу не кожному виробникові, тому, здебільшого, має більшу вартість. Крім того, деякі з сучасних матеріалів не є екологічно чистими та за певних умов виділяють у навколишнє середовище шкідливі речовини, що позбавляє можливості їх використання у дитячих кімнатах або спальнях. Отже, до підбору матеріалів для виготовлення предметів інтер'єру треба ставитися обережно й зважено.

БЕЗ СУМНІВУ, ЯК ТРАДИЦІЙНІ, ТАК І НОВІ, СУЧАСНІ МАТЕРІАЛИ НЕОБХІДНО ВИКОРИСТОВУВАТИ ЕКОНОМНО.

Серед джерел і шляхів економії найбільшу увагу можна приділити комплексній переробці сировини і використанню вторинних матеріальних ресурсів і відходів виробництва та споживання.

Комплексна переробка сировини – це процес промислової переробки, результатом якого є добування з вихідної сировини всіх корисних

її компонентів та їх цілкове використання, включаючи і технологічні відходи.

Вторинні матеріальні ресурси – це залиш-

ки сировини, відходи виробництва і споживання, які можуть бути використані у виробництві.

Відходи виробництва – залишки сировини і матеріалів, які втратили первісну споживчу

вартість (обривки, стружка тощо).

Відходи споживання виробничі – брухт, гума, тара, **побутові** – ношені речі, одяг, макулатура.

1.4.1. Шпалери в сучасному інтер'єрі. Історія створення шпалер

У наш час існує величезний вибір видів і типів шпалер на будь-який смак. На думку істориків, існує кілька гіпотез, які свідчать про появу перших шпалер. Ось деякі з них.

Якщо вірити першій версії походження шпалер, то їх батьківщиною вважають Китай. Історія створення шпалер тісно пов'язана з історією виникнення паперу. Така важлива для наступних поколінь подія відбулася в II столітті до н.е.

Технологічний процес виготовлення паперових шпалер передавали з покоління в покоління, від майстра до майстра протягом шести століть.

Лише в VI ст. секрет розкрили японці, а трохи пізніше ним заволоділи і араби, які вдосконалили процес створення полотна не з рисового паперу, а з льняного і конопляного матеріалу. Цей метод виготовлення паперу, і, як наслідок, шпалер, поширився на Далекий Схід, до Персії, а надалі потрапив до Північної Америки, а потім і до Європи.

Пізніше, декілька століть потому, Китай став батьківщиною шпалер, вироблених з рисового паперу, що відрізняються вишуканим розпи-

сом, які цінуються донині і є цінними експонатами в багатьох світових музеях.

У Японії перші шпалери виглядали як щільні паперові листи з нанесеним на них малюнком. А що стосується Європи, то там довгий час створювали шпалери, беручи за основу китайський метод виробництва, вносячи в них свої зміни кольору і малюнка. Малюнок наносили вручну за допомогою спеціальних трафаретів і символів, теж запозичених у Китаї.

У XVIII ст. Західна Європа славилася винаходом шпалер зі штучного шовку. Цей спосіб виробництва полягав у нанесенні на паперове полотно шовкових ниток. Як результат виходила імітація тканинного полотна, яке було популярним у знатних вельмож. Такими самими полотнами був прикрашений і Лувр – резиденція королів та їхніх підданих.

Шпалери, як і багато століть тому, не змінили свого призначення, і залишаються засобом прикрашання приміщення. Шпалери дозволяють створити затишок, комфорт і неповторний стиль.

КЛАСИФІКАЦІЯ ШПАЛЕР

ЗА ВОДОСТІЙКІСТЮ

- Шпалери звичайні. Такі екземпляри не витримують впливу води, їм потрібно тільки сухе протирання (протирання окремих забруднених місць ганчірочкою або обробка пилососом, але без торкання щітки до шпалер).
- Шпалери водостійкі. Ось ці, навпаки, витримують протирання слабозабрудне-

них місць вологою губкою або м'якою ганчіркою без застосування мийних засобів.

- Шпалери що миються, – витримують чищення водою з додаванням мийних засобів.

- Шпалери високостійкі – вінілові. Вони витримують все вищеописане і навіть більше того.

ЗА ВИДОМ ПОВЕРХНІ

- Шпалери гладкі.

- Шпалери з рельєфним малюнком, який наносять на поверхню в процесі виробництва.

- Шпалери з видавленим дрібним малюнком.

- Шпалери з глибоким малюнком багатшарові.

ЗА ЩІЛЬНІСТЮ

- Шпалери легкі.

- Шпалери важкі (за щільності менше 110 р./м² з'являються значні труднощі з наклеюванням смуг за наявності нерівностей на основі; щільніші шпалери позитивно впливають на мікроклімат у приміщенні).

Критерії	Паперові	Флізелінові	Вінілові	Текстильні	Рідкі	Бамбукові	Склошпалери	Фотопалери
Простота в наклеюванні	–	+	–	–	+	+	+	–
Простота в догляді	–	+	+	–	+	+	+	+
Екологічність	+	+	–	+	+	+	–	–
Вологостійкість	–	+	+	–	–	+	+	+
Міцність	–	+	+	+	–	+	+	+
Термін експлуатації	3-5 років	8-10 років	10-20 років	15-25 років	7-10 років	20-30 років	25-30 років	15-20 років

1.4.2. Види шпалер. Недоліки і переваги різних видів шпалер

Дешевше, ніж паперові шпалери, мабуть, знайти складно. Цей найпоширеніший вид оздоблення стін. Полотно може мати одношарову або двошарову структуру, гладку або фактурну (опуклу), що повторює лінії малюнка, поверхню.

Приваблює в цьому виді шпалер, насамперед, вартість, але є й інші позитивні якості.

- Достатня повітропроникність – бетонна основа, покрита паперовими шпалерами, здатна «дихати».
- Екологічна безпека. Без обмежень їх можна застосовувати в сухих приміщеннях квартири.
- Нескладний спосіб наклеювання і підгонки відрізків один до одного. Однак позитивні якості перекреслюються недоліками.
- Поверхня, яка контактує з прямими сонячними променями, вигоряє. А оскільки ультрафіолет впливає тільки на деякі ділянки стіни, то через два-три роки забарвлення поверхні стане нерівномірним.
- Папір вбирає і тривалий час зберігає запахи.
- Папір боїться вологи і, як наслідок, не дозволить усунути забруднення у разі необхідності.

Декоративний шар таких шпалер виготовляють спіненням вінілом. Покриття є гладким або фактурним, що повторює деякі натуральні будматеріали, включаючи тканини, зокрема шовк. Основа для декору – папір або флізелін.

ПОЗИТИВНІ ЯКОСТІ.

- Вініл не вицвітає навіть під дію ультрафіолетових променів.
- Рельєфні види шпалер здатні приховати деякі нерівності основи.
- Вінілові шпалери, особливо на флізеліні, стійко переносять вплив вологи – не дарма їх називають «шпалери, що миються».
- Є зразки матеріалу під фарбування як гладкі, так і рельєфні. Здатні перенести перефарбування до 10 разів.

До недоліків віднесемо паронепроникність. Однак це плюс для вологих приміщень – ванної кімнати. У разі нагрівання поверхні декоративний шар виділяє шкідливі речовини, але їх величина настільки мала, що навіть санітарно-епідеміологічні служби рідко звертають увагу на цей факт.

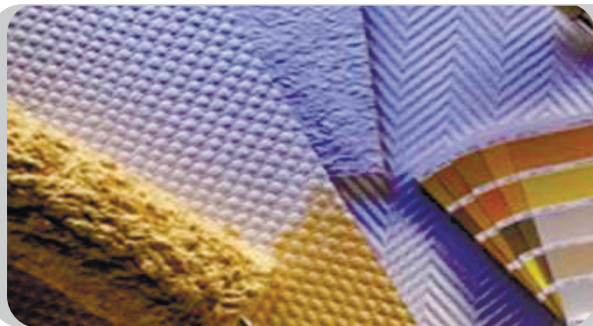

АКРИЛОВІ ШПАЛЕРИ

Цей матеріал за способом виготовлення схожий на вінілові шпалери, але замість спіненого вінілу тут використовують спінений акрил. Нанесення проводять не суцільним шаром, а точково і меншою товщиною, ніж вініл.

Основа для точкового напилення акрилу – папір. За рахунок нерівномірного напилення поверхня виходить паронепроникною. Малюнок на акрилових шпалерах має рельєф, а от різноманітність колірної гами злегка обмежена.

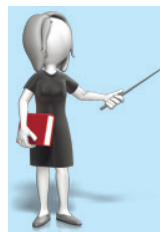
Ці обмеження, переважно, зумовлені використанням пастельних тонів в оформленні. Як і попередній вид шпалер, деякі акрилові шпалери можна фарбувати, але кількість віріантів фарб обмежена.

ФЛІЗЕЛІНОВІ ШПАЛЕРИ

Основу цього типу шпалер виготовлено з волокон целюлози, способом виготовлення нетканого полотна. Це полотно виходить міцне і щільне. Це по суті той самий папір, але на порядок щільніше і міцніше.

Як декор на основу часто наносять вініловий шар. Однак безпечнішим для людського організму вважають полотно, виготовлене лише з флізеліну.

ПЛЮСИ БУДМАТЕРІАЛУ

- Флізелінові шпалери не дають усадки після висихання клею.
- Процес наклеювання простий.
- Рівень міцності вищий порівняно з паперовими аналогами.
- Не змінюють фізичних розмірів під впливом вологи.
- Мають середній рівень паропроникності.
- Переважно їх використовують під фарбування.

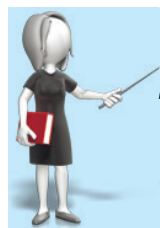

ТЕКСТИЛЬНІ ШПАЛЕРИ

Цей недешевий оздоблювальний матеріал виготовляють на паперовій або флізеліновій основі, що обтягується тканинним текстилем (бавовною, джутом, поліестером, шовком, велюром або льоном).

Ціннісні якості визначають видом текстилю, який використовують для декоративного верхнього шару. У процесі вироблення текстильні

шпалери просочують антистатиками і антипіре-нами, а види шпалер з лляної обробкою ще й антисептичними складовими.

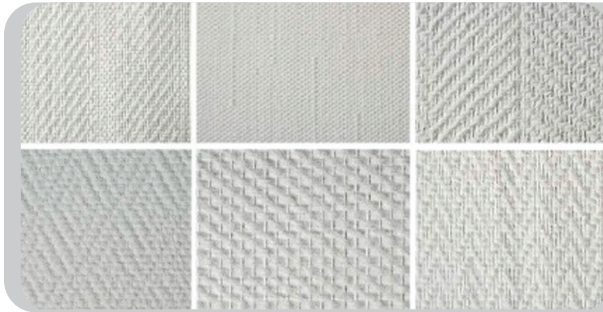
ПЕРЕВАГИ

- Розкішний, ексклюзивний, «дорогий»... Так виглядатиме дизайн кімнати, обробленої цим матеріалом.
- Якщо тканина натуральна, назвемо текстильні шпалери екологічно чистими.
- У виробників є рулони з полотном завширшки до 10 метрів, що дозволить створити безшовне покриття для стін.
- Стійкі до ультрафіолету.

НЕДОЛІКИ

- Тканини вбирають і утримують запахи.
- Неможливість усунення забруднень за допомогою води і мийних засобів.
- Складний процес наклеювання.
- Висока вартість.

Будинок протягом декількох років після будівництва дає усадку, тому жорстке покриття або паперові види шпалер обов'язково потріскаються. Склошпалери злегка еластичні, що не дозволить їм потріскатися.

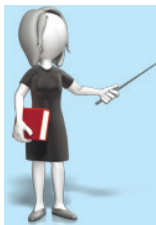

СКЛОШПАЛЕРИ

Полотно шпалер виготовляють зі скловолокна, ткацьким способом. По суті своїй це тканина, тому міцнісні характеристики дуже високі.

Шпалери зі скловолокна ідеально підходять для новобудови.

Полотно призначене під фарбування водоемульсійними фарбами на водній або латексній основі.

ДО ПЕРЕВАГ ВІДНОСЯТЬ:

- великий термін експлуатації;
- високий рівень зносостійкості. Можна навіть віднести до розряду антивандальних;
- низький рівень горючості;
- не вбирають і не утримують запахи;
- скло по своїй суті не є живильним середовищем для розвитку колоній цвілі.

Склошпалери, як похідне зі скла, також захищені від грибка;
- фарбування поверхні допускається до 15 разів без шкоди для міцності.

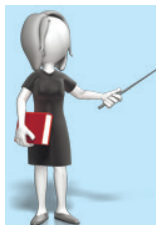
Мінуси склотканини:

- невеликий вибір рельєфних малюнків.

МЕТАЛЕВІ ШПАЛЕРИ

Верхній шар цих шпалер виконаний фольгою металів. Фольга має малюнок, створений комбінованою структурою дзеркального та матового покриття. Металеві шпалери наповнять інтер'єр вашої квартири неповторним сяйвом золотих, срібних чи бронзових відблисків (залежно від вибраного кольору).

ПЕРЕВАГИ

- Високий рівень зносостійкості.
- Стійкість до сонячних променів.
- Не бояться вологи.
- Мають шумоізоляцію.

До недоліків можна віднести:

- високу складність наклеювання;
- непомірно високу вартість.

НАТУРАЛЬНІ ШПАЛЕРИ

До цього типу обробки належать натуральні шпалери, виконані шпоном деревини, соломкою, бамбуком, очеретом. Основою найчастіше вибирають папір, але нерідко використовують і флізелін.

Будматеріал виглядає на стіні стильно, створює затишок і тепло. Навіть на дотик деякі натуральні види шпалер теплі і приємні.

ДО ПЕРЕВАГ НАЛЕЖАТЬ:

- Екологічність.
- Ідеальна гармонія з будь-яким інтер'єром.
- Антиалергенність.

Недоліків у натуральних будматеріалів набагато більше, ніж у штучних.

- Повна непереносимість впливу вологи.
- Абсолютна чутливість до ультрафіолетових променів.
- Видно стики між полотнами будматеріалу.
- Трудомісткий процес монтажу.
- Через природний рельєф поверхні пил накопичується в поглибленнях.
- Прибирання можливе тільки пилососом або щіткою.

РІДКІ ШПАЛЕРИ

Ця обробка, напевно, ближче до декоративної штукатурки. Та й нанесення на кшталт оштукатурювання. Але виробники віднесли їх до розряду шпалер.

Інша назва рідких шпалер – шовкова штукатурка. Особливістю такої обробки вважають той факт, що за усадки нового будинку вона не принесе сюрпризів – не потріскається. Буде служити вірою і правдою тривалий період.

Для виготовлення рідких шпалер використо-

вують натуральну целюлозу, шовкові волокна, мінеральні наповнювачі, кольоровий кварц і декоративні добавки. Сполучна основа – клей на основі целюлози. Всі без винятку компоненти натуральні за походженням, а тому нешкідливі.

ФОТОШПАЛЕРИ

Популярними фотошпалери стали на початку 90-х років минулого століття. Виконували їх на папері у вигляді кольорової поліграфії.

Тепер, з розвитком оргтехніки і якості поліграфії, фотошпалери є і вініловими, і флізеліновими, навіть із самоклеючою плівкою ПВХ.

Такі види шпалер часом займають всю площу стіни і відкривають погляд на місто з вікна хмарочоса або на морське дно з мешканцями.

ФЛОКОВІ ШПАЛЕРИ

Свою історію флоківі шпалери починають за часів Стародавнього Китаю. Саме тут зародилося мистецтво наносити на щільну текстильну основу дрібні частинки ворсу, який нагадував за виглядом замшу. Ось сам цей ворс і називають флоком.

Для того, щоб з'єднати воедино натуральні волокна покриття, раніше використовували смоляний клей. Звичайно, через сотні років ніхто не використовуватиме його в натуральному вигляді для виробництва шпалер. Є простіші і сучасніші методи: на щільну паперову основу

наносять клейку основу. Потім за допомогою електростатичного поля приклеюють мікроволокна з віскози або поліаміду, надлишок яких акуратно видаляють. Саме так отримують вишукані шпалери для стін.

ПЕРЕВАГИ

- Достатня теплоізоляція – всього лише двоміліметровий шар полотна здатний дати такий самий ефект у збереженні тепла, як 10 м полістиролу.
- Висока зносостійкість, головне – не допускати вологого прибирання та активного тертя.
- М'якість – полотно імітує натуральну замшу, велюр, шкіру. При цьому залишається набагато доступнішим в ціновому діапазоні.
- Різноманіття малюнків і фарб, яке допускається під час виробництва.
- Простота і легкість в експлуатації – допускається м'яке чищення сухою ганчірочкою.

- Відмінна світлостійкість – матеріал не вигорає під сонячними променями і не втрачає кольору у разі випадкового впливу на нього різних засобів.

- Пожежобезпечність і вологостійкість.

- Екологічна безпека – флокове покриття сьогодні належить до найбільш натуральних матеріалів, що дозволяє його використовувати в будь-яких приміщеннях.

1.4.3. Правила підбору шпалер

Робота з дизайном інтер'єру передбачає дотримання усіх загальних правил щодо декору, основними з яких є правильне використання

кольорів для створення того чи іншого образу, а також вдалий вибір оздоблювальних матеріалів.

У виборі певної складової дизайну важливим є практичність виробу, особливо якщо це стосується шпалер, що будуть використані у внутрішньому оздобленні стін таких громадських приміщень, як готель, хостел, ресторан чи бар, кафе.

Розробляючи дизайн-проект цих закладів, практично кожний фахівець з ремонтних робіт порадить вам використовувати антивандальні шпалери чи склошпалери. І це не дивно, адже такі заклади приймають велику кількість людей, тому шпалери, як і усі інші деталі декору (меблі, гардини, світильники тощо), мають бути міцними, якісними, стійкими до механічних пошкод-

жень, надійними у всіх відношеннях щодо їх подальшого і довгострокового використання.

Окрім практичності, такі шпалери також не мають бути позбавленими естетичної краси та елегантності, щоб різноманіття модельного ряду стало гідною прикрасою, «родзинкою» вишуканого ресторану чи багатозіркового готелю.

ВИБИРАТИ ШПАЛЕРИ ВАРТО, ВИХОДЯЧИ З ТОГО, В ЯКОМУ ПРИМІЩЕННІ ЇХ ВИКОРИСТОВУВАТИМУТЬ:

- для номерів можна використовувати полотна як на флізеліновій, так і паперовій основі або повністю паперові шпалери;
- для коридорів, фойє і холів краще вибирати полотна з вінілу, які легко мити;
- для робочого приміщення можна вибирати шпалери на будь-якій основі залежно від його функціонального призначення.

ПОРАДИ ЩОДО ВИБОРУ ШПАЛЕР

Колір. Навіть вчені сходяться в тому, що різні кольори по-різному впливають на настрій людини. Існують навіть групи відтінків, що діють на психіку заспокоїливо, інші ж діють навпаки, дратівливо. Тому, вибираючи шпалери, орієнтуйтеся на свої відчуття, і не купуйте шпале-

ри тих відтінків, які дратують око. Ідеальний варіант – пастельні тони. Не варто боятися, що інтер'єр виглядатиме нудно, якщо вибрати відтінок з цієї групи, – всього лише кілька яскравих акцентів в меблюванні або аксесуарах пожвалять його, але при цьому загальний вигляд не стомлюватиме око.

Фактура і малюнок. Всі дизайнери вголос стверджують, що великі малюнки візуально збільшують обстановку і швидко стомлюють. Тому, вибираючи шпалери, віддавайте перевагу однорідному геометричному дрібному малюнку по всій площі шпалер. Що стосується фактури, тут варто виходити з практичних міркувань. Шпалери з блискітками або рельєфним малюнком, який сильно виступає, досить швидко втрачають первісний вигляд. До того ж багатьох дратує, коли блискітки під час дотику обсипаються і залишаються на тілі або одязі.

Гармонійність. Загальновідомий факт, що шпалери мають пасувати за кольором і фактурою до загального стилю інтер'єру номера. Тому перед покупкою шпалер спочатку варто визначитися зі стилем.

Освітлення і простір. Якщо в номері недостатньо природного освітлення, обирайте шпалери світліших тонів. Це, крім іншого, допомо-

же візуально розширити простір номера. Щоб створити більш затишну атмосферу, використовуйте шпалери теплих відтінків – це допоможе гостям відразу ж відчувати себе по-домашньому.

Матеріал. Від обраного матеріалу шпалер залежить їх міцність і довговічність, щоб у постояльців залишилося серйозне враження від готелю, краще не економити на шпалерах і обирати дійсно міцні і якісні вироби на основі вінілу або флізеліну.

Крім того, підбирати шпалери за параметрами потрібно з урахуванням безлічі чинників. Тут важливі і призначення приміщення, яке піддаватиметься обробці, і рівень експлуатаційного навантаження, і дизайн гарнітура. Ось чому варто якомога уважніше аналізувати асортимент доступних оздоблювальних матеріалів і купувати тільки ті з них, які задовольняють більшість вимог.

У ПЕРШУ ЧЕРГУ ПОТРІБНО ЗВЕРТАТИ УВАГУ НА ТЕХНІЧНІ ПАРАМЕТРИ.

1. Перший параметр, який слід урахувати, – це вологостійкість покриття. Найбільш вологостійкі шпалери потрібні для коридору. З цього погляду кращими є вінілові покриття на флізеліновій основі, текстильні шпалери з тефлоновим напиленням і акрилові матеріали.

2. Зносостійкість: вона важлива там, де буде регулярний контакт з обробленою поверхнею. У першу чергу до таких місць відносять коридори і передпокої. Тут також підійдуть покриття на основі щільного вінілу (можна заощадити і взяти на паперовій основі) або флізеліну з мінімальною кількістю поверхневих прикрас.

3. Стійкість фарби до вицвітання актуальна під час оброблення великих світлих кімнат. Зазвичай, до складу пігментів, які використовують під час виробництва дорогих матеріалів, додають фотостабілізаційні добавки, тому вони не знебарвлюються під дією ультрафіолету. В такому випадку складно дати однозначну рекомендацію: краще уважно вивчати опис конкретної моделі шпалер.

4. Екологічність також вкрай важлива, щоб уникнути алергічних реакцій гостей. Тут можна вимагати у продавця сертифікат, який підтверджує, що у складі матеріалу немає шкідливих для здоров'я компонентів.

5. Нарешті, суто технічний параметр – ширина рулону. Для приміщень прямокутної форми можна брати широкі шпалери (75-105 см), а от для обклеювання колон, ніш тощо варто придбати стандартні матеріали завширшки близько пів метра. Так вийде менше відходів, а отже, і ціна обробки знизиться.

1.4.4. Шпалерні роботи

Підготовка стін

1. Поверхня стіни має бути сухою і гладкою.
2. Якщо на стінах є тріщини та відколи, їх не-

обхідно зашпаклювати.

3. Щоб уникнути появи плям від взаємодії бетонних плит і клею, рекомендується покрити

стіни водоемульсійною фарбою. А після цього для кращого приклеювання шпалер – погрунтувати поверхню стіни слабким розчином шпалерного клею.

4. У разі наклеювання шпалер на гладку поверхню (пластик тощо), необхідно надати їй деяку шорсткість за допомогою наждачного паперу.

РОЗКРОЮВАННЯ

Спочатку необхідно перевірити шпалери на ідентичність номера партії виготовлення, малюнка і колірного тону. Якщо шпалери без малюнка – довжина всіх смуг однакова і їх можна розкроїти, просто відмотуючи від рулону. У випадку прямого стикування всі смуги ідентичні та для розкроювання малюнок смуг чітко суміщають один з одним.

Під час розкроювання шпалер зі зміщенням малюнка на кожній наступній смузі малюнок зміщується на половину візерунка; кожна друга

смуга однакова. При цьому важливо, щоб шпалери відмотували від рулону в одному і тому самому напрямку.

ПРИГОТУВАННЯ І НАНЕСЕННЯ КЛЕЮ

Залежно від типу шпалер рекомендовано використовувати спеціальний клей. Який тип клею краще підходить для певного виду шпалер і певної поверхні стіни – вказано на упаковці клею.

Залежно від типу шпалер клей наносять на полотно і стіну або лише на полотно, цю інформацію вказують на шпалерах.

ПРИКЛЕЮВАННЯ ШПАЛЕР

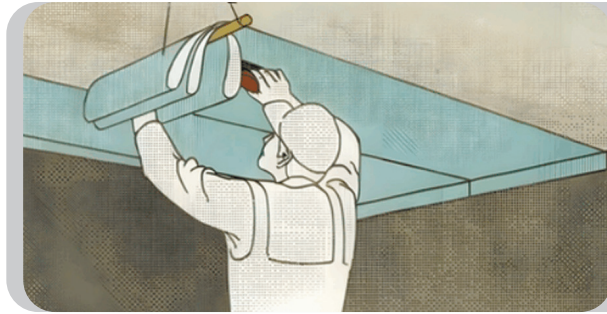
- Шпалери починають клеїти від вікна. Відзначте на стіні вертикальну лінію, наклейте перше полотно від стелі і розігніть вздовж зазначеної лінії.
- Розгладьте полотно щіткою згори донизу і від центра до країв, видаляючи повітря, що потрапило всередину.
- За допомогою лінійки та ножа відріжте надлишки шпалер.
- Наклейте наступне полотно встик з першим.
- Ретельно видаляйте надлишки клею чистою губкою.
- Щоб шпалери добре приклеїлися, уникайте високої температури в приміщенні й протягів.

Не рекомендується згинати цільну смугу і клеїти її в кут, також небажано стикувати дві цілісні смуги в куті. Щоб уникнути видимості стику двох смуг рекомендується клеїти цільну смугу через кут з нахльстом 3-5 см на сусідню стіну.

До дверей під час наклеювання шпалер зазвичай підходять з одного боку і ніколи – з двох. Смугу, що захоплює за площею частину дверей,

розрізають вертикально до верхнього краю дверної рами. Уздовж вертикального краю смугу притискають до стіни, а виступ обрізують. Виступ над дверною рамою підганяють і знизу так само обрізують.

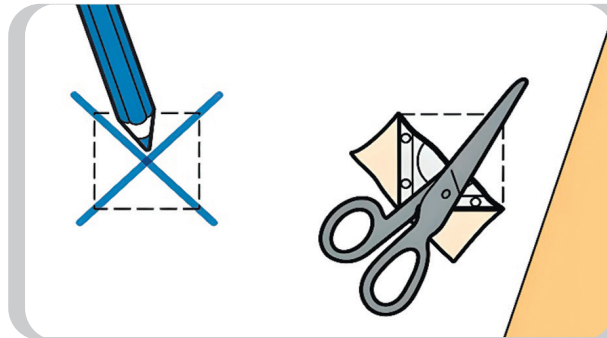
Щодо стелі, то після розмічання першої смуги шпалери на стелі клеять «від світла», тобто, від вікна углиб кімнати.

Обклеюючи стелю, краще працювати удвох: поки одна людина прикладає і притискає смугу шпалер, інша притримує мітлою або шваброю нагорі ще згорнутий шматок смуги, що залишився.

Існує два способи наклеювання бордюрів. Якщо шпалери гладкі, то бордюр наклеюють поверх шпалер з попередньою розміткою місця його розташування. У цьому випадку виправдовує себе застосування спеціального бордюрного клею. Бордюр потрібно просто змочити водою зі зворотного боку і залишити для намокання на 5 хвилин, після цього нане-

сти бордюрний клей і відразу приклеїти. У разі рельєфних шпалер краще всього спочатку приклеїти бордюр, а потім точно підігнати до нього смуги шпалер зверху і знизу. Для чистої підгонки рекомендується використовувати спеціальну лінійку для обрізання країв. У цьому випадку також має сенс застосовувати спеціальний бордюрний клей.

НАКЛЕЮВАННЯ ШПАЛЕР НАВКОЛО РОЗЕТКИ АБО ВИМИКАЧА

1. Вимкніть електрику.
2. Зніміть розетку або вимикач.
3. Розріжте полотно навхрест і загніть куточки, що утворились всередину.
4. Вмонтуйте розетку або вимикач на місце.

Питання для самоконтролю

1. Обґрунтуйте важливість урахування механічних і фізичних властивостей конструктивних матеріалів під час вибору елементів оздоблення інтер'єру приміщень закладів розміщення.
2. Визначте, завдяки яким перевагам склошпалери активно використовуються в оздобленні приміщень закладів розміщення.
3. Які показники належать до комплексних властивостей, що характеризують матеріали?
4. Які шпалери відповідають наступним характеристикам: не дають усадки та, легкі в наклеюванні, не змінюються під впливом пари і вологості?
5. Визначте фізичні властивості матеріалів, які відіграють важливу роль під час вибору предметів інтер'єру.

1.5. Оздоблювальні матеріали в обробці стін

1.5.1. Скло як обробний матеріал

Скло використовують як обробний матеріал, матеріал для оздоблювальних панно і перегородок; для виготовлення світильників, об'ємних

декоративних композицій і фонтанів, утилітарних виробів.

Скло давно широко застосовують як матеріал для заповнення світлових отворів; зі скла роблять облицювальні плитки для стін і підлоги.

Скло належить до групи облицювального матеріалу.

Промисловість випускає різноколірні пресовані плитки, гладкі або з рельєфним малюнком, великі листи забарвленого скла, що закріплюються по кутах фігурними скляними розетками, для обробки стін, а також спеціальні міцні плитки для покриття підлоги. Зі скла виготовляють карнизи, елементи пілястрів і колон, балясину для поручнів.

Скло застосовують у всій різноманітності його декоративних якостей – забарвлене і безбарвне, гладке, поліроване і грановане. Скло

для покриття застосовують у вигляді великих литих плит (ситал), пресованих плиток і у вигляді мозаїчних плиток. Плитки можуть бути рівномірно забарвлені або з прожилками і з певним, наперед задуманим художником кольоровим малюнком в самій масі скла.

Наприклад, в Палаці культури «Україна» в Києві склопрофіліт застосовано в обробці касового вестибюля, а частина зовнішніх стін і внутрішні перегородки виконані у вигляді золотистих панелей.

Особливий інтерес становить склопрофіліт – матеріал зі скла, що служить для створення прозорих світлопропускних стін. Виробляють його різних кольорів і різноманітної дрібнозернистої фактури, застосовують в інтер'єрах будівель і для зовнішніх стін.

В інтер'єрі стало звичним застосування склоблоків. Їх довгий час використовували як звичайний будівельний матеріал в промисловій архітектурі і для сходових маршів у житлових будівлях.

Останніми роками випускають склоблоки різних неяскарих кольорів – блакитного, злегка золотистого, блоки з різним рельєфним малюнком. Ці якості дозволили використовувати склоблоки як новий будівельний матеріал, що має художньо-естетичні властивості і дозволяє по-новому вирішувати інтер'єри.

Скло як облицювальний матеріал почали застосовувати тільки в ХХ столітті. Плитки з молочного скла або чорного марблїта досить

широко використовують для облицювання стін санвузлів та інших місць загального користування. Складні за конфігурацією різні плитки наочно підтвердили, що застосування скла для обробки стін дає високий художній ефект, оскільки такому облицюванню може бути додана будь-яка фактура, будь-яка рельєфність, практично будь-який колір, глянцева або матова поверхня.

Дуже поширені вітражі з кольорового скла.

1.5.2. Фарби, лаки, фарбники

Лакофарбні покриття широко застосовують для обробки дерев'яних поверхонь і захисту металоконструкції від корозії. Для внутрішнього оздоблення готелю найбільш придатні синтетичні, полівінілацетатні та інші водоемульсійні фарби. Вони дешевше, гігієнічніше та міцніше

масляних. Наносять їх валиком чи розпилювачем на будь-який матеріал. Нові водоемульсійні фарбники мають велику палітру за кольором і фактурою та створюють у поєднаннях з різними штучними та природними матеріалами різноманітні кольорові композиції.

У СІМЕЙСТВІ БУДІВЕЛЬНИХ І СПЕЦІАЛЬНИХ ФАРБ НАЙПОШИРЕНІШІ ЧОТИРИ ГРУПИ ФАРБ:

- емульсійні;
- алкїдні;
- клейові;
- силікатні.

У свою чергу їх поділяють за видом розчинників, наприклад, масляні, нітроцелюлозні, водорозчинні тощо. Але перших чотирьох класифікаційних груп цілком достатньо, щоб з маркування визначити сферу використання фарби, її основні властивості та можливості.

Фарби емульсійні і дисперсні, водорозчинні. Ці види фарб – одні з найекологічніших. Річ у тім, що основою для них є чиста вода, яка, випаровуючись, не шкодить нікому ні під час роботи, ні в процесі висихання. Особливістю таких фарб є їх внутрішня структура – акрилові смоли та їх похідні або молекули полівінілхлориду не розчиняються у воді, вони перебувають у зваженому стані у вигляді емульсій або дисперсій (крихітних кульок).

Після нанесення на поверхню, ці кульки розмазуються по ній, зливаються і утворюють монолітну плівку, механічно міцну і стійку до зовнішніх впливів іншого роду. Після висихання

компоненти плівки індиферентні до води і більше в ній не розчиняються. Деякі фарби, правда, можна змити із застосуванням звичайних побутових засобів і теплої води, але більшість з водоемульсійних фарб створюють поверхневі покриття, які можна спокійно мити, деякі навіть із застосуванням легких абразивів.

Призначені водорозчинні емульсійні, дисперсійні та латексні фарби практично для всіх видів матеріалів: цегли, бетону, дерева, гіпсокартону, шпаклівки та штукатурки, металу, фанери і плит ДВП, ДСП, OSB.

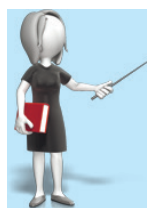
Відмінність емульсії від дисперсії досить ілюзорна – і один, і інший стан визначає змішування двох рідин, які не взаємодіють на хімічному рівні.

Ось тому і дисперсні, і емульсійні фарби перед вживанням слід ретельно перемішувати.

На раніше пофарбовані глянцевими фарбами та лаками, а також складні в обробці поверхні

скла, кахлю, кераміки наносити їх слід з певною обережністю, тільки якщо в інструкції до конкретного виду фарби ці матеріали вказані. Здебільшого емульсійні фарби використовують

для фарбування досить пористих матеріалів. Ці фарби можна використовувати як основу для фарбування алкідними фарбами і лаками.

ЗАЛЕЖНО ВІД ЗВАЖЕНИХ У ВОДІ РЕЧОВИН ЕМУЛЬСІЙНІ ФАРБИ ПІДРОЗДІЛЯЮТЬ НА:

- акрилові;
- полівінілацетатні;
- латексні;
- силіконові.

Усі фарби цієї групи практично позбавлені запаху, швидко сохнуть і пожегобезпечні.

Застосовують емульсійні фарби як для внутрішніх, так і зовнішніх робіт. Але перед покупкою звертайте увагу на їх призначення: застосувавши інтер'єрну фарбу для фасаду, можна через кілька місяців приступати до повторної обробки. Основні види фарб для внутрішніх

робіт: акрилові, латексні, полівінілацетатні.

Акрилові фарби на основі сополімерів акрилу менш щільні і дозволяють матеріалу дишати. Хоча їх теж наносять на сухий матеріал, але умови застосування спрощені. Навіть якщо шпаклівка чи штукатурка ще не повністю висохла, фарба дозволить це зробити найближчим часом.

Латексні фарби мають у своєму складі, крім сополімерів, акрилу каучукові з'єднання, внаслідок чого утворюють щільну міцну плівку, яку можна мити кілька тисяч раз, використовуючи тканину і м'які щітки.

Такі фарби використовують для обробки стін у вологих приміщеннях, кухнях, фасадних робіт. Відмінно виглядають на шпалерах, дереві, металі, деякими марками латексних фарб можна фарбувати скло, кахель, пластик.

Фарби на основі ПВА (полівінілацетату) застосовують виключно для внутрішніх робіт. Плівка, утворена ними, хоча і досить декоративна, має невисоку щільність і боїться води та підвищеної вологості. Відмінно пропускаючи пари і забезпечуючи вільний газообмін, вона, проте, пропускає вологу. Використовувати її можна тільки в приміщеннях зі сухим і нормальним мікрокліматом.

Силіконові емульсії і дисперсії створено на основі силіконових смол. Вони відмінно проти-

стоять воді, але водночас паропроникні. Виняткова еластичність дозволяє шару фарби витримувати значні та швидкі температурні перепади і механічні напруги. Мають відмінну адгезію до більшості мінеральних матеріалів і металів, а також до старих покриттів з будь-якого виду фарби. Єдиний їхній недолік – висока ціна.

У чистому вигляді основи емульсійних та дисперсійних фарб трапляються рідко. Найчастіше в одній фарбі можна знайти і силікон, і акрил, і латекс і ще кілька полімерів. Від того, якого компонента найбільше і походить назва та визначають основні властивості фарби.

Алкідні фарби

Найпоширеніші фарби для зовнішніх робіт і захисту поверхонь, розміщених під відкритим

небом. Широко застосовують і під час обробки інтер'єрів, зокрема, для фарбування підлог, сходів та інших поверхонь, що перебувають під значними механічними навантаженнями.

Основною сполучною речовиною є алкідна смола в різних різновидах. Розчинники – оліфа, уайт-спірит, сольвент, інша органіка. Після

висихання утворюють дуже міцні водостійкі та хімічно інертні поверхні різного ступеня блиску. Особливістю таких фарб є те, що за багаторічної експлуатації під прямими променями сонця вони дещо змінюють колір і можуть покриватися сіткою мікротріщин. На основі алкідних смол виготовляють також олійні фарби або емалі.

Олійні фарби на основі алкідних смол виготовляють із застосуванням натуральної або синтетичної оліфи. Відмінною особливістю є тривалий (до кількох діб) час висихання. При цьому з поверхні випаровуються помірно токсичні речовини, внаслідок чого олійні фарби використовують для роботи зовні або в добре вентильованих приміщеннях.

Утворюють після висихання дуже міцні покриття на всіх видах мінеральних матеріалів, дереві та металі. Не бояться ультрафіолету і води, дуже низька паропроникність.

Емалі – практично той самий склад, але з додаванням лаку. Як результат виходить глянцева або напівглянцева поверхня високої щільності, не пропускає вологу, не вступає в хімічні реакції і не змінює кольору протягом багатьох років.

Силікатні фарби виготовляють на основі рідкого скла, вони мають унікальні властивості, помірну паропроникність, стійкі до температурних перепадів, але поверхневий шар досить пухкий і не захищає від проникнення вологи у масив матеріалу основи. Зазвичай використовують по штукатурці. Метали і кераміку фарбувати силікатними фарбами не рекомендовано за винятком спеціальних термостійких складів.

Клейові фарби

За своїми властивостями та сферою застосування схожі з акриловими емульсіями, але менш стійкі до вологи і придатні тільки для сухих приміщень. Зазвичай їх продають у вигляді сухих сумішей, які перед використанням розбавляють водою. У приміщеннях, де можливо

навіть короточасне підвищення вологості, стіни перед фарбуванням необхідно обробити антисептиками. За різновидами клею їх можна розділити на казеїнові і декстринові.

Казеїнові фарби. Відрізняються досить високою міцністю покривного шару і придатні навіть для фасадних робіт.

Декстринові фарби. Призначені для інтер'єрів, вони погано переносять підвищену вологість, але в нормальних умовах експлуатації цілком довговічні і зручні.

Останнім часом акрилові і латексні варіанти практично повністю витіснили з ужитку як казеїн, так і декстрин.

Спеціальні фарби

Вибираючи види фарб для зовнішніх робіт і обробки інтер'єрів, не можна оминати увагою і фарби спеціального призначення, з-поміж яких можна виділити структурні, здатні створити незвичайну фактуру поверхні і складний відтінок, і декоративні фарби, що імітують різні види натуральних і штучних матеріалів.

СТРУКТУРНІ ФАРБИ

Після покриття такими фарбами виходить рельєфна плівка високої міцності. Вона може бути шорсткою, виглядати як уражене жуками дерево, імітувати водні бризки або покрита складнішим об'ємним малюнком.

Такі фарби додатково, після висихання, можна покривати акриловими чи латексними або напівпрозорими фарбами. Але зазвичай їх ко-

лерують в повному обсязі і вони самі відіграють роль кольорової декорації.

ДЕКОРАТИВНІ ФАРБИ

Фарби декоративні призначені для створення імітаційних поверхонь під старе дерево, шкіру, шовк, натуральний камінь. Часто вони створюють металевий або перламутровий блиск, райдужний перелив.

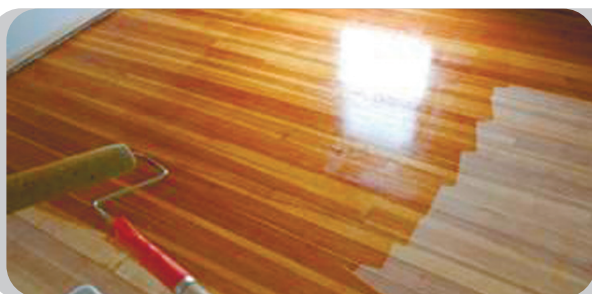

СПЕЦІАЛЬНІ ФАРБИ

Різні види спеціальних фарб дозволяють створювати деякі інноваційні ефекти, наприклад, флуоресцентні промені сторонніх джерел, а фосфоресцентні самі є джерелом світла, віддаючи накопичену за день енергію у вигляді яскравого світіння впродовж кількох десятків хвилин.

Поступово стають модними фарби з різними ароматами, але їх можна вважати екзотикою – запах зберігається протягом всього декількох днів після фарбування. Також не надто поширені

і магнітні фарби, які після висихання поведуться як металеві поверхні, проте, тільки відносно декоративних магнітиків.

Лаки – розчини природних і штучних смол в летючих розчинниках і таких, що висихають.

За виглядом розчинників лаки є спиртові, скипидарні, масляні. Різними за складом лаками обробляють поверхні дерев'яні, металеві тощо.

У 50-х роках ХХ сторіччя у Німеччині з'явилися порошкові фарби. Відтоді технологія із застосуванням цих фарб швидкими темпами поширилася по всій Європі, а потім і в інших регіонах світу. Сьогодні 45% їх виробництва припадає на Європу, 24% – на Близький Схід, 22% – на Північну Америку.

Підставою для цих позитивних перспектив є екологічні і економічні переваги лакофарбних порошкових матеріалів. На відміну від традиційних рідких лакофарбних матеріалів, вони не містять органічних та інших летючих речовин, що забезпечує їх екологічну повноцінність. Нині порошкові фарби – практично єдиний вид лакофарбних матеріалів, що забезпечує безвідходну технологію отримання покриттів.

Окрім численних переваг, під час їх нанесення і використання вони дозволяють отримувати високоякісні покриття – стійкі до корозії, ударовитривалі і, зазвичай, не потребують попередньої ґрунтовки поверхонь.

Порошкові фарби дають можливість забезпечувати покриття, наприклад, з металевим ефектом, текстурованням, з різним глянцем (від повністю дзеркальних до матових). У готелях порошкові фарби широко використовують для забарвлення радіаторів, сталевих фурнітури, металевих панелей, використовуваних для обшивки різних будівельних конструкцій. Підбір цих панелей за кольором, блиском і відтінком або заміна їх у разі потреби – достатньо трудомістка і дорога процедура.

1.5.3. Мінеральні в'язівники, метали, пластмаси

Мінеральні в'язівники отримують шляхом випалення в обпалювальних печах природних кам'яних матеріалів (гіпсу, ангідриду, доломіту, магнезиту, вапняків). Отриманий матеріал (клінкер) подрібнюють за допомогою спеціального устаткування. В'язівники, що тверднуть на повітрі, називають повітряними, а такі, що тверднуть у воді, – гідралічними.

Повітряні в'язівники: вапно, будівельний гіпс.

Ці традиційні матеріали, так само, як технології, поступаються сучасним високоякісним європейським обробним матеріалам і технологіям, які дозволяють проводити обробні роботи значно швидше і кращої якості. Нині дефіцит таких матеріалів на ринку не відчувається.

Метали

Як обробний матеріал метал найчастіше трапляється у вигляді різних накладок або дрібних деталей з кольорових металів. Найкрасивіше виглядають в інтер'єрі метали теплих тонів: мідь, бронза, латунь.

Метали білих і сірих тонів, які використовують для обробки машин, в інтер'єрі майже не застосовують, оскільки в них є певна жорстка незатишність.

Дефіцитність кольорових металів не до-

зволяє застосовувати їх у великих кількостях. Застосовують метод напилення, яким можна нанести шар майже будь-якого металу на металеві і неметалічні поверхні, такі як гіпс, скло, кераміка, шифер, дерево тощо. Товщина покриття 0,01-0,5 мм і вище.

У процесі металізації поверхня виходить матова, шорстка, під час подальшої обробки можна надати вигляду полірованого, блискучого листового або литого металу, а за бажання і старого окисненого. Такого роду обробки, аж до золочення, широко застосовують, вони своїм виглядом вражають уяву, проте, зазвичай, золота у складі немає. Замість золота для цього застосовують поталь (сплав міді і цинку), золото тальмі (84,4 частини міді, 18,2 – цинку і 1,7 частини олова), «французьке золото», «американське золото». Але наносять на поверхню ці метали методом золочення або фарбування. Відомі приклади застосування цих металів в живописі, але «золото» при цьому використовують як один з кольорів.

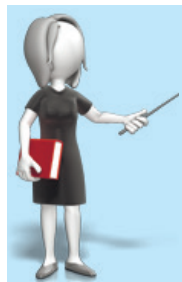
Алюміній сам по собі має невиразний колір. Йому можна додати будь-який колір шляхом анодування, ематалірування. Метал іноді застосовують для створення декоративних панно.

Порівняно новим прийомом використан-

ня металу в інтер'єрі є вибивання – створення рельєфного малюнка на тонкому матовому ме-

талевому листі. Є багато інших методів обробки металів.

Пластмаси

ОСНОВНІ ФІЗИЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ПЛАСТМАС:

- щільність – $10-2200 \text{ кг/м}^3$;
- міцність під час стиснення – $120-200 \text{ МПа}$;
- водопоглинання низьке – 1% .

НЕДОЛІКАМИ ПЛАСТМАС Є:

- невисока теплостійкість ($70-200^\circ\text{C}$);
- підвищена повзучість;
- високий коефіцієнт термічного розширення;
- швидке старіння під впливом світла, повітря, температури.

На вигляд в інтер'єрі вони зазвичай повторюють матеріали, замість яких їх застосовують. Часто мають забарвлення деревини, кераміки, мозаїки, фарбованого металу тощо.

Найширше застосовують у побутовій техніці, яку випускають європейські фірми, акрилові матеріали. Ці високоякісні пластмасові матеріа-

ли використовують для виробництва душових кабін і ванн, побутових холодильників та іншого побутового устаткування. Колірна гамма акрилових матеріалів різнобарвна – від білого до світло-рожевого.

Крім того, пластмаси використовують під час виготовлення вікон і дверей.

1.5.4. Керамічна плитка та природні камені

Сучасні оздоблювальні матеріали рясніють своїм різноманіттям. Незважаючи на це, керамічна плитка вже декілька століть не лише не втрачає своєї актуальності, але й посідає міцні лідируючі позиції.

Як відомо, перші зразки матеріалу, схожого на керамічну плитку, науковці датують третім тисячоліттям до нашої ери. Давня плитка відрізнялася великою товщиною, приблизно завтовшки з цеглу. Її використовували під час оздоблення храмів і палаців. На «глиняну цеглу» наносили шар глазурі завтовшки 1 см. Дещо пізніше на території Давнього Ірану було знайдено зразки керамічної плитки, максимально схожої на сучасніший її аналог – глиняні пластини розміром $15 \times 15 \text{ см}$. Товщина сучасної керамічної плитки – $2-2,5 \text{ см}$.

У чому ж секрет багатовікової популярності керамічної плитки? З-поміж переваг керамічної плитки виділяють такі.

Екологічність і безпечність – під час її виготовлення використовують сорти натуральної глини, з яких у процесі випалювання зникають усі можливі токсини і алергени.

Поверхня керамічної плитки є **біологічно інертною** – обпалювання за високої температури дозволяє знищити всі бактерії, а глазурована поверхня дозволяє легко відмити кахлі від подальшого забруднення.

Цей матеріал чудово себе почуває під час контакту з водою – не деформується і зберігає зовнішній вигляд.

Керамічна плитка – один з найміцніших матеріалів, який, крім того, має високий рівень пожежної безпеки.

Якщо керамічну плитку підібрати правильно, з огляду на особливості приміщення, а також укласти згідно з технологією, вона прослужить довгі роки.

Сучасна керамічна плитка має безліч

розмірів, малюнків і фактур, що дозволяє використати її практично в будь-якому дизайн-проекті.

Недоліком керамічної плитки є її крихкість – вона не витримує ударів важкими і твердими предметами, особливо якщо її укладання відбулося із порушенням технології. Це і є ще однією особливістю керамічної плитки – спеціальна

технологія укладання, починаючи із формування ідеально рівної основи. Крім того, керамічна плитка є нееластичним матеріалом, що обмежує сферу її застосування – кахлі не можна укласти на криволінійні поверхні.

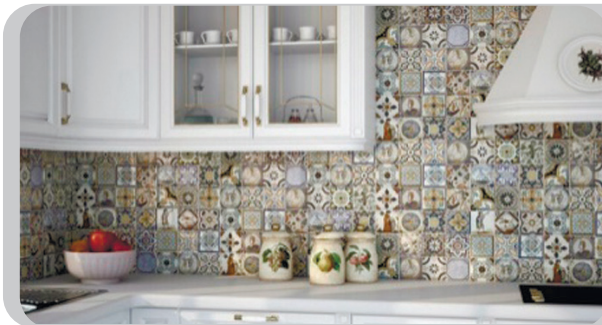
З огляду на технологічні особливості виробництва керамічну плитку поділяють глазуровану і неглазуровану.

Глазурування – це покриття керамічної плитки шаром скла, який надає кахлям блиску, певного кольору чи орнаменту. Окрім естетичних якостей, глазурування поліпшує і технічні властивості плитки: водонепроникність і міцність.

Відрізняється також і основа (**утель**) плитки. Вона може бути пористою чи щільною. Від рівня

пористості утеля залежить ступінь вологопоглинання плитки.

Керамічну плитку виготовляють двома способами: пресування і екструзії. Пресовану керамічну плитку отримують шляхом потрапляння під прес із високим тиском форм із подрібненою до стану порошку сировиною.

Екструзія – це технологічний процес, за якого пастоподібну масу продавлюють через отвір відповідної конфігурації для надання плитці певної форми.

Класичну майоліку (керамічну плитку з ажурним візерунком) виготовляють способом

пресування, покриття непрозорою глазур'ю та подвійного обпалювання. Зазвичай, майоліку використовують під час оздоблення внутрішніх стін будівлі.

Тералля також проходить подвійне обпалювання. Як сировину для її виготовлення використовують деякі сорти глини, пісок і флюси. Цей вид плитки має білий колір, на який перед покриттям глазур'ю можна нанести малюнок.

Тераллю, зазвичай, також використовують для облицювання стін приміщення.

Котто – неглазурована керамічна плитка, для виготовлення якої використовують глини, характерні для родовищ Середземноморського регіону. Завдяки спеціальній технології виготовлення, цей вид плитки має посилені характеристики.

Через це її можна використовувати як підлогове покриття. Для котто характерні теплі червоно-коричневі відтінки та оригінальна фактура з нерівною поверхнею і краями.

Керамограніт (грес) завдяки своїй вдосконаленій технології та рецептурі, за міцністю та стійкістю до зносу наближений до природного граніту. Його виготовляють із каоліну та суміші білої вогнетривкої глини, польового шпату і піску методом напів-сухого пресування.

Керамічний граніт має дуже низьку пористість, що робить його невразливим у разі контакту з водою, кислотами й лугами. Керамограніт здатен витримати сильні термічні навантаження.

Клінкер – неглазурована чи глазурована керамічна плитка, яка має низьку пористість і високий рівень стійкості до зносу, її виготовляють із сильно спеченої натуральної глини.

Клінкер, завдяки своїм якостям, можна використовувати в оздобленні стін і підлоги. У натуральному вигляді цей тип плитки має помаранчево-коричневі відтінки. Інші кольори отримують за допомогою глазурі.

З огляду на призначення, керамічну плитку поділяють на плитку для внутрішніх і зовнішніх робіт, а також підлогу і настінну. Цей поділ керамічної плитки зумовлений її технічними характеристиками.

Набір позитивних якостей зумовлює широту застосування керамічної плитки в інтер'єрі та екстер'єрі приміщень. У готелях з плитки найчастіше виконують підлогове покриття в холах і лобі, а також підлогу та стіни в басейнах і санвузлах. Також плиткою можна облицювати зовнішні і внутрішні сходи, відкриті тераси.

Основне місце застосування керамічної плитки в готелях, як і громадських приміщеннях загалом, – покриття для підлоги. Для цього

можна використовувати різні види плитки або керамічний граніт. Підлога має бути красивою, зручною і міцною. Водночас площа, яку необхідно покрити, зазвичай досить велика, і для громадських приміщень підбирають матеріал, в якому ефективно поєднуються практичність, естетика і вартість.

Через це звичні до недавнього часу формати плитки доповнюються новими варіантами. Крім 20x20 см і 30x30 см, все частіше застосовують формат 45x45 см і 60x60 см, а також витягнуту плитку розміром 20x80 см. Більший формат дозволяє швидше укласти плитку, крім того, він візуально збільшує приміщення. Однак плитка більшого розміру і коштує дорожче, оскільки передбачає складніший технологічний процес

виробництва.

Для оздоблення стін виробники зазвичай пропонують більший вибір різних забарвлень, ніж для плитки для підлоги. Традиційно найпопулярніша для громадських приміщень плитка спокійних кольорів. Набирають популярність імітації натурального каменю, граніту, дерева, а також металу і пластика. Пропонуються поверхні, немов сточені погодою і часом.

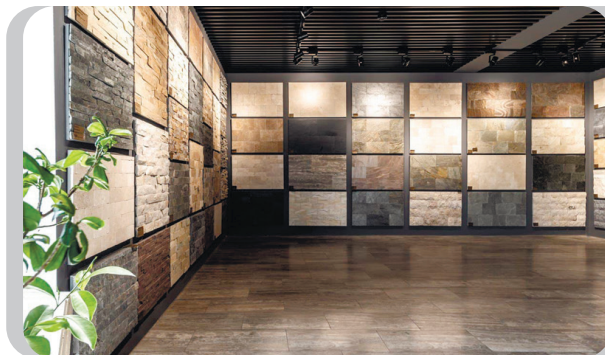
Досить популярна декорація стін в громадському приміщенні за допомогою мозаїки. Не останню роль в цьому відіграло і те, що вона стала доступнішою за ціною. Можна виконати мозаїку з поєднанням кераміки, скла, каменю, металу, дерева.

Таким методом зазвичай виконують простінки, ніші, колони, розставляють акценти в приміщенні, концентрують увагу. Наприклад, мозаїчне оздоблення стіни може бути виконано позаду стійки реєстрації в готелі. Мозаїка буде відмінною прикрасою і в інтер'єрі санвузла, басейну, бару чи ресторану.

Вибір виду, забарвлення і структури плитки визначають плануванням інтер'єру приміщення. У разі будівництва готелю можна застосовувати мережеві вимоги, єдині для тієї чи іншої марки в усьому світі. Зауважимо лише, що подрапини сильніше помітні на глянцевої поверхні, матова краще приховує їх.

**ТОП 5 трендів у
керамічній плитці.
Вибір плитки на довгі
роки**

У країнах, де природний камінь є місцевим будівельним матеріалом (наприклад, мармур в Греції), а також в спекотних місцях Африки і Латинської Америки під час обробки стін і підлоги ванних кімнат готельних номерів широко застосовують плити з цього матеріалу.

Іноді такими плитами обробляють і житлові приміщення, що створює прохолоду в жарку пору року.

Для внутрішнього оздоблення з природного каменю виробляють особливо тонкі плити, які кріплять розчином на стіну без застосування спеціальних закріплень. Плити завтовшки 6-20 мм виробляють шляхом розрізання блоків природного каменю (мармур, вапняк, туф тощо) алмазним диском. Тонкі облицювальні плити з мармуру виробляють полірувальними та тон-

кошліфувальними. Облицювання з дорогих та довговічних природних матеріалів застосовують для великих за площею приміщень готелів та ресторанів.

У будівництві застосовують камінь таких видів: природний необроблений (галька, валуни, плити, дрібні камені); роздроблені (крихта, бут); пиляні (плити, брекчія); реконструйований (роздроблений або мелений із застосуванням в'язучих матеріалів); штучний (бетон, цеглина); імітований (штукатурка).

ФІЗИКО-МЕХАНІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ КАМЕНЮ ТАКІ:

- щільність не менше 2400 кг/м³;
- водопоглинання ~ 1%;
- кислотність – не менше 95%;

Естетичні властивості каменю визначають блиск, злам, колір, фактура.

Блиск у каменю може бути різний: металевий (пірит); скляний (гірський кристаль); перламутровий (хвилястий гіпс). Це природний блиск, але каменю можна додати і штучного блиску.

Найчастіше природні камені застосовують для оформлення інтер'єрів готельних номерів з камінами, для надання цим приміщенням враження старовини, вишуканого ретро.

Італійський
мармур у керамічній
плитці

Питання для самоконтролю

1. Обґрунтуйте доцільність використання різних видів фарби в інтер'єрі закладів розміщення. Для оздоблення яких приміщень варто застосовувати фарбу?
2. Чому керамічна плитка є домінуючим матеріалом в оздобленні санвузлів готельних номерів?
3. Чому метали не знайшли широкого застосування в оздобленні інтер'єрів? Як які елементи оздоблення ви б рекомендували застосовувати метали?
4. Для яких стилів інтер'єру ви порекомендували б застосовувати вироби з пластмаси?
5. Для яких стилів інтер'єру характерним є застосування значної кількості елементів зі скла?

1.6. Лісові матеріали в оздобленні інтер'єру

Дерево не належить до дуже примхливих матеріалів, тому робота з ним не становить великих труднощів. Однак слід пам'ятати, що деревина не пробачає грубих помилок, які неодмінно позначаться на якості.

Основна перевага деревини в тому, що вона має низку властивостей, які вигідно відрізняють її від інших природних і синтетичних матеріалів. Це досить міцний і доступний матеріал, який легко піддається механічній обробці, має низь-

ку теплопровідність, приємний запах і не виділяє речовин, шкідливих для здоров'я людини. Тому його часто застосовують як для обробки приміщень, так і для виготовлення меблів.

Кожна порода деревини має свій впізнаваний і неповторний малюнок. У процесі обробки дерева, його забарвлення, тонування, лакування або вошіння можна або підкреслити малюнок (текстуру) дерева, або майже повністю його приховати.

Дерево – це не пластилін і не глина, але й у нього є певний запас пластичності. Спеціально вимочена деревина в умілих руках майстра може приймати дуже вигадливу форму.

Крім знань про приналежність деревини до заболонних або ядрових порід, необхідно мати уявлення і про макроструктуру того чи іншого виду дерева. Слід чітко уявляти, скільки у цієї породи дерева може бути різних сучків, наростів, нерозвинених пагонів, оскільки саме ці утворення відхиляють річні кільця в процесі росту дерева і утворюють різні завилькуватості, які й визначають малюнок і текстуру деревини.

Обираючи деревину для виготовлення виробу, слід враховувати її фізичні та технологічні властивості. До фізичних належать такі властивості, що виявляються під час взаємодії деревини з навколишнім середовищем. Деякі фізичні характеристики деревини можна визначити за допомогою органів чуття, а деякі – застосовуючи спеціальні прилади.

Текстура деревини:

Зовнішній вигляд деревини (колір, блиск, текстура) та її запах – це фізичні властивості деревини, які можна оцінити за допомогою органів чуття.

Колір залежить від породи, віку, місцевості й умов, у яких росло дерево. Деревина може мати різні відтінки.

Наприклад, у дуба близько 20 кольорових відтінків, а у горіха – до 40! Колір враховують під час створення меблів і витворів мистецтва.

Блиск залежить від щільності деревини, кількості та розміру серцевинних променів та площини розрізу. Гарний блиск мають дуб, бук, клен та інші листяні породи. Блиск деревини

враховують, коли виготовляють частини виробу, який не фарбують.

Запах залежить від вмісту ефірної смоли, дубильних речовин. Найсильніший запах мають хвойні породи дерев – сосна, ялина, смерека, а серед листяних – дуб.

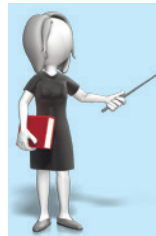

Текстура – це природний малюнок, який утворюється на поверхні деревини після розрізання її волокон. Кожна порода деревини має власну текстуру. Текстура визначає декоративну цінність виробу з деревини. Прозорі лакові покриття надають текстурі глибини, посилюють її виразність.

Щоб забезпечити споживчі та виробничі вимоги, слід враховувати такі фізичні властивості деревини, як густина, реакція на вологу, здатність змінюватися під дією механічного впливу, проникність для різних рідин та газів, теплопровідність, акустичні властивості тощо.

Вологість деревини. У дереві, яке росте, мі-

ститься велика кількість води, потрібної для його нормального розвитку. У деревині свіжозрубаного дерева, залежно від умов зберігання, може міститися та сама кількість води, що й у живому. Вологість деревини вимірюють за допомогою спеціальних пристроїв.

РОЗРІЗНЯЮТЬ ТАКІ СТУПЕНІ ВОЛОГІСТІ ДЕРЕВИНИ:

- мокра, яка тривалий час лежала у воді (вологість понад 100 %);
- свіжозрубана (50-100 %);
- повітряно-суха, що довго пролежала на відкритому повітрі (15-20 %);
- кімнатно-суха (8-10 %);
- абсолютно суха (близько 0 %).

До властивостей, що характеризують реакцію деревини на вологу, належать: вологопоглинання, вологопровідність, усування, розбухання, жолоблення і розтріскування.

Вологопоглинання – здатність деревини поглинати вологу з навколишнього середовища. Це негативна властивість деревини.

Вологопровідність – це властивість деревини проводити воду із зон з підвищеною вологістю в зони зі зниженою.

Усування – зменшення об'єму і форми деревини під час висихання.

Розбухання – збільшення об'єму деревини у процесі її зволоження.

Звукові властивості деревини – це здатність деревини поглинати, проводити, резонувати звуки, відбивати їх.

Італійський майстер Антоніо Страдіварі робив свої скрипки з ялини. Її деревина дуже щільна й однорідна – саме цим пояснюють дивовижний звук скрипок старих майстрів.

Резонансна здатність – це здатність деревини звучати і посилювати звук. Цю властивість використовують, виробляючи музичні інструменти.

Вади деревини – це недоліки окремих ділянок деревини, що знижують її якість і обмежують можливість її ручної або механічної обробки.

Вади і пошкодження деревини можуть бути наслідком неправильного росту дерева, руйнування його тканин грибками, комахами, механічною дією, а також виникнути через неправильне зберігання пиломатеріалу.

Серед основних вад деревини, на які варто

звертати увагу під час добору матеріалу, можна вказати такі: тріщини; сучки; вади форми стовбура і вади будови деревини; хімічні забарвлення; ураження грибком; біологічні ушкодження; сторонні вкраплення, короблення.

живий сучок

Сучки – це основна вада деревини майже в усіх пиломатеріалах. Вони утворюються внаслідок відгалуження гілок від стовбура.

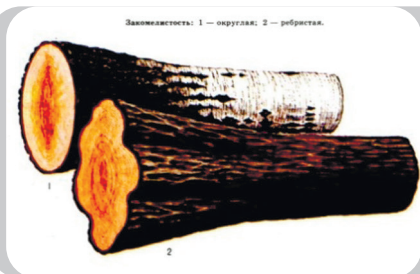

тріщини

Тріщини – це поздовжні розриви деревини. Ділянка деревини з тріщинами непридатна до використання.

До вад форми стовбура належать: збіжистість, закомелістість, овальність, нарости і кривизна.

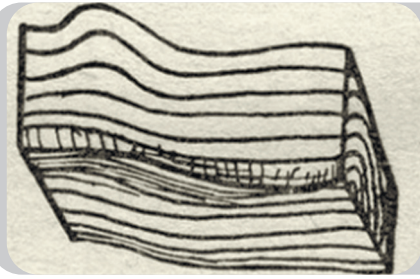
Збіжистість – вада деревини, за якої діаметр стовбура дерева зменшується більш як на 1 см на кожен метр висоти стовбура.

Закомелістість – це різке збільшення діаметра нижньої частини стовбура. Вона утруднює використання матеріалу, збільшує кількість відходів, викликає появу скошення волокон у пиломатеріалах.

Наріст – місцеве потовщення стовбура дерева. Може бути гладким або з нерівною поверхнею і завилькуватою будовою деревини, яку називають капамі. Нарости вважають умовною вагою. У деревині, яку використовують як конструкційний матеріал, це вада.

Для художньої обробки меблів завилькуваті капи – цінна частина деревини.

Кривизна – це викривлення стовбура дерева по всій довжині. Вона зменшує корисний вихід пиломатеріалів і шпону.

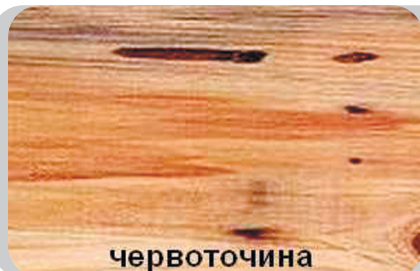
Завилькуватість – це звивисте або безладне розташування волокон. Завилькуватість знижує міцність під час розтягування, стискування та вигину й підвищує міцність під час сколювання й вигину ударянням.

Вона створює красиву текстуру і високо цінується в декоративному оздобленні, тому її вважають умовною вадою.

Рак – заглиблення або здуття, яке виникає на поверхні стовбура дерева, що росте, під впливом грибків або бактерій. Дерево в місці ураження припиняє рости, внаслідок чого утворюється западина або темна відмерла ділянка стовбура.

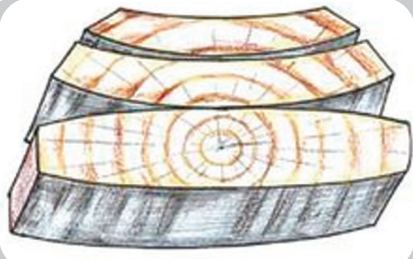
Деякі ураження грибами лише змінюють забарвлення деревини, не впливаючи на її фізико-механічні властивості; інші ж руйнують структуру, утворюючи гнилі.

червоточина

Біологічні вади деревини – це ушкодження, викликані комахами, їх називають червоточиною. На деревині червоточини мають вигляд краплень, темних заглибин, канавок.

Біологічно уражена деревина як конструкційний матеріал не придатна для використання. Працюючи з деревиною, слід брати до уваги, що вона змінює вологість.

На всихання та набухання деревини впливає вологість повітря, яка залежить від пори року. До того ж зміни у розмірах відбуваються переважно впоперек волокон, і лише незначні зміни – уздовж. Якщо цього не врахувати, то деталі з часом пожолобляться, з'єднання втратять міцність, рухомі – функціональність.

Цих недоліків можна позбутися, якщо відвести час на адаптацію деревини до вологості майстерні чи приміщення, у якому виготовлятимуть виріб, потримавши їх кілька днів перед тим, як починати працювати.

Деревина

1.6.1. Декоративні елементи, для яких використовують дерево. Види деревини за ступенем важливості. Недоліки деревини. Декоративні елементи, для яких використовують дерево. Замінювачі натуральної деревини.

Нині будівельний ринок пропонує безліч елементів, які виконують з деревного матеріалу.

ДЕРЕВ'ЯНЕ ОЗДОБЛЕННЯ ІНТЕР'ЕРУ МОЖНА ВИКОНУВАТИ:

- **спилами;**
- **корою;**
- **ламінатом;**
- **дошками (очищеними від кори і з корою);**
- **блок-хаусом;**
- **дерев'яною вагонкою;**
- **дерев'яними декоративними панелями з різьбленням.**

Для досягнення бажаного результату і втілення дизайнерської ідеї дерев'яні елементи в правильних пропорціях поєднують з іншими матеріалами: металом, шкірою, шерстю, склом. Як наслідок, інтер'єр наповнюється природними мотивами, що збагачує будь-який дизайн.

Найчастіше дерево використовують в інтер'єрі саме для обробки поверхонь (підлога, стіни, стеля). Цей матеріал можна поєднувати з різними кольорами, надавати йому будь-які форми і фактури, не забуваючи про рівень потрібного комфорту. Дерево надає інтер'єру доглянутого вигляду, а також ізолює простір від холоду – через цю особливість його і стали широко використовувати в житлових приміщеннях. У кімнатах, оброблених деревом, менше пилу, тому такий варіант ідеальний для дітей і

людей, схильних до алергічних нападів.

Для обробки стелі часто використовують дерев'яні панелі, балки або грубо оброблені колоди. Стеля, оздоблена деревом, характерна для скандинавських інтер'єрів, стилів лофт, кантрі або прованс. Такі стельові рішення необхідно гармонійно поєднувати зі стінами, правильно підбирати кольори. Найефектніше виглядають темні балки на тлі білої стелі або зруби в натуральному кольорі.

Дерево використовують і для обробки інших елементів житлових приміщень. Стильно виглядають дерев'яні віконні рами в класичних і готичних інтер'єрах, дерев'яні сходи з красивими балясинами – невід'ємний атрибут будинку в стилі шале, а камін, справжній або штучний, можна прикрасити оциліндрованим брусом

або просто полінами. Двері з дерев'яного масиву – предмет інтер'єру, який зможе надати дизайну приміщення більш закінченого вигля-

ду. Найчастіше дерево використовують у міжкімнатних дверях з додаванням декоративних вставок зі скла, металу або пластику.

Дерев'яні меблі здебільшого масивні, виглядають респектабельно і розкішно, але коштують недешево. Комоди, шафи, обідні столи і дивани зі вставками з дерева доповнять практично будь-який інтер'єр. Такі меблі пасують для сучасних стилів, таких як: конструктивізм; поп-арт; хай-тек; мінімалізм.

Дієвий прийом в інтер'єрі – штучне зістарювання меблів з дерева. Такий підхід використовують у багатьох стилях (еко, шале, шеббі-шик), що дозволяє отримати унікальну фактуру, яка

доповнює інші елементи дизайну або стає акцентом. Використання меблів з дерева допускають навіть у ванній кімнаті.

Для цих цілей підійдуть невеликі предмети з натурального дерева: декоративні світильники з дерев'яними вставками, керамічні вази, вставлені в своєрідний чохол з дерева, рамки для фото або живопису, сுவеніри та статуетки.

Без дерева неможливо уявити ні аскетичне житло, ні розкішний будинок для великої родини. Цей матеріал стає складовою різних предметів, звичних в побуті, надаючи їм унікальну красу і колорит.

Сьогодні дерев'яні фактури трапляються в найнеочікуваніших втіленнях. Наприклад, в стилі **хай-тек**. Поєднавши традиційне дерево з

ультрасучасними меблями і предметами декору, можна вполювати одразу двох зайців. З одного боку, осучаснити традиційний матеріал, а з іншого – зробити більш затишними стримані мінімалістичні меблі.

Використовуючи дерево в інтер'єрі, керуються певними правилами. Насамперед дотримуються балансу.

Масивними дерев'яними елементами легко перевантажити простір. Тут діє простий принцип: що більше дерева, то менше меблів та інших предметів декору. Ця фактура привертає багато уваги, тому вимагає легкості обстановки і правильного розставлених акцентів.

Вигляд дерев'яного облицювання залежить від типу обробки. Це може бути лак, морилка або фарба. Лаконічно і спокійно виглядають пастельні відтінки. Наприклад, використання фарбованого у світлий колір дерева дозволяє, залишивши текстуру, зробити інтер'єр легким і

невимушеним, як в стилі **прованс** чи **скандинавському**.

Світлі сорти дерева не обтяжують простір і не зобов'язують. Тому ними сміливо можна оформлювати **мінімалістичні** інтер'єри, де немає нічого зайвого.

Якщо дерево темне, меблі і декор мають бути відповідними. Легкі предмети губитимуться на фоні такого облицювання. Саме з цієї причини в класичних інтер'єрах з великою кількістю темного дерева в оздобленні часто використовують шкіряні меблі, залізні елементи, темний текстиль тощо.

Однак грань дуже тонка: занадто перевантажений інтер'єр виглядатиме вульгарно, а краса дерева нівелюється.

Вдало фактура темного дерева працює в інтер'єрах стилю **лофт**. Тут його найчастіше використовують для облицювання підлоги і стелі. Його теплий вигляд збалансовує наявну в лофті грубість – необроблені цегляні стіни, бетон і залізо.

Замінювачі натуральної деревини

Перспективи розвитку деревообробної промисловості, зазвичай, пов'язують із розробкою і широким застосуванням деревинних композиційних матеріалів (ДКМ). Вони мають комплекс властивостей і особливостей, що відрізняються від традиційного конструкційного матеріалу деревообробки (масивної натуральної деревини) і в сукупності відкривають широкі можливості для розробки нових матеріалів та технологічних процесів.

Лісоматеріали – це матеріали із деревини, що зберегли її природну фізичну структуру і хімічний склад. Тобто, це натуральна деревина без будь-яких змін. ДКМ – це матеріали, які

отримують шляхом оброблення натуральної деревини тиском за підвищених температур, просочуванням хімічними речовинами, склеюванням тощо. Тобто це матеріали із деревини, під час оброблення якої змінюється її природна фізична структура та хімічний склад. Ці два види деревинних матеріалів розрізняють залежно від будови деревини у кінцевому продукті.

Більшість сучасних ДКМ – це композиції, виробі з яких мають певне поєднання експлуатаційних властивостей, наприклад, деревинно-стружкова плита, фанера тощо. У всіх випадках – це система різних матеріалів, кожна із складових якої має своє конкретне призначення у готовому виробі. Ні шпон, ні клей не можуть виконувати своєї функції незалежно, а у фанері їх використовують разом і їх розглядають як єдину композицію. Отже, вираз «композиційний матеріал» містить у новій формі дуже стару і просту думку про те, що спільна робота різних матеріалів дає ефект, рівнозначний створенню нового матеріалу, властивості якого і кількісно, і якісно відрізняються від властивостей кожного з його складових.

ДЛЯ ДКМ ХАРАКТЕРНІ ТАКІ ОЗНАКИ:

- не трапляються в природі, оскільки їх створила людина;
- на противагу натуральній деревині, мають поліпшені експлуатаційні та інші властивості;
- основний компонент – лігноцелюлозний матеріал.

ДКМ можна поділити на дві великі групи: деревину модифіковану і деревинну композицію.

Модифікована деревина – це натуральна масивна деревина, піддана відповідній обробці, під дією якої змінюється природна будова деревини. А деревинна композиція – це поєднання деревини і в'язучої речовини (в'язівника), ком-

бінація деревинних і недеревинних матеріалів.

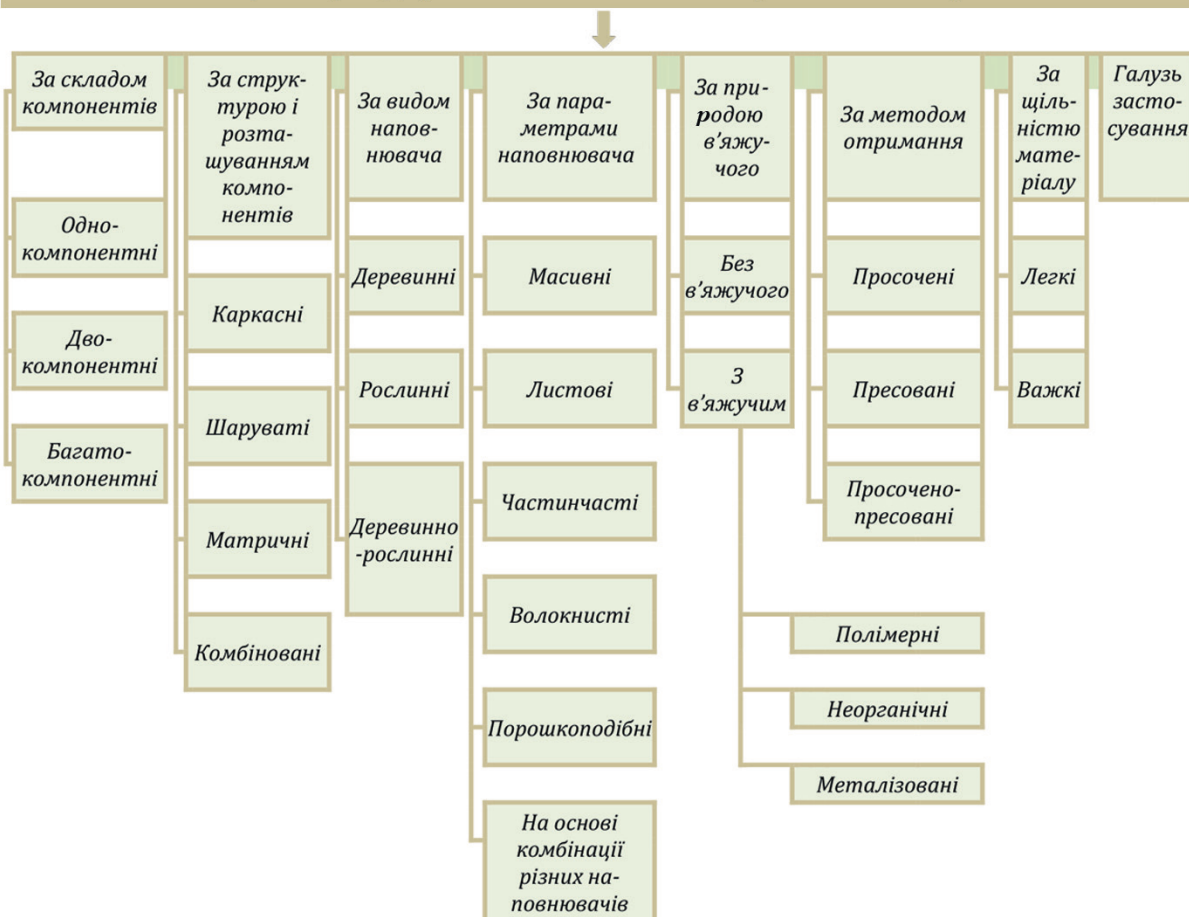
ДКМ можуть складатися тільки з деревини (наприклад, ущільнена деревина), з двох компонентів (фанера, різноманітні плити тощо), з трьох і більше компонентів (плити, обличковані синтетичним шпоном, антифрикційні матеріали тощо).

ДЛЯ ДКМ, ЩО СКЛАДАЮТЬСЯ З ДВОХ І БІЛЬШЕ КОМПОНЕНТІВ, ХАРАКТЕРНИМИ Є ТАКІ ОЗНАКИ:

- складаються із компонентів, які відрізняються за своїм хімічним складом та істотно не взаємодіють між собою;
- однорідні у макромасштабі і неоднорідні у мікромасштабі (компоненти відрізняються за властивостями, між ними існує явна межа розділу);
- мають нові властивості, що відрізняються від властивостей їх компонентів (індивідуальність кожного з них зберігається);
- склад і форма компонентів матеріалу визначені наперед;
- компоненти наявні в кількостях, що забезпечують задані властивості матеріалу (тобто властивості композиційного матеріалу можна проектувати заздалегідь).

Класифікація деревинних композиційних матеріалів

Характеристика основних ДКМ

ФАНЕРА – КІЛЬКА СКЛЕЄНИХ МІЖ СОБОЮ ЛИСТІВ ЛУЩЕНОГО ШПОНУ.

Зазвичай фанеру формують з 3–5 листів шпону за взаємно перпендикулярного розташування волокон деревини в суміжних листах.

Склеювання здійснюють:

- синтетичними термореактивними клеями: феноло-формальдегідними, карбамідними тощо;
- природними клеями: альбуміновими, казеїновими та ін.

Зазвичай для виробництва фанери використовують березовий шпон. Розрізняють фанеру загального та спеціального призначення. Фане-

ру застосовують в машинобудуванні, меблевому і тарному виробництві.

ДВП (ДЕРЕВОВОЛОКНИСТІ ПЛИТИ) – листковий матеріал, виготовлений шляхом гарячого пресування або сушіння килима з деревних волокон з введенням за необхідності в'язників та спеціальних добавок.

Існують два способи виробництва ДВП: мокрий – без додавання сполучної речовини; сухий, що вимагає введення в подрібнену деревину

синтетичної смоли. Розрізняють надтверді, тверді, напівтверді, ізоляційно-обробні та ізоляційні деревоволокнисті плити (ДВП).

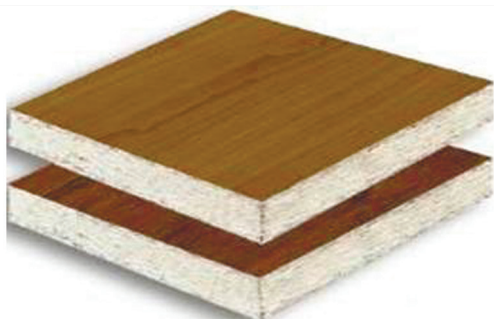

ДСП (ДЕРЕВИННО-СТРУЖКОВА ПЛИТА) – листковий матеріал, виготовлений шляхом гарячого пресування деревних частин, змішаних з речовиною.

Для склеювання застосовують формальдегідні, фенол-формальдегідні та інші смоли. Деревостружкові плити (ДСП) доводять до номінальних розмірів шляхом шліфування.

Сировиною для виробництва ДСП є: струж-

ка; відходи лісопильного виробництва: рейки, обапал та обрізки після відторцювання дощок тощо; спеціально рубана тріска. ДСП застосовують у меблевому виробництві, будівництві, радіопромисловості тощо.

КАШИРОВАНА ДСП – звичайна шліфова-на ДСП, покрита паперово-смоляними плівками (з оздобленням або без оздоблення лаками) з попереднім нанесенням на плиту ДСП клейового складу. Умови, за яких відбувається процес каширування: температура 20-150° С і тиск 5-7 МПа.

Принципова відмінність кашированої ДСП від ламінованої ДСП полягає в тому, що під час каширування готове декоративне покриття приклеюють на ДСП, а під час ламінування його роблять під час пресування внаслідок хімічних процесів і невіддільно від плити-основи. Каширування – це процес нанесення на поверхню (у такому випадку це ДСП), з нанесеним на неї

клеєм, рулонних облицювальних матеріалів у вигляді безперервного полотна. Для кашированої ДСП використовують плівки на основі паперу, в просочувальні смоли до яких додані пластифікатори (акрилові емульсії), що забезпечують можливість після виготовлення змотати їх у рулон.

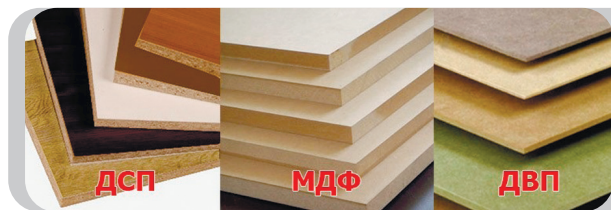
ЛАМІНОВАНІ ДСП – звичайна шліфова-на ДСП, покрита за допомогою фізико-хімічного процесу паперово-смоляними плівками. Процес виготовлення ЛДСП здійснюється під дією температури (140-210°С) і тиску (25-28 МПа).

Як результат цього процесу декоративно-захисний шар на плиті ламінованої ДСП утворюється внаслідок розтікання смоли по поверхні плити з подальшим затвердінням і утворенням міцного покриття.

Крім звичайної (гладкої) ламінованої ДСП, існує ще тиснення ДСП. Тиснення – це імітація на поверхні плити структури деревини або інших матеріалів. Найпоширеніші види тиснення, застосовувані у виробництві ламінованого ДСП: шагрень велика, шагрень дрібна і «деревні

пори». Тиснення на поверхні паперу роблять за допомогою спеціальних прес-прокладок, які через спеціальний теплопровідний демпферний матеріал встановлюють на плити преса.

МДФ є найпопулярнішим під час виготовлення меблевих фасадів. Це спресована дрібнодисперсна фракція дерева. Це плитковий матеріал, виготовлений з висушених деревних волокон, оброблених спеціальними сполучними речовинами з подальшим гарячим пресуванням до щільності 700-870 кг/м³.

МДФ виник як подальший розвиток сухого способу виробництва ДВП (древоволокнистих плит) з урахуванням удосконалених під час виготовлення ДВП технологій.

Абревіатура МДФ є калькою з англійського MDF – Medium Density Fiberboard. У МДФ розвинена поверхня деревних волокон і скорочений цикл пресування ефективно поєднуються з міцністю за рахунок участі зв'язувальних речовин у міжволоконній взаємодії. Технологія вироб-

ництва виключає використання шкідливих для здоров'я епоксидних смол і фенолу. Саме тому МДФ успішно використовують під час виготовлення корпусних меблів. Фасади з МДФ дуже різноманітні. Матеріал дозволяє робити красиву фільонку, закруглені кути.

ОСП (OSB) – це деревна плита, для виготовлення якої використовують стружку спеціальної форми, яку перед формуванням плити орієнтують у певних напрямках.

Плита складається з трьох шарів. У зовнішніх шарах стружка орієнтована в одному напрямку в площині плити, а в середньому шарі – перпендикулярна зовнішнім шарам в тій самій площині.

Назва отримана транслітерацією англомовної назви – Oriented Strand wood construction Boards (OSB). Нарівні з нею використовують український термін і відповідну абревіатуру – орієнтовано-стружкова плита (ОСП).

Вона є композитом, заснованим на відходах деревообробки. ДСП і ОСП виготовляють у вигляді листів або плит різної товщини і розмірів.

В обох випадках плити формують з деревної стружки з використанням формальдегідних смол. На цьому основні подібності між ними закінчуються.

Головна відмінність OSB від ДСП – це особлива форма і орієнтація стружки. Оскільки OSB складається з великих стружок, які, завдяки своїй орієнтації утворюють певну структуру, від цих листів можна очікувати вищих показників міцності.

ДКМ широко застосовують в оздобленні інтер'єрів.

1.6.2. Декоративне покриття підлоги. Килимові покриття та їх види. Ламінована підлога. Підлога з пресованого пробкового матеріалу. Підлога зі штучного паркету. Паркетна дошка

Види килимового покриття

Головна відмінність килима від ковrolіну в тому, що він має закінчений малюнок і оброблені краї. Килим, яким би великим він не був, закриває лише певну частину підлоги, водночас ков-

роліном вкривають абсолютно всю поверхню від стіни до стіни. І, звичайно, не потрібно забувати, що під час виготовлення ковrolіну здебільшого використовують синтетичні волокна.

ОСНОВНИХ КИЛИМОВИХ ПОКРИТТІВ ЗАЛЕЖНО ВІД СПОСОБУ ВИРОБНИЦТВА ЧОТИРИ:

- **ткані;**
- **голкопробивні;**
- **флоковані;**
- **тафтингові.**

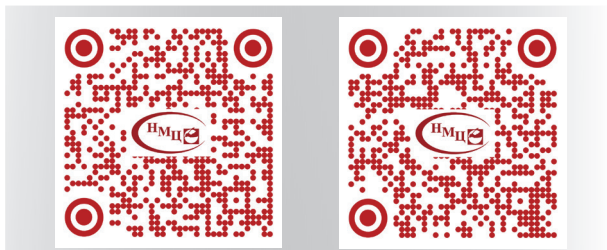
Історія тканих килимів починається з глибокої давнини. Ворс в тканих килимах утворюється шляхом переплетення однотонної і різноколірної пряжі і зав'язування вузликів на міцній основі, кінці яких потім підстригають.

Зараз ткані килимові покриття виготовляють вручну або на спеціальних верстатах. Як пряжу використовують вовняні, синтетичні або сумішеві (від 10 до 30% вовни) нитки.

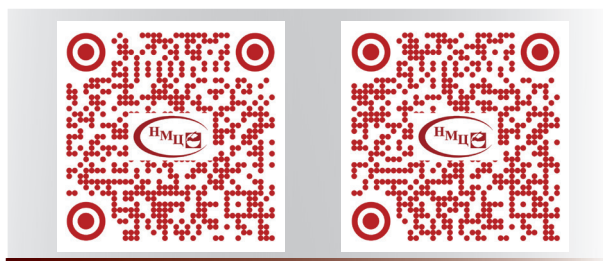
Під час виготовлення *голкопробивних* покриттів волокна укладаються на основу і вбиваються в неї голками із спеціальними щербинами. Захоплені цими щербинами, вони химерно переплітаються, надаючи виробу вигляду повстяного. З вивороту волокна можуть бути додатково закріплені вторинною основою. Голкопробивні килимові покриття мають високу зносостійкість, їх найчастіше застосовують в офісах, готелях, виставкових залах.

Процес *флокування* полягає в тому, що ворсинки завдовжки приблизно 3 міліметри за допомогою електростатичного поля щільно «вибудовують» на поліхлорвініловій основі і закріплюють.

Але найпоширенішим способом виготовлення килимових покриттів, безумовно, є тафтинг. Свою назву цей спосіб отримав від англійського *tuft* – шмагати, ростити пучками.

Ручне простьобування – дуже трудомісткий процес, саме тому широке застосування тафтингові килимові покриття отримали тільки після того, як у 1950 році американець Коббл створив для цього тафтинговий автомат, що нагадує величезну швейну машинку.

Виходячи з короткого опису процесу, можна назвати і основні компоненти тафтингового покриття – це первинна основа, ворсова пряжа, «приклеї» і вторинна основа.

Почнемо з первинної основи. Це може бути ткане і неткане полотно. Раніше як первинну основу переважно використовували джутову тканину, проте зараз її майже цілком замінили синтетичні матеріали. Оптимальним заміником джуту виявився поліпропілен. Неткане полотно для підкладки може бути виготовлене з поліестеру. Такі підкладки використовують для покриттів, які потім піддають формуванню, або для килимової плитки на бітумній основі.

Як матеріал ворсу найчастіше використовують пряжу зі штучних волокон – так звані нитки безперервного прядіння, що їх виготовляють з поліаміду, поліпропілену, поліестеру, рідше з інших полімерів. Кожен вид волокон має свої переваги і недоліки.

Тафтинговий килим

Для покриттів з поліамідних волокон (нейлону) характерні висока зносостійкість, м'якість, їх легко чистити. Такі волокна термостійкі, пожегобезпечні і забезпечують широкий вибір кольорів і малюнка. Однак поліамідні волокна дорого коштують, вбирають воду і накопичують статичну електрику.

Покриття, виготовлені з поліпропіленових волокон, імітують шерсть, не вицвітають на сонці, відштовхують вологу, не накопичують статичну електрику і, що важливо, мають низьку вартість. Але з них важко виводити жирні плями, стійкість до стирання у них невисока.

Поліестерові волокна забезпечують покриття яскраві і контрастні кольори, хорошу стійкість до забруднень і порівняно непогано їх чистити. Утім термін служби у таких покриттів менше, ніж у поліпропіленових. Їх застосовують для виробництва середньо- і високоворсового покриттів побутового призначення, вони і мають середню ціну.

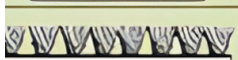
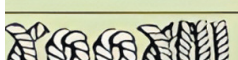
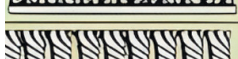
Ворс з поліакрилів має високу зносостійкість і приємний на дотик, але він погано забарвлюється і легко забруднюється. Найчастіше поліакрилатну пряжу використовують як добавку до інших волокон.

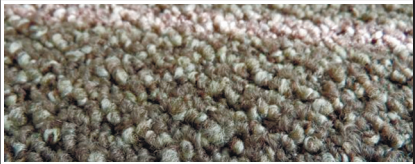
До найважливіших характеристик килимо-

вих покриттів, визначаючи їх стійкість до зношування, фахівці відносять вагову щільність ворсу, тобто вагу ворсу на одиницю площі, щільність плетіння, тобто добуток щільності рядів (кількість голок на дюйм) і поздовжнього кроку плетіння (відстань між рядами), спосіб забарвлення і, звичайно, матеріал ворсу і вид ворсового плетіння.

Виробники ковроволінів цілком однозначно стверджують: що вище вагова щільність ворсу покриття, то довше воно прослужить. Однак водночас не варто забувати, що зносостійкість ковроволіну також безпосередньо пов'язана і з довжиною його ворсу. Адже за однакової щільності плетіння що він довший, то більша вагова щільність необхідна, щоб показник зносостійкості залишався на попередньому рівні. Саме тому всі підлогові покриття, що їх випускають, ділять на коротковорсові (до 5 мм), середньоворсові (5-15 мм) і високоворсові (15-40 мм). Зрозуміло, що вартість високоворсових покриттів за інших рівних умов буде найвищою.

На експлуатаційні властивості килима, окрім матеріалу і щільності, істотно впливає і структура ворсу. Від його будови і способу з'єднання з основою залежать зовнішній вигляд, довговічність і стійкість покриття до зносу.

	Однорівневий петельний	За видом ворсу тафтингові килимові покриття ділять на петельні, розрізні і петельно-розрізні, які, в свою чергу, поділяють на підгрупи за висотою, видом та формою ворсу.
	Багаторівневий петельний	
	Скрол	
	Велюр	
	Кат-луп	
	Фрізе	
	Саксоні	

<i>Петельні килимові покриття</i>		
<i>Петельний однорівневий</i>	<i>Петельний багаторівневий</i>	<i>Скрол</i>
		

Петельні однорівневі покриття мають петлі однієї висоти. У них висока зносостійкість – петля добре тримає форму і на покритті не залишається протоптаних доріжок і слідів від меблів. Велика петля надає килимам виду дорогого престижного покриття, а дрібна забезпечує покриттю високу міцність і довговічність. Такі покриття легко чистити, оскільки бруд і пил залишаються на поверхні, не проникаючи всередину. Однак ці покриття досить жорсткі.

Петельні багаторівневі килими складаються з петель різної висоти. Вони дозволяють отримати на підлозі вишуканий об'ємно-графічний

малюнок. Бруд на них практично непомітний, але чистити їх вже складніше, ніж однорівневі. Зносостійкість у таких покриттів залишається досить високою: вони добре підходять і для житлових приміщень, і для невеликих офісів.

Скрол – різновид багаторівневого покриття. Це суміш з петель, які можуть бути обрізаними і необрізаними, включати однакові ворсинки або кілька кольорів пряжі. Таке покриття додає ковроліну краси і екстравагантності. Скрол має високу зносостійкість, за рахунок чого його можна покласти навіть у коридорі.

<i>Килимові покриття з розрізним ворсом</i>		
<i>Велюр</i>	<i>Фрізе</i>	<i>Саксоні</i>
		

У розрізних покриттів петля розрізається ще в процесі їх виготовлення. Поверхні при цьому виявляються м'якими, ніжними, але такі килими порівняно швидко втоптуються і забруднюються. Саме тому найчастіше їх використовують у житлових приміщеннях, де знімають взуття.

Один з найвідоміших і найпопулярніших типів ворсу – саксоні. Саксоні є видом покриття, яке виготовляють з крученої пряжі. Для отримання рівної поверхні ворс на ньому не потрібно стригти. При цьому, на відміну від велюру, поверхня характеризується особливим «зернистим» видом. За рахунок кручення ворс стає вищим. Саксоні має елегантний зовнішній вигляд, а також комфортабельність.

Не менш популярним є покриття плюш, яке виробляють шляхом розрізання злегка скрученої нитки, після чого верхні частини ворсинок розпушують,

і поверхня стає однорідною. Таке покриття з м'яким і високим ворсом чудово підходить для спальні.

Велюр – це однорівневе покриття. В ході його виробництва волокно не перекручують, а верхівки ворсинок розпускають, тому поверхня стає ніжнішою та приємною на дотик. Колірна гамма цього покриття відрізняється однотонністю, внаслідок чого брудні плями дуже добре видно. Велюр найкраще використовувати для спальні або вітальні.

Фрізе – це спеціальний високий перекручений ворс. Його ворсинки нагадують «кучері», які здатні зберігати свою форму завдяки термічній обробці.

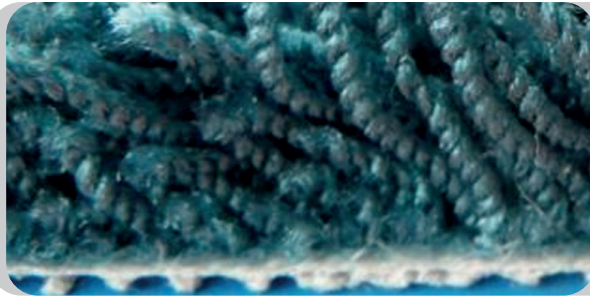
Найпопулярнішим видом фрізе є двофакторний ковролін з петельного ворсу, який виготовляють з волокон різної товщини. Такий матеріал надзвичайно стійкий до зминання.

КАТ-ЛУП (CUT-LOOP) – це ще один різновид багаторівневого виробу, поєднує в собі петлю і розрізну петлю.

Тут ефект об'єму досягається за рахунок стрижених петель або острівців.

Такий вид покриття використовують в спальні.

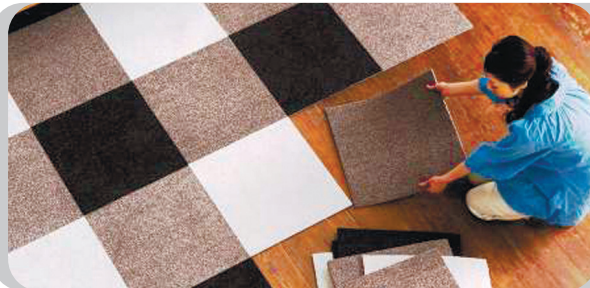

ШАГГИ – ЦЕ КОВРОЛІН З ДОВГИМ І ТОВСТИМ ВОРСОМ

Його петлі скручені. Вони заточені як олівець, а не просто розрізані. Ворсинки при цьому не з'єднуються, і створюється ефект килима. Це найвищий ворс серед усіх видів покриття. Між стібками досить велика відстань, так що ворсинки падають.

Це затишне і дуже гарне покриття, але його слід стелити в кімнатах, з низькою інтенсивністю руху, оскільки його важко чистити. На виго-

товлення ковроліну йде велика кількість пряжі, тому покриття недешеве.

КИЛИМОВА ПЛИТКА

Найпростішим матеріалом в установці і експлуатації порівняно з рулонним покриттям є килимова плитка – зносостійке килимове покриття зі спеціальною основою, нарізане на квадрати (50x50 см).

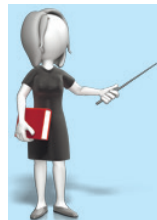
Основу в килимових плитках роблять з бітуму чи з полівінілхлориду та армують скловолокном. Зовні килимова плитка виглядає як рулонний килим.

Килими

АЛЕ ПОРІВНЯНО ЗІ ЗВИЧАЙНИМИ ПОКРИТТЯМИ ДЛЯ ПІДЛОГИ КИЛИМОВЕ ПОКРИТТЯ ЦЬОГО ТИПУ МАЄ НИЗКУ СУТТЄВИХ ПЕРЕВАГ:

- зручність під час транспортування і зберігання;
- мінімальна кількість відходів (2-3%);
- широка колірна гамма і можливість створення різноманітного дизайну;
- простота встановлення і заміни окремих фрагментів в місцях зносу в процесі експлуатації;
- багатошарова основа килимової плитки надає їй високі тепло- і звукоізоляційні властивості;
- висока зносостійкість;

- **стійкість до бруду і вологи;**
- **відсутність змін лінійних параметрів під впливом тепла і вологи (усадка покриттів від 0,05% -0,2%);**
- **повністю знімає статичну електрику;**
- **антисептичні властивості – спеціальні добавки перешкоджають розмноженню бактерій і мікробів;**
- **протибрудові добавки запобігають проникненню бруду в структуру килимового покриття;**
- **можливість легкого доступу до проводів і комунікацій, укладених під покриттям.**

ПВХ-покриття, або «комерційний лінолеум», з одного боку, має високу зносостійкість, цей матеріал добре справляється з великим потоком відвідувачів, а з іншого, завдяки широко-

му вибору дизайну та можливості використання в процесі укладання техніки аплікації, вдається створювати підлоги, що гармонійно поєднуються із загальною концепцією приміщення.

Найуніверсальнішими вважають гетерогенні ПВХ-покриття, що складаються з основи, роль якої відіграє спінений вініл або поліестр, армованої сітки зі скловолокна і пофарбованого верхнього шару, на який найчастіше наносять прозору захисну плівку з поліуретану.

Гомогенний вид штучного покриття, що є полівінілхлоридом, пофарбованим на всю глибину, ідеально підходить для підлог, що піддаються інтенсивному впливу.

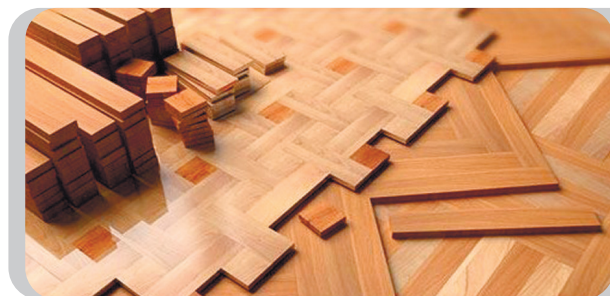
У деяких випадках шар ПВХ може бути додатково посилений наповнювачем, – подрібненими в крихту карбідами або оксидами металів. Такі покриття мають підвищену стійкість до стирання, хороше звукопоглинання, що досягається за рахунок спіненої вінілової основи, а також прекрасну амортизаційну здатність, що створює комфортні умови під час ходьби і зменшує навантаження на різні групи м'язів.

Для приміщень з підвищеними вимогами до шумоізоляції потрібно придбати акустичні ПВХ-покриття з додатковою спіненою під-

кладкою, що дозволяють ефективно поглинати шуми, створюючи комфортну атмосферу для спілкування відвідувачів.

Паркет і ламінат

Паркет – один з найпоширеніших видів покриття підлоги з натуральної деревини. У вітчизняній практиці найчастіше використовують паркет з дуба, бука або ясеня, горіха, завдяки твердості, міцності і довговічності їх деревини. Вважають, що краще використовувати паркет з місцевих порід деревини, оскільки вони більш адаптовані до кліматичних умов тієї чи іншої смуги. Паркет не вимагає складного догляду і за дотримання правил експлуатації може простояти довгі роки.

Паркет (від фран. *parquet*) – підлога зі струганих планок-клепок із натуральної деревини (переважно з твердих порід), яка викладена в формі малюнка. Види паркету: штучний, набірний або мозаїчний, щитовий і паркетні дошки.

ПАРКЕТ ПЕРЕВАЖНО КЛАСИФІКУЮТЬ ЗА ТАКИМИ ОЗНАКАМИ:

1. За кольором паркетні породи деревини можна умовно розділити на кілька колірних груп: світлі, жовті, рожеві, червоні, коричневі, темні. Крім того, сучасні матеріали дозволяють додати дерев'яній підлозі будь-який колір. Також можна скористатися зміною ступеня блиску лаку: матовий, напівматовий, глянцевиий.

2. За видом розпилу. За радіального розпилу річні кільця розташовано перпендикулярно поверхні планки, що надає покриттю однорідного вигляду. Цей вид розпилу цінують найвище. Планки радіального розпилу однорідні за кольором і текстурою деревини, волокна мають вигляд паралельних ліній. За тангенціального розпилу площина розрізу проходить за дотичною до річного шару стовбура, тому на планках тангенціального розпилу бачимо малюнок річних кілець, а волокна деревини виглядають як хвилеподібні лінії.

4. За селекцією.

Радіальний – паркет вищого сорту тільки радіального розпилу. Має практично рівну текстуру, яка поживається серцевинними променями, що виходять на поверхню пластини. Вади деревини і механічні пошкодження не допускаються.

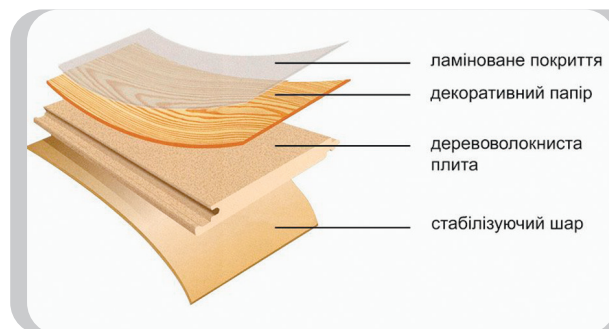
Стандартний – паркет вищого сорту без відбору за розпилом. Паркет тангенціального й умовно радіального розпилу, має досить рівну колірну текстуру. Заболонь, сучки, механічні пошкодження не допускаються.

Натуральний – паркет без відбору за розпилом, має натуральний малюнок дерева. Допускається заболонь, здорові сучки діаметром до 5 мм, будь-який нахил волокон, прожилки, перепади за кольором. Вади практично не допускаються.

Рустик – паркет, що відповідає першій категорії якості. Допускаються світлі і темні сучки діаметром до 5 мм, тріщини усушки, механічні пошкодження усуваються під час шліфування. З вад деревини не допускаються ушкодження комахами і гниль.

Селект – паркет вищого сорту, відібраний за видом розпилу і додатково сортований за кольором деревини. Вади деревини і механічні пошкодження не допускаються.

3. За способами укладання. Тільки серед традиційних способів налічується більше трьохсот (найпоширенішими є «ялинка», «палуба», «прямий квадрат» та їх модифікації). Паркетні підлоги можна настилати як з штучного паркету (окремих планок), так і монтувати з паркетних щитів і паркетних дощок. Останнім часом має великий попит художній паркет – це укладання паркетних планок у вигляді всіляких візерунків, орнаментів, фігур з використанням різних порід, фактури і відтінків деревини. Сьогодні обмежень щодо малюнка вже практично не існує.

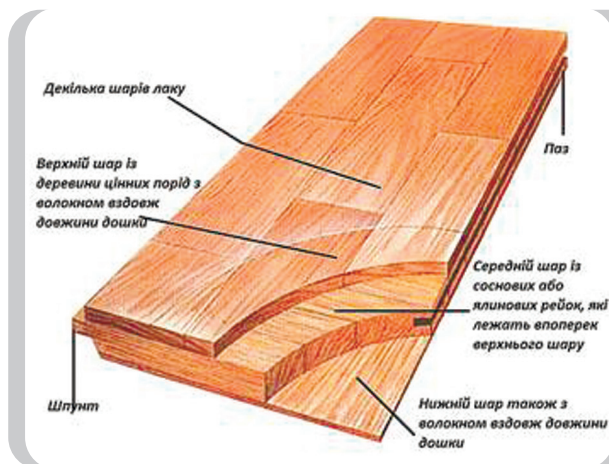
ЛАМІНАТ СКЛАДАЄТЬСЯ З:

- **лицьового декоративного шару (бумопласта), отриманого гарячим пресуванням;**
- **декількох шарів паперу, просочених смолою меламіну;**
- **несучого шару (основи), зазвичай, з твердої деревоволокнистої плити;**
- **компенсуючого шару бумопласта з 2-3 шарів крафт-паперу.**

Ламіновані підлогові покриття. Велика частина ламінату, що його випускають, має малюнок натуральної деревини, рідше – каменю, керамічної плитки тощо. Покриття з ламінату відрізняються високою твердістю і зносостійкістю.

Будь-які забруднення (фарба, жир та ін.) ви-

даляють з ламінату водою, мийними засобами або розчинниками, не впливаючи на його декоративні якості. Ламінат, на відміну від дерев'яного паркету, не вигорає на сонці і не вимагає циклювання, шліфування і покриття лаком.

Паркетна дошка – це тришарове покриття, верхній шар якого складається з цінних порід дерева, а два нижніх – з недорогих. Шари склеюють за допомогою спеціального клею за високого тиску. Завдяки багатшаровості паркетна дошка відрізняється підвищеною міцністю. Зверху її покривають декількома шарами лаку і вона не вимагає додаткової обробки після встановлення.

Це підлогове покриття добре витримує перепади вологості повітря і коливання температури. Накривати підлогу паркетною дошкою можна, навіть якщо в приміщенні постійно підвищена вологість.

Складається вона з натурального дерева, а отже, відрізняється екологічністю. На фоні засилля синтетичних матеріалів це важлива перевага. Інші плюси паркетної доски як підлогового покриття – підвищена зносостійкість, ударостійкість і стійкість до подряпин.

Вимоги до покриття підлоги в готелях

Основним показником якості покриття підлоги є звукопоглинання, неслизькість, стійкість до стирання, водо-, тепло-, вогне- та термостійкість, стійкість до хімічних мийних засобів.

Матеріали та конструкцію покриття підлоги обирають залежно від профілю та розряду готелю, призначення приміщення.

Ворс або петля? Існує поширена порада: петля або покриття з комбінованим ворсом слід

використовувати в місцях підвищеної прохідності (коридори, вестибюлі, холи, ресторани); розрізний ворс – у номерах. Обґрунтовано це тим, що петельні килимові покриття більш зносостійкі і практичні, вони сприяють нормальному пересуванню прибиральної техніки на колесах, багажу, візків рум-сервісу і водночас мають хороші експлуатаційні характеристики, а розрізний ворс дає максимальний комфорт там, де це необхідно, тобто в номерах.

Однак за поєднання покриттів з різною текстурою і висотою ворсу потрібно враховувати, що гість не має відчувати ніякого дискомфорту у разі переходу з коридору в номер і назад. Часто і для коридору, і для номерного фонду вибирають більш комфортне покриття з розрізним ворсом, але різної щільності.

Одна з основних вимог до покриттів для готелів – це комфорт. Тому у килимовій плитці або ковроліну має бути досить високий ворс (у середньому 6-9 мм), бажано розрізний.

Вибираючи килимове покриття, слід звертати увагу на його щільність (g / m^2). Це один з найважливіших показників для килимових покриттів, від якого безпосередньо залежить термін служби матеріалу та його ціна.

Тип використовуваного покриття слід розрізняти за зонами прохідності. Вважається, що в місцях з підвищеною прохідністю слід укласти килимові покриття з високою щільністю, розраховані на велику прохідність – не менше 1250г/м². У номерному фонді допускається використання килимових покриттів з меншою щільністю: 950-1000 г/м².

Пожежобезпечність. Пожежобезпечним вважають покриття, що має клас пожежної безпеки КМ4 і КМ3 для зальних приміщень (до них належать, наприклад, номери, конференц-зали тощо. Ця вимога залежить від місткості кожного конкретного приміщення), а на шляхах евакуації – від КМ2 до КМ4 (залежно від поверховості або висоти будівлі).

Функціональність кольору. Існує залежність колірної рішення інтер'єру від призначення приміщення і впливу цього колірної середовища на людину. Якщо в номері може бути

однотонне покриття, то в коридори і громадські зони з високою прохідністю (зокрема ресторани) обирають покриття більш насичене за кольором, з максимальною наповненістю малюнком. Якщо щось пролилося або впало, на однотонному покритті це буде занадто помітно, а яскраві малюнки приховують ці нюанси. Класичний варіант – це розрізний ворс, специфічний яскравий малюнок – квіти, візерунки.

Основа вибору матеріалів для покриття підлоги закладено вже на етапі архітектурного проектування. В першу чергу вибір зумовлений особливістю місця встановлення: зовні перед входом, всередині технологічних приміщень (кухня, санітарні та підсобні ділянки тощо) або гостьових зон. Одні підлогові вироби більше підходять для кухонь і санітарних приміщень, інші – слід використовувати у фойє і холах, а треті – призначені суто для обідніх залів.

У зоні очікування доцільні комбінації каменю і керамічних поверхонь з килимовими покриттями.

У разі вибору як оздоблювального матеріалу природного каменю фахівці рекомендують використовувати граніт.

У зоні очікування доцільні комбінації каменю і керамічних поверхонь з килимовими покриттями. У разі вибору як оздоблювального матеріалу природного каменю фахівці рекомендують використовувати граніт. Інші породи каменю не мають достатньої зносостійкої поверхні, опірності кислотам і різноманітним рідинам – засобам для чищення, кольоровим напоям, сокам. Мармурові покриття, піщані і вапнякові породи не підходять. Їх використовують у виняткових випадках, якщо попередньо спеціально обробляють і просочують. Цю процедуру треба часто повторювати. Це призводить до додаткових витрат і необхідності застосування спеціальних рідин службою прибирання готелю, які дозволені, зазвичай, готелям високих категорій.

Альтернативою є шліфувана або полірована плитка (підлогові панелі) з фаянсу, зовнішній вигляд якої аналогічний натуральному каменю. Сьогодні є широкий вибір таких покриттів з різною структурою поверхні і кольорами і дуже хорошими можливостями суміщення з елементами внутрішньої обробки і дизайну. Використання форматів 40х60 або 45х45 см створює враження натурального каменю, особливо якщо застосовують шліфовану, а не поліровану поверхню. Такі оздоблювальні матеріали просто наклеюють, тому їх легко замінити під час проведення ремонтних робіт.

Для оформлення вестибюльних зон можна застосовувати і дерев'яні покриття, підлоги з ламінату та покриття зі штучних матеріалів. Не можна використовувати звичайний паркет.

Не слід стелити біля входу килими або килимові покриття на вовняній основі, такий килим піддаватиметься впливу вологості і буде «скочуватися грудками». Велику увагу в лобі варто приділити акустиці. Використання кам'яних підлог, скляних перегородок і гіпсокартонних стель часто створює неприємну акустику з утворенням відлуння. Подібний ефект можна зменшити, якщо використовувати текстиль, ме-

блі та акустичні елементи стелі, що пригнічують гучність у фойє.

Підлогове покриття за стійкою бару має бути еластичним, водонепроникним і анти-слизьким. Дуже важливим є підключення мереж і комунікацій, монтаж захищених роз'ємів. За стійкою бару можна використовувати плитку, дерево або натуральний камінь, головне, що вони мають бути закріпленими і замінними.

Для гостювих зон найпопулярнішим нині є керамограніт, він чітко передає натуральну текстуру і колір копійованих поверхонь, а також вирішує завдання звуко- і теплоізоляції приміщень.

У конференц-залі особливу увагу слід приділяти звукоізоляції. Дерев'яні підлоги мають погану звукоізоляцію, яка проявляється у високому ступені відбивання звуку і створенні ефекту гучних кроків.

Як підлогове найкраще підійде килимове покриття з високою щільністю.

Сходи мають бути обладнані зносостійкими матеріалами, наприклад, зносостійким килимом без довгого ворсу і бахром.

У ванних кімнатах найчастіше використовують керамічну плитку. Але за всіх своїх незаперечних якостей вона стає небезпечною у разі потрапляння на неї води. Замість неї можна використовувати вініл, лінолеум і герметичну пробку.

У тренажерних і фітнес-залах застосовують спеціально розроблені спортивні покриття, які забезпечують ефективність і безпеку заняття спортом на настилах всіх типів, зокрема бетонних підставах.

Найбільш затребувані рулонні спортивні покриття: натуральний лінолеум, ПВХ-покриття (гомогенне і гетерогенне), а також каучукове.

Також рекомендують покриття з поліурета-

новою заливкою – безшовне універсальне, зі складною багатшаровою структурою. Воно утворює рівну, гладку, водонепроникну поверхню, що відповідає всім вимогам

безпеки і має оптимальні показники пружності і жорсткості. Її основою служить еластична підкладка, виготовлена з високоякісної, без домішок металів гумової стружки і декількох шарів поліуретану. Функціональне призначення приміщення є найважливішим критерієм для вибору підлогового покриття.

Питання для самоконтролю

1. Які технологічні властивості деревини важливі для її використання?
2. Назвіть основні вади деревини та причини їх виникнення.
3. Від чого залежить тривалість використання виробів із деревини?
4. Які показники потрібно врахувати, обираючи килимове покриття для внутрішніх приміщень закладу розміщення? Чи існують відмінності у вимогах до килимового покриття готельних номерів і приміщень суспільного призначення?
5. Визначте доцільність застосування паркету та ламінату для покриття підлоги в готельних номерах. Чи належать ці види покриття до екологічних?
6. Для яких стилів інтер'єру доцільним є застосування натурального паркету?

1.7. Озеленення в інтер'єрі готелів і його функції (естетичні та утилітарні). Активна та нейтральна система озеленення. Естетичне розміщення рослин

Озеленення в інтер'єрі готельних комплексів – це особливий вид мистецтва, що виконує як естетичні, так і утилітарні функції.

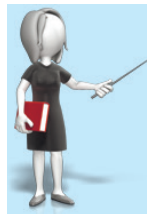
Озеленення активно впливає на характер формування інтер'єру і є таким самим рівноцінним компонентом оформлення середовища, як оздоблення стін, меблювання тощо.

За допомогою озеленення можна підвищити художню виразність внутрішнього простору, удосконалити його функціональну організацію. Утилітарна функція рослин полягає у створенні певного мікроклімату в приміщеннях.

Розрізняють активну і нейтральну системи озеленення. Так, в робочій зоні створюють

нейтральну систему озеленення, а в зоні відпочинку – активну. За допомогою озеленення розділяють простір на зони.

Найширше в приміщеннях готельних комплексів використовують озеленення у вестибюлях, холах, коридорах, ресторанах, кафе і в номерах.

У ГОТЕЛЬНИХ КОМПЛЕКСАХ З ВИСОКИМ РІВНЕМ КОМФОРТУ У ВЕСТИБЮЛЯХ СТВОРЮЮТЬ ЗИМОВІ САДИ. ДЛЯ ОЗЕЛЕНЕННЯ ІНТЕР'ЄРІВ ЗАСТОСОВУЮТЬ, ЗАЗВИЧАЙ, ТАКІ ВИДИ РОСЛИН:

- **декоративно-листяні;**
- **декоративно-квіткові;**
- **в'юнкі та ампельні;**
- **сукуленти.**

Введення озеленення в інтер'єр здійснюється як створенням природних (живих, засушених) композицій, так і штучних.

До озеленення слід також віднести живі квіти, що стоять у вазах. Вони завжди прикрашають інтер'єр, вносять затишок, створюють приємну атмосферу і підвищують художню якість декоративного оформлення. Квіти рекомендовано ставити у вітальнях багатокімнатних номерів-люкс і в загальних вітальнях, холах, на столах адміністраторів і чергових на поверсі,

на столиках кафе і ресторану. Скрізь доречно і святково виглядатимуть навіть найскромніші букети або гілочки рослин.

Озеленення приміщень рослинами багато хто уявляє собі як розставлені по підвіконню горщики з квітами. Насправді це один з найпростіших ідесь навіть примітивних варіантів для декору приміщення рослинами. Насправді існує безліч способів озеленення кімнат, кожен з яких по-своєму гарний.

МІНІСАД ДЛЯ ЖИТЛОВИХ ПРИМІЩЕНЬ.

Під мінісадом мають на увазі декоративний контейнер з рослинами. Доречним такий варіант озеленення буде в невеликій кімнаті, де практично немає вільного місця для рослин. Встановити контейнер можна на столі або спеціальній підставці, а можна і на підвіконні. Фігурувати в саду можуть найрізноманітніші рослини, головне, вибрати серед них одну, яка відіграватиме домінуючу роль.

Так, наприклад, це може бути фікус чи спарманія, оскільки вони вище за інших і виділяються на тлі сусідів. Для формування «свити»

підійдуть бальзамін, хелксіна, пиля та інші. Фантазувати можна до нескінченності.

ПОТ-Е-ФЛЕР (КВІТУЧИЙ ГОРЩИК)

Це, по суті, маленький садок, в який висаджують декілька декоративних кімнатних рослин. Під час створення композиції між висадженими рослинами або горщиками в торф поміщають скляну або металеву пробірку, яку наповнюють водою і в неї поміщають зрізані квіти. Отже, виходить, що яскрава композиція постійно змінюється. На живому зеленому тлі дуже привабливо виглядатимуть як садові, так і польові квіти.

ВЛАСНИЙ ТЕРАРІУМ У ПРИМІЩЕННІ

Цікавий варіант озеленення кімнати – встановлення прозорого контейнера з рослинами всередині.

У тераріумі можуть рости живі квіти найніжніших сортів, зокрема ті, що часто гинуть в умовах кімнатного мікроклімату.

Підбирати рослини для такого озеленення слід, виходячи з місця встановлення тераріуму. Так, наприклад, якщо тераріум встановлено в тіні, то в ньому добре себе почуватимуть

тіньолюбні види, папороті та інші. Тераріум на сонячній стороні підійде для орхідей та інших світлолюбних рослин.

ПЕЙЗАЖНА ЗОНА В КІМНАТІ

Можна поекспериментувати з тераріумом і створити на його базі відкриту ландшафтну композицію на тему гір, моря або пустелі, як завгодно.

Так, наприклад, можна у вазі розмістити невисоку посудину, яка відіграє роль водойми, а недалеко від неї облаштувати «берег» з каменів.

Простір між «берегом» і «водоймою» можна заповнити річковою галькою або піском з рослинами. Ідеально в цьому випадку підійдуть

кактуси, бегонії, седум і інші сорти з укороченою кореневою системою.

АКВАРІУМ – ПРИСТАНИЩЕ ДЛЯ КІМНАТНОГО САДУ

Ефектно і незвично буде виглядати сад в акваріумі, який можна оформити за аналогією з тераріумом. Тут також можна використовувати камені для дна, пісок і землю для формування родючого шару для рослин.

Доглядати за садом буде не складно. Достатньо періодично поливати рослини, видаляючи сухе листя та гілки.

Вертикальне озеленення кімнат. Невеликі

приміщення можна озеленювати за допомогою вертикально встановлених рослин, наприклад, у вазонах або у вигляді живих стін.

Оптимальний варіант – це вазони з рослинами на підлозі або декоративна сітка на стіні з кучерявими ліанами. Як варіант можна розглянути і декор за допомогою кашпо, розвішених на різній висоті.

Легко можна зонувати приміщення ґратами і ширмами, увитими рослинами, як стаціонарними, так і мобільними.

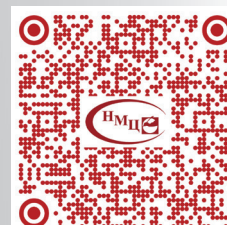
Найпростіший варіант вертикального озеленення – це розміщення на рівні підлоги окремих або поміщених в загальний квітник горщиків з кучерявими рослинами. На стіни кріплять декоративну шпалеру або сітку, за яку чіпляють рослини за гілки.

Більшість ліан люблять світлі приміщення з постійною температурою близько 20° С. Для озеленення приміщень широко застосовують пасифлору (вічнозелену ліану) і тетрастигму (розкішну ліану для великих приміщень, яка вимагає багато світла, місця, повітря). До тіньовитривалих рослин належать плющі, сеткреазія зелена, традесканції, кучеряві фікуси, філодендрон зачеплений.

Вертикальне озеленення

Озеленення

Іншим варіантом може служити розміщення настінних кашпо на різній висоті в різному порядку, враховуючи освітленість та їх тіньовитривалість. Якщо дозволяє місце, завершити композицію озеленення «зверху донизу» можна розміщенням під кашпо вузького (завширшки в один горщик) контейнера з пишною зеленню, наприклад, декількома хлорофітумами.

Для зонування приміщень установлюють решітки з різних матеріалів, які можуть бути як стаціонарними, так і пересувними. На решітці на різних рівнях укріплюють різні полицьки, тримачі тощо. Якщо решітки розташовані в слабо освітлених місцях, поруч розташовують додаткові лампи.

Як опору можна використовувати високі міцні палиці, обгорнені мохом або пальмовим волокном, різного роду шнури, шпалери, петлі для драпірування великих площин.

Є КІЛЬКА ЗАГАЛЬНИХ ПРАВИЛ, ДОТРИМУЮЧИСЬ ЯКИХ, МОЖНА ДОСЯГТИ НАЙБІЛЬШОГО ЕФЕКТУ І ГАРМОНІЇ.

Для боротьби з одноманітністю приміщення краще використовувати два-три види ліан.

Декоративно-листяні ліани погано виглядають на строкатому тлі, тому воно має бути без малюнка, спокійних тонів.

Дрібне листя одних видів губиться на тлі великого листя інших видів.

Потужні монстери, фатсхедери і філодендрони здатні задавати більш елегантні синзониуми, перці і роїцисуси.

Листя ліан завжди має бути чистим, адже саме воно привертає увагу, несе декоративне навантаження.

Верхнє або нижнє підсвічування підкреслює малюнок листя, підсвічування ззаду – їх скульптурність.

Дзеркальний фон надає композиції додатковий об'єм і виразність, сприяє більш рівномірному освітленню.

1.7.1. Загальні принципи створення зимового саду

Зимовим садом називають спеціально відведене під озеленення приміщення, в якому на обмеженій площі розміщують рослини в поєднанні з елементами малої архітектури і за можливості з використанням води та каменю. Це один з найскладніших видів озеленення приміщення, що вимагає знання декоративного садівництва, інженерного мистецтва та архітектури.

Принциповою відмінністю оранжереї від зимового саду можна вважати те, що вона не примикає до будівлі, а стоїть окремо від нього. Таким чином, оранжерея – це окрема споруда, яка не є складовою будь-якого будинку. Оран-

жереї зазвичай будують в саду (неподалік від будинку) та іноді на даху будівель.

Перший етап облаштування зимового саду пов'язаний із роботою архітекторів, будівельників, інженерів з опалювання і вентиляції, водопроводу і каналізації, електроосвітлення, перед якими постає завдання спроектувати, побудувати, забезпечити комунікаціями. Другий етап роботи виконують фахівці з озеленення, які підбирають рослини і квіти, займаються підтримкою необхідного рівня вологості, освітленням тощо. Фахівці вважають, що оптимальна площа зимового саду – близько 15 м², а висота – не менше 3 м.

ТИПИ СПОРУДЖЕННЯ ЗИМОВИХ САДІВ:

– **григоріанський** – напівкругла будівля, яка має плоский глухий дах і прості прямокутні рами (призначена для більшості кімнатних рослин, окрім сонцелюбних);

– **вікторіанський** – прямокутна округлена по торцю будівля, що має алюмінієвий або полівінілхлоридний каркас;

– **едвардіанський** – прямокутна будівля з прибудованими квадратними або прямокутними еркерами і прямокутними віконними рамами;

– **сучасний** – з вузькими віконними рамами і без прикрас;

– **готичний** – із загостреними вікнами;

– **помпезний** – скляна оранжерея із заскленим дахом (популярна ще з XIX ст. в Англії, висота якої сягала до 19,5 м).

Конструкція зимового саду, яка складається з несучого каркаса і скла, має бути міцною, стійкою до атмосферних впливів, захищати внутрішнє приміщення від перегрівання й охолодження. Каркас проєктують з урахуванням можливих вітрових і снігових навантажень, власної

ваги конструкції. Для каркаса застосовують алюміній, ПВХ, деревину або сталь.

Вважають, що алюміній найбільше підходить для такої конструкції, оскільки має високу міцність, стійкість до корозії, яку спричиняє атмосферна волога.

Крім того, він екологічно чистий і не виділяє шкідливих речовин під впливом ультрафіолету, а також не потребує особливого догляду і відрізняється тривалим терміном експлуатації.

Хоча, на думку фахівців, деревина має кращі теплоізоляційні властивості, а ПВХ прийнятніший за ціною.

Східний бік для зимового саду – бажане і благотворне місце для рослин і людей. Постійне природне освітлення дає можливість рослинам в світлий час доби отримувати максимум сонячної енергії. Південь теж цілком підходить, але обов'язковим буде встановлення сонцезахисної системи для уникнення опіків у рослин. Західна орієнтація загрожує лише жарким побічним сонцем. Облаштування саду з північного боку спричинить додаткові витрати на утеплення, освітлення.

Рослини для зимового саду

Зимовий сад – це приміщення, призначене для екзотичних, неморозостійких і кімнатних рослин. Принципово заборонених для вирощування в ньому рослин немає. Проте, є три поширені напрями в дизайні зимового саду – тропічний, середземноморський і змішаний. Як окремий і зовсім екзотичний напрям можна виділити пустельний зимовий сад.

Класичні середземноморські рослини для

зимового саду: пальмові, бамбук, фікус бенджаміна, папороті, папірус, фатсхедера Лізі, гарденія, бугенвілія гладенька, дізіготека, орхідеї, жасмин, орляк звичайний, кислиця бразильська, аспленіум гніздовий, камелії, азалії, гліцинія, плющ, аспарагус, хвойні, лавр, монстера, колеус, миртові та інші.

Тропічні рослини: тропічні ліани, драцена, дифенбахія, аглаонеми, антуриуми, калатеї, бегонії, маранти, бугенвілії, глоріоза, подранея, гедіхіум, орхідеї, хвойні, пальми, трахикарпус, азалії, камелії, цитрусові, фейхоа, інжир, алое, портуларкія, молочаї, оскулярія дельтоподібна, гастерія, ехеверія, каланхое, очиток, товстянка, агави, опунція, юка.

Скажімо так, для садів, орієнтованих на південний схід і схід, список рослин майже нескінченний. І все що потрібно буде врахувати – це вологість. Багато рослин надають перевагу підвищеній вологості, але здебільшого вона шкодить появою грибкових захворювань. Рослини можна поєднувати, розділивши сад на зони.

Зимовий сад

1.7.2. Аранжування. Розміщення кімнатних рослин в інтер'єрах готелів

Озеленення виробничих приміщень готелю покликане вирішити такі завдання, як поліпшення мікроклімату: зниження запиленості, пом'якшення шуму, а також створення сприятливої психологічної атмосфери. Здебільшого виробничі приміщення мало пристосовані для вирощування інтер'єрних рослин, але, використовуючи невибагливі рослини і метод «вахтового» утримання, можна отримати непоганий результат.

До несприятливих умов у виробничих приміщеннях належать коливання температури, про-

тяги, хімічні домішки, запиленість повітря. За наявності вільного простору розташовувати рослини краще групами, створюючи бар'єри. У невеликих приміщеннях доцільно застосовувати вертикальне озеленення, зокрема створення зелених стін, «зелені вікна». Простінки між вікнами декорують ампельними рослинами.

Уздовж вікон і стін можна розташувати стаціонарні квітники із пластику або облицьовані плиткою.

Найбільш придатні види: аспідістра, клівія помаранчева, хлорофітум чубатий, офіопогон

японський, гібіскус, аукуба, традесканція біло-квіткова, плющ звичайний, хамедорея, куркуліго, філодендрон червоніючий. Цілком можливі композиції з рослин одного виду.

Для сухих і теплих приміщень можна використовувати агаву американську чи смугасту, алое складчасте, гастерію плямисту, гемантус білоквітковий.

Рекреаційні приміщення – до цієї групи належать кімнати психологічного розвантаження, зелені вітальні, куточки відпочинку, кабінети

релаксації. Вони покликані зняти напругу, психологічну втому, розрядити напружену монотонну працю.

Залежно від матеріальних ресурсів і наявності вільних площ, їх поділяють на дві групи: *призначені для спокійного або активного відпочинку.*

У першому випадку застосовують такі прийоми озеленення, як солітери, вертикальне озеленення, створення підлогових композицій у пересувних чи стаціонарних контейнерах, акваріумні сади, флораріуми.

Розташування рослин або композицій може бути різним.

У невеликих приміщеннях доцільно розставити середніх розмірів солітери або компактні композиції на підставках між кріслами.

Доповнити їх настінними кашпо, підібрати відповідні аксесуари: скульптуру малих форм, дрібну пластику, підлогові вази з сухоцвітом, оригінальної форми світильники.

У досить великих приміщеннях підійдуть багатовидові композиції, можливо ландшафтні, які розміщують в центрі. Основне емоційне навантаження несуть ефектні акцентні рослини. Через те, що, зазвичай, композицію має бути добре видно з усіх боків, її доцільно зробити не однією, а більш-менш радикально симе-

тричною. Доповненням стануть кілька кашпо з декоративно-листяними рослинами.

У приміщеннях для активного відпочинку в центральній частині розташовано тренажери, столи для настільного тенісу тощо. У такому випадку найбільш прийнятні такі прийоми: створення однієї бічної пристінних композицій, встановлення в кутах кімнат одиночних великомірних видів, активне використання вертикальних поверхонь, стійок.

СЛУЖБОВІ ПРИМІЩЕННЯ.

Це досить велика група приміщень в готелі різного призначення: службові кабінети, аудиторії, конференц-зали, приймальні, зали очікування, фойє. Умовно їх можна розділити на дві групи: тривалого і тимчасового перебування.

Умови утримання рослин більш-менш сприятливі. Обмежувальними чинниками можуть виявитися недостатньо висока вологість повітря, запиленість, можливо – освітлення.

Як інтер'єрні рослини краще використовувати декоративно-листяні або красиво квітучі з приглушеними тонами квіток і суцвіть. Прийоми озеленення: вертикальне, акваріумні сади, стійки, верхні площини шаф, флораріуми, одиночні великоміри або невеликі елегантні композиції, якщо достатньо місця. Рекомендовані види: кодіеум, плюмбаго, пеларгонія, зебрина, аспідистра, роїцисус, плющ, фатсія, філодендрон повзучий і червоніючий, хлорофітум чубатий, сансевієрії, клівія, аукуба, хойя, молочай, традесканція білокріткова.

Приміщення допоміжного характеру, переважно, пов'язані з очікуванням, в них перебуває

велика кількість людей, тому умови для рослин не надто комфортні: протяги, коливання температури, можливість механічного пошкодження, взимку і восени – брак світла.

Прийоми озеленення: одиночні великі рослини, невеликі композиції в стаціонарних квітниках, використання ампельних видів. Рекомендовані види: аспідистра, сансевієрії, хлорофітум, традесканція, рео строкате, панданус, нефролепіс.

Офіси, мабуть, найскладніше для озеленення приміщення, оскільки не залишає простору для уяви. Зазвичай вони досить лаконічні, в класичному або сучасному стилі. Більш того, деякі дизайнери, що займаються інтер'єром, вважають, що в офісі не має бути ніяких рослин, оскільки це може бути небезпечно як в сенсі промислового шпигунства, так і для здоров'я власника.

1.7.3. Загальні принципи догляду за кімнатними рослинами. Умови утримання кімнатних рослин

Освітлення кімнатних рослин

Для нормального розвитку зелених вихованців, необхідні умови, які будуть наближені до середовища їх існування в природі. Потрібно зазначити, що умови сильно різняться залежно від квітки. При цьому одні зелені вихованці примхливі, і доведеться невпинно доглядати за ними, а інші настільки невибагливі, що про них подекуди легко забути.

Важливою умовою правильного догляду за рослинами є забезпечення комфортного освітлення. Важливо розуміти, що нестача світла, як і його надлишок, по-різному впливають на окремі види зелених насаджень. Вибираючи розташування квітів в кімнаті, необхідно керуватися такими принципами.

Однак в денну спеку краще ховати рослини від прямого впливу агресивних ультрафіолетових променів.

Найсміливіші види, які не бояться впливу сонячних променів: герань, бегонія, цикламен, більбергія, лілія та інші. Під час догляду бажано ставити їх на південному підвіконні, не використовуючи затінення.

Види, які можуть рости в півтіні. У цій групі

такі рослини: аралія, сансевієрія, фікус, потос, цисус. Для нормального зростання рекомендується розмішувати рослини біля вікна або навпроти нього.

Віддають перевагу тіні, а не світлу. У списку тіньолюбних рослин дифенбахія, традесканція, маранта і різні види папоротей. Такі зелені насадження чудово ростуть на робочому столі або книжковій полиці.

Здатні рости в умовах обмеженої освітленості. Тут слід виділити антуриум, азалію, аспарагус перистий, сенполії та низку інших рослин. Види спокійно виживають за недостатнього освітлення, розвиваючись повноцінно і якісно.

НАЙСВІТЛОЛЮБНІШІ РОСЛИНИ

До них належать кактуси, плямисті, рослини з соковитими листям та інші. Для нормального вирощування таких квітів слід встановлювати їх на підвіконнях і балконах.

Сансевієрія

Дифенбахія

Антуриум

ОЗНАКИ НЕДОСТАТНЬОГО СОНЯЧНОГО СВІТЛА:

- видовження пагонів у бік світла (тонкі і довгі);
- нові листочки виростають меншими, ніж попередні;
- нижнє листя жовтіє і опадає;
- рослина не росте або призупинився ріст;
- квітучі не цвітуть або цвітуть погано;
- зникають кольори на листках.

ОЗНАКИ НАДЛИШКУ СОНЯЧНОГО СВІТЛА:

- випалені плями на листях;
- листя виглядає блякло;
- листя стає сухим і опадає;
- швидко пересихає земля.

Коли недостатньо сонячного світла, його можна замінити штучним. Таке світло може доповнювати природне денне або навіть замінити його протягом довгих зимових похмурих місяців.

Ґрунт для кімнатних рослин

Сьогодні вибір ґрунту не є великою проблемою, адже можна купити у садових центрах, квіткових магазинах різні упаковки сумішей для кімнатних рослин. Вибирати ґрунт потрібно за типом рослини: для квітучих, для зелених, орхі-

дей, азалій, кактусів тощо.

Вони всі відрізняються за структурою, кислотністю, поживністю. Зазвичай можна використовувати і звичайну (польову) землю, але її необхідно простерилізувати у гарячій духовці протягом 40 хв або заморозити на 10 год і додати у пропорціях: на 2 л землі + 2/3 склянки вермикуліту + 1 склянка перліту + 1 склянка сфагнуму + 0,5 склянки подрібненого деревного вугілля.

Петельні килимові покриття			
Вермикуліт	Перліт	Сфагнум	Деревне вугілля
			

Вермикуліт – збільшує кислотність ґрунту, забезпечує повітрообмін і проникнення кисню до коренів.

Перліт – практично нейтральний матеріал. Гірська порода вулканічного походження. Додають в ґрунт до 30%, роблячи суміш легшою, повітропроникною, пухкою, що запобігає ущільненню ґрунту. Завдяки цим властивостям у рослини добре розвивається коренева система і не порушується повітрообмін.

У спільному застосуванні вермикуліт і перліт компенсують недоліки один одного. Перед застосуванням обов'язково промити гарячою водою.

Сфагнум (сушений мох) має антибактеріальні і дезінфекційні та протигрибкові властивості, завдяки протигнильній речовині робить ґрунт легшим і повітропроникним.

Подрібнене деревне вугілля – хороший антисептик, він запобігає гниттю і закисанню ґрунту, а також абсорбує солі і поліпшує структуру ґрунту. Використання деревного вугілля знижує ризик бактеріозних захворювань кореневої системи рослини.

До складу ґрунту можна також додавати одних компонентів більше або менше, щось не використовувати або замінювати на аналогічні (кокос, хвою, кору, пісок), головне, щоб субстрат був повітропроникним, вологоємким і пухким.

Полив кімнатних рослин

Скільки потрібно поливати кімнатну рослину? Відповідь: залежить від виду рослини та її рідного середовища, від ґрунту, температури, періоду росту чи спокою, світла і вологості у приміщенні. Також залежить від величини і кількості листя, від розміру горщика.

Як дізнатися, коли рослина потребує поливу? Є декілька перевірених способів: якщо поверхня землі у вазоні нагадує пил, колір землі сіруватий, вага вазону значно легша – треба полити. Краще використовувати відстояну або прокип'ячену чи профільтовану воду (м'яка). Підливаючи, переконайтеся, що рослина ретельно полита і з дренажного отвору витекла зайва вода (за надмірно мокрого ґрунту до коріння не потрапляє кисень, це душить коріння, що призводить до гниття). Якщо вода витекла дуже швидко, залиште її у тарілочці на 30 хвилин і вилийте залишок. Дайте декілька днів підсохнути і знову полийте.

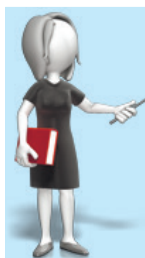
Як підвищити вологість для кімнатних рослин? Багато кімнатних рослин віддають перевагу вищій вологості, ніж та, що є у приміщенні, особливо у зимовий період. Тропічні рослини найкраще почуваються за відносної вологості приблизно 50-60% – набагато вище ніж у багатьох будинках.

СПОСОБИ ПІДВИЩЕННЯ ВОЛОГOSTІ:

– *Зволожувач повітря. Добре підходить для зволоження однієї кімнати. Помістіть зволожувач досить близько до рослин.*

– *Обприскування добре працює тільки тоді, коли обприскуєте вазон кілька разів на день, тому що волога швидко випаровується.*

– *Встановіть контейнер на підносі, заповненому галькою. Контейнер має бути заповнений достатньою кількістю води так, щоб верхня половина гальки і сам горщик залишалися сухими. Вода випаровуватиметься, збільшуючи вологість в повітрі навколо листя рослини (є найбільш прийнятним для засобів розміщення).*

ОСЬ ДЕЯКІ ОЗНАКИ НАДМІРНОЇ ВОЛОГОСТІ:

- рослина в'яне;
- краї листя стають сухими;
- квіткові бруньки розвиваються слабо або в'януть одразу після цвітіння.

Добрива для кімнатних рослин

Добрива також потрібно вибирати відповідно до типу рослини. Зазвичай, у складі добрива основні поживні речовини: азот, фосфор і калій.

Вплив поживних речовин на рослину:

Азот – листя у рослини стає пишним і зеленим, сприяє росту.

Фосфор – коріння стає сильним і здоровим,

стимулює цвітіння.

Калій – робить стебло сильним і допомагає боротися з хворобами.

Добрива, спеціально розроблені для квіткових рослин, містять менше азоту і більше фосфору і калію. Сьогодні випускають добрива для конкретних рослин. Більшості кімнатних рослин необхідні збалансовані добрива.

Розрізняють декілька видів добрив:

Гранули пролонгованої дії – прості у використанні, тому що достатньо просто посипати їх зверху на ґрунт і вони розчинятимуться під час поливу	Добриво паличками працює так само, як і гранули, але його вставляють у ґрунт. Вставляти потрібно досить глибоко поблизу краю горщика, щоб не пошкодити коріння рослин	Водорозчинні добрива – найпоширеніші і прості у використанні. Продають у вигляді рідини, порошку або кристалів

На додаток до азоту, фосфору і калію, рослини потребують у невеликих кількостях інших поживних речовин або мікроелементів – так званих мікронутрієнтів. Кімнатним рослинам, які давно не пересажували, потрібне добриво для поповнення запасу поживних мікроеле-

ментів.

Хоча здебільшого коріння відповідає за приймання поживних речовин, листя також може поглинати їх. Підживлення – один з найшвидших способів оживити рослину, яка була позбавлена поживних речовин.

КОЛИ ПОТРІБНО ПІДЖИВЛЯТИ. ОСЬ ДЕЯКІ ПІДКАЗКИ:

- слабкий ріст нових листків;
- бліде листя;
- опале листя;
- слабкі стебла;
- маленькі квіти.

ІСНУЮТЬ ТАКОЖ ВИНЯТКИ З ПРАВИЛ, КОЛИ КАТЕГОРИЧНО НЕ МОЖНА ПІДЖИВЛЮВАТИ РОСЛИНИ:

- після купівлі (рослині потрібно адаптуватися місяць або два, щоб пристосуватися до нового середовища);
- до і після пересаджування;
- рослину, яка страждає від пошкодження коренів, хвороби або комах в період спокою.
- маленькі квіти.

ЩОДО ТЕМПЕРАТУРНОГО РЕЖИМУ ВИРІЗНЯЮТЬ ТАКІ ГРУПИ РОСЛИН:

Невибагливі рослини: алое, алоказія, аспідистра, драцена, кордиліна, лимон, зигокактус, клівія, пальма, плющ, традесканція, монстера, фікус, циперус та ін.

Теплолюбні рослини краще розвиваються в кімнатах з температурою від 16° С до 20-25° С. Більшість з них тропічні види: аглаонема, антуриум, дифенбахія, калатея, кодієум, орхідея, сенполія та ін.

Рослини, які потребують прохолодного утримання в температурних межах від 10 до 13° С: араукарія, аспарагус, бальзамін, бегонія, бромелієві, драцена, каланхое, маранта, папороті, спатифілум, філодендрон та ін.

Рослини, які перебувають у стані спокою і потребують утримання за умов 5-8° С: рододендрон, лавр, сукуленти, хлорофітум та ін.

Питання для самоконтролю

1. Яку роль відіграє озеленення у формуванні інтер'єру приміщень закладів розміщення?
2. Аргументуйте, чи варто озеленювати готельні номери?
3. Поміркуйте, у разі розробки інтер'єру вестибюля, який вид озеленення ви б застосували?
4. Який вид озеленення можна рекомендувати для невеликих приміщень, щоб зберегти корисну площу?
5. Наведіть приклади, як за допомогою рослин можна зонувати приміщення.

**Тестовий контроль.
РОЗДІЛ 1.
ДИЗАЙН ПРЕДМЕТІВ
ІНТЕР'ЄРУ**

РОЗДІЛ 2. ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА В ДИЗАЙНІ ГОТЕЛІВ

- 2.1. Декоративне мистецтво в обробці архітектурних деталей і елементів
 - 2.1.1. Принципи підбору декоративних елементів в оздобленні стін
 - 2.1.2. Декоративно-ужиткове мистецтво
- 2.2. Національні традиції в мистецтві
 - 2.2.1. Орнамент та його роль у композиції
 - 2.2.2. Найпоширеніші орнаменти
- 2.3. Декоративно-ужиткове мистецтво в інтер'єрі
 - 2.3.1. Характеристика декоративно-ужиткового мистецтва, його завдання, специфіка
 - 2.3.2. Сфера використання декоративно-ужиткового мистецтва, принципи використання в інтер'єрі. Напрями художньої творчості в ужитковому мистецтві
- 2.4. Писанкарство
 - 2.4.1. Символи природних явищ у писанках
 - 2.4.2. Матеріали, інструменти та пристрої для виготовлення писанки
 - 2.4.3. Техніки розписування писанок
- 2.5. Створення різних фактур із паперу та картону
 - 2.5.1. Екомеблі з паперу в інтер'єрі
 - 2.5.2. Декор з паперу в інтер'єрі
- 2.6. Техніка макраме
 - 2.6.1. Плетіння у техніці макраме. Підбір матеріалу. Оздоблення намистинами
 - 2.6.2. Плетіння гачком. Витоки плетіння гачком. Прийоми плетіння. Схеми та зразки
 - 2.6.3. Гобелен – цікава техніка декоративно-ужиткового мистецтва. Ниткографія – нетканний гобелен
 - 2.6.4. Ізонитка: витоки та технологія
- 2.7. Мозаїка як вид декоративного мистецтва
 - 2.7.1. Мозаїка в сучасному інтер'єрі
 - 2.7.2. Матеріали та технології
- 2.8. Вітражі: традиційні, «Тіфані», із прозорих кольорових плівок та вітражі, комбіновані з іншими матеріалами декоративного мистецтва. Пластичне рішення композиції тематичного вітражу
 - 2.8.1. Техніка виготовлення вітражів
 - 2.8.2. Вітражний розпис
- 2.9. Декупаж як техніка декорування. Матеріали. Пласке, об'ємне декорування та їх комбінації
- 2.10. Скрапбукінг
 - 2.10.1. Базові техніки скрапбукінгу (дистресінг, ембосінг, штампінг)
 - 2.10.2. Базові стилі скрапбукінгу (вінтаж, європейський стиль, херитейдж, американський стиль, шеббі-шик, клин-енд-симпел, фрістайл, міксед-медіа)

2.1. Декоративне мистецтво в обробці архітектурних деталей і елементів

Оформлення інтер'єру приміщень підприємств готельного господарства вимагає неповторності, яку можна створити не тільки за допомогою унікального художньо-декоративного оформлення, але і застосовуючи композицію, що складається зі звичайних стандартних елементів.

Головні елементи декоративного зображення мають гармоніювати з інтер'єром.

Декоративне мистецтво – образотворче мистецтво, що входить до складу архітектурного ансамблю або системи художнього оформлення

різних приміщень. Предмети декоративного мистецтва поділяють на основні (меблі, світильники, декоративні тканини тощо) та додаткові (предмети, що підкреслюють стиль інтер'єру, національний колорит).

2.1.1. Принципи підбору декоративних елементів в оздобленні стін. Декоративно-художнє оформлення дрібного внутрішнього кімнатного обладнання (колони, прогони, пілони)

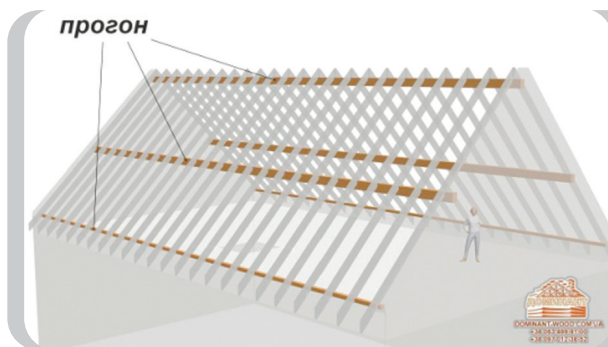
В усіх приміщеннях підприємства готельного господарства не рекомендується розміщувати однакові за характером, розміром і формою елементи художньо-декоративного оформлення.

Творами декоративно-ужиткового мистецтва є посуд, меблеві, текстильні та скульптурні вироби, прилади побутового призначення, вази для квітів і багато інших виробів, які мають певні художні якості.

Декор в оформленні має відповідати при-

значенню приміщення, колірному рішення інтер'єру, його обладнанню, меблям, освітленню.

Для архітектурного та художнього оздоблення приміщення використовують невеликі вставки у вигляді декоративних тарілок, панно, скульптур і рельєфів, а також вази, чаші, кашпо, керамічні вироби. У процесі створення інтер'єру застосовують дерев'яні вироби. Масового поширення набули перегородки, стінки, панно, меблі, плафони з дерева.

У будівництві, особливо під час реконструкції й ремонту, часто доводиться стикатися з декоративною обробкою стовпів і колон, пілонів і прогонів. Основне для вибору – це визначення місця й значення цих елементів у композиції, їхня участь у створенні ансамблю: потрібно чи його виділити або, навпаки, сховати й затушувати.

У першому випадку колону або стовп обробляють інакше, ніж стіни, іншим кольором і матеріалом, у другому – тим самим кольором і видом обробки, що стіни й стелі. Виділяючи колони, треба врахувати їхню кількість у приміщенні, висоту й загальні пропорції. Зазвичай, горизонтальні членування (кольором, об'ємним або лінійним малюнком) створюють враження

потужнішої опори. Колони, облицьовані блискучим матеріалом, наприклад, глазурованою керамічною плиткою, мармуром або полірованим деревом, виглядають як виразні й значні елементи композиції.

Цю вимогу висувають й до обробки прогонів, пілонів та інших архітектурно-художніх елементів, які можна виділяти або маскувати.

Прогон – це горизонтальна опорна балка для підтримки з'єднання і скріплення стропильних ніг в системі покрівлі.

Так, за напрямком світла, малюнком і розфарбовуванням прогін можна використовувати як елемент функціонального значення для поділу простору або коригування форми приміщення.

Наприклад, поперечні прогони у вузьких і довгих коридорах візуально скорочують довжину й поліпшують пропорції. Несподівані кути, ніші й западини, що виникли під час реконструкції старих будинків, можуть завдяки обробці ефектними декоративними елементами збагати-

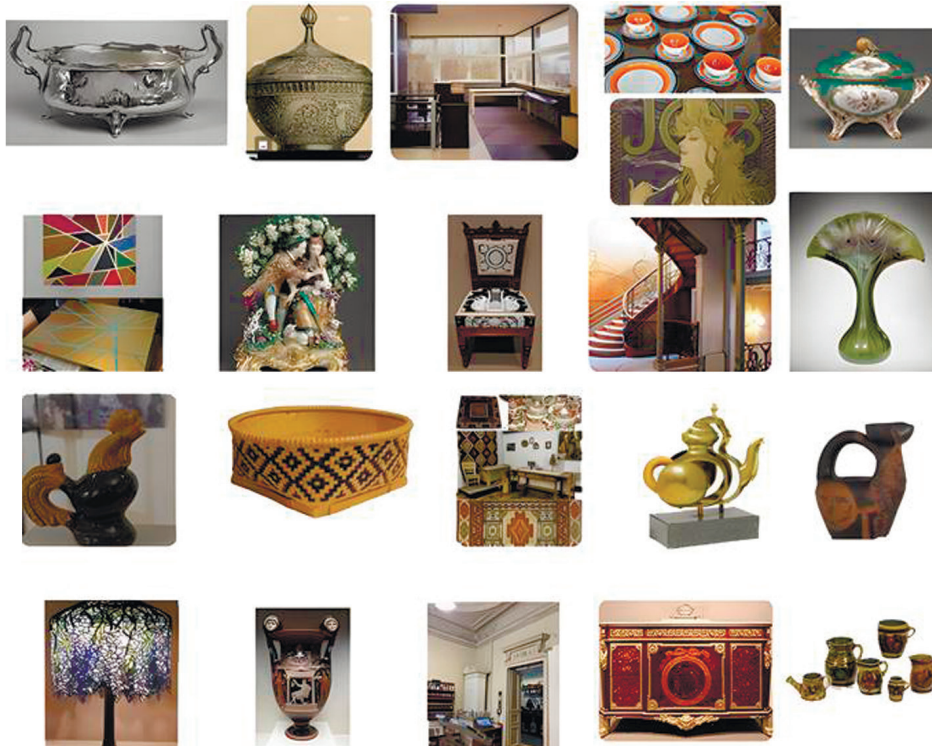
ти інтер'єр.

В інтер'єрі приміщень підприємств готельного господарства застосовують різні оздоблювальні матеріали, поєднуючи їх із сучасними та традиційними прийомами освітлення.

2.1.2. Декоративно-ужиткове мистецтво

Декоративно-ужиткове мистецтво – це створення художніх творів, які мають практичне значення в громадському і власному побуті, художнє оформлення витворів мистецтв (меблі,

тканини, прикраси, засоби праці, засоби пересування тощо). Декоративно-ужиткове мистецтво – це складова навколишнього середовища людини і естетичне його збагачення.

Виникло декоративно-ужиткове мистецтво в глибоку давнину і стало важливою складовою народної творчості. Його історія пов'язана з ремеслом, художньою промисловістю, діяльністю професійних художників і народних майстрів. З початку XX ст. його називають художнім конструюванням.

Розрізняють основні і додаткові предмети декоративно-ужиткового мистецтва.

До основних належать меблі, світильники,

декоративні тканини тощо. До додаткових – предмети, що підкреслюють приналежність інтер'єру до стилю, національний колорит, емоційний настрій тощо.

Невід'ємним елементом архітектурно-планувальної організації інтер'єру, яка забезпечує ілюзорну видозміну приміщень за допомогою малюнків, кольору та способу розміщення, є тканини.

ДО ДЕКОРАТИВНИХ ТКАНИН, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬ В ОФОРМЛЕННІ ІНТЕР'ЄРУ ПРИМІЩЕНЬ ПІДПРИЄМСТВА ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА, ВИСУВАЮТЬ ТАКІ ТЕХНОЛОГІЧНІ ВИМОГИ:

- м'якість;
- міцність;
- стійкість до линяння;
- еластичність;
- кольоростійкість

У житлових приміщеннях підприємства готельного господарства тканини використовують для драпірування вікон (штори), стін, оздоблення м'яких меблів, підлоги, ліжок (килимові покриття, ковдри). Підбираючи тканини для оформлення інтер'єру, слід дотримуватися вимог щодо єдності та гармонійності композиції.

Одним із важливих елементів інтер'єру є фіранки, які виконують певну практичну функцію й водночас впливають на композицію

і колорит інтер'єру. Вони створюють затишну атмосферу, пом'якшують архітектурні рішення, захищають від холоду, шуму, спеки та сонячного проміння, а головне – відділяють функціональні зони. Драпірування з тканин може бути ключовим елементом інтер'єру.

Використання творів декоративного мистецтва в приміщеннях підприємств готельного господарства є традиційним.

Доцільність такого оформлення не тільки в тому, щоб різноманітними формами монументального та художньо-декоративного мистецтва доповнити архітектурно-художню особливість інтер'єру, але і збільшити його виразність, викликати позитивні емоції.

Поряд із оригіналами поширюється використання сучасних репродукцій, які завдяки цифровим технологіям друку наближаються за яскравістю до оригіналів. Через надзвичайну витонченість та легкість акварелі та їх репродукції стали майже обов'язковим елементом будь-якого інтер'єру.

Фресковий живопис – найдавніший спосіб стінного розпису, його виконують на сирій штукатурці фарбами, розведеними у воді. Матування здійснюють емульсійними фарбами. В оформленні інтер'єру вестибюльних приміщень підприємств готельного господарства часто використовують мозаїку.

До декоративного оформлення належать вітражі, виготовлені із застосуванням ажурного металевого контуру. Вітражі рекомендовано використовувати у коридорі, холі, вестибюлі, вітальні. Їх розміщують у прорізі вікна та дверей.

У коридорах і холах використовують вітражі зі штучним підсвічуванням, що імітує природне світло. У декоративному оздобленні інтер'єру значне місце посідають художній метал й інші матеріали.

Використання в декоративному оздобленні інтер'єрів творів декоративного мистецтва – живопису, мозаїки та настінної пластики з різних матеріалів вимагає особливої уваги до фарбування стін.

Важливу роль у художньо-декоративному оформленні інтер'єру відводять кольоровій візерунковій підлозі, особливо у вестибюлях, проходах, коридорах. Різні рівні підлоги в приміщенні можуть стати одним із засобів об'ємно-просторового рішення. Подібну роль відіграють підвісні стелі, завдяки яким

можна розділити простір за функціональним призначенням. Це досягається за допомогою різних прийомів розміщення штучного освітлення на конструкціях підвісної стелі.

В оформленні інтер'єру підприємств готельного господарства велике значення мають художнє оформлення різноманітних елементів архітектурно-будівельного устаткування (вентиляційних ґрат і вставок, деталей обробки віконних прорізів, столярних виробів вікон і дверного полотна), форми і види віконної і дверної фурнітури. Показники, нумерація і назва приміщень, різні оголошення, інформація про розпорядок дня і режим роботи спеціальних служб – все це елементи, які доповнюють інтер'єр.

**Декоративні
розписи**

Питання для самоконтролю

1. Обґрунтуйте місце декоративного мистецтва у створенні інтер'єру закладів розміщення.
2. За яким принципом предмети декоративно-ужиткового мистецтва поділяють на основні і додаткові?
3. На вашу думку, які предмети декоративно-ужиткового мистецтва в готельному номері належать до обов'язкових?

2.2. Національні традиції в мистецтві

Декоративно-ужиткове мистецтво – це мистецтво, що відповідає за створення художніх виробів, які мають практичне застосування, а також художня обробка (оздоблення) побутових предметів (меблів, тканин, знарядь праці, одягу, посуду та іншого).

Спільними рисами прадавнього декоративно-ужиткового мистецтва у різних культурних регіонах світу були стилізація та магічне спрямування.

Витоки мистецької, або художньої, творчості людини містяться, безумовно, в міфологічній та первинно-релігійній творчості. Людина була впевнена у безпосередній дійовості створених нею зображень, її співів і танців, що спершу мали ритуальне призначення. Дійовість створених образів (у наскельному малюнку, співі, танцювальних рухах) людина сприймала як щось самоочевидне.

Поступово поряд із реально-практичним визнанням необхідності мистецької творчості, створення художніх образів людина усвідомлює власне як естетичну функцію самої цієї форми діяльності, так і її продуктів.

Оскільки мистецтво ґрунтується на наслідуванні, воно має пізнавальну функцію, адже у здатності людини до наслідування постає первинне джерело її знань. Водночас мистецтво – не що інше, як здатність творити щось на основі певного, правильного міркування.

Сьогодні залишається актуальною і надалі розвивається форма творчого діяння людини, яка поєднує ознаки і практичної, і мистецької

творчості. Йдеться про ужиткове мистецтво, що створює предмети побуту за законами краси, відповідно до еталонів прекрасного. Майстри ужиткового мистецтва виробляють речі, не тільки корисні в побуті, а й красиві, що мають свій стиль і відтворюють певний художній образ, який виражає призначення цих предметів і несе узагальнену інформацію про тип, стиль життя та світобачення не тільки самого творця, але й народу, епохи загалом. Естетичний вплив предметів ужиткового мистецтва людина сприймає повсякчасно, повсякденно. Речі, що оточують людину та слугують певним її цілям, створюють затишок, певним чином організу-

ють побутову діяльність особистості, можуть за своєю досконалістю й витонченістю підійматися до вершин мистецтва.

Ужиткове мистецтво є національним за

своєю суттю, оскільки воно народжується зі звичаїв, обрядів, вірувань народу і безпосередньо наближене до його виробничої діяльності, до його побуту.

У давнину твори ужиткового мистецтва – це, насамперед, предмети розкоші (Єгипет), гарні та зручні речі (Греція), речі, що вирізняються витонченим смаком (Рим).

Середньовічний аскетизм наклав свій відбиток на ужиткове мистецтво, надавши йому суто конструктивного, раціоналістично-сурового, утилітарного характеру. У пізніші часи розвитку феодального суспільства для ужиткових речей стає характерним поєднання прикраси та конструкції. На виготовлення меблів, пошиття костюмів почали переносити принципи та форми архітектури, водночас особливу увагу при-

діляють оздобленню, орнаментуванню вироблених речей. В епоху Відродження важливого значення набуває єдність функції та краси. Речі, створені тієї пори, і нині зберігають свою індивідуальну неповторність. Це унікальні твори мистецтва, що передають чарівність таланту і всієї особистості їхнього творця – майстра, художника, ремісника.

2.2.1. Орнамент та його роль у композиції

Орнамент – це особливий вид художньої творчості, який, як вважають багато дослідників, не існує у вигляді самостійного твору, він лише прикрашає собою ту чи іншу річ, але, проте:

«... є досить складною художньою структурою, для створення якої використовують різні виразні засоби. Серед них – колір, фактура і математичні основи орнаментальної композиції – ритм, симетрія; графічна експресія орнаментальних ліній, їх пружність і рухливість, гнучкість або незграбність; пластика – в рельєфних орнаментах; і, нарешті, виразні якості використовуваних натурних мотивів, краса намальованої квітки, вигин стебла, узорчастість листа...»

Термін «орнамент» пов'язаний з терміном «декор», який

«ніколи не існує в чистому вигляді, він складається з поєднання корисного і красивого; в основу покладено функціональність, краса приходить слідом за нею».

Декор має підтримати або підкреслити форму виробу.

Кожен з орнаментальних символів приховує етапи історичного розвитку людства (знаки первісних культур, середньовічні релігійні сим-

воли, метафори народно-поетичного осмислення, а також символи, притаманні сучасним естетичним канонам).

Орнаменти мають власну класифікацію.

За характером композиційні орнаменти класифікують на:

- стрічкові;
- сітчасті;
- композиційно-замкнені

За мотивами, які використовують в орнаменті, їх поділяють на:

- геометричні;
- рослинні;
- зооморфні (зображення тварин);
- антропоморфні (зображення людей);
- космогонічні (солярні знаки – зображення Сонця і планет, уявлень про їх рух та конструкцію і функціонування світу);
- епіграфічні (орнаментні написи, наприклад, слов'янська в'язь, арабське письмо);
- скейоморфні (у перекладі з грецьк. – знаряддя, посуд; наслідування слідів різних технічних засобів, наприклад, лозоплетіння, тканина, обв'язування ремнем, шнуром, окуття).

Види орнаментів

Орнаменти також поділяють на площинні та рельєфні.

Площинний орнамент – прикраса на плоскій або кривій поверхнях.

Рельєфний або випуклий орнамент – прикраса на дереві, кості, камені або металі.

Суттєва ознака багатьох різновидів орнаментів – чітко виражений ритм – рівномірне

чергування деяких елементів. Одна і та сама група елементів може повторюватися скільки завгодно разів. Цю групу часто називають мотивом, або рапортом, а частину поверхні, на якій розміщено мотив, – фоном, або полем орнаменту. Орнамент, у якому весь час повторюється одна і та сама група елементів, можна назвати одномотивним.

Способи організації орнаментів:

- стрічковий;
- сітчастий;
- композиційнозамкнений та ін.

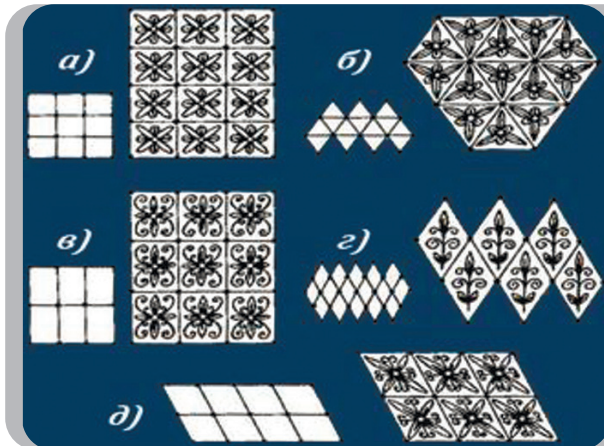
Орнаменти поділяють на:

- незамкнений стрічковий;
- сітчастий;
- композиційнозамкнений

Стрічковий орнамент (або фризний) – це візерунок, декоративні елементи якого створюють ритмічний ряд з відкритим двобічним рухом, що вписується в стрічку. Стрічковий орнамент розміщують у смузі з вертикальним або горизонтальним членуваннями мотивів. До цього типу орнаменту відносять бордюри, облямівки, шпалери, а також меандр.

Сітчастий орнамент – композиція будується за допомогою сітки, яка складається із си-

стеми різноманітних вузлів. Він будується на ритмічних чергуваннях одного або декількох мотивів.

Розрізняють п'ять різновидів орнаментів, які ґрунтуються на формах:

- а) квадратній;*
- б) трикутній;*
- в) прямокутній;*
- г) ромбоподібний;*
- д) паралелограмний.*

Композиційнозамкнений орнамент – візерунок, декоративні елементи якого згруповано так, що створюють замкнений рух.

Можливі чотири основні види побудови замкнених орнаментів:

- за допомогою однієї площини симетрії;
- за допомогою однієї осі симетрії;
- за допомогою однієї осі і декількох площин симетрії;
- за допомогою декількох осей і площин симетрії

Замкнений орнамент розміщують у конкретній формі: квадраті, прямокутнику або в колі. За принципом замкненого орнаменту будують композиції із символічним зображенням емблем, значків.

Композиційнозамкнений орнамент є симетричним або асиметричним. Асиметрична по-

будова вимагає досвіду в роботі з композицією, оскільки дуже важко досягти гармонійної врівноваженості всіх елементів, не використовуючи симетрії. Слід зазначити, що вдале вирішення композиції за принципом врівноваженої асиметрії дає більш цікавий результат.

2.2.2. Найпоширеніші орнаменти

Орнамент «дамаск», або «дамаський візерунок». Дамаський візерунок – найвідоміший рослинний орнамент. Це вертикальні ряди симетричного квіткового малюнка, складеного з плавних витюватих ліній. Квітка в дамаському візерунку зазвичай немов обрамлена такими самими крученими, сплетеними одна з одною лініями.

Спочатку «дамаск» був візерунком на тканині. Стил ь і техніка виникли в ранньому середньовіччі в сирійському місті Дамаску. І донині цей орнамент, що прикрашає тепер не тільки тканини, але й інші матеріали, називають «дамаском» або «дамаським».

Тканини з дамаським орнаментом застосовують для оббивки, а також створення текстильного декору – декоративних подушок, покривал тощо. «Дамаск» ненав'язливий, приємний для ока. Втім в останні роки в моду ввійшли шпалери з контрастним чорно-білим «дамаском», але їх, зазвичай, застосовують тільки як акцентні.

Дамаський орнамент найчастіше прикрашає стіни. Шпалери з візерунком «дамаск» мають величезний попит. Вони дуже універсальні і їх застосовують у різних стилях. У класичних інтер'єрах шпалерами з дамаським візерунком можуть бути обклеєні всі стіни. У сучасному дизайні їх використовують, зазвичай, для акцентування і виділення деяких стін або фрагментів.

ОРНАМЕНТ «ПЕЙСЛІ» В ІНТЕР'ЄРІ

Цей візерунок має й інші назви: турецькі огірки, індійські огірки, турецький біб. Складається він з повторюваних елементів, що нагадують за формою краплю. Орнамент зародився чи то в Індії, чи то в Персії. У будь-якому випадку його традиційно вважають східним орнаментом і використовують, зазвичай, створюючи інтер'єри у східному та колоніальному стилі. Орнамент частіше задіюють у текстилі.

Шпалери з «пейслі» теж можна знайти в продажу, але їх вибір залишає бажати кращого. Навіть невелике вкраплення «пейслі» в інтер'єр надасть йому духу сходу чи чарівності ретро. Шпалери і тканини з «пейслі» бувають як яскравими, так і нейтральними, стриманими. Другі можна використовувати як акцентні в сучасному елегантному інтер'єрі без яскраво вираженої стилістики.

Орнамент «решітка» в інтер'єрі

Англійською орнамент зветься «imperial trellis». Цей візерунок не надто відомий у нас, проте на Заході він надзвичайно популярний. Imperial trellis – це геометричний орнамент, який однаково часто можна побачити на тканинах, предметах меблів та декору.

«Решітка» – це впорядкованість і гармонія форм. Складні ґратчасті елементи завжди привертають увагу, чи то паркан, альтанка, листви або віконниці. Ці елементи дають естетичне задоволення, радують око. Орнамент «решітка» сприймається так само. Він робить інтер'єр затишнішим.

Орнамент застосовують і в класичних, і в сучасних інтер'єрах. Особливо вдалим є його включення в монохромний дизайн. Монохромний орнамент «решітка» не додасть кольору і зайвої декоративності, але ефектно вирішить проблему одноманітності, і додасть структуру та ілюзію об'єму.

Перевага «решітки» в ненав'язливості, а також в універсальності, адже структура ор-

наменту двоїста: з одного боку – тверда і лаконічна, а з іншого – м'яка і жіночна. Тому цей візерунок чудово поєднується як з важкими грубуватими меблями, так і з легкими, світлими, майже повітряними. До речі, «imperial trellis» – це зовсім юний орнамент, який придумала сучасна дизайнерка Келлі Уїстлер. Келлі відома переважно як розробник гламурних інтер'єрів. Однак її орнамент «решітка» вийшов зовсім не гламурним, а універсальним. У ньому можна розгледіти і грецькі мотиви, і марокканську декоративність, і пасторальну простоту, і класичний порядок. А отже, він пасуватиме багатьом інтер'єрам.

Орнамент «гусяча лапка» в інтер'єрі

«Гусяча лапка» – це класичний орнамент, який ще називають ламаною клітинкою. Англійською він найвідоміший під назвою Houndstooth. «Гусяча лапка» є текстильним орнаментом.

Особливу популярність він отримав у XX столітті завдяки Коко Шанель, яка створювала жіночі костюми з тканини з цим малюнком. Ну а батьківщина орнаменту – Шотландія.

«Гусяча лапка» – двокольоровий, зазвичай чорно-білий, геометричний орнамент, що складається з елементів, яку нагадують ламану клітинку або абстрактний чотирикутний малюнок. «Гусяча лапка» – це практично символ елегантності. Будь-якому інтер'єру орнамент додасть строгості, лаконічності, серйозності. Ідеальний для класичних інтер'єрів, англійського та шотландського стилю, оформлення кабінетів. Якщо створюють чорно-білий інтер'єр, в декорі можна використовувати «гусячу лапку», яка підкреслить ефект контрастності. Ну а для інших інтер'єрів можливі інші колірні варіанти

орнаменту.

Дрібну і середню «гусячу лапку» в інтер'єрі рекомендовано використовувати в обмеженій кількості, оскільки від неї може мерехтіти в очах. Інтер'єр, в якому багато цього орнаменту, виглядає перенасиченим і занадто контрастним. Можна, наприклад, обклеїти шпалерами з «гусячою лапкою» одну акцентну стіну, а біля іншої стіни поставити крісло з цим самим орнаментом. Або, наприклад, постелити в спальні килим з «гусячою лапкою» і покласти на ліжко пару декоративних подушок з аналогічним малюнком.

До речі, «гусяча лапка» в інтер'єрі чудово гармонує з іншими орнаментами і малюнками, особливо зі смужкою і флористичними візерунками, зокрема з «дамаском».

Орнамент «чотирилисник» в інтер'єрі

Відомий орнамент, що складається з повторюваних елементів. Кожен елемент – це чотири кола однакового діаметра, що частково перекривають одне одного.

В елементі можуть бути прямі кути на стику кіл – такий «чотирилисник» називають ускладненим. Елементи можуть бути класичними з однаковою довжиною і шириною або витягнутими по горизонталі або по вертикалі.

Цей орнамент дійшов до нас з неймовірно глибокої давнини. Він належить до традиційних візерунків, трапляється і в архітектурі, і в мис-

тецтві, і в християнській символіці, і в геральдиці. «Чотирилисник» і близькі до нього форми можна виявити і в автентичних марокканських орнаментах.

У дизайні інтер'єрів цей орнамент дуже популярний. Його не обходять увагою виробники текстилю, шпалер, оббивок, килимів, лінолеуму. Форму «чотирилисника» надають настін-

ним дзеркалам, фоторамкам і навіть елементам меблів. З фігурних решіток з цим орнаментом

створюють ширми, перегородки та інші декоративні предмети.

Орнамент «ялинка» в інтер'єрі

Цей простенький візерунок відомий як «зигзаг», а англійською як «chevron». Простий, навіть примітивний малюнок, яким прикрашали предмети побуту в глибоку давнину. Незважаючи на простоту і тривіальність, візерунок «ялинка» і в наші дні залишається одним з найпопулярніших орнаментів.

Його перевага – у здатності «ламати» простір, змінюючи його геометрію. Візерунок може створювати зорові ілюзії, чим і користуються дизайнери. Наприклад, ковролін із таким малюнком або паркет, викладений ялинкою, візуально розширять вузьку кімнату. Якщо обклеїти шпалерами в велику «ялинку» виступи на стіні, то вони стануть майже непомітними і зіллються з рештою стінної поверхні. Стелі в кімнаті зі стінами, прикрашеними «ялинкою», візуально піднімуться, про те кімната не буде здаватися вужчою.

До речі, саме простота цього орнаменту зумовила його високу популярність. Адже зигзаг можна без складнощів намалювати своїми руками. Пофарбувати стіни в «ялинку» зовсім не складно – потрібно лише правильно наклеїти малярський скотч. Зигзагом вручну розмальовують внутрішні поверхні стелажів і відкритих шаф. З дрібних прямокутних плиток і паркету теж створюють «ялинку» на підлозі і стінах,

що, загалом, нескладно. Одним словом, зигзаг доступний всім.

Проте надмірно активно вводити «ялинку» в інтер'єр не варто – все-таки візерунок цей досить «агресивний» (гострі кути) і нав'язливий (створює візуальні ілюзії, стомлює). Тому поряд з «ялинкою» обов'язково мають бути гладкі, однотонні поверхні.

Орнамент «тартан» в інтер'єрі

Це традиційна шотландська клітка, утворена шляхом перпендикулярного переплетення ниток різних кольорів. Колірних схем тартана – безліч.

Шотландська клітка залишається класикою, актуальною в усі часи. Вона періодично стає трендом в одязі та аксесуарах, але, по суті, ніколи не виходить з моди.

Тартан комбінують з одним із кольорів, наявних в орнаменті, а також зі смужкою і кольоровими малюнками.

«Меандр» в інтер'єрі

Це чорно-білий геометричний орнамент, відомий ще з часів неоліту. Прийнято також вважати його традиційним грецьким орнаментом. Є безперервною ламаною лінією.

Оскільки меандр – це лінія, то використовують цей орнамент переважно як «окантовку», тобто як декоративний бордюр. Меандром прикрашають стик стін і стелі, границю підлогового покриття, край покривала, подушки, штори тощо. Виробляють і тканини з цим орнаментом:

лінія меандру безперервно повторюється і утворює цілісний геометричний візерунок.

Тканини і бордюри з меандром використовують під час декорування класичних інтер'єрів, а також у двокольоровому чорно-білому дизайні незалежно від його стилю.

Орнамент «луска» в інтер'єрі

Цей орнамент складається з кіл або овалів, які частково перекривають один одного, і нагадує риб'ячу луска.

Візерунок «луска» був популярний в 50-х роках, тому застосовують його переважно для введення в інтер'єр ретромотивів. Використовують орнамент в оздобленні стін, і в декорі. Візерунок створює сонячний, життєрадісний

настрій в приміщенні, але може швидко стомлювати, тому краще застосовувати його тільки для акцентування. Підходить для інтер'єрів у стилі ретро і кантрі, а також для еkleктичного дизайну.

Ромби в інтер'єрі

Цей орнамент англійською зветься «argyle». Це ще один ретровізерунок, що складається з ромбів різних кольорів. Фігури перетинаються тонкими діагональними лініями, створюють додаткові ряди ромбів.

Цей орнамент не набридає і не дратує, якщо, звичайно, він не дуже контрастний. Він робить приміщення затишним і теплим, оскільки асоціюється з м'якими в'язаними речами, що зігрівають у холоди.

**Орнаменти
в інтер'єрі закладів
розміщення**

Питання для самоконтролю

1. До яких типів орнаменту належить орнамент «дамаск»?
2. Який орнамент є найпростішим для самостійного виконання?

Стиль інтер'єру	Орнамент
Класичний	
Мінімалізм	
Ар-деко	
Прованс	

3. Для якого типу інтер'єру ви порекомендуєте застосувати орнамент «гусяча лапка»?
4. Який орнамент традиційно вважається східним і переважає в декорі текстильних виробів?

2.3. Декоративно-ужиткове мистецтво в інтер'єрі

Декоративно-ужиткове мистецтво – предметно-духовний світ людини – охоплює численні види художньої практики. Це плетіння і ткання, розпис і вишивка, різьблення і виточування

тощо. Одні види – кераміка, обробка кістки і каменю, плетіння – виникли на світанку людської цивілізації, інші – молоді: гобелен, мереживо, вироби з бісеру, витинанки з паперу.

2.3.1. Характеристика декоративно-ужиткового мистецтва, його завдання, специфіка

Для народного декоративно-ужиткового мистецтва характерний постійний зв'язок з традиціями минулого, в ньому відображено ті соціально-економічні та культурні зміни, що відбувалися у житті народу в процесі його історичного розвитку. Мистецтву загалом притаманні такі ознаки, як узагальненість художнього

образу, стилізація і умовність орнаментальних форм, яскрава декоративність та композиційна ясність.

Декоративна галузь декоративно-ужиткового мистецтва має значну перевагу художніх заasad оздоблення над утилітарними і складається із видів – технік.

Для зручності останні групуємо за домінуючими виражальними ознаками:

- **поліхромна група:** ткацтво, килимарство, вишивка, батик, вибійка, бісер, писанкарство, розпис (дерево, кераміка, скло тощо);
- **монохромна група:** інкрустація, випалювання, чернь, гравіювання;
- **пластична група:** різьблення, тиснення, карбування, пластика малих форм;
- **ажурно-силуетна група:** ковальство і слюсарство, мереживо, витинанки, ажурно-силуетна пластика;

ТКАЦТВО – один з найдавніших і найважливіших елементів національної культури України.

Художнє ткацтво – це ручне або машинне виготовлення тканин на ткацькому верстаті.

Ткацьке виробництво об'єднує підготовку сировини, прядіння ниток, виготовлення з них

тканин і завершальну обробку: вибілювання, фарбування, ворсування, вибивання тощо.

КИЛИМАРСТВО відоме з прадавніх часів і має свою історію. Воно було поширене і в країнах Сходу, і в Стародавньому Римі, і в Київській Русі. Килимарство – це виготовлення килимів, а також килимових виробів (гобеленів, доріжок, килимових покриттів) ручним або машинним способом.

Килими – це унікальні твори, в яких виявлено високу культуру технічного виконання,

орнаментальне, композиційне, колористичне багатство. Килим ткали з овечої вовни.

Важливе значення мають добір якісної сировини (волокон), відповідна підготовка пряжі, прядіння ниток, їх фарбування, техніка ткання,

принципи орнаментально-композиційного рішення і кінцева обробка виробів: зарублення, в'язання тороків, вирівнювання, вичісування.

ВИШИВКА – найпоширеніший вид народного декоративно-ужиткового мистецтва, орнаментальне або сюжетне зображення на тканинах, шкірі, повсті, виконане різними ручними або машинними швами. Дивовижне багатство художньо-емоційних рішень української народної вишивки зумовлене різноманітністю матеріалів, технік виконання орнаментів, композицій, колориту, які мають численні локальні особливості.

Художнє обдарування українського народу, вершини його мистецького хисту в повну силу

виявлено у вишитих творах. Немає меж розмаїттю їхніх художньо-виражальних засобів.

В'ЯЗАННЯ – популярний в Україні вид домашнього заняття, який полягає у виготовленні суцільного полотна або окремих виробів переплітанням нитки у вигляді петель.

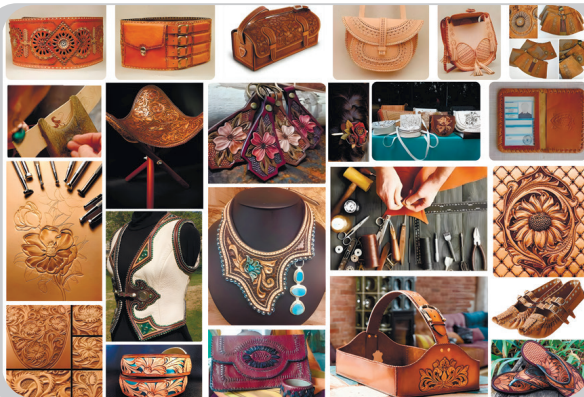
МЕРЕЖИВО – один з популярних видів народного декоративного мистецтва; ажурні, сітчасті, декоративні вироби з лляних, шовкових, бавовняних, металевих та інших ниток. Мереживо виготовляють для оздоблення одягу, прикрашення тканин інтер'єрного призначення.

ВИБІЙКА, РОЗПИС (вибивання, набійка, друкування, мальованка, димка, синильниця) – це тканини з візерунками, нанесеними за допомогою різьблених дощок (форм, печаток, степлів); декорування тканин, коли орнамент утворюється не в процесі ткання, а йогоносять на готову тканину, друкують.

Дослідники вибійки часто називають її народною графікою. Відмінність назв обґрунтовується різними техніками вибивання узорів,

періодами виготовлення та побутування в окремих регіонах України.

ХУДОЖНЯ ОБРОБКА ШКИРИ – це вид декоративно-ужиткового мистецтва із специфічними прийомами формоутворення, оздоблення, утворює чимало естетично досконалих побутових речей, взуття, одягу тощо. Основним матеріалом є натуральна шкіра, а з ХХ ст. – штучна.

ХУДОЖНЄ ПЛЕТІННЯ – це вид декоративно-ужиткового мистецтва, що означає процес виготовлення творів, виробів з природних, рослинних матеріалів. Плетені вироби відомі з епохи, де їх виплітали як посудини для зберігання зерна

Суцільне плетіння – це переплетення навхрест вертикальних каркасних плотів з горизонтальними стрічками.

Візерунчасте плетіння відзначається привабливістю поверхні виробів.

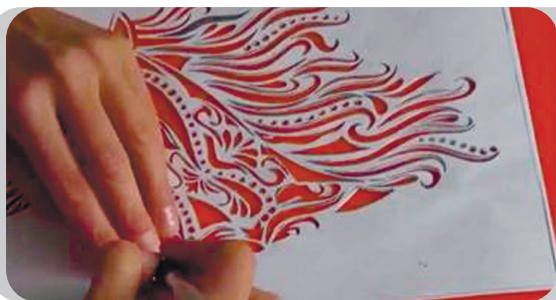

Ажурне плетіння оригінальне за структурою та фактурою поверхні.

ПИСАНКАРСТВО. Розпис писанок має стародавнє коріння, характеризується вишуканими, символічними орнаментальними мотивами, які чітко підпорядковуються формі яйця.

Розмальовки та різьблення також належать до декоративно-ужиткового мистецтва.

ВИТИНАНКА. Українські народні паперові витинанки як прикраси сільських хат з'являються в середині XIX століття. Орнамент традиційних витинанок – це геометричний і рослинний, трапляються також антропоморфні та зооморфні фігурки.

2.3.2. Сфера використання декоративно-ужиткового мистецтва, принципи використання в інтер'єрі. Напрями художньої творчості в ужитковому мистецтві

Різноманітність мистецьких смаків в дизайні сьогодні дає змогу створити яскраві інтер'єрні рішення, які просто чарують своєю ексклюзивністю та матеріалами XXI ст. Стильова та композиційна організація засобами художньої виразності в інтер'єрах є потужним впливом сприйняття навколишнього середовища. Наповнення громадських будівель, а саме – готелів України, є, безумовно, важливим чинником

створення неординарного дизайну інтер'єрів за допомогою мистецьких підходів. Одним з них є монументально-декоративне мистецтво, що може надавати інтер'єрам нового бачення у вираженні композиційних акцентів.

Виконання монументального розпису, який є першим із засобів монументально-декоративного мистецтва, новим проявом, викликає зацікавленість та здивування.

МОНУМЕНТАЛЬНИЙ РОЗПИС XXI ст. поділяється на художній та оптично-ілюзійний, що дає відчуття іншого виміру, деякої фантастичності. Розписати декоративно стіну орнаментом, роблячи наголос на українську етнічність, є цікавим та оригінальним підходом.

Виконаний чорно-білими тонами розпис, що відображає в інтер'єрі гламурні нюанси, надає композиційним варіаціям стилю та смаку.

Що стосується розпису, який має займати велику площу на стіні та розміщуватися, наприклад у вестибюлі, ресторані, кафе, холах, то він належить до оптичних ілюзій. Композиційне забарвлення таких розписів не може мати багато кольорів і різних елементів.

Стабільно це модульна продумана площинна композиція, що переходить у 3D-зображення.

Іншим засобом монументально-декоративного мистецтва в дизайні є вітражі. Вітражами називають будь-яке декоративне скляне заповнення віконних і дверних отворів, літарів, плафонів, зведень, куполів, суцільних площин стін і спеціальних прикрас художніх виробів.

Призначення вітражів різноманітне: вони є багатою декоративною прикрасою будівель і окремих приміщень, замінюють шибки і дверні фільонки, пропускають світло і дають мож-

ливість ізолювати приміщення перших поверхів від сторонніх поглядів. У наш час дуже популярні вітражні вставки для меблів, а також декорування вітражним склом ніш, перегородок, дверей і стель.

Третім невід'ємним засобом монументально-декоративного мистецтва є дизайн мозаїки. Мозаїка, яка є доволі довгим за тривалістю композиційним елементом дизайну, наповнює приміщення інтер'єрів готелів природними матеріалами та чудовим декором.

МОЗАЇЧНЕ ПАННО В САНВУЗЛІ ГОТЕЛЬНОГО НОМЕРУ

Навіть невелика деталь, викладена мозаїкою в інтер'єрі, може надавати заможного вигляду та елітності. Будь-яке приміщення підтримує декор мозаїки, починаючи з холів, закінчуючи санвузлами

МОЗАЇЧНА КОМПОЗИЦІЯ «КВІТКА» (РЕСТОРАН ГОТЕЛЮ «УКРАЇНА» М. КИЇВ)

Прикладом готельних мозаїчних композицій є ресторан в готелі «Україна» м. Києва, де на всю стіну нанесено яскраве зображення теплих відтінків жовтогарячої гамми кольорів у поєднанні з молочно-бежевими.

Грайливого настрою надають освітлення та підбір колористики меблів самого інтер'єру ресторану в гармонії з окресленою та концептуальною ідеєю.

Маленькі розміри мозаїчних елементів дозволяють обходити кутки, декорувати різноманітні повороти та округлення, прикрашати арки, колони та ніші. Особливо несподівано виглядає мозаїка з маленьких напівдорогоцінних каменів, натурального дерева, річкової гальки. Поряд з класичною мозаїкою виробники пропонують форми, що нагадують луску риби, плетення, кола та еліпси, квіти та листя. Окремі елементи, закріплені на сітці, збирають у великі модулі для монтування на стіну чи розрізають

на вузькі смуги для вставки між основними плитками.

Оригінальним підходом до декорування та підкреслення неординарного дизайну готельних інтер'єрів є гобелени, що відіграють мистецьку роль великої ручної роботи та окреслюють сюжети тих часів, коли їх було створено.

ГОБЕЛЕН Б. ГУБАЛЬ «ПЕРЕПЛЕЛИСЬ, ЯК МАМИНЕ ЖИТТЯ»

Гобелен (франц.) – настінний безворсовий килим із сюжетною чи орнаментальною композицією, виконаний у дуже складній та трудомісткій техніці ручного ткацтва на спеціальних станках. Основою гобелену служила нефарбована вовна.

Зображення створювали переплетінням ниток основи з кольоровими шовковими чи вовняними нитками, інколи за сюжетом у гобелени вплітали золоту чи срібну нитку.

Гобелени українських майстрів дивують і захоплюють, що викликає пошану та гордість за українських митців. Не можна не наголосити на творчості одного з найталановитіших представників львівської школи – Богдана Губаля, який працює на Івано-Франківщині. Творчість його позначена високою живописно-пластичною культурою. У його роботах органічно поєднано колористичні абстракції з умовно фігуративними зображеннями, новаторський підхід до матеріалу з глибинним розумінням національних

традицій.

Це дає змогу створювати експресивні роботи нового звучання.

Монументально-декоративним засобом організації дизайну в інтер'єрі, що просто вражає та зачаровує, є барельєф. Він є опуклим зображенням окремих фігур, цілих груп або будь-яких предметів. Їх створюють з різних матеріалів: виліплюють з глини, висікають з мармуру чи з якогось іншого каменю, вирізають з дерева або відливають з алебастру та бронзи. За своєю суттю барельєф – це декоративне об'ємне панно, яке робить інтер'єр неповторним, надає йому унікальних рис.

Барельєф:

- тонований на стіні

- з підсвіткою

І справді, барельєф неможливо повторити двічі, адже це ручна робота, яка враховує усі особливості поверхні, що її декорують. І навіть якщо

захочеться створити панно за фотографією вже існуючого барельєфа, все одно декор відрізнятиметься від прототипу.

ІСНУЄ ДЕКІЛЬКА ВИДІВ РЕЛЬЄФНИХ ЗОБРАЖЕНЬ.

Барельєф – це вид площинної скульптури, коли опуклі частини зображення виступають над площиною менше, ніж на половину об'єму.

Горельєф – опуклі частини виступають над площиною більше, ніж на половину об'єму.

Контррельєф – це коли зображення не виступає, а, навпаки, поглиблюється всередину площини.

На відміну від декоративного розпису, барельєф можна не виділяти кольором, і тоді малюнок проявлятиметься внаслідок гри світла і тіні, особливо активно за штучного освітлення.

Можна вирішити, чи потрібно акцентувати увагу на декорі саме в цю хвилину або виділити

його пізніше. Для цього досить лише увімкнути підсвічування, що є елементом декорування.

Складні композиційні декорування холів, сходів, коридорів та вестибюлів не можуть обійтися без горельєфних задумів дизайнерів.

ДЕКОРАТИВНИЙ ГОРЕЛЬЄФ У СТИЛІ МОДЕРН.

Прикладом є декоративний горельєф в готелі м. Києва «Перлина Дніпра», який є декоруванням в стилі модерн. Пластичні форми ніби виростають із стіни, де ми бачимо площинну, рельєфну та об'ємну композицію. Елегантність форм приваблює та надихає новітнім баченням дизайнерських смаків.

Питання для самоконтролю

1. Аргументуйте, чи всі види декоративно-ужиткового мистецтва можна застосувати для оздоблення інтер'єру закладів розміщення?
2. Враховуючи значну фінансову витратність окремих видів декоративно-ужиткового мистецтва (мозаїка, барельєф), для готелів яких категорій і типів варто їх застосовувати?
3. У чому полягає відмінність між барельєфом, горельєфом та контррельєфом?
4. Для яких стилів інтер'єру характерний монументальний розпис?
5. Наведіть приклади застосування вибілки в декоруванні інтер'єрів.

2.4. Писанкарство

Традиція оздоблення звичайних курячих яєць сягає глибокої давнини. На жаль, недовговічність цих виробів унеможливила наступним поколінням милуватися експонатами праісторичної доби. До наших днів дійшов лише один зразок. За свідченням фахівців, його виготовили ще у Х сторіччі. Отже, ще тисячу років тому у Києві працював ремісничий цех, який

репродукував українські писанки з глини, що експортувалися в інші країни. Експонат, який зберігається у Київському історичному музеї, має символічну назву – «Берегиня». У дохристиянські часи наші пращури вірили у Велику Богиню – Берегиню або Мокош. Цей символічний образ – стилізована жіноча постава з піднесеними догори руками.

ТЕХНІКА ВІДБІЛЮВАННЯ

Українці споконвіку вірили у магічну силу писанки і були переконані, що вона приносить щастя, добро і достаток, захищає людей від зла. Досвід розписування передавали з покоління в покоління. Удосконалювали техніку виконання, вносили нові елементи, створювали оригінальні композиції.

Та головними лишалися традиційні символи і орнамент, а саме: безмежжя («кривулька»), ромб та ін. Найбільше писанок виготовляють до Великодня. Раніше їх також розписували на Стрітєннє, Благовіщеннє, Вербну неділю.

Розширились і стають популярними різні форми цього традиційного виду народного мистецтва: писанки керамічні, виготовлені зі скла, різьбленням, виточені із сухого дерева м'якої породи (липи, верби, осики, каштана), пофарбовані у різні кольори з нанесеним на них орнаменту, а також апліковані соломою, нитками, бісером. Фантазія сучасних майстрів не має меж.

Кожна писанка – унікальне явище, що поєднує орнаментальний генокод етносу, інформацію про індивідуальність митця, його уяву про прекрасне, технічні прийоми, місцевість і час виготовлення. Вона залишається найбагатшим джерелом орнаментальних композицій і привертає увагу художників-професіоналів у багатьох країнах світу.

Писанка – символ України, душа українського народу, праматір народного декоративно-ужиткового мистецтва. Це шедеври мініатюрно-

го живопису, в яких український народ виявив свій мистецький геній, здатність до творчого мислення, художнього узагальнення навколишнього світу. Генеза розвитку своєрідної мініатюри дає можливість спостерігати зміни, що відбуваються у народній концепції краси протягом століть: особливості орнаменту, колориту, техніки виконання.

Писанкарство – надзвичайно цікавий і водночас, мабуть, один з найменш вивчених видів народних художніх ремесел. Важко знайти ще такий вид мистецтва, в якому так яскраво відображено всі аспекти життя народу – історія, традиції, звичаї, вірування, естетичні смаки.

Поклоніння писанці відоме багатьом народам світу. Ще у дохристиянський період у слов'ян існував звичай: весною, коли святкували прихід нового року, дарували один одному «красні яєчка» – крашанки. Цей обряд пов'язано з народними уявленнями про яйце, що було символом весни, сонця, відродження природи. Пізніше, після прийняття християнства, відбулося календарне стикання давніх язичницьких свят з новими християнськими.

Писанка – творча, художня, історична цілісність, яка функціонує у системі культури і створює живий зв'язок минулого з сучасним, що виходить за сфери суто естетичного сприйняття і обрядового призначення.

На початку 80-х років до писанкарства звертаються професійні художники: К.І. Кракадим (Коломия), О.І. Никорак, О.О. Приведа (Львів) та ін. У своїх писанках вони розвивають і збагачують народні традиції писанкарства.

Традиція розпису яєць на Гуцульщині і Покутті має багатовікову історію саме тут мистецтво писанкарства сягнуло високого рівня.

Колекцію писанок у музеї народного мистецтва Гуцульщини в м. Коломия формували багато десятиліть і поступово виникла ідея створити окремий відділ – музей писанкового розпису. Головними завданнями музею мали стати: збирання, зберігання, і популяризація творів народних майстрів, їх наукове опрацювання і донесення до прийдешніх поколінь.

Нова сторінка історії музею «Писанка» в Ко-

ломії розпочалася зі зведення спеціалізованого будинку, центральна частина якого має форму яйця заввишки майже 13 м, ззовні розмальованого як писанка. Будівництво тривало рекордний час – 90 днів.

Урочисте відкриття музею відбулося 23 вересня 2000 р. під час X Міжнародного фольклорно-етнографічного фестивалю гуцулів.

2.4.1 Символи природних явищ у писанках

Писанки класифікують за мотивами орнаментики та оздоблення на такі групи (за М. Сумцовим):

- геометрично-абстрактні;
- космічні – солярні знаки;
- фітоморфні;
- зооморфні, антропоморфні;
- побутово-предметні;
- писанки, на яких зображено декоративні малюнки;
- каліграфічні елементи;
- дійові малюнки

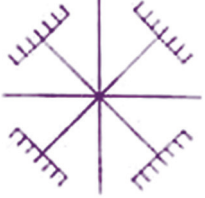
ПИСАНКИ, НА ЯКІ НАНЕСЕНО ГЕОМЕТРИЧНИЙ ОРНАМЕНТ.

На них бачимо такі елементи, як коло, хрест, ромб, зигзагоподібні та хвилясті лінії, вертикальні та горизонтальні паралельні стрічки.

Зміна трудової діяльності людини, перехід від мисливсько-збирального господарства до хліборобства та розведення свійських тварин сприяли ускладненню орнаменту, появі таких нових елементів-символів, як спіраль – зображення безперервного руху сонця, трикутник, квадрат і ромб. Найбільш чітко давні сонячні знаки – косий хрест, свастика, коло з крапками

збереглися на писанках кінця XIX – початку XX ст. на Київщині, Поділлі, Полтавщині, Херсонщині, Курщині.

Серед різноманітних геометричних орнаментів привертає увагу надзвичайно своєрідний елемент у вигляді хвилеподібної лінії з чіткими заокругленими гребінцями – «безмежжя».

			
Безмежжя	Зірка	Символи сонця	Гребінець

На Полтавщині та Поділлі цей елемент набрав дальшого розвитку і внаслідок видовження гребня хвилі та взаємопереплетіння перетворився на своєрідний лабіринт складного кольорового рішення. Упровадження цього елемента в писанковій орнаментиці належить до часів трипільської культури.

З часом частина хвилястої лінії, а саме «гребінець», стає окремим мотивом, уособлюючи різні образи, «круторогів», «баранячі ріжки», «сороки», «павучки», «крученики» та багато інших.

На українських народних писанках поряд з космічними, солярними знаками у процесі розвитку писанкового орнаменту набули широкого поширення рослинні мотиви у різних варіантах. Писанкові рослинні мотиви вражають надзвичайним багатством і різноманітністю. На писанках можна бачити стилізоване, спрощене зображення листя: «дубове», «калинове», «виноградне», ніби у розрізі бутони, багатопелюсткові квіти-роzetки, «повні ружі», «дзвіночки», «троянди», «тюльпани», численні «вазони» і багато інших мотивів.

Яйця із зображеними на них квітами належать до групи писанок із рослинним орнаментом. Квіти є одним із найпоширеніших мотивів на писанках Чернігівщини, Полтавщини, Поділля, Львівщини. На писанках стилізовано зображували також ружі, айстри, жоржини, півонії, бузок, тюльпани.

ЗООМОРФНІ ТА АНТРОПОМОРФНІ МОТИВИ

Найпростіші писанкові орнаментальні зображення, запозичені зі світу тварин і людини. На багатьох писанках бачимо поруч із геометричними символами зображення коників, оленів, баранців, риб, качок. Наприклад, коні за прадавнім уявленням – носії щастя, добробуту, спроможні оберігати від усякого лиха людину, її оселю.

ПТАХИ – УЛЮБЛЕНИЙ МОТИВ НАРОДНОЇ ОРНАМЕНТИКИ

Він є майже у всіх видах народного декоративно-ужиткового мистецтва. Птахи – істоти священні, вони є символом вічності.

Прекрасним прикладом зображення птахів на писанці є полтавська писанка «сороки», на якій на чорному тлі зображено птахів із білими

хвостами, хвилястими лініями білого, чорного та жовтого кольорів.

ЗОБРАЖЕННЯ РИБИ НА ПИСАНЦІ Є СИМВОЛОМ РОДЮЧОСТІ ТА ПЛОДЮЧОСТІ

Одним із найпоширеніших символів на писанках, так само, як і на рушниках, стінних розписах, килимах, посуді є символ «Дерево життя». Світове дерево завжди зображують

стилізовано з обов'язковим поділом на три вертикальні яруси та дотримуючись чіткої симетрії правого і лівого боків.

ДЕРЕВО ЖИТТЯ

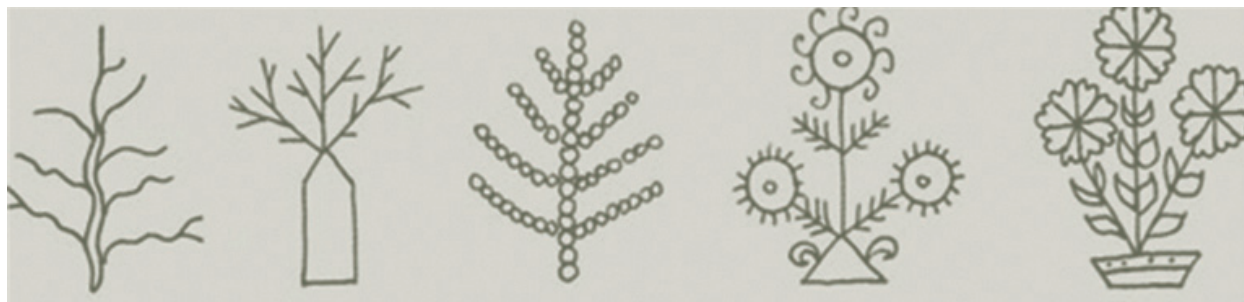
Нижню частину – коріння, що йде під землю, часто подають у вигляді трикутника, горщика. Тут є змії, риби, водоплавні птахи та тварини, бо низ дерева – не лише підземний світ, а й море, річка, вода.

Середній ярус розміщено у зоні землі, реального світу: біля дерева стоять великі тварини – бики, коні, олені, вовки та люди. Верхня частина крони Світового дерева піднімається у безмежну височінь, у верхів'ях селяться птахи, бджоли, її прикрашають солярні знаки, різноманітні кола та розетки.

Дерево життя – це і дерево роду, де кожна квіточка позначає якогось родича, а всі разом – втілення родоводу людини. Найпростіше тричленне позначення дерева-сім'ї. Це – стовбур з трьома гілочками: батько, матір,

дитина. Символічна композиція «Дерево життя» мала магічно сприяти тому, щоб час не зупинився і безперервно відбувався щорічний ритм життя.

Найдивовижнішою властивістю Дерева життя є його здатність перетворюватися на Жінку-берегиню або, як її ще називали, Богиню Мокош, Богиню-Берегиню. Як і у давні часи, сучасні українські народні майстри зображують на писанках жіночу постать на весь зріст з піднесеними до неба руками – у давніх міфах деяких народів світу жінка утворилася з дерева. Вона завжди була символом життя і родючості, матір'ю усього живого й існуючого.

З символом «Дерево життя» тісно пов'язаний символ «драбинка» – символ сходження до вершин, неба, кращого життя.

**Писанкарство.
Символи природних
явищ у писанках.
Техніки розписування
писанок**

2.4.2. Матеріали, інструменти та пристрої для виготовлення писанки

Для виготовлення писанок яйця необхідно підготувати. Взяти чисте, свіже, без плям, тріщин і подряпин куряче яйце (або яйця качок, гусей, диких голубів, перепелів, страусів), бажано тільки білого кольору, щоб малюнок був чітким і виразним. Основні матеріали – віск і барвники. Щоб писанка довше зберігалася, доцільно її

«видути» ще до того, як починати писати.

У писанкарстві бджолиний віск використовують як основний художній матеріал. Віск використовують будь-якого сорту в розігрітому вигляді (не доведений до кипіння): він дає більш тонку, «тугішу» лінію, ніж стеарин, який розтікається на поверхні і дає ширшу лінію.

У далеку давнину використовували лише природні (органічні) фарби, які виробляли самі писанкарі за традиційними рецептами з коріння чи кори різних дерев і кущів, рослин і плодів тощо.

Їх готували протягом цілого року: працюючи у полі, жінки збирали різні рослини та квіти і варили з них фарби, а також сушили для подальшого використання.

Найбільш типовими у писанковому мистецтві є червоний, жовтий, зелений та синій кольори. Трапляються також рожевий, оранжевий, коричневий, чорний.

Червону фарбу виготовляли із звіробою, оленячого рогу, кошенілі (вид комах). У давнину використовували куповані фарби рослинного походження з червоного або сандалового дерева.

Жовту фарбу, «жовтило», отримували з дрок красильного або кори дикої яблуні, молочаю, горицвіту, квітів бузини та липи, ромашки та звіробою, лушпиння цибулі. Кожна рослина давала жовту фарбу іншого відтінку.

Для отримання зеленої фарби використовували шкаралупу насіння чорного соняшнику, полину, бадилля молодої картоплі, березового листа, осикових сережок, котиків, зеленого жита.

Коричневий колір готували із густого відвару бруньок вільхи, гречаної полови, ліщини, кори яблуні та дуба, листя кінського каштану і волоського горіха.

Чорну фарбу одержували виварюванням у солі кори молодої вільхи, кори дуба, найбільше використовували лушпиння з волоського горіха.

Для міцності до саморобних фарб додавали хлібний чи буряковий квас або оцет. Щоб фарба краще бралася, шкаралупу яйця перед розписуванням протравлювали оцтом або галуном (капустяним квасом).

Сьогодні у фарбуванні писанок переважають промислові, хімічні фарби (анілінові).

Колір у писанці – то найвища нота її поетичності, потроєна у радість сутність буття, краси та надії. У писанці, як у народній пісні, кольори не просто використано, вони мають зміст. Кожна фарба у писанці має своє життя, свою символіку. У кожній місцевості писанкарі полюбують певну гаму кольорів.

Червоний колір є символом небесного вогню (сонце, блискавка), сили, чоловічої статі, здоров'я, любові. Червоному кольору приписують шляхетність, завзятість, хоробрість.

Зелений колір на писанках має давню традицію і стоїть поряд з червоним кольором. Зелений колір три пори року оточує людину суцільним зеленим масивом лісів, садів, полів. Колір весни, воскресіння, багатства рослинного та тваринного світу, колір природи, молодості, здоров'я, свободи, свіжості.

Білий колір. На писанках немає білої фарби – є тільки білий колір. Це натуральний колір курячого яйця. Він активізується у поєднанні з іншими кольорами і стає улюбленим і традиційним у народному писанковому мистецтві. Білий колір – символ чистоти, невинності, світла, сонця, життя, вічності.

Синій колір належить до тієї групи кольорів (червоний, жовтий, зелений), що стали традиційними на українських писанках. Він символізує небо, повітря, воду, нескінченність, космос, вірність, здоров'я.

Жовтий колір означає достигле зерно, достаток, урожай, а також місяць і зорі, сонце і світло, радість, ревності, заздрість. Цей колір світлий, теплий, легкий, сяючий.

Чорний колір у народній уяві пов'язують з потойбічним світом, а також він є символом землі, її плодючості. Це колір жалоби, смутку, розлуки, лиха.

Кожний колір на писанці підтримує настрій, оптимізм, є виразником радості та щастя.

Для виконання писанки використовують

специфічний інструмент – писачок. Писачки бувають різні за конструкцією залежно від місцевих традицій.

Писачок – це трубочка, переважно з металу, що добре утримує тепло, виготовлена з міді, бронзи, латуні та прикріплена до палички-ручки.

Раніше його виготовляли зі шматочка тонкої фольги (15x10 мм), бажано міцної, який скручували на голці у вигляді трубочки або конуса, цю трубочку вкладали у розколену частину палички і закріплювали її дротиком навхрест, щоб трубочка не випадала і не рухалася. Трубочка виходила з одного боку чи з обох боків, тобто писачок має один або два носи. Один із носиків був тонший, а другий – товщий (для наведення ліній різної товщини).

Такий інструмент у різних місцевостях називався «писак», «кистка», «дідик», «мигулка», «писальце» тощо. Потрібно зазначити, що такий писачок не можна гріти у відкритому полум'ї, бо згорить дерев'яна паличка, тож спочатку розігрівали віск у череп'яній посудині, куди потім і опускали писачок. Гарячий віск заходив у трубочку і деякий час залишався гарячим усередині писачка. Для роботи таких писачків треба мати три-чотири. Коли в одному віск застигає, беруть інший з розігрітим воском і так змінюють почергово.

Найзручнішими у роботі є писачки, виточені

із шматочка мідного або латунного прута, з різними діаметрами отвору, через який витікає віск. Для розписування вживають тоненькі, для записування – товщі. Під час роботи з таким інструментом нагрівають його металеву частину у полум'ї свічки і через широкий отвір набирають віск.

Існують електричні писачки, в яких віск постійно гарячий; вони мають різні за діаметром насадки. Писанки, виконані таким писачком, характеризуються високою технікою.

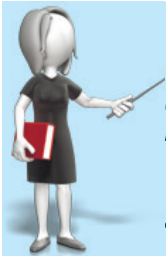
2.4.3. Техніки розписування писанок

Ознайомлення з таким видом народних художніх ремесел, як писанкарство, починають з порівняння і зіставлення його з іншими видами ремесел, – вишивкою, ткацтвом, килимарством, різьбленням по дереву, гончарством, які сягають своїм корінням у глибину віків і характеризують духовний світ стародавнього й сучасного населення України.

ПРАВИЛА РОЗПISУВАННЯ ПИСАНОК ПОЛЯГАЮТЬ У ТОМУ, ЩО:

- місця, покриті восковою сумішшю, не зафарбовують;
- зафарбовування здійснюють послідовно від найсвітлішого кольору до найтемнішого у теплому розчині фарби, щоб не розплавлявся віск;
- кожний колір на яйці послідовно замальовують воском, а колір останнього фарбування залишається тлом для написаного візерунка;
- на останньому етапі на розписаних і пофарбованих яйцях знімають віск, який починає плавитися, а далі віск витирають, і яйце набуває гарного матового блиску.

ПРИСТУПАЮЧИ ДО РОЗПISУ, СПОЧАТКУ ПРОВОДЯТЬ ЙОГО ПОДІЛ. ОСНОВНІ СХЕМИ-СІТКИ ПИСАНКОВИХ КОМПОЗИЦІЙ:

- поділ поверхні писанки уздовж навпіл (орнаментальні мотиви розташовані у центрі кожної з двох частин). Поділ може бути уявним, утворюватися меридіально-кільцевою лінією або орнаментованим паском;
- поздовжній поділ меридіанами та сегментами;
- поділ упоперек навпіл (орнаментальне оформлення розташовується від бігунів до екватора);
- поділ на поперечно-широтні паси однакової чи різної ширини з самостійним оформленням бігунів;
- одночасний поділ меридіанами та широтами (варіанти: чотири меридіани та екватор);
- один меридіальний пас – кільце та один екваторіальний пас;
- поділ на чотири сферичні чотирикутники, центри яких розташовані у шаховому порядку;
- поділ писанки на 24 та 48 «клинців» (рішення народної сферичної геометрії). Крім двох бігунів на протилежних кінцях, утворюються ще два бігуни на протилежних пунктах екваторіальної лінії. Між обома парами бігунів накреслюють по вісім меридіанів. У пунктах, де перетинаються обидва екватори, утворюються два нових бігуни, які з'єднуються додатково чотирма меридіанами, і таким чином поверхня писанки поділяється на 24 клинці. Якщо на екваторіальній лінії утворити вісім бігунів – маємо композицію з 48 клинців;
- діагональний поділ писанки з діагональним напрямком орнаментів (писанка у меридіальному напрямку охоплюється одним кільцем, а інше розташовується не під прямим кутлом до першого, а скісно).

**Виготовлення
писанки**

Геометричні елементи найпоширеніші у писанкарстві. Площину яйця поділяють на квадрати, трикутники та інші геометричні фігури. Заповнюють ці площини іншими елементами. Поділ яйця на 48, 96 та 524 трикутники дає змогу створити безліч композицій. Майстерно володіючи такою побудовою орнаменту, у межах основних схем поділу композицій писанок на

регулярні ділянки, завдяки різноманітним геометричним, рослинним і анімалістичним елементам, народні майстри створюють незліченну кількість композиційних шедеврів.

Найпростішим і найдавнішим способом оздоблювання яєць є техніка простого фарбування. Ще на зорі життя людини яйце було емблемою Сонця-весни.

ТЕХНІКА ПРОСТОГО ФАРБУВАННЯ

Поверхню шкарлупи зафарбовують в який-небудь колір – червоний, жовтий, зелений. Такі зафарбовані яйця називаються крашанками.

Для виготовлення крашанки потрібно взяти вимите сире яйце, зварити його у чистій воді і занурити на 15 хв у теплу фарбу. Коли поверх-

ня крашанки висохне, її натирають шкіркою зі старого сала, щоб вона набула блиску, свіжості, яскравості, щоб фарба не стиралася.

ТЕХНІКА ВИШКРЯБУВАННЯ

Техніка полягає у тому, що попередньо пофарбоване у темний колір яйце вкривають чіткими й тонкими лініями.

Яйце беруть у ліву руку, а в праву гострий предмет (шило, циганську голку тощо) і, легенько зшкрябуючи пофарбований шар шкаралупи яйця, утворюють найрізноманітніші орнаменти.

За технікою виконання такі яйця мають назву дряпанки (шкрябанки). Найбільш придатні для цього сирі або не твердо зварені яйця натурального коричневатого кольору.

Особливості цієї техніки більш сприяють зображенню геометричного і рослинного орнаменту, але трапляються і зображення тварин – коників, баранчиків, птахів.

Деякі дряпанки Лемківщини і Полісся за тонкістю виконання можуть сміливо конкурувати з найдосконалішими художніми ювелірними виробами.

ФЛОРИСТИЧНА ПИСАНКОВА ТЕХНІКА

Відрізняється від решти технік своїм особливим декором, зумовленим застосуванням натуральних листків і квітів.

Ця техніка оздоблювання яєць є декоративною і побудована на вільному розміщенні відбитків різної форми частин рослин.

На порожню шкарлупу накладають природні листочки і квіточки різної форми і конфігурації, обгортають яйце шматком тоненького капрону, який на кінці зав'язують ниткою, щоб листки не посунулися, і опускають його у фарбу на 5-10

хвилин. Після просушування з яйця знімають обгортку і там, де були прикладені листочки, з'являються білі непофарбовані місця. Таке декоративно оздоблене яйце називають трав'яною.

ТЕХНІКА МАЛЮВАННЯ

«Мальованки» – розписані пензлем акварельними та гуашевими (до гуаші треба додати клей ПВА) фарбами і покриті лаком. Вони мають різні види орнаментів.

ВОСКОВА ТЕХНІКА

Декорування полягає у поетапному нанесенні воску на поверхню яйця з подальшим фарбуванням відповідними кольорами, вона набула найбільшого поширення.

У кожному селі здавна люди писали писанки воском, за допомогою писачка природними або фабричними барвниками. За методом на-

несення воску розрізняють техніки крапання, розписування писачком, шпилькою та інші.

ТЕХНІКА КРАПАННЯ

На поверхню яйця слід нанести крапочки воску («покапати»); після занурення його у фарбу отримаємо крапанку – писанку з крапками різного кольору, форм і розміщенням. Таке яйце ще називають капанкою – від слова «капати».

Крапки можна наносити без спеціальних інструментів, «капаючи» запаленою свічкою. Для нанесення крапок різної форми, що розміщені у певному порядку, користуються так званими «мачками» – квачиками різної форми, виготовленими із лляної ганчірочки, закріпленої на паличці. «Мачку» вмочують у розігрітий віск і наносять крапку на шкаралупу. Можна робити крапки різної форми вирізаними з картоплі штампиками у вигляді трикутника, зірочки,

ромбика, попередньо вмочивши його у фарбу. Наносити крапки можна також і спеціальним інструментом для писанок – писачком.

Техніка холодновоскового розпису. Білу поверхню натурального яйця розписують загостреним, як олівець, уламком бджолиного воску. Після того, як малюнок нанесено, яйце опускають у посудину з фарбою на 5-10 хв. Такі писанки фарбують тільки в один колір.

ТЕХНІКА РОЗПИСУ ПИСАЧКОМ

Найдосконаліша техніка воскового розпису полягає у майстерному нанесенні розтопленого воску на яйце за допомогою писачка і поетапному фарбуванні яйця. Писанки, виконані таким способом, переважно багатоколірні та відрізняються витонченим ювелірним декором.

ТЕХНІКА РОЗПИСУ ШПИЛЬКОЮ

Завдяки круглій головці шпильки одержують штрих з потовщенням на одному кінці і з загостренням на протилежному. Так можна виписати розетки-сонечка, пишні гілки, квіти та інші мотиви. Писанки з характерним шпильчастим візерунком здебільшого є двоколірними.

ТЕХНІКА ВІДБІЛЮВАННЯ

Прикладом може бути писанка «квітки» з Полтавщини. На білому тлі писанки червоні квіти із жовтими серединками і зеленими листочками. У пояску чергуються ці три кольори. Спочатку олівцем, а потім писачком пишуть контури квіток та пояска.

Почергово фарбують у потрібні кольори всі елементи малюнка. Останнім кольором буде червоний, яким зафарбують тло писанки. Для того, щоб тло знову стало білим, потрібно воском закрити потрібні червоні ділянки, а по-

тім опустити писанку у розчин відбілювача. За кілька секунд тло писанки знову стане білим. Після цього писанку необхідно промити у холодній воді та просушити ганчіркою. Після висушування з пофарбованої поверхні зняти віск.

	До нетрадиційних технік виготовлення писанок належить:
	– <i>техніка різьблення</i> – це орнаментовані різьбленням дерев'яні яйця – «різьб'янки»;
	– <i>техніка витинання</i> – витинанкові писанки. Маленькі витинанки наклеюють на шкаралупу клеєм ПВА (папір для витинанок що тонший, то краще приклеюється). Поверхню яйця попередньо можна пофарбувати;
	– <i>техніка бісерного рукоділля</i> – «бісерна» писанка. На дерев'яну основу наносять спеціальний (складений з п'яти компонентів розчин-клей), а потім викладають орнамент бісером. Існують ще писанки-накладанки – технологія їх виготовлення складна тим, що узор набирають по одній цяточці бісеринці та закріплюють на наводкованій поверхні дерев'яного яйця, а також виконані технікою ткання або силяння;
	– <i>дерев'яна писанка</i>. На виточену дерев'яну основу наносять орнамент масляними фарбами і лакують. Її використовують як сувенір.

Існують й інші дерев'яні писанки, на яких елементи орнаменту наносять із смужок соломки, жита, пшениці, вівса. Такі вироби красиві,

довговічні. Народні умільці створюють писанки керамічні та із кольорового скла.

ЗОЯ СТАШУК

Міністерство культури та інформаційної політики України започаткувало чудове Всеукраїнське Великоднє обрядове дійство «Українська писанка». Місцем проведення заходу було обрано святиню нашого народу – Софію Київську. Учасником заходу була заслужений майстер народної творчості України Зоя Сташук.

Потужні писанкові символи-обереги творило не одне покоління українців. Метою заходу було показати відродження традицій, обрядів, дійств, пов'язаних, зі святкуванням Великодня у різних регіонах країни, сприяти духовному та морально-етнічному розвитку українського народу.

У рамках заходу в Будинку митрополита Національного заповідника «Софія Київська» було відкрито виставку, на якій глядачі побачили твори сучасних майстрів, музейні колекції писанок, сучасні поліграфічні видання з писанкарства, ікони, рушники, картини XVIII-XIX ст.

На виставці експонували колекції Національного центру народної культури «Музей Івана Гончара», Музею українського народного декоративного мистецтва, Національного музею народної архітектури та побуту НАН України, Музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Володимира Кобринського, Коломийського музею «Писанка».

У Національному заповіднику «Софія Київська» члени Національної спілки майстрів народного мистецтва України провели майстер-класи з опанування писанкарського мистецтва. Знані майстрині України представили Київ – Зоя Сташук із вихованцями студії писанкарства Київського Палацу дітей та юнацтва, Львівщину – Марія Іванишин, Луганщину – Тетяна Коновал із сином, Івано-Франківщину – Анастасія Костюк, Сумщину – Світлана Грибан із донькою.

Сотні відвідувачів мали можливість помилуватися мініатюрними шедеврами, спробувати власноруч створити своє диво-оберіг.

Як відомо, традиція прикрашати на Великдень яйця дуже давня. Їх фарбують в один колір або розписують різнокольоровими візерунками. Це вишукане мистецтво, яке несе в собі таємниці минулого. Свої традиції є в кожній країні. В деяких збереглися досить складні орнаменти, в інших залишився тільки відголос, який упродовж XX століття був ще більше нівельований і звівся до пластикових наліпок. Але, попри все, традиція зберіглася навіть у такому вигляді.

Так сталося, що завдяки зусиллям українських писанкарів, а згодом популяризаторів цього народного мистецтва українська писанка стала відомою в цілому світі. Українці з діаспори зберегли й розвивали це мистецтво навіть тоді, коли воно зазнало часткового занепаду на Батьківщині.

Якщо простежити та порівняти технологію виконання писанок, то побачимо що вона доволі схожа. Основна – написання за допомогою гарячого воску та анілінових або природних барвників. Цим способом українські та польські майстри «пишуть», тому великоднє яйце називають «писанкою». У словенців поширена назва «писаніце» або «пірхі», чехів та словаків – «красліце», у лужицьких сербів – «ютровне яйко», угорців – «химе-стояш» або «пірос тояш», литовців – «великініаі маргуч'яі», болгар – «перашки». Для розписування використовують інструмент, відомий в Україні як писачок, писальце, лестка або кісточка, в Болгарії – писалка, пірограф, Словаччині – кіска, Сербії – перо.

Питання для самоконтролю

1. Які види орнаментів для писанки поширені у вашій місцевості?
2. Чи можливо, на вашу думку, застосувати твори писанкарства в оздобленні інтер'єрів?
3. Які техніки виготовлення писанок вам відомі?
4. Яка з технік виготовлення писанки є найлегшою у виконанні?
5. Яку роль відіграє колористика писанок?

2.5. Створення різних фактур із паперу та картону

Найчастіше папір в інтер'єрі використовують у вигляді шпалер, різноманітні візерунки на яких можуть стати ідейним центром дизайну. Проте папір має ширше застосування.

2.5.1. Екомеблі з паперу в інтер'єрі

Екомеблі

Зі спеціального картону (гофрокартон) умільці виготовляють навіть меблі: усілякі тумбочки, шафи, столи, стільці та навіть ліжка. Легкість, екологічність, простота й безпека утилізації – переваги картонних меблів.

Що найцікавіше: такі вироби за міцністю часто не поступаються дерев'яним аналогам. Дедалі частіше картон використовують для дизайну дитячих кімнат. Він нетоксичний і легкий, до того ж недорогий, тому меблі з нього можна змінювати частіше.

З картону можна виготовити безліч дизайнерських елементів: вази, штори, статуєтки, рамки і навіть оленячі роги. В інтернеті є чимало майстер-класів із виготовлення аксесуарів із гофрокартону. Різнокольоровий та фактурний папір відкриває великі можливості для мистецької діяльності, виготовлення художніх творів, оздоблення інтер'єру в різних техніках.

2.5.2. Декор з паперу в інтер'єрі

Витинанка – вид українського народного декоративного мистецтва. Назва походить від слова «витинати», тобто «вирізати». Ці орнамен-

тальні прикраси житла, ажурно або силуетно витяті ножицями, вирізані ножом із білого або кольорового паперу.

Ажурні витинанки зі шкіри та хутра відомі ще з V ст. до н. е. Перші паперові прикраси виникли в Китаї із винаходом паперу. Витинанка в Україні відома з XIX ст., коли було збудовано першу паперову фабрику. Українці використовували ці вироби для оздоблення стін, вікон, полиць, груб, печей.

Зазвичай, традиційна витинанка містить сюжет – за нею можна було прочитати, що відбувається в селі, хто народився, де весілля, які були свята...

На свята українці виготовляли особливі витинанки: у вигляді сніжинок-зірочок, хреста, барвінку чи постатей ангелів. Витинанка-хрест була оберегом, її чіпляли на сволок, де висіла дитяча колиска. Особливо поширеним в українській хаті було оздоблення божників та мисників. У вигляді серветок з ажурно вирізаними краями вони прикрашали полиці, служили фіранками

на вікнах. На простінках між вікнами висіли витинанки із зображенням «дерева життя» з птахами на гілках і людськими постатями чи силуетами звірів під ним. Цей символ родини, роду є типовим для всіх регіонів України.

«Як у хаті витинанка, так і добро стоїть на ганку», – народна прикмета.

Нині стало модним вирізати картинки та фігурки в техніці «витинанка». Така творчість базується на шаблонах, вирізаних із паперу або картону.

ВИДИ ВИТИНАНОК

1. За способом складання:

- симетричні відносно осі;
- фризіві в смугі; розети в колі чи квадраті.

2. За технологією виконання:

- силуетні – без прорізування всередині;
- ажурні – з прорізуванням всередині;
- одинарні – з одного аркуша;
- складні аплікаційні – з кількох аркушів, поліхромні.

ДЕКУПАЖ

Передбачає використання вирізаних паперових мотивів (із паперових серветок, журналів, готових листівок тощо). А якщо проявити фантазію, то можна створити дуже красиві мотиви для декоративних виробів з яєчної шкаралупи.

АЙРІС ФОЛДІНГ

Дослівний переклад «райдужне складання». Мистецтво айріс фолдінг полягає у заповненні вирізаної по контуру картинки різнокольоровими смужками паперу під кутом у вигляді спіралі. Батьківщина цього виду рукоділля – Голландія.

ПЕРГАМАНО – це техніка виготовлення виробів із пергаментного паперу або кальки тисненням та перфоруванням. У техніці пергамано чудово входять накладки, листівки, паспарту і рамки для фотографій, панно.

Історія виникнення пергамано дуже давня. Як відомо, книжки до винайдення паперу виготовляли з пергаменту, дорогого і міцного матеріалу з недубленої шкіри. У середньовіччі пергамент почали використовувати і для оздоблення одягу та оселі. Згодом дорогий матеріал

замінили спеціальним пергаментним папером.

Папір для пергамано має важливу особливість: якщо провести по ньому твердим предметом, то на поверхні залишиться білий слід, таким чином і створюють візерунки.

СКРАПБУКІНГ (англ, *scrap* – шматочок, клептик, вирізки; *book* – книжка) – техніка виготовлення виробів зі спеціального паперу різних кольорів і фактур та декоративних оздоблювальних елементів.

Квілінг – це виготовлення декоративних елементів шляхом скручування паперових смужок у спіраль. Це надзвичайно захоплююче заняття. Варто докласти мінімум зусиль і терпіння, і ось вже оживають картини й панно з квітів, птахів, створюються екзотичні візерунки, багато інших декоративних елементів та прикрас.

Кірігамі – мистецтво складання фігурок із паперу. Це різновид техніки орігамі, але в кірігамі допускається використання ножиць і клею. Сама назва техніки походить від двох японських слів: *кіру* – різати і *комі* – папір.

Виготовлення кірігамі – це філігранна робота, і ножиці підходять тільки для вирізання основних контурів. Лівову частку роботи майстер кірігамі здійснює більш тонкими й точними інструментами, наприклад канцелярським но-

жем або різачком.

Основою наробок у техніці кірігамі є аркуш паперу, який складають удвоє й вирізають різні фігури, як симетрично, так і асиметрично.

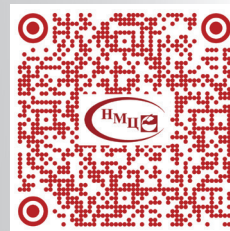
ПАПЕРОВІ ТУНЕЛІ

Оригінальна англійська назва цієї техніки *tunnel book*, що можна перекласти як книжковий або паперовий тунель. Багатошаровість складених «книжок» добре передає відчуття тунелю. Виникає тривимірна листівка.

Ця техніка вдало поєднує різні види технік: скрапбукінг, аплікацію, вирізання, створення макетів і об'ємних книг. Вона чимось схожа на оригамі, тому що ґрунтується на складанні паперу певним чином.

Талановитий дизайнер з Франції Анастасія Еліас створює незвичайні життєві сценки з паперу. В картонні рулони з-під туалетного паперу вона вміщує паперові скульптури.

Вироби з паперу

Питання для самоконтролю

1. Обґрунтуйте можливість застосування меблів з картону для інтер'єру приміщень закладів розміщення.
2. Чи належить витинанка до національних видів декоративно-ужиткового мистецтва?
3. Які елементи декору інтер'єру закладів розміщення можна виготовити з паперу? Наведіть приклади.

2.6. Техніка макраме

Історія виникнення макраме

Макраме – це вид рукоділля, основою якого є вузлик. Почався від простої функціональної необхідності з'єднати дві нитки, але, поступово ускладнюючись, набув декоративного значення.

Є різні тлумачення слова «макраме». Воно арабського походження і означає «бахрома». У Європі вперше це слово починають вживати у XIX столітті в значенні «вузликового плетіння». Найдавнішим є арабське слово «міграмах», що означає «хустка» або «шаль», і турецьке слово «макраме», що означає «ошатна хустка» або «шаль з бахромою». Мабуть, слово зазнало історичних змін, подорожуючи країнами.

Історія вузликового плетіння є ровесницею історії людства. Існує думка, що витoki декоративного мистецтва плетіння слід шукати в стародавньому Китаї і Японії. Але археологічні знахідки в інших країнах підтверджують поширення вузликового плетіння і в інших частинах світу, наприклад, в єгипетських гробницях знайдено зразки вузликового плетіння, яким більше 4-х тисяч років.

В історії людства по-різному зав'язані вузли відігравали ще одну важливу роль, вони були способом накопичення і передачі інформації з покоління в покоління. У стародавній культурі інків існувала розвинена система вузликової писемності, а в археологічних розкопках знайдено і чотки у вигляді намиста з вузликів. Систему писемності можна було розшифрувати за формою, розмірами, кольором і за взаємним поєднанням вузлів. Аналогічний вид застосування цієї техніки знайдено в стародавньому Китаї і в індіанців Північної Америки. До цього дня зберігся звичай: щоб чогось не забути, слід зав'язати вузлик на пам'ять.

За свою історію макраме неодноразово зазнавало забуття, але незмінно відроджувалося, привносячи нові прийоми, нові матеріали і способи застосування. Як і в давнину, до цього дня збереглося застосування декоративного вузликового плетіння для прикраси одягу. У техніці макраме створювали найрізноманітніші елементи гардеробу: накидки, капюшони, ошатні мережива та бахрому. Особливо вишукані мережива плели із золотих ниток і застосовували для оздоблення одягу знатних вельмож.

У XIII ст. вузликова техніка з країн Сходу проникла через Іспанію до Європи. Цьому процесу активно сприяли моряки, які застосовували знання зав'язування вузлів не тільки в своїй безпосередній роботі, але і для створення предметів побуту, що поширилися потім різними країнами.

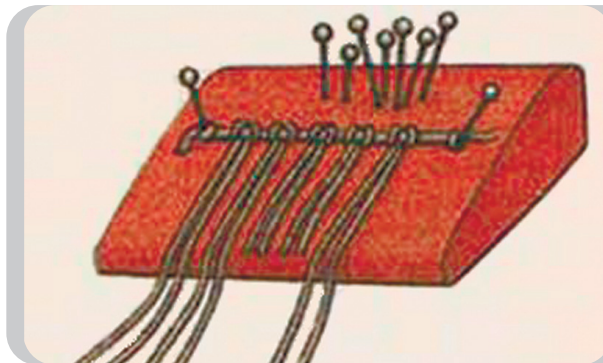
У XV столітті, після хрестових походів, плетіння як декоративне мистецтво починає розвиватися в Італії, а в Західній Європі особливої популярності досягає у XVIII столітті. «Золотим століттям» макраме вважають вікторіанську епоху в Англії. Особливо популярним було застосування цієї техніки для створення складових частин інтер'єру – скатертин, покривал, абажурів, для обробки поверхонь крісел.

2.6.1. Плетіння у техніці макраме. Підбір матеріалу. Оздоблення намистинами

Матеріали для плетіння у техніці макраме

Щоб займатися макраме, потрібні такі інструменти: ножиці, сантиметр, шпильки, голки,

гачок, клей ПВА, різна фурнітура (кільця, намистини, сережки).

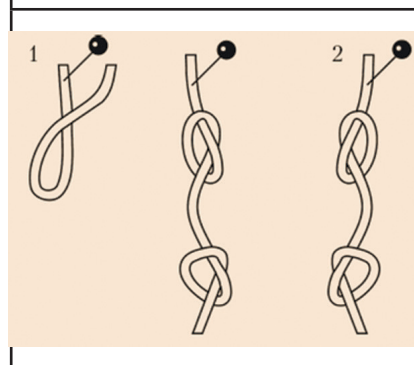
Для плетіння невеликих виробів знадобиться напів'яка подушка розміром 100 x 200 x 400 мм, яку можна пошити з цупкої тканини та наповнити її тирсою, поролоном. Можна також використати пінопласт, який теж слід обшити тканиною.

Шнур може бути будь-яким за хімічним складом – бавовняним, лляним, синтетичним, змішаним. Вимоги до якісного шнура – рівний, добре скручений, круглий в розрізі, має добре затягуватися у вузол та не розпускатися одразу ж, не натирати руки під час тривалої роботи. «Некруглі» шнури також придатні для плетіння, але працювати ними складніше і вигляд вузликів дещо інший. Обираючи товщину шнура для в'язання, врахуйте розмір, призначення та бажану фактуру виробу.

Щоб добре й зручно працювати, треба правильно організувати своє робоче місце. Під час плетіння невеликих виробів на подушці краще працювати за столом, тримаючи подушку на колінах. Верхньою частиною вона має спиратися на край стола. Виготовляючи виріб на дошці, яка прикріплена до столу, на сидіння на стільці

слід щось підкласти, щоб руки були на одному рівні з цією дошкою. Якщо хочете виділити фактуру красивих вузлів, беріть світлі і блискучі шнури – плетіння з них дасть чітку світлотінь. Темні, ворсисті і яскраво пофарбовані шнури додадуть виробу макраме екстравагантності, але приховують рельєф.

Неможливо вивчити всі вузли, які придумало людство. Але знання кількох простих вже дозволяє сплести гарну річ. Основна умова – вузли мають бути однакової щільності. Вони мають бути затягнуті акуратно і рівномірно. Тоді виріб буде якісним. Натягнуту основну нитку дуже важливо не відпускати, постійно тримати тугою, як струна, щоб вузол вийшов охайний. Для цього і придумали підкладати подушечку, і закріплювати вузли булавочками з круглими головками.

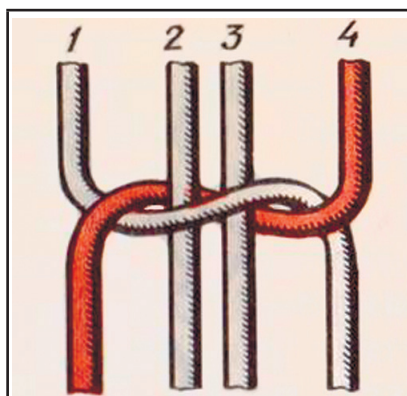
Плетіння у техніці макраме

Простий (петельний, круглий, «калач») вузол може бути правобічним або лівобічним.

Лівий простий вузол. Для виконання простого вузла прикріпіть (приколіть) кінець нитки до подушки. Натягніть нитку правою рукою. Вузол має вийти там, де рука. Накладіть інший кінець нитки на натягнутий бік зліва направо так, щоб вийшла петля. Потім протягніть кінець нитки в петлю знизу догори і затягніть вузол. Далі продовжуйте так само.

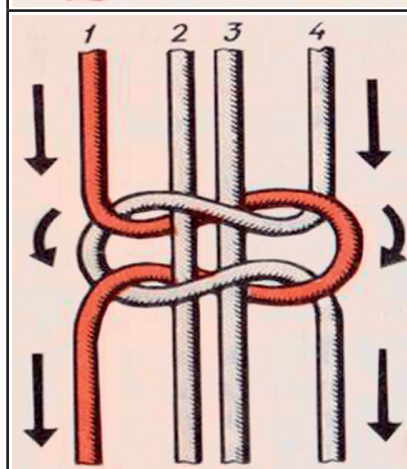
Правий простий вузол виконують так само, тільки петля формується з правого боку від натягнутої нитки.

	Вузол «Вісімка» Для виконання вузла «вісімка» приколiть кiнець нитки до подушки. Нижнiй кiнець нитки заводiть на середню частину злiва направо так, щоб вийшла петля з лiвого боку. Потiм обiгнiть кiнцем середню частину нитки i всуньте його в петлю зверху донизу, затягнiть вузол.
	Краватковий (словацький) вузол Складiть нитку навпiл i приколiть на подушцi для плетiння. Лiва нитка буде вузликовою, а права – робочою. Покладiть робочу нитку поперек вузликової i затиснiть мiсце їх перетину. Далi потрiбно завести робочу нитку пiд обидвi нитки в мiсцi перетину трохи вгору. Далi пропустiть донизу в петлю. Натягнiть кiнцi i затягнiть вузол.
	Петельний вузол («горизонт») Петельний вузол є правим i лiвим (залежить вiд того, яка нитка робоча). Лiвi i правi вузли є дзеркальним вiдображенням один одного. Зазвичай лiвi вузли виконують лiвою рукою, а правi – правою. Лiвий петельний вузол можна виконати двома способами. За першого способу складiть нитку вдвiчi, до того ж, лiвий кiнець нитки має бути довшим правого вдвiчi, i закрiпiть на подушцi для плетiння. Права нитка – вузликова, лiва – робоча. Натягнiть вузликову нитку i покладiть на неї робочу. Потiм зробiть виток робочою ниткою навколо вузликової i витягнiть її поверх робочої. Затягнiть i вийде вузол. Решту вузлiв слiд плести так само, не випускаючи вузликову нитку з рук. За другого способу покладiть робочу нитку пiд вузликову. Обiгнiть її i випустiть пiд робочою ниткою. Правий петельний вузол виконують так само, як i лiвий. Єдина вiдмiннiсть – це змiна мiсцями робочої i вузликової ниток. Права нитка – робоча. Вона має бути довшою. Лiва нитка – вузликова, коротша за праву нитку.
	Правобічний плоский вузол Вiзьмiть двi нитки. Прикрiпiть їх до планки так, щоб у вас вийшло чотири кiнця нитки. Перша i четверта нитки – робочi, ними ви виконуватимете плетiння, друга i третя – основа. Вiзьмiть правою рукою четверту нитку, покладiть її на основу (нитки два i три), нитка номер один при цьому розташована зверху. Лiвою рукою вiзьмiть першу нитку, пропустiть пiд основою (нитки два i три), витягнiть знизу в петлю мiж основою i четвертою ниткою.

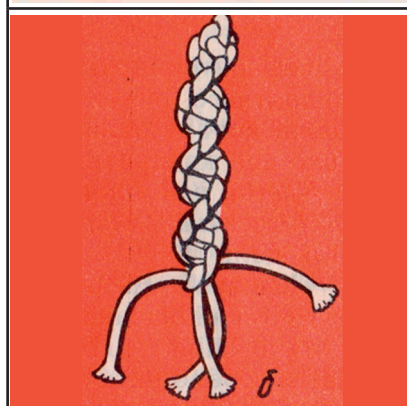
Лівобічний плоский вузол

Плетіння цього вузла виконують аналогічно, тільки роботу ви починатимете з першої лівої нитки. Візьміть першу нитку, покладіть на основу, при цьому четверта нитка розташована зверху. Правою рукою візьміть четверту нитку, пропустіть під основою, витягніть знизу в петлю між основою і першою ниткою.

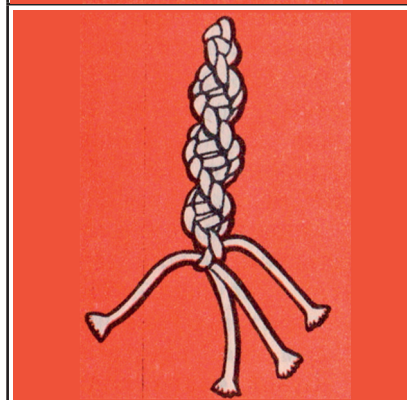
Квадратний вузол

Основний вузол в макраме – квадратний. Плести його дуже легко: сплетіть спершу правобічний потім лівобічний плоскі вузли, щоб отримати квадратний вузол.

Лівобічний ланцюжок

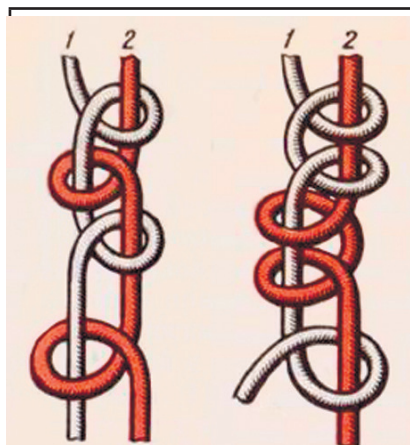
Закріпіть на планці дві нитки, так само, як робили на початку. Починайте плести правобічні вузли. Коли ви сплетете чотири вузли, то помітите, що ланцюжок починає трохи скручуватися в лівий бік. Тепер розгорніть планку на 180 градусів і сплетіть ще чотири правобічних вузли. Продовжуйте плести за аналогією, поки не отримаєте лівобічний кручений ланцюжок потрібної вам довжини.

Правобічний ланцюжок

Для того, щоб виконати правобічний кручений ланцюжок, робіть все так само, тільки плетіть лівобічні плоскі вузли.

Такі ланцюжки застосовують переважно для плетіння кашпо, полицок, виробів, які потрібно підвішувати. Такі ланцюжки виглядають дуже оригінально, набагато краще, ніж звичайні мотузки.

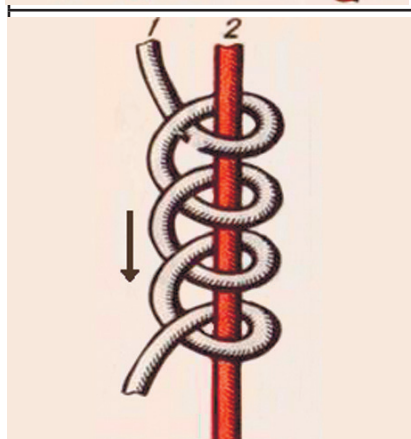

Вузликові ланцюжки та їх види

Тепер спробуємо сплести вузликовий ланцюжок. Плететься він з двох ниток. Візьміть одну нитку, зігніть навпіл, прикріпіть до планки – вийде дві нитки, з яких ви і плестимете вузликовий ланцюжок.

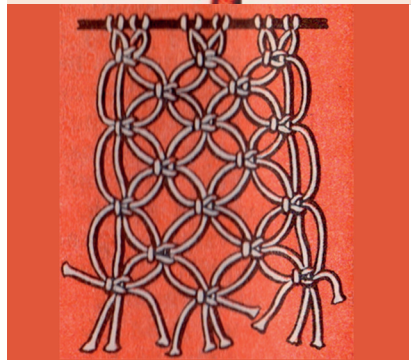
Лівою рукою натягніть першу нитку, а правою візьміть другу, покладіть на першу нитку і витягніть її в петлю знизу догори. Аналогічно виконайте з першою ниткою. Ви отримаєте вузлики, які розташовані з обох боків.

Ви можете плести вузликовий ланцюжок різними методами, наприклад, за два вузлики на кожен бік, як на малюнку

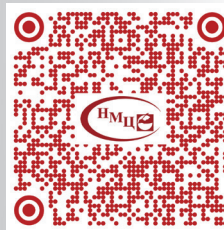
А якщо ви спробуєте сплести вузлики, використовуючи тільки одну нитку, наприклад, праву, то отримаєте ланцюжок, що в'ється по спіралі.

Такі вузлові ланцюжки використовують у виготовленні панно і поясів, а також за їх допомогою виплітають рівний красивий край якого-небудь виробу, надаючи йому завершеного вигляду.

Сітка з квадратних вузлів. Ви вже вмієте плести квадратний вузол, тепер спробуйте сплести за його допомогою оригінальний візерунок-сітку.

Техніка макраме

2.6.2. Плетіння гачком. Витоки плетіння. Схеми

Ліз Палудан (Lis Paludan) з Данії, обмеживши свій пошук витоків в'язання гачком територією Європи, висунула три цікаві теорії.

Перша. В'язання гачком зародилося в Аравії, поширилося на схід до Тибету і на захід до Іспанії, звідки проходили арабські торговельні маршрути до інших країн Середземномор'я.

Друга. Найперші відомості про в'язання гачком прийшли з Південної Америки, де первісні племена як символ статевої зрілості використовували прикраси, зв'язані гачком.

Третя. В Китаї першими відомими зразками були об'ємні ляльки, сплетені гачком.

У висновку Палудан каже, що «немає переконливих доказів того, наскільки старим є мистецтво в'язання гачком, і звідки воно бере свій початок. Неможливо знайти докази в'язання гачком в Європі до 1800 р.».

Багато джерел стверджують, що в'язання гачком було відомо ще раніше, в 1500 р. в Італії під назвою «чернеча робота» (nun's work) або «чернече мереживо» (nun's lace), де черниці в'язали церковний текстиль. У дослідженні Па-

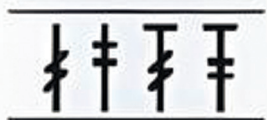
лудан наводять приклади плетіння мережива і чогось подібного до мереживної стрічки, багато з яких збереглося. Але, проте «все вказує на те, що в'язання гачком ще в XVI столітті не було відомо в Італії під будь-яким ім'ям».

Вишивка дала народження в'язанню гачком.

Дослідники говорять про те, що в'язання гачком, ймовірно, походить безпосередньо від китайського рукоділля – дуже давньої форми вишивки, відомої в Туреччині, Індії, Персії та Північній Африці, яка досягла території Європи у XVIII столітті і яку називали «tambouring». Ця методика полягала в тому, що тканину, яку називали фоновою, пружно натягали на основу. Робочу нитку тримали під тканиною. Голкою з гачком пронизували тканину і, захоплюючи петлі робочої нитки, простягали догори через тканину. Поки петля перебувала все ще на гачку, гачок вставляли вздовж трохи далі і створювали іншу петлю робочої нитки, яку пронизували через першу петлю для створення ланцюжка. Гачки були тонкими, як швейні голки, так що роботи виконували дуже тонкою ниткою.

Умовні позначення основних елементів в'язання гачком

Схематичне зображення	Назва	Скорочення	Кількість петель підйому
	Повітряна петля або петля підйому	пп	–
	Півстовпчик, з'єднувальний стовпчик, протяжка, зачіп, глуха або сліпа петля, прикріп	П/С або ЗСт	–
	Стовпчик без накиду	СБН, ст. б/н	1
	Півстовпчик із накидом, полуторний стовпчик, міцний стовпчик	ПС, Пст	2

	Стовпчик із накидом	СН, ст. з/н	3
	Стовпчик із двома накидами	С/2Н	4
	Стовпчик із трьома накидами	С/3Н	5
	Ланцюжок із повітряних петель (арка з повітряних петель)	Цифра кількість петель	–
	Піко (3 повітряні петлі, півстовпчик у першу повітряну петлю)	ЗПП, 1П/С у 1-шу ПП	–

Наприкінці XVIII століття «tambouring» перетворився на те, що французькою називають «в'язання в повітрі», коли від фонові тканини відмовилися, і петлі робили одна за одну. В'я-

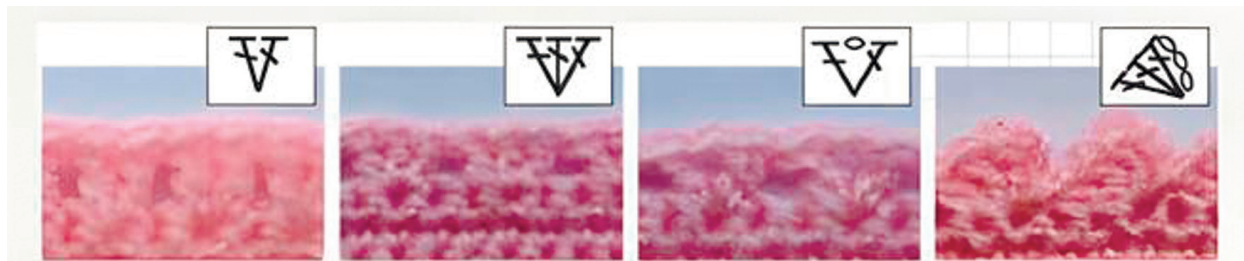
зання гачком почало розвиватися в Європі на початку XIX століття, отримавши потужний імпульс від Мадемуазель Рейг де ла Бранкардьері.

Види стовпчиків для в'язання гачком

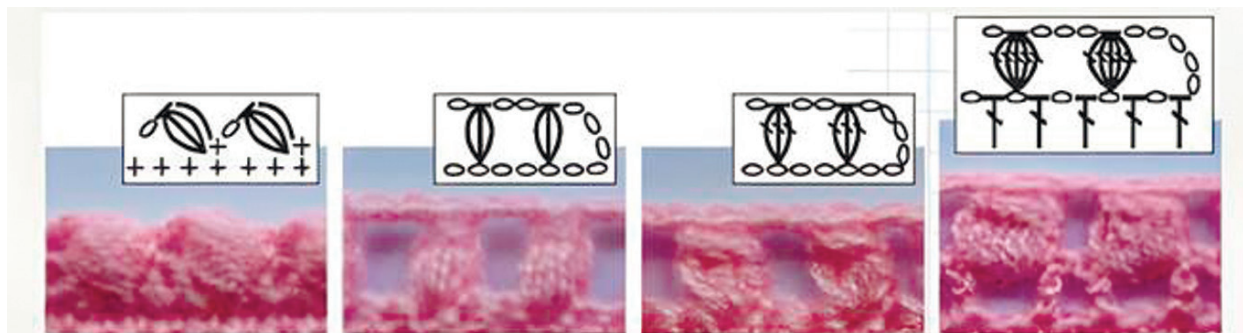
Групу елементів із стовпчиків і петель, що повторюються по горизонталі та вертикалі, називають рапортом. На схемах його позначають квадратними дужками або стрілками. Петлі поза ділянкою, обмеженою стрілками, вив'язуйте тільки на початку і в кінці ряду:

Види стовпчиків

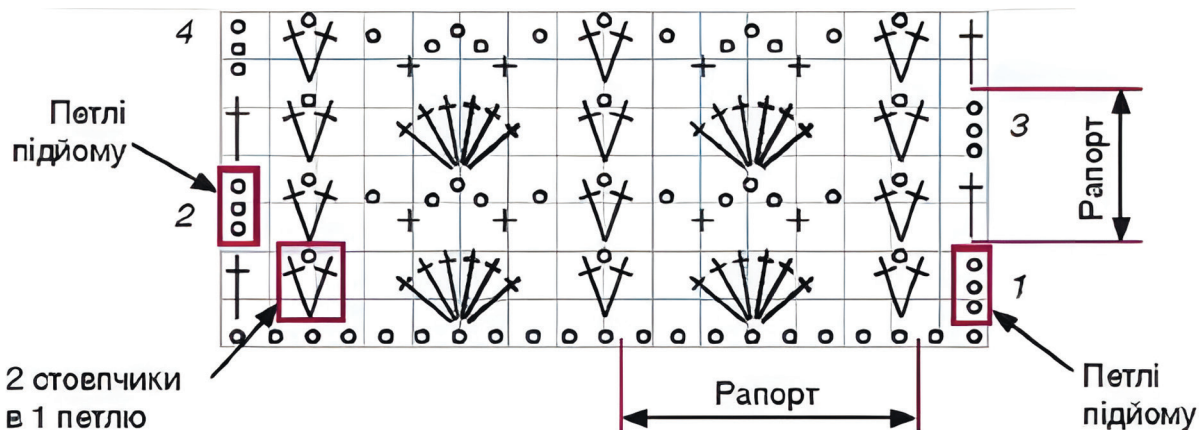
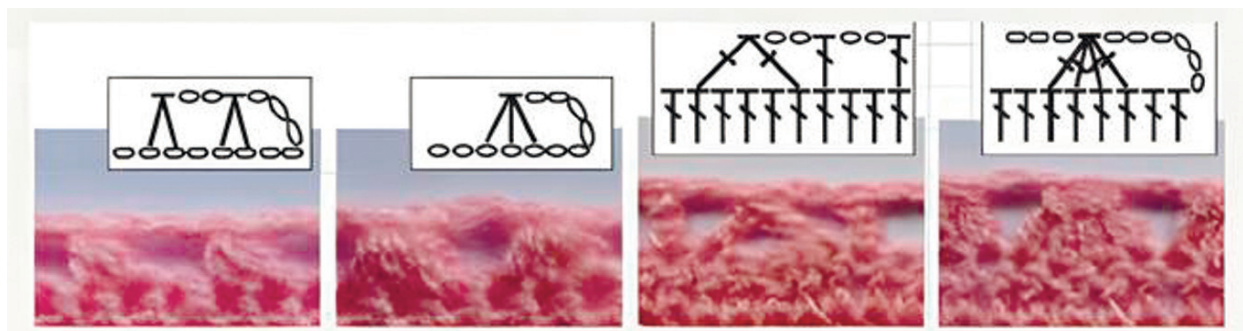
1. Стовпчики з однією основою і різними вершинами (рогатка, віяло, гребінець, мушля)

2. Стовпчики з однією основою і однією вершиною (буф, пухкий стовпчик, шишка, попкорн)

3. Столпчики з різними основами і спільною вершиною

Вироби, зв'язані гачком в сучасному інтер'єрі

Інтер'єрне в'язання гачком дуже популярне, адже за його допомогою можна створювати незвичайні меблі, килими, подушки, пледи, штори, різноманітні дрібниці для прикраси приміщень. Найпростіше, що можна створити з м'яких меблів, це пуф різного розміру, кольору, фактури. Такий предмет, зроблений своїми руками, обов'язково стане характерною родзинкою в декорі. Якщо зв'язати однотонний пуф з

модної товстої пряжі, то вийде оригінальна річ для сучасного інтер'єру в стилі мінімалізм. Замінивши нитки на більш тонкі і строкаті, вийде аксесуар, що підходить для бохо.

Для хай-тек приміщення будуть доречні обв'язані крісла, стільці, в тому випадку, якщо це абстрактні форми, химерні візерунки, яскраві кольори. Маючи велике бажання, можна зв'язати повноцінний чохол для м'якого дивана або крісла, перетворивши його на дороге дизайнерські меблі. Такий елемент в інтер'єрі визначати-

ме настрій всієї художньої ідеї.

Існують стилі, де можна дозволити собі навантажити приміщення досить великою кількістю в'язаних речей. Такими напрямками будуть, наприклад, еко або етно. Тут допустимо в одній кімнаті водночас розмістити вовняні подушки,

об'ємний плед, килим, виконаний дерев'яним гачком. Можна створювати комплекти із загальним візерунком або незалежні один від одного елементи. Однак у всьому потрібно знати міру і не захоплюватися.

В'язаний пуф

В'язаний килимок

В'язаний чохол

Напевно, багато хто пам'ятає круглі строкаті килимки, якими були застелені підлоги в селі у бабусі. Їх теж в'яжуть гачком. Більше того, подібні вироби входять в моду, тепер їх стелять на підлогу, покривають крісла, і навіть вішають на стіну.

Де ще так доречно багато в'язаних речей, як не в стилі кантрі?! У такий інтер'єр добре впишуться і накидки на крісла та дивани, і чохла для стільців (особливо ті самі «бабусині» килимки-кружки), і покривала, і пледи, і подушки...

В'язані пуфи в інтер'єрі в стилі кантрі

Мереживні накидки на меблі в інтер'єрі в стилі шеббі-шик

Ажурне натхнення – саме таке словосполучення спадає на думку, коли дивишся на фотографію з мереживними речами в інтер'єрі у стилі шеббі-шик. Можна сказати, що мереживо просто створене для цього витонченого та ніжнього стилю. У приміщенні, оформленому в такому стилі, зазвичай, є дорогі вишукані меблі та інші предмети інтер'єру та декору. Але, дивлячись на них, відразу виникає думка, що їм не один десяток років.

Романтичний прованс також наповниться особливим теплом, якщо доповнити його ірландським мереживом. Квіткові мотиви, в'язані гачком, завжди додають інтер'єру домашнього затишку. Пофантазувавши, можна придумати багато дрібниць, які урізноманітнюватимуть загальний вигляд. Таким чином можна виготовити оригінальний торшер, який в напівтемряві створюватиме химерні тіні, щоб вражати гостей своєю оригінальністю.

Фіранка

Світильник

Плед

В'язаний гачком декор може мати різний характер, а отже, створювати різний настрій в інтер'єрі. Брутальність, чоловічу харизму продемонструють предмети дуже грубої в'язки, сплетені тільки з лицьових або виворотних стібків, без застосування візерункових схем. Щоб підкреслити приземленість, потрібно використовувати грубі волокна насичених відтінків. Такий декор ускладнює загальне враження.

Загалом, в будь-якому вигляді, в'язані речі створюють в інтер'єрі динаміку. За їх допомогою створюють різні текстури, що дає можливість урізноманітнити дизайн. Щоб вироби ручної роботи справляли максимальне враження, їх слід розміщувати в точках фокусу. Якщо не врахувати цей принцип, то намагання виявляться марними, адже вони будуть непомітними, другорядними деталями.

2.6.3. Гобелен – техніка декоративно-ужиткового мистецтва

Гобелен (франц. gobelin, від прізвища Gobelins) – витканий ручним способом килим-картина; складний, поліфункціональний витвір художнього ткацтва. Слово «гобелен» зародилося у Франції ще в XII столітті. Колись невідомий Жиль Гобелен приїхав до Парижа і заснував там свою килимову ткацьку фабрику. Килими мали велику популярність у заможних людей, а король Людовик XIV навіть викупив цю ткацьку фабрику і створив «Королівську гобеленову мануфактуру», а килими стали називати

гобеленами на честь їх творця. У той час гобелени були дуже дорогими, ними прикрашали королівські палаци або дарували знатним гостям. Королівська гобеленова мануфактура існує досі і є справжнім надбанням Франції. Спочатку гобеленами називали килими виробництва тільки цієї майстерні.

Однак історія гобелена куди довша. Техніка створення картин на килимах була відома ще в стародавньому Єгипті, а пік гобеленового мистецтва припав на IV-VII століття. У Європі

популярність гобеленів зросла з початком Христових походів. Тоді створенням гобеленів займалася церква, тому головними сюжетами на килимах були біблійні чи історичні мотиви. Також часто траплялися гобелени з геометричними візерунками або рослинними орнаментами.

Гобелени виконували не лише декоративну функцію, але й відмінно захищали приміщення від протягів. Виробництво гобеленів в Європі почалося з Німеччини та Скандинавії, але вже наприкінці VI ст. центром гобеленового мистецтва стали Франція і Фландрія. Саме у Фландрії, вперше з моменту народження гобелена, виробництво розширилося до міських цехів, а не обмежувалося приватними майстрами. Тоді дуже популярними були гобелени з пейзажами і натюрмортами.

Нині гобелени знову популярні. Вони прекрасно підходять для прикраси приміщень у різних стилях. Розкішний масивний гобелен допоможе передати дух іншої країни і створити загадкову атмосферу в кімнаті.

Крім того, гобелени, особливо великі, здатні поглинати звуки, що теж актуально в умовах приміщень з тонкими стінками і поганою звукоізоляцією. Такі характеристики роблять його дуже зручним для користувачів у побуті. Техніка створення гобеленів, як і раніше, залишається досить складною, що і обґрунтовує високу ціну виробів. Крім того, зараз з гобеленів шиють килими, сумочки і навіть наряди.

Різновиди гобеленів

У сучасному світі гобеленами називають не тільки антикварні твори мистецтва, але й стилізовані килими. Давайте розглянемо, у чому основні відмінності між класичними гобеленами і моделями, створеними в схожій техніці.

Гладкий гобелен

Настінні килими – це тренд, який давно пішов у минуле. А стильні гобелени, навпаки, набирають популярність. Найпростіший варіант – це гладкі моделі без рельєфного візерунка і додаткового об'ємного декору. Створюють такі гобеленові килими в традиційній техніці. Їх можна спокійно вішати на стіну або класти на підлогу залежно від ваших естетичних уподобань.

Створення виробів відбувається так.

Спочатку художник малює макет килима натурального розміру. Потім вручну художник фарбує нитки з овечої вовни винятково натуральними барвниками потрібної кольорової гами (для виробництва деяких килимів потрібно до 100 різних відтінків!) та передає їх майстрам ткацтва – килимарям. Далі, на зразок павучків, зробивши основу килима крученою конопляною ниткою на спеціальному пристрої – дерев'яному верстаті (як це відбувалося і 500 років тому), майстри починають вручну ткати за класичною стародавньою технікою виконання.

Килимарі орієнтуються, якого кольору використати нитку за допомогою намальованого макета, що підкладається за основу майбутнього килима. Над килимом поширеного розміру 2 м x 3 м один майстер працює чотири місяці.

Фактурний гобелен. Трохи складніший варіант гобеленів – це фактурні вироби.

В цьому випадку виріб виконують за традиційною технікою, і тільки потім прикрашають опуклими стібками. Це дозволяє створити рельєфне полотно, привабливе не тільки через свій зовнішній вигляд, але і на дотик.

Багаторівневий гобелен. Така комбінована модель теж дуже цікава зовні.

Тут поєднано відразу кілька технік. Наприклад, килимок, в'язаний гачком, може бути доповнений витонченою вишивкою або бахромою по краях.

Нетканий гобелен – це один з найцікавіших варіантів створення гобеленів.

Такі картини виконують з тканини, але іншими техніками. Найчастіше такі гобелени створюють за допомогою вишивки, в'язання або ж аплікації.

Одне з найголовніших правил у виборі гобеленового полотна полягає в тому, щоб воно не було занадто яскравим і поєднувалося за кольором з іншими деталями інтер'єру.

Загалом гобелен – це красивий арт-об'єкт, який має тільки об'єднувати різні частини приміщення. Щоб не було перебору з декором, гобелен має бути єдиним декоративним елементом у приміщенні, особливо, якщо воно невеликих розмірів. Поруч з полотном не радять вішати на стіну якісь додаткові картини.

Сюжет зображення потрібно вибирати,

орієнтуючись на те, в якому стилі оформлено приміщення. Високо цінуються вироби, на яких зображено різні пейзажі, історичні сцени або репродукції відомих картин. Такі гарні гобелени цілком можуть стати прекрасним пода-

рунком до свята для цінителя подібних творів мистецтва. Багатьом також припадає до смаку невеликих розмірів гобелен із зображенням геральдичних символів або атрибутики, що асоціюється з певною країною.

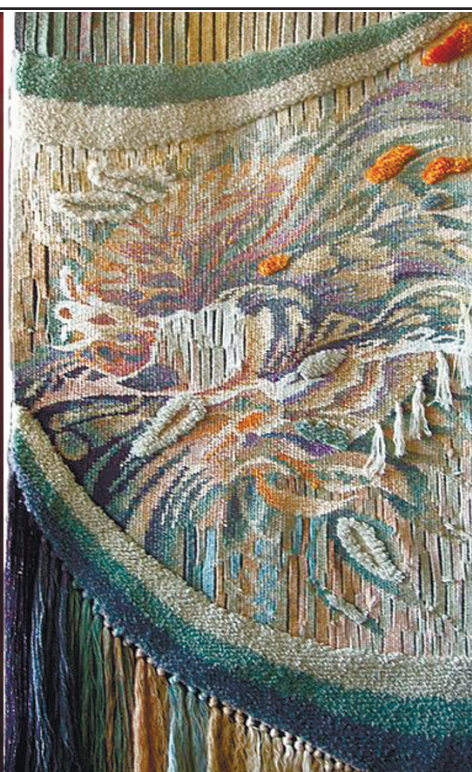
Гладкий гобелен

Багаторівневий гобелен

Нетканий гобелен

Фактурний гобелен

Популярні мотиви гобеленів

Старовинні картини. Для колекціонера і любителя антикваріату немає кращої знахідки,

ніж стильний гобелен, який прикрашає репродукція старовинної картини, особливо якщо цей витвір ручної роботи. Найпопулярніші

тематики – зображення полювання (особливо поширене королівське полювання), прийомів, де дам зображують у розкішних сукнях та в оточенні гарних речей. Така картина прекрасно впишеться в робочий кабінет, стилізований під старовину.

Пейзажі. Інший популярний жанр – це пейзажі. Тут можна знайти практично все що завгодно – від розсипів троянд по всьому полотну до зображення невеликого селища в стилі прованс. Райський сад або зображення розлогого дерева на тлі заходу сонця – це хороший варіант для оформлення спальні або вітальні в будь-якому стилі.

Зооморфні мотиви. На окрему увагу заслуговують зображення тварин. Милі котики або цуценята завжди викликають розчулення як дорослих, так і дітей. А картина з благородними оленями цілком підходить для того, щоб прикрасити нею приватний кабінет або хол на поверсі готелю.

Побутові теми. Мається на увазі зображення

простих і знайомих усім картин: це може бути сімейна вечерея. Подібний декоративний елемент зробить приміщення затишним і точно радуватиме гостей протягом довгого часу.

Абстрактні зображення. Зовсім інший жанр – незрозумілі і нестандартні картини, які називають абстрактним мистецтвом. На відміну від класики, абстрактне мистецтво – це далеко не завжди зрозумілі картини. Гобелен в такому стилі цілком може бути простим поєднанням яскравих кольорів. Червоний, синій і зелений відтінки переплітаються між собою так, що складно зрозуміти, що саме хотів сказати автор. Але водночас саме це і заворожує.

2.6.4. Ізонитка: витoki та технологія

Ізонитка, або нитяна графіка

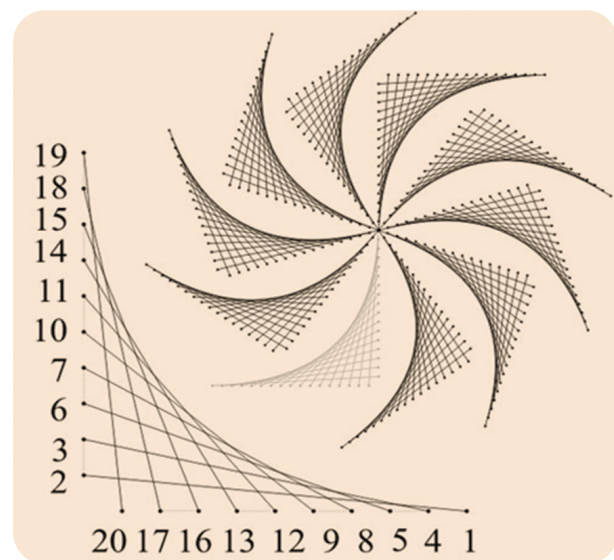
Ізонитка, або нитяна графіка (зображення ниткою, нитковий дизайн) – графічне зображення, в особливий спосіб виконане нитками на картоні або іншій твердій поверхні. Цю техніку також іноді називають ізографіка або вишивка по картону. Як поверхню ще можна використовувати оксамит (оксамитовий папір) або щільний папір. Деякі умільці роблять вишивку на дисках. Нитки можуть бути звичайні швейні, шерстяні, муліне або інші. Також можна використовувати кольорові шовкові нитки.

Історія нитяної графіки

Нитяна графіка як вид мистецтва вперше з'явилася в Англії. Англійські ткачі придумали особливий спосіб переплетення ниток. Вони вбивали в дощечки цвяхи і в певній послідовності натягували на них нитки. Як результат виходили ажурні мереживні вироби, які використовували для прикраси житла.

Інтерес до нитяної графіки то з'являвся, то зникав. Один із піків популярності був на-

прикінці XIX століття. Видавали книги з рукоділля, в яких описано незвичайний спосіб вишивки на папері, простий і легкий, доступний дітям. Зараз цим мистецтвом займаються в багатьох

Заповнення кута в техніці ізонитка

країнах світу: Великій Британії, США, Данії, Австралії тощо.

Найчастіше ізониткою називають вишивку на картоні, а нитяною графікою – картини з цвяхів і ниток. Оскільки ніхто чітко закріпити назву не намагався, то будь-яка назва призведе

до однієї техніки і практично означатиме одне і те саме. Ту саму техніку, але виконану на туго натягнутій тканині, стали називати «хордовими стежками» – автор запатентувала свою назву і техніку.

ТЕХНІКА ВИКОНАННЯ ІЗОНІТКИ ПРОСТА І ДОСТУПНА ЛЮДИНІ БУДЬ-ЯКОГО ВІКУ. ДЛЯ ЇЇ ОСВОЄННЯ ДОСТАТНЬО ЗНАТИ ТРИ ОСНОВНИХ ПРИЙОМИ:

- заповнення кута;
- заповнення окружності;
- заповнення дуги.

Необхідні інструменти для роботи: картон, може бути оксамитовий папір або тонка фанера, нитки різного кольору (швейні, муліне, ірис, шовкові), голка, шило, ножиці, циркуль, лінійка.

Основний прийом – заповнення кута. З вивороту основи креслимо кут. Кожну сторону кута необхідно розбити на рівні відрізки. Кількість відрізків на сторонах кута має бути однаковою. Для зручності пронумеруйте кожну з точок від

1 до ... (у нашому прикладі до 20). Що щільніше розташовано точки одна від одної, то чіткішим вийде малюнок. Однак і робити його буде важче.

Робимо проколи у всіх точках крім верхівки кута.

З вивороту нитка вводиться в точку 1 і опускається в точку 2.

Далі нитка проводиться з точки 2 в точку 3 і так далі.

Питання для самоконтролю

1. Вкажіть відомі вам способи плетіння.
2. Чи використовуєте ви вдома в інтер'єрі плетені вироби?
3. Визначте доцільність, з погляду догляду, використання плетених виробів в інтер'єрі закладів розміщення?
4. Визначте, для яких стилів інтер'єру доцільним буде застосування гобеленів?
5. До якого виду декоративно-ужиткового мистецтва належить виріб на фото нижче? Для якого стилю інтер'єру доцільне застосування цього виробу?

2.7. Мозаїка як вид декоративного мистецтва

Мозаїка (франц. mosaïque, італ. Mosaico, від лат. Musivum, буквально – присвячене музам), зображення або візерунок, виконані з однорідних або різних за матеріалом часток (камінь, смальта, керамічна плитка тощо), один з основних видів монументально-декоративного мистецтва.

Мозаїку також використовують для прикраси творів декоративно-ужиткового мистецтва і рідше – для створення станкових картин. Особливим видом мозаїки є інкрустація. Мозаїку набирають зі шматочків, які мають просту гео-

метричну або складну, вирізану за шаблоном форму, і закріплюють в шарі вапна, цементу, мастики або воску.

Існують два прийоми набору мозаїки: «прямий», за якого частинки вдавлюють в масу, нанесену на поверхню, яка декорується; і «зворотний», коли частинки наклеюють лицьовим боком вниз на малюнок, виконаний на картоні або тканині (потім набір з тильного боку заливають закріплюючим складом, тимчасову основу відокремлюють і отриманий блок монтують на стіну або стелю).

Римські мозаїки викладали з маленьких кубиків (стовпчиків) смальти (непрозорого і дуже щільного скла) або каменю. Іноді в хід йшли навіть галька і дрібні камінчики.

Римська мозаїка

Флорентійська мозаїка

Найскладніша з усіх мозаїк – флорентійська. Зветься вона так тому, що майстри Флоренції першими стали використовувати природний малюнок каменя для отримання готових картин.

Флорентійська мозаїка – створення художнього зображення з поєднання каменів різних кольорів, відтінків і геометричних форм.

2.7.1 Мозаїка в сучасному інтер'єрі

Цей тип декорування має безліч переваг, з-поміж яких вологостійкість і простота в догляді. Тому найпоширеніші місця дислокації – це кухня і ванна кімната. Також його можна використовувати для декорування холу або вітальні. У цьому випадку найчастіше плитками укладають підлогу або викладають на стіні малюнок. Мозаїка в інтер'єрі спальні вважається недоречною, тому що вона досить холодна і сувор.

Прекрасно виглядає не тільки кольорова

мозаїчна стіна – використовують цей матеріал і для декору меблів, особливо гармонійно виглядає мозаїка на столиках. Обробляють нею і стійки для бару, і арки, і колони.

Мозаїка на кухні – це не тільки гарно, дуже незвично, а ще й дуже і дуже практично, адже на ній не видно плям від жиру так, як їх видно на плитці. До того ж, мозаїка дуже проста у догляді. Проте в готелях незначна кількість номерів мають кухню, тому таке застосування мозаїки не набуло поширення.

Найчастіше мозаїку, особливо в закладах розміщення, можна побачити саме у ванній кімнаті. Вона зарекомендувала себе не тільки як матеріал, який може створити ефектний інтер'єр, але й забезпечить простоту в догляді, чистоту в приміщенні та стійкість до дезінфекційних засобів. Стійкість до високих температур та вологи роблять мозаїку ідеальним матеріалом для облицювання стін. Найбільш практичним варіантом мозаїки для ванної кімнати є мозаїка зі скла.

Мозаїка добре поєднується з іншими матеріа-

лами. Вдалим рішенням можна вважати поєднання мозаїки з кахельною плиткою. З мозаїки можна викласти панно. Красиво виглядають стіни, викладені одним кольором або з використанням плавного переходу одного відтінку в інший. Якщо мозаїку розбавити дзеркальними вставками, за правильного освітлення все буде виблискувати і створювати ефект розкоші. Мозаїку використовують для оформлення не тільки стін, але й підлоги. Можна викласти візерунок чи картину, яка оживить інтер'єр.

Оздоблення ванної кімнати мозаїкою

Завжди оригінально виглядає мозаїка в оформленні стін вітальні. Вона буде доречна, якщо приміщення оформлене в стилі ретро або вінтаж. Панно на стіні гармонійно виглядатиме і підкреслить індивідуальність етнічного або марокканського стилю. Сучасний інтер'єр теж може бути доповнений такою обробкою, головне, щоб було дотримано гармонію кольорів.

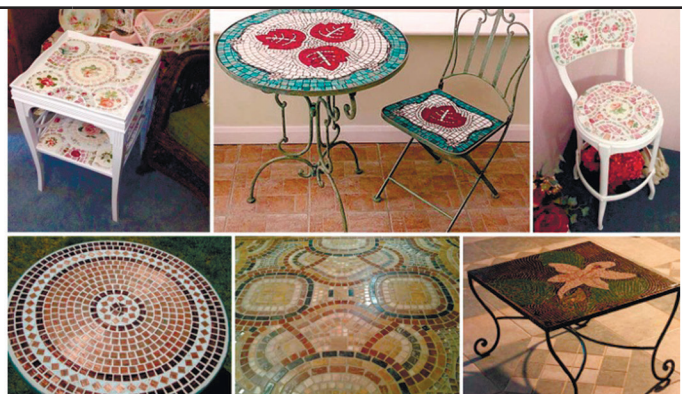
Мозаїка відмінно підходить для поновлен-

ня меблів. Наприклад, дуже гарно виглядатиме кольорова поверхня журнального столика. Не менш оригінально може виглядати завдяки використанню цього матеріалу і підвіконня.

В інтер'єрі будинків і котеджів багато хто використовує мозаїку в оформленні каміна. Добре виглядатиме як оформлення в тон колірної гами всього приміщення, так і кольорові вкраплення або барвисті візерунки.

Мозаїка в інтер'єрі вітальні

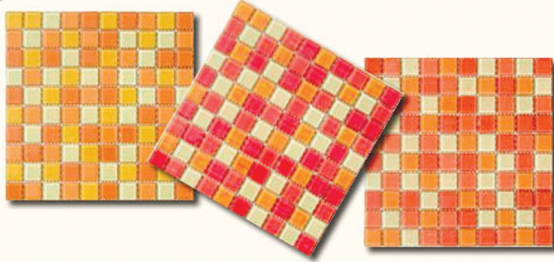
Мозаїка в оздобленні меблів

Мозаїчне покриття підлоги – це модно, стильно, кольорово та дуже незвичайно. Малунок, який викладають з маленьких тесер ке-

рамки, натурального каменю чи смальти, створює в інтер'єрі ефект рукоділля.

2.7.2 Матеріали та технології

Матеріали для виготовлення мозаїки

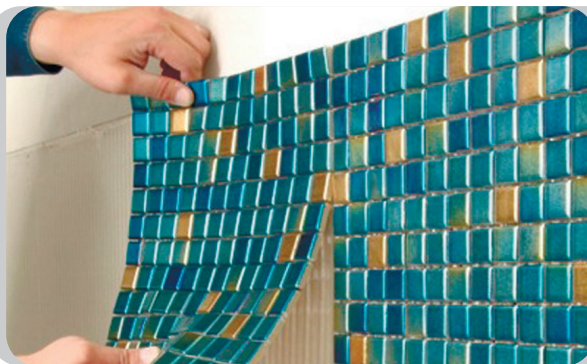
Венеціанське (муранське) скло. Найчастіше можна знайти мозаїку, виготовлену з венеціанського скла. Вона відрізняється великою міцністю, а отже, і тривалим терміном служби. Її колірна гамма нескінченна.

Така мозаїка найкраще підходить для прикраси підлоги в просторих приміщеннях. Дрібні деталі такої мозаїки мають, зазвичай, форму квадрата. Переваги венеціанського скла – це довговічність, термостійкість (від -30 до +150°C, водостійкість, ударостійкість. Про суцільну структуру та захист від мікроорганізмів навіть згадувати не потрібно, після перерахування таких параметрів. Палітра барв надзвичайно багата, оскільки до венеціанського скла у процесі виробництва додають багато добавок: від хімічних елементів (бор, кадмій, селен) до напівкоштовних мінералів (авантюрин, перламутр).

Квадратна форма є найпоширенішою серед набірних елементів, що характеризує його

універсальність. Для обробки стін, підлоги, поверхонь чи навіть фасаду будівель – це надійний та гарний варіант.

Керамічна мозаїка. Якщо ви надаєте перевагу саме гарним видам та різноманіттю видовищних гамм кольорів, хочете відтворити складні зображення, керамічна мозаїка – ідеальний варіант. Для укладання використовують клеї та косметичну хімію для облицювання приміщень керамічною плиткою. Тут можна експериментувати і створювати «живі симфонії», наприклад, поєднуючи поліровані та неполіровані поверхні, внаслідок чого під певним кутом шматочки мозаїки починають поблискувати.

Оскільки кераміка вразлива до вологи, було розроблено спеціальну форму для вологого середовища. Особлива глазур не дає утворюватися водному каменю, перешкоджає вицвітанням під впливом різних чинників (вода чи хімічні розчинники).

Сама керамічна мозаїка, а, точніше її чіпси, ззовні схожа на звичайну плитку квадратної чи прямокутної форм, проте меншого розміру.

Смальта.

Не завжди краса та стійкість до великих навантажень крокують в ногу, але смальта – це унікальний виняток.

Смальта – різновид скляної мозаїки, являє собою прожарена непрозора маса, що характеризується особливою міцністю. Смальті характерні всі технічні якості звичайної скляної мозаїки, але є одна естетична перевага – а саме – кубики розташовуються, даючи мерехтливий ефект нерівної ліцевої поверхні.

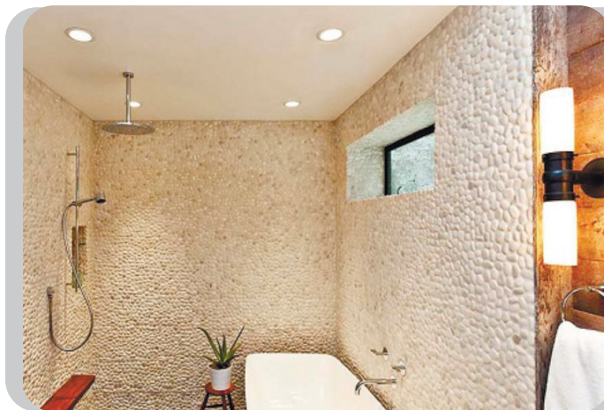
Для отримання цього продукту спресовують дрібні частинки щільно забарвленого скла, додають оксиди і спікають за температури у 700-800 °С протягом доби. За рахунок цих процедур смальта має значні показники стійкості. Лише уявіть собі – буквально кожен дрібний кубик відрізняється кольором від попереднього, а

сама поверхня неначе сяє зсередини! Десять тисяч відтінків – стільки сучасні технології можуть одержувати від такого матеріалу, як смальта. Гладка поверхня дозволяє легко та швидко очищувати її від забруднень.

Смальта – це беззаперечний гарант надійності, перевірений часом.

Мозаїка із каменю

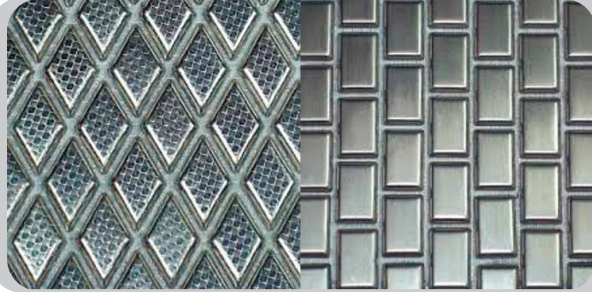
Камінь – це матеріал, який даний нам самою природою, він найпопулярніший будівельний матеріал. Археологи підтвердили, що мозаїку із каменю використовували для прикрашання будинку ще в багатовіковій давнині. І нині така мозаїка не втрачає своєї актуальності.

Натуральний екологічний матеріал, який можна використовувати в різних умовах, славиться своєю довговічністю. Обираючи мозаїку із каменю, потрібно врахувати властивості різних порід. Для того, щоб така мозаїка не вимагала додаткового догляду під час експлуатації, вже готову викладену поверхню покривають спеціальним розчином, який захищає камінь від зовнішнього впливу.

В готелях мозаїку з каменю використовують в санвузлах, облицюванні басейнів, холах і вестибюлях.

Мозаїка з металу

Металеву мозаїку, як продукт типового виробництва, вперше представила на ринку італійська компанія SICIS. Торгова марка Metallismo – це готові мозаїчні тесери з нержавіючої сталі.

Тесера – це штамповані металеві заготовки, закріплені на гумовій підкладці. Підкладка виконує подвійну функцію: і забезпечення достатньої гнучкості, і додання плитці необхідної жорсткості.

Аналоги металевої мозаїці SICIS нині випускають й інші виробники, зокрема MEGARON (Італія), CHENGDU (Китай). Як підкладку в металевій мозаїці китайського виробництва використовують керамічну основу.

Модулі металевої мозаїки можуть мати найрізноманітнішу форму. Крім класичних квадратів і прямокутників, випускають шестикутні, ромбо- і трапецієподібні елементи, а також елементи овальної і круглої форм. Базовий колір металу – варіанти сірих природних відтінків сталі. Поверхня сталі може бути відполірована або залишена матовою, також на металеву поверхню можуть бути нанесені різні насічки.

Дерев'яна мозаїка. Незвичайне і оригінальне рішення. Гармонійно виглядатиме така мозаїка у разі оформлення приміщення в стилях лофт, мисливський, техно. Найчастіше мозаїка є сумішшю дерева різних порід і відтінків.

Є і дуже незвичайні форми, наприклад, у вигляді поперечних зрізів стовбура.

Рідкісні варіанти. До таких сміливо можна віднести алмазну мозаїку. Це, скоріше, вид рукоділля, але вона, безсумнівно, прикрасить будь-який інтер'єр і стане його родзинкою. Зазвичай це набір, в якому є схема з клейовим шаром. На цю основу за допомогою пінцета наносять акрилові стрази.

Це дуже кропітка праця, але кінцевий результат того вартий, адже така картина прикрасить будь-яку стіну.

З-поміж рідкісних видів відзначають золоту мозаїку. Зрозуміло, що використання справжнього золота зробить її непомірно дорогою, хоча таку мозаїку і використовували для прикраси палаців.

Зараз золотого ефекту вдається досягти завдяки використанню під час виробництва плити золотої фольги, а ось виготовляють мозаїку на основі скла.

До елітних матеріалів належить і перламутрова мозаїка. Цей натуральний матеріал відрізняється своєю крихкістю. На підлогу його укласти протипоказано, а ось оброблені нею стіни у ванних кімнатах і басейнах виглядають дуже гармонійно. Експлуатаційні характеристики дозволяють при-

крашати ці приміщення такою мозаїкою без усякого побоювання, адже цей матеріал не боїться води, високої температури і високої вологості.

Види мозаїки

Особливості укладання мозаїки

Найпростіший спосіб укладання мозаїки – матричний. Зазвичай, ще на фабриці всі пластинки приклеюють на щільну паперову або сітчасту основу – матрицю. Такими листами (зазвичай їх розмір 30 × 30 см) мозаїка і надходить у продаж. Матрицю просто потрібно прикласти до поверхні, змащеної клеєм, а потім видалити паперову основу вологою ганчіркою.

Однак, незважаючи на уявну простоту, процес облицювання клопіткий, досить складний і вимагає високого професіоналізму. Перш за все, поверхня, призначена під мозаїчне покриття, має бути ідеально гладкою. Якщо велика керамічна плитка маскує нерівності стіни або підлоги, то дрібна мозаїка виявить усі дефекти. Крім того, всі шви мають збігатися до міліметра, а відстань між листами-матрицями – відповіда-

ти відстані між самими пластинками. Навіть клей (до того ж спеціальний, не плитковий!) слід наносити за особливою технологією. Для цього потрібен зубчастий шпатель, довжина зубчиків якого не перевищує 3,5 мм (для смальти – 7,5 мм). Тоді під час укладання мозаїки зайвий клей не виступатиме зі швів.

Все це потрібно прорахувати аж до міліметра, так що не дивно, що іноді й досвідченим май-

страм доводиться збивати невдало покладені ділянки мозаїки і збирати їх заново. Що стосується вибору потрібного клею, то зазвичай кожна фірма пропонує оптимальні для своїх мозаїк клеї та затирання. Скажімо, для басейнів і ванних кімнат існує ціла низка системних матеріалів (від фірм SCHOMBURG, INDEX, VANDEX та ін.). Але за загальними правилами для укладання мозаїчних матеріалів використовують двокомпонентні клеї, що є «комплектом» із сухої цементно-піщаної суміші та рідких добавок на основі акрилу або ла-

тексу. Вони не тільки мають високу еластичність, а й виконують функцію додаткової гідроізоляції, що особливо важливо для вологих приміщень. Зазначимо, що клей для скляної мозаїки обов'язково має бути білим. Якщо ж використовувати суміші на основі звичайного сірого цементу, то його колір буде помітний крізь прозоре скло, погіршуючи тим самим зовнішній вигляд покриття. Проте доглядати за мозаїкою нескладно. Її можна мити водою і практично будь-якими мийними засобами, крім абразивних.

Алгоритм укладання мозаїчної композиції з окремих шматочків матеріалу

Спочатку роблять розчин для приклеювання фрагментів.

Потім за окресленою схемою укладають окремі шматочки на поверхню. Робити краще на окремих ділянках, викладаючи спочатку великі фрагменти, потім заповнюючи порожнечі між ними дрібнішими.

Якщо плануються візерунки або фігури, їх також викладають в першу чергу.

Клей можна наносити двома способами – на всю поверхню, розподіляючи по ній далі шматочки фрагментів, або наносити розчин на кожен елемент з вивороту, потім приклеюючи його до поверхні. Перший спосіб вимагає великої вправності і швидкого виконання робіт, інакше клей встигне схопитися. Для нього обов'язково потрібна схема і робота суто за ділянками. Другий спосіб дуже зручний для горизонтальних і великих поверхонь.

Якщо доводиться оформляти вертикальну поверхню і клей при цьому наносять на самі елементи, можна використовувати малярний скотч.

Він допоможе утримати фрагменти від сповзання, поки розчин не висохне. Наносячи клей на самі фрагменти, потрібно регулювати його кількість, якщо елементи різної товщини. Це дозволить отримати рівну поверхню, і окремі частини композиції не випиратимуть назовні.

**Секрети виробництва мозаїки.
Художні панно в інтер'єрі**

Питання для самоконтролю

1. Визначте, для яких елементів інтер'єру можна використовувати мозаїку?
2. У чому полягає відмінність прямого і зворотного способу укладки мозаїки?
3. Для яких поверхонь рекомендується використовувати дерев'яну мозаїку?
4. Які переваги має мозаїка з натурального каменю?
5. Що розуміють під терміном «мурманське скло»? У чому його переваги?

2.8. Вітражі: традиційні, Тіффані, із прозорих кольорових плівок та вітражі, комбіновані з іншими матеріалами декоративного мистецтва. Пластичне рішення композиції тематичного вітража

Вітраж як вид декоративного мистецтва

Термін «вітраж» походить від французького слова *vitre* (віконне скло). Вітраж – призначена для заповнення віконного отвору декоративна орнаментальна або тематична композиція, виконана зі шматків різнокольорового скла, часто розписаного фарбами, які закріплюють на склі випалюванням.

Вітражі – це далеко не просто віконне скло, а самостійний різновид ужиткового мистецтва, спрямований на прикрашення інтер'єру та екстер'єру різних споруд. Один із, напевно, найстаріших вітражів було знайдено у церкві Святого Павла у Великій Британії. Цей вітраж

датовано приблизно 687 роком н.е. Варто зауважити, що вітраж – це спадщина далеко не тільки європейців. Дуже довгий час вікна скликали слюдою і різними каменями. Саме ж скло вперше з'явилося у древніх єгиптян і було практично непрозорим.

В епоху Ренесансу вітражі вже більше були схожі на цілі пейзажні картини. Тут були люди і тварини, рослини і річки. Майстри намагалися максимально реалістично передати малюнок у своїх вітражах. У слов'янський світ класичний вітраж потрапив набагато пізніше і використовувався переважно в церквах, рідше – в будинках вельмож і купців.

Вітраж Тіффані

Луїс Комфорт Тіффані (18 лютого 1848, Нью-Йорк – 17 січня 1933 Нью-Йорк) – американський художник і дизайнер, представник модерну.

Міжнародне визнання Тіффані принесли його вишукані вироби зі скла: вітражі, абажури, біжутерія. Твори Луїса Комфорта Тіффані прикрашають храми і приватні будинки. Найбільшу в світі колекцію його ювелірних і скляних виробів розміщено в музеї Метрополітен у Нью-Йорку.

Техніка Тіффані стала найпоширенішою в усьому світі для створення вітражів.

Кар'єру художника Тіффані почав як живописець. А коли домогся визнання на цій ниві, він

став займатися склом. Вироблене в останній третині XIX століття, скло не відповідало його вимогам, саме тому перші результати діяльності у вітражному мистецтві Тіффані не задовольнили. Досліди зі склом різних виробників не мали успіху. За підтримки своєї родини він придбав одну зі скляних фабрик. Експериментуючи зі склом, за короткий період часу він досяг очікуваних результатів і почав збирати вітражі вже зі скла власного виробництва. Приблизно в 1900 році Луїс Тіффані став одним з найвідоміших вироб-

ників скла в світі. На його складах було до 200 тонн скла з 5 тисячами різних відтінків.

Все скло було класифіковане і розкладене за спеціальною системою. Ефект його скла полягає в тому, що воно не стільки пропускає світло, скільки його переломлює. Тіффані – це, перш за все, колір. Як живописець на палітрі, так і він у процесі виробництва скла змішував різні тони і створював свої картини. Він надзвичайно ретельно підбирав кольори і, якщо необхідного тону не було в одній пластині скла, Тіффані складав три або чотири шматки скла один

на одного, доки не отримував бажаного тону.

Багато його робіт мають особливу привабливу силу, хоча сучасному глядачеві вони можуть здаватися занадто яскравими і перевантаженими. Коли намагаються пояснити цей ефект, мимоволі порівнюють твори з мальовничими картинами. Творчість Тіффані завжди перебувала між реалістичною манерою зображення і стилізованою, близькою до середньовічних вітражів. Без розпису поверхні скла він створював вітражі, які можуть зрівнятися тільки з картинами.

Винайдений ним спосіб з'єднання невеликих шматочків скла за допомогою мідної фольги, а також нові види створених ним стекол зробили революцію в художньому склоробстві.

Техніка Тіффані

Протягом багатьох століть для з'єднання стекол між собою використовували свинцеві прутки. Тіффані вважав такий спосіб дуже грубим і знайшов свій спосіб кріплення скла у вигляді мідних смужок, вирізаних з металевого листа. Їх приклеювали до скла бджолиним воском і спаювали між собою за допомогою олова. Отже, стало можливо з'єднувати дрібні шматочки скла і створювати складні об'ємні форми. Спочатку він застосовував техніку мідної фольги для створення лампових абажурів, і тільки пізніше – для вітражів.

Спочатку він застосовував техніку мідної фольги для створення лампових абажурів, і тільки пізніше – для вітражів.

Сьогодні цей спосіб – один з найпопулярніших у вітражному мистецтві. Однак не треба плутати стиль Тіффані та його метод з'єднання скла. Сучасні вітражі Тіффані – це картина з вітражного скла, елементи якої обклеєні мідними смужками і спаєними між собою оловом.

Іноді техніку Тіффані помилково ототожнюють зі стилем Тіффані. Під Тіффані-стилем мають

на увазі яскраві лампи класичних форм з переважними натуралістичними мотивами і строкаті вітражі насичених кольорів, що зображують природні мотиви і пейзажі.

2.8.1. Техніка виготовлення вітражів

ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ МОЖНА ВИДІЛИТИ ТАКІ ВИДИ ВІТРАЖІВ:

- віконні вітражі;
- стельові вітражі;
- підлогові вітражі (у цьому випадку їх покривають додатковим шаром скла);
- вітражі в дверях, фасадах меблів;
- вітражні перегородки;
- застосування вітражних технологій в сувенірній продукції, світильниках;
- застосування вітражів у зовнішній рекламі.

Піскоструминний вітраж – вид вітража, що – групою стекол (фільонки), виконаних в одному технічному прийомі, що належить до піскоструминної обробки, об'єднаних загальною композиційною і смисловою ідеєю, а також розташуванням в секціях рам.

Плюси: піскоструминна обробка скла у вигляді малюнка виглядає оригінально, ефектно, додає краси та індивідуальності кожному інтер'єру.

Мінуси: роботи слід проводити в окремому

приміщенні або на відкритому повітрі. Під час роботи слід подбати про захист очей і відкритих ділянок тіла, оскільки рикошети піщинок можуть поранити очі і встромитися в шкіру.

Мозаїчний вітраж – збирається з кольорових стекол і має вигляд геометричного або рослинного орнаменту або килимового візерунка. Мозаїчний вітраж – наборний вітраж, зазвичай, орнаментальний, що має геометричну будову; може нагадувати мозаїку з приблизно однаковим за розміром модулем смальти.

Мозаїчний набір використовували як фон, але можна застосовувати і самостійно, суцільним килимом перекриваючи простір вікон. Як модулі за мозаїчного набору нерідко використовують відлиті у форму фігурні деталі складного рельєфу, кабошони, шліфовані вставки.

Плюси: мозаїчний вітраж своїм тематичним

змістом служить цілям церковної і політичної пропаганди; пом'якшує своїми яскравими фарбами суворий морок готичних храмів.

Мінуси: складність очищення від забруднень і трудомісткість під час виготовлення.

Набірний вітраж – найпростіший вид вітража, зазвичай, без розпису, який створюють на набірному столі зі шматочків відразу вирізаних або заздалегідь нарізаних стекол.

Плюси: створення міцної та жорсткої конструкції будь-якого розміру; можливість індивідуалізувати інтер'єр; краса і благородство чітких ліній, що базуються на геометричній пропорції.

Мінуси: вага всієї конструкції вітража досить

велика, тому його не скрізь можна використувати; жорсткий металевий профіль виключає можливість створення деталізованого малюнка; неможливо створити вітраж будь-якої іншої форми, крім плоскої.

Писаний вітраж – вітраж, в якому всі (або майже всі) стекла розписані, незалежно від того, на цілісному склі написана картина або вона зібрана в оправу з розписних фрагментів. Можливі незначні вкраплення фацетних, гранованих, пресованих стекол.

Плюси: неповторність малюнка вітража; особлива виразність; естетика ручної роботи; можливість комбінувати з іншими техніками виготовлення вітражів; швидкі терміни виготовлення; відносно невисокі ціни; можливість художнього

оформлення скла будь-яких форм і розмірів.

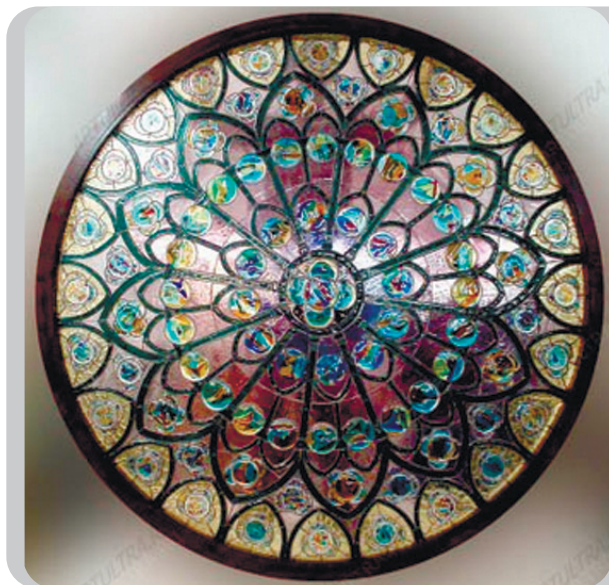
Мінуси: недостатня довговічність; не рекомендовано використовувати в приміщеннях з підвищеною вологістю; має як лицьовий, так і зворотний бік.

Травлений вітраж – вітраж, що є групою стекол (фільонок), виконаних в одному технічному прийомі, що належить до техніки травлення, об'єднаних загальною композиційною і смисловою ідеєю, а також розташуванням в секціях рам.

Плюси: захисні трафарети дають можливість отримувати малюнок будь-якої складності і необхідної глибини. Виходить об'ємний малюнок, навіть відчутний рельєф на склі.

Мінуси: використання плавикової кислоти для травлення вимагає використання захисних засобів та наявність приміщення, що добре провітрюється.

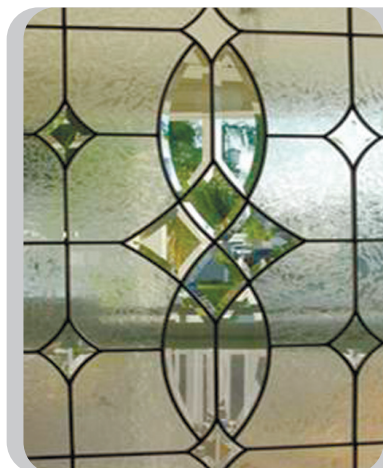

Свинцево-паєчний вітраж – класична техніка вітража, що з'явилася в середні століття і послужила основою для всіх інших технік. Це вітраж, зібраний зі шматочків стекол у свинцеву оправу, запаяну в стиках. Стекла можуть бути кольоровими і розписаними фарбою з легкоплавкого скла і оксидів металів, яка далі обпалюється в спеціально влаштованих печах. Фарба міцно вплавляється в скляну основу, становлячи з нею єдине ціле.

Плюси: вітраж класика буде ідеально доповнювати класичний стиль інтер'єру, в якому немає зайвих деталей, характеризується правильністю форм, простотою і пропорційністю.

Мінуси: класичний вітраж, з причини його тех-

нічних особливостей, можна використовувати не скрізь. Наприклад, не рекомендовано використовувати його як вставки в двері, оскільки часті відчинення/зачинення призведуть до розхитування елементів, а отже, і до поломки вітража.

Фацетний вітраж – вітраж, виконаний із стекол із знятою по периметру скла фаскою (фацетом), або об'ємних, шліфованих і полірованих стекол, що мають огранку. Щоб отримати широку фаску (це підсилює ефект від заломлень світла) потрібне товстіше скло, що збільшує вагу вітража. Тому готові фацетовані деталі збирають у міцнішу (латунну або мідну) оправу. Золотистий відтінок мідної або латунної оправу надає речам дорогоцінного вигляду, будучи видимим не тільки на просвіт, а й у відбитому світлі, що особливо важливо для меблевих вітражів.

Плюси: подібний вітраж краще розміщувати в міжкімнатних дверях, дверцях меблів, оскільки така оправу в змозі витримати навантаження відчинення/зачинення, а свинець в цьому випадку провисає.

Мінуси: як оправу для фацетного вітража використовують мідну або латунну структуру, що пояснює його дорожнечу.

Комбінований вітраж – вітраж, що поєднує декілька прийомів, наприклад: розписний ме-

дальйон і техніку мозаїчного набору, фацетне скління як фон. За старих часів такі комбінації досягалися шляхом підгонки вже готових, часто куплених вітражів під ширший віконний проріз, коли частини, яких бракувало, просто доставляли, надаючи цьому склінню вигляду орнаменту.

Комбінований вітраж сьогодні дуже популярний: він дозволяє досягти багатства фактур, оптичних ефектів, декоративної насиченості під час створення абстрактних композицій, вирі-

шення складних образних завдань, створення атмосфери, побудованої на контрастах.

Плюси: як результат протистояння між матеріалом і майстром виходить ексклюзивний комбінований вітраж, який може бути виготовлений тільки в одиничному екземплярі.

Мінуси: виготовлення комбінованих вітражів – це дуже складний процес, оскільки необхідно долати складнощі за суміщення різних за властивостями матеріалів в єдиному виробі.

Ф'юзинг – це техніка, яка виключає використання металевого профілю. На окремому аркуші скла збирають малюнок з його шматочків, а потім все спікають в печі в єдиний пласт. Найчастіше деталі, створені таким чином, використовують також в класичному вітражі.

Технологією ф'юзинг досягається незвичайний декоративний ефект вітражного скла, яке чудово вписується в сучасний інтер'єр. Використовуючи цю технологію, можна заповнювати великі отвори будь-якої форми і практично будь-якого обсягу.

Цю процедуру можна здійснювати декількома способами, але найпоширеніший з них – це формування. Тобто для того щоб надати вже сплавленому склу форму чаші, використовують молдинг (форму). Існують й інші методи, що ґрунтуються на принципі технології ф'юзинг: комбіноване прочісування, за якого використовують інструмент для деформації форми скла, поки воно гаряче; вогневе полірування, за якого використовують піч для нагрівання скла, щоб як результат додати йому гладкості і блиску.

Залежно від завдання застосовуються 2-3

шари різних стекл. Майбутній вітраж поміщають у спеціальну піч з високою температурою нагрівання 750-850 °С, де все це спікається в єдине ціле. При цьому вітражу можна надати різну товщину, форму і фактуру: об'ємну або ледь опуклу, з потрісканими шарами чи ні, чіткими плямами або змішаними. За бажання вітражу можна додати певний рельєф (молірування).

Плюси: методом ф'юзингу можна створювати окремі штучні вироби, наприклад, вази, блюда, абажури, циферблати для годинника. Ф'юзингові вітражі виглядають сучасно і естетично, заслужено популярні в дизайні інтер'єру.

Мінуси: внутрішній бік такого вітража виглядає менш витончено, ніж лицьовий. Тому їх небажано встановлювати у внутрішніх дверях або перегородках. Трохи менша довговічність порівняно з класичним вітражем.

Плівковий вітраж є одним із сучасних способів створення вітражів, виготовлення якого засноване на тонуванні скла спеціальними плівками, з подальшим закріпленням їх олов'яною або свинцевою облямівкою по контуру.

Основна перевага плівкового вітража полягає в тому, що у разі виготовленні його за цією технологією використовують листове скло. Крім того, вітраж, виготовлений з цілісного скла, виходить досить легким та ідеально рівним. Тому плівковий вітраж – це найоптимальніше рішення для прикрашання склопакетів, міжкімнатних дверей, підвісних стель і корпусних меблів.

Якщо ж говорити про плівкові вітражі більш конкретно, то необхідно зазначити, що це свого

роду аплікація. Тільки замість звичного для всіх нас кольорового паперу використовують лавсанову плівку. Тому віднести плівковий вітраж до вітражів як таких не можна. Це, швидше, псевдовітраж.

Плюси: використання цілісного листового скла – це не тільки зручно, але й безпечно в експлуатації.

Мінуси: не має стійкості до атмосферних явищ.

Заливний вітраж – це одна з найпопулярніших технік, за допомогою якої можна імітувати вітраж Тіффані. Виготовлення заливних вітражів в сучасному виконанні здійснюють за допомогою двох технологій: повністю ручна робота і частково автоматизована.

Заливний вітраж, техніка якого істотно відрізняється від розпису, передбачає початкове нанесення полімерного контуру, який імітує протяжку техніки Тіффані, на скло з подальшим заливанням рисунка.

Плюси: заливні вітражі довговічні, міцні, невибагливі, ефектні і красиві.

Мінуси: дорожня високоякісних полімерних і акрилових покриттів.

Вітражі в техніці Тіффані (вітражі Тіффані)

Відповідно до цієї технології виготовлення вітража з листів кольорового скла за заздалегідь підготовленою схемою вирізають фрагменти потрібної форми і розміру. Кожне з цих скельць обробляють по периметру на шліфувальному верстаті – вони мають бути ретельно підігнані одне до одного.

Після цього кожне скельце обертають по всьому периметру торця стрічкою мідної фольги, ширина якої дещо більше ширини скла. Краї стрічки загинають на площину і спаюють оловом з двох боків у місцях загинів. Товщина ліній пайки може бути різною. На завершення вітраж, як і в класичній технології, покривають патиною для надання йому красивого мідного кольору.

Витонченість ліній пайки, вигадлива деталізація і візуальний ефект забезпечили цій технології створення вітражів широку популярність.

Плюси: чудово підходить для малюнка з тонкою деталізацією або ж коли потрібно створити складні об'ємні форми. Легкість догляду.

Мінуси: висока ціна і обмежена кількість кольорів скла.

Після цього кожне скельце обертають по всьому периметру торця стрічкою мідної фольги, ширина якої дещо більше ширини скла. Краї стрічки загинають на площину і спаюють оловом з двох боків у місцях загинів. Товщина ліній пайки може бути різною. На завершення вітраж, як і в класичній технології, покривають патиною для надання йому красивого мідного кольору. Витонченість ліній пайки, вигадлива деталізація і візуальний ефект забезпечили цій технології створення вітражів широку популярність.

Плюси: чудово підходить для малюнка з тон-

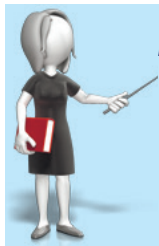
кою деталізацією або ж коли потрібно створити складні об'ємні форми. Легкість догляду.

Мінуси: висока ціна і обмежена кількість кольорів стекла.

2.8.2. Вітражний розпис

Розпис скляних поверхонь дозволяє створювати унікальні вироби, здатні прикрасити інтер'єр житлового приміщення та офісу. Широкий вибір матеріалів і трафаретів в спеціалізованих магазинах дає можливість робити це як професійним, так і художникам-початківцям.

Вітражні фарби – декоративний матеріал, стійкий до стирання, що не боїться води і сонячних променів. Вітражні фарби дозволяють декорувати дзеркальні поверхні, скляні вазы, посуд, фоторамки тощо.

ВІТРАЖНІ ФАРБИ МАЮТЬ ВЛАСНУ ТЕХНОЛОГІЮ НАНЕСЕННЯ. ДЛЯ ПОЧАТКУ ПОТРІБНО ПРИДБАТИ:

- **набір вітражних фарб;**
- **контури для малювання на скляній поверхні;**
- **готові трафарети, які за бажання можна зробити самостійно;**
- **етиловий спирт;**
- **пензлі;**
- **ватні палички;**
- **зубочистки або голку.**

Перед тим, як малювати вітражними фарбами, слід вибрати візерунок. Можна взяти наявні у вільному доступі шаблони і трафарети для копіювання. Далі всі роботи проводять поетапно і в певній послідовності.

Перед тим, як пофарбувати скло, його знежирюють спиртом. Якщо є талант і навички художника, то маркером наносять візерунок. В іншому випадку можна закріпити його на звороті виробу або перенести на лицьовий бік з трафарету через копірку.

Вітражні фарби наносять крапельним способом, а потім розподіляють пензлем від центра до периферії рівномірним товстим шаром. Похибки потрібно відразу виправляти ватними паличками, не даючи покриттю засохнути.

Питання для самоконтролю

1. Поясніть зміст поняття «вітраж».
2. Згадайте, чи бачили ви в повсякденному житті вітраж?
3. Визначте, для яких стилів інтер'єру традиційним є використання вітражів?
4. Чому вітражі в техніці Тіффані й досі високо цінують та використовують для готелів та номерів класу De Luxe?
5. Яку техніку виготовлення вітражів вважають класичною?
6. Визначте тип вітража на малюнку:

2.9. Декупаж як техніка декорування. Матеріали. Пласке, об'ємне декорування та їх комбінації

Декупаж – (від фр. decouper вирізати з паперу) – декоративна техніка по тканині, склу, дереву та інших поверхнях, що полягає у вирізуванні візерунків із різних матеріалів та наклеюванні їх на поверхню предметів з подальшим покриттям отриманої композиції лаком для збереження, довговічності та особливого візуального ефекту.

Щоб створити живописні полотна на меблевих фасадах, ще середньовічні майстри використовували аплікації з паперу. В наші дні інтерес до цього незвичайного прийому анітрохи не

згас: захоплені рукоділлям люди виконують надзвичайно красивий декупаж меблів.

За допомогою декупажу можна декорувати практично будь-які поверхні, однак, якщо працювати з поверхнями, які не вбирають в себе ґрунти і фарбу (метал, скло, глазурована кераміка, фарфор, пластик), то потрібно використовувати спеціальні ґрунти, інакше ґрунт або фарба не триматимуться.

Нині виокремлюють такі види декупажу.

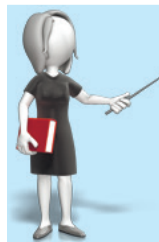

1. Прямий декупаж – класичний метод
Прямий декупаж – базовий і, мабуть, головний спосіб декору предметів. Новачкам він допоможе навчитися правильно і якісно приклеювати і обробляти зображення, зрозуміти та досягнути всі нюанси і тонкощі роботи, щоб потім без труднощів освоїти інші техніки декорування.

Сутність техніки прямого декупажу полягає в приклеюванні або імплантації зображення на заздалегідь підготовлену поверхню. Поверхня для роботи підходить практично будь-яка. Це може бути дерево, заготовки з ДСП і МДФ, фанера, пластик, скло, тканина, шкіра, щільний картон. Головне, правильно підготувати поверхню.

Дерево перед початком роботи необхідно

обробити і заґрунтувати, скло, пластик і шкіряні вироби (обкладинка для документів, блокнот, сумка) – знежирити спиртом, тканину – випрати і пропрасувати праскою. Для прикраси підходить будь-яке зображення – мотив красивої серветки, декупажні картки або роздруковані картини, зроблена на лазерному принтері або фотопері.

СЕРВЕТКУ НЕОБХІДНО РОЗШАРУВАТИ І ЗАЛИШИТИ ВЕРХНІЙ ШАР, ДЕКУПАЖНУ КАРТКУ (АБО ЇЇ ФРАГМЕНТ) НА КОРОТКИЙ ЧАС ЗАМОЧИТИ В ТРОХИ ТЕПЛІЙ ВОДІ. У РАЗІ РОБОТИ З РОЗДРУКІВКАМИ ІСНУЄ КІЛЬКА СПОСОБІВ ПІДГОТОВКИ ЗОБРАЖЕННЯ ДО ПРИКЛЕЮВАННЯ:

- витончити за допомогою канцелярського скотча і делікатного наждачного паперу;
- вживити зображення в поверхню, приклеївши мотив лицьовим боком до поверхні, з подальшим видаленням верхніх шарів паперу за допомогою води;
- покрити картинку декількома шарами трансферного лаку, добре просушити, намочити водою і обережно зняти білий шар паперу, залишивши тонкий, прозорий шар картини, захищеної лаком;
- перевести зображення на поверхню за допомогою ацетону або кремopodobного засобу для чищення і звичайної ложки.

Особливості декорування серветками

Техніка декупажу зі серветок ідеальна для початківців. Тут існує кілька способів приклеювання (імплантації).

Приклеювання мотиву серветки за допомогою клею для декупажу або клею ПВА, розведеного водою у співвідношенні 1: 1. Прикладіть мотив до поверхні і плоским пензлем починайте приклеювати серветку, розгладжуючи клей від центра до країв. М'яко розгладжуючи мотив, розправляйте складочки і бульбашки повітря. Не тисніть занадто сильно, щоб не пошкодити серветку.

Приклеювання за допомогою файлу дозволяє без особливих зусиль розташувати зображення акуратно, практично без складок. Викладіть мотив серветки (верхній шар) на файл малюнком від себе. За допомогою пульверизатора гарненько змочіть серветку водою, так, щоб вона майже плавала в ній. Розправте нерівності, склад-

ки, бульбашки. Зверху прикладіть інший файл і шматочком спонжа добре розгладьте серветку, позбавляючись від надлишків води. Обережно зніміть верхній файл і прикладіть файл з серветкою до поверхні. Ще раз розгладьте серветку шматочком спонжа. Зніміть файл так, щоб серветка залишилася на поверхні. Промажте клеєм. Дайте висохнути.

«Гарячий» спосіб ідеальний у разі приклеювання серветки на рівну, гладку поверхню (кришка дерев'яної шкатулки, дошка), яка не боїться високих температур. Для роботи знадобиться клей ПВА, папір для запікання, праска.

На підготовлену поверхню нанесіть два шари клею, давши кожному шару добре просохнути.

Розмістіть мотив на поверхні, зверху покладіть папір для запікання.

Гарячою праскою пропрасовуйте поверхню.

Зніміть папір для запікання, дайте заготовці охолонути, зафіксуйте серветку лаком.

Малюнок опиняється під склом, що дозволяє використовувати посуд, задекорований в цій техніці, за призначенням. Якщо дотримуватися нескладних правил догляду, такий посуд служитиме довго і радуватиме око.

2. Зворотний декупаж і його тонкощі

Техніку зворотного декупажу застосовують на скляних (прозорих) поверхнях. Вона відрізняється від прямого методу послідовністю дій.

Тобто спочатку приклеюють серветку або роздруківку (лицьовим боком від себе), створюють додаткові декоративні елементи (розпис контурами), наносять інші художні ефекти і бажаний колір, а потім поверхню ґрунтують, в разі потреби оформляють прямим декупажем зовнішній бік і лакують, щоб захистити від стирання.

3. Художній (димчастий) декупаж

Багатьох початківців лякає необхідність, озброївшись пензлем і палітрою з фарбами, застосувати в роботі художній декупаж, особливо якщо зовсім немає досвіду малювання. Але буває так, що картинка, приклеєна на білу поверхню, просто кричить про те, що необхідно додати кольору, переходів відтінків, тіні, об'єму.

Працювати можна з акриловими фарбами і сповільнювачем висихання фарб (дозволяє робити м'яке тушування, не дає фарбі надто швидко висихати, дозволяє ретельно опрацювати фон, зробити плавні півтони, тіні і переходи), і з пастеллю.

Важливо пам'ятати, що художнє доопрацювання найкраще робити за денного освітлення і враховувати те, що акрилові фарби після висихання стають трохи темнішими.

В ХУДОЖНЬОМУ ДЕКУПАЖУ МОЖНА ВИОКРЕМИТИ ТРИ МЕТОДИ.

1. Тушування (кольоровий серпанок) створюють за допомогою акрилових фарб або пастелі. Суть методу в тому, щоб вписати мотив з чіткими краями у фон шляхом створення навколо мотиву прозорої димки того самого кольору, що і прилегла ділянка малюнка.

2. Домальовка і промальовування фону. За допомогою цих прийомів можна зробити блякий малюнок яскравіше, виділити ключові елементи, промальовувати дрібні деталі, домалювати елементи, яких немає.

3. Тіні надають малюнку об'єму і художньої завершеності.

Освоїти навички художнього підмалювання в техніці декорування декупаж буде легше, якщо потренуватися це робити на аркушах звичайного паперу.

4. Декопатч – імітація клаптикової техніки

Ця техніка декупажу чимось нагадує печворк, оскільки поверхню, що її декорують, довільно заповнюють шматочками різнокольорового паперу, який можна рвати вручну або вирізати ножицями.

Для створення робіт в цій техніці можна використовувати серветки, рисовий папір, старі газети і ноти, кольорові картинки з глянцевих журналів, спеціальний папір для декопатчу, який

можна придбати в магазинах для творчості.

Цей стиль декупажу підходить для початківців, оскільки досить простий у виконанні і не вимагає особливої підготовленості та наявності

досвіду. Розміри шматочків паперу залежать від величини роботи, їх можна приклеюватися злегка внакладку, утворюючи вільний і вигадливий орнамент.

Папір для декопатчу має низку переваг порівняно з іншими матеріалами. Він тонкий і еластичний, не розтягується, не утворює складок. Вибір кольорів величезний, кольори яскраві і насичені.

Використовуючи картинки з глянцевого журналі, можна створити ефект старого каменю. Для цього потрібно наклеїти і добре просушені фрагменти картинок протерти ацетоном. Частини

на барвистого шару змиється, надавши поверхні, що її декорують, вигляду потрісканого мармуру.

Декопатч можна застосовувати як для створення фону, так і як самостійний декоративний ефект. Матеріалами для декупажу як заготовки можуть бути будь-які предмети, особливо ефектно виглядають фігурки з пап'є-маше, які можна задекорувати на будь-який смак і бажання. Перед роботою варто заґрунтувати поверхню художнім ґрунтом або білою фарбою, а закінчену роботу захистити декількома шарами акрилового лаку.

5. Об'ємний (3D) декупаж – сучасна техніка

Ця відносно нова техніка декупажу допомагає виділити фрагменти роботи, підкресливши їх об'ємом.

Для створення об'єму можна використовувати:

- моделюючу пасту;
- шпаклівку для дерева;
- тканину;
- художні арт-гелі;
- 3D-декупажні карти;
- тривимірне моделювання *Sospeso Trasparente*;

Техніка роботи з моделюючою пастою

З моделюючої пасту можна виліпити об'ємні елементи квітів, предметів, тіло тварини або птиці. Для цього знадобиться два однакових мотиви. Приклейте перший мотив (наприклад, це буде зображення півня для виробу в сільському стилі), добре просушіть.

З моделюючої пасту виліпити тулуб, пір'я хвоста. Приклейте до картини і добре розрівняйте, пом'якшуючи переходи (пензлем або пальцем, змоченим водою). Моделююча паста не має доходити до межі малюнка на 1-2 мм. З іншого мотиву виріжте елемент, який потрібно наклеїти

зверху на створений об'єм. Зіставте малюнки, ретельно проклейте. Просушіть. За необхідності зробіть невеликий підмалюнок.

Техніка роботи зі шпаклівкою

Шпаклівкою також можна викласти окремі об'ємні деталі або ж великі елементи, якщо це відповідає задуму.

Наносити шпаклівку зручно мастихіном.

Але не намагайтеся зробити відразу товстий шар, нехай він буде заввишки 2-3 мм, нерівності розгладжуйте пальцями, змоченими водою.

Не чекаючи висихання шпаклівки, відразу починайте приклеювання мотиву.

За допомогою шпаклівки можна створювати імітації цегельної кладки, стовбура дерева, дерев'яних дощок. Практично все це може прикрасити і вигідно підкреслити ваш твір.

Декор за допомогою тканини

Тканину в декупажу застосовують як декоративний елемент, щоб надати роботі додаткового об'єму і ефекту присутності. Наприклад, працюючи із зображенням жінки, тканиною можна задрапірувати спідницю (плаття) моделі.

Зображення стане більш реалістичним і здаватиметься, що героїня ось-ось зійде з поверхні декоративного панно, тарілки або іншого предмета.

Також можна створити ефекти моря, старого дерева, штор, іншого драпірування залежно від поставленого завдання.

Тканину необхідно добре просочити клеєм

ПВА. Викладіть тканину на ділянку, що декорується, надайте бажану форму і об'єм. Добре просушіть. Акриловими фарбами фарбуйте елемент потрібним кольором, додайте додаткові ефекти – патину, блискітки, кришталеву пасту.

Захистіть декількома шарами акрилового лаку.

Застосування арт-гелів

Художні арт-гелі надають роботі ефекту олійного живопису.

За допомогою кисті створіть об'ємні мазки.

Після висихання арт-гель стає прозорим, а малюнок отримає нові грані.

Робота з об'ємними картами

3D-декупажні карти можна придбати в магазинах, а можна створити самостійно. Для цього досить зробити кольорову роздруківку з обраною картинкою в п'яти-шести примірниках.

Перший примірник – основний, з інших копій потрібно вирізати фрагменти, які і створюватимуть об'єм. Вирізані фрагменти приклеюють один на одного шар за шаром за допомогою силіконового клею, домагаючись потрібного

об'єму. Об'ємний декупаж надає виробу скульптурності, але важливо не перестаратися з об'ємом, щоб композиція загалом виглядала гармонійно і добре сприймалася візуально.

Sospeso Trasparente – новітній спосіб об'ємного декорування.

Італійська декупажна техніка Sospeso Trasparente найбільш витратна, але дуже ефектна і незвичайна. Для роботи застосовують спеціально розроблений і запатентований нетоксичний термопластик.

Обраний фрагмент зображення наклеюють на термопластик і добре просушують. Далі зображення необхідно вирізати і, притримуючи щипцями, нагріти над свічкою протягом декількох секунд.

Розігрівуючись, плівка стає еластичною і піддатливою. У цей момент зображення моделюється спеціальними інструментами – бульками.

Поклавши фрагмент, що його обробляють, на латексний килимок, слід надати йому бажаного

об'єму і вигинів, дати застигнути.

Декоративні елементи, виконані в цій техніці, виглядають розкішно і реалістично. Якщо за основу використовувати серветку (верхній шар) або рисову декупажну карту – створюється повітряний, напівпрозорий об'єм. Під час роботи з щільними декупажними картами або роздруківками створюється «фарфоровий» ефект, оскільки щільний папір не пропускає світло.

Імітація мережива

Велику популярність сьогодні має нова цікава техніка, що імітує мереживо чи шиття на поверхнях із уже зробленим декупажем. Це досить трудомісткий процес, що вимагає спеціальних навичок, але результат вражає. Мереживо виглядає, як справжнє.

Для цього можна зробити трафарет, розклавши мереживо чи шиття так, як вважаємо за потрібне, на картоні. Обводимо їх, вирізаємо та переносимо на виріб, також обвівши олівцем. Робимо контур акриловою фарбою або одразу пастою з тубика. Як тільки вона висохне, заповнюємо простір білим акрилом, розводячи його водою відразу на поверхні, як звичайну гуаш і домагаючись напівпрозорого рівного покриття. Складки промальовуємо після повного висихання першого шару через кілька годин, а

деталі додаємо білим контуром, ставлячи декоративні крапки.

Декупаж

Питання для самоконтролю

1. Для яких елементів інтер'єру можна застосувати техніки декупажу?
2. Для яких поверхонь можна застосовувати декупаж?
3. Які матеріали необхідні для декорування в техніці декупажа?
4. Визначте, для яких стилів інтер'єру можна використати меблі, декоровані в стилі декупажу на малюнку:

2.10. Скрапбукінг

Скрапбукінг як вид декоративного мистецтва

Ця техніка багато в чому нагадує технологію ручного плетіння й виготовлення ексклюзивної поліграфічної продукції в друкарнях. Але в таких випадках, навіть якщо і застосовують ручну працю, то декоративні вироби виготовляють

невеликими партіями. Ексклюзивний авторський декор передбачає, що авторські вироби роблять в єдиному екземплярі і ніколи не повторюють.

Допустимо, можна зробити креативний альбом для фотографій в техніці скрапбукінг, записні книжки, скриньки. До того ж цю техніку можна використовувати для виготовлення абсолютно різних коробок, які привносять в інтер'єр грайливі нотки. Для цього потрібно виготовити основу і обклеїти спеціальними заготовками, які продають у спеціальних магазинах для скрапбукінгу.

Перші згадки про техніку скрапбукінг з'являються з 1598 року, тоді поеми та епіграми вклеювали в книжки. В Англії були популярними альбоми віршів, цитат або афоризмів. Техніку спочатку називали комонплейс букс (commonplace books), а в 1706 році випущено першу книжку з виготовлення сувенірів в цій техніці «Нові методи виготовлення комонплейс букс» (New Method of Making Commonplace books). У Німеччині приблизно в той самий час стали популярні «книги друзів», де техніка ґрунтувалася на досить своєрідному збиранні волосся подруг або друзів, прикрашених стрічками і намистинами.

Скрапбукінг у сучасному вигляді почав з'являтися в XVII ст., в 1826 році у моду ввійшло збирання вирізок, а першим підручником зі скрапбукінгу стала книга «Manuscript Gleanings and Literary Scrapbook».

Сам термін «скрапбукінг» став загальноприйнятим у 1830-х роках.

Ідеї персоналізації кожної книги стали популярними в 1775 році, коли Д. Грейнджер випустив книжку з порожніми сторінками в кінці. У 1872 році Марк Твен запатентував спеціальний альбом-самонаповнювач, де можна було приклеїти вирізки і робити нотатки. У 1901 році вже налічувалося 50 видів таких альбомів.

Для скрапбукінгу випускають спеціальні матеріали, папір для обклеювання може бути абсолютно різним, різної щільності, з різними покриттями. Цей вид творчості має велику популярність, його активно просувають рекламні агентства, безліч друкарень випускає матеріали для скрапбукінгу, які продають за доступною ціною.

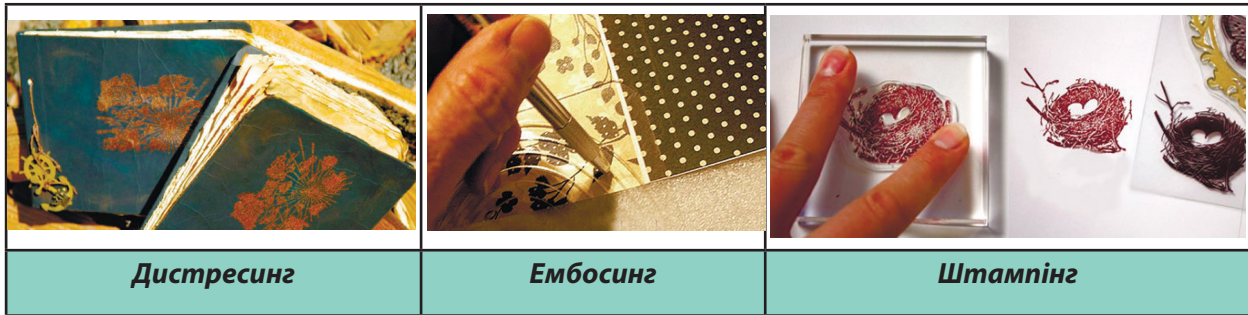
2.10.1. Базові техніки скрапбукінгу (дистресинг, ембосинг, штампінг).

Техніки скрапбукінгу:

Дистресинг (distressing) – техніка, яка передбачає зістарювання скрап-сторінок. У цій техніці часто підрізають сторінки до ефекту рваного краю, мається на увазі використання чорнила і ефекту кракелюр, виконання різних потертостей.

Ембосинг (embossing) – техніка передбачає видавлювання зображень на заготовці, виходить дуже симпатично, це метод ручного тиснення конгревом.

Штампінг (stamping) – техніка передбачає нанесення зображень за допомогою штампів і аплікаторів.

2.10.2. Базові стилі скрапбукінгу (вінтаж, європейський стиль, херитейдж, американський стиль, шеббі-шик, клін-енд-симпел, фрістайл, міксед-медіа)

Для скрапбукінгу характерні базові стилі.

Стиль Вінтаж (vintage), чи імітація старовини. Для цього стилю характерне використання старих фотографій або зістарювання нових.

Європейський стиль, для якого характерна строгість. Техніка, що її використовують, – розрізання фотографій за допомогою спеціальних інструментів. Відмінна риса – значна (більше трьох) кількість фотографій на одній сторінці. У цьому стилі мінімум декору, наявність сюжетної лінії у фотографіях.

Херитейдж (heritage), у перекладі – спадщина. Більше застосовують для оформлення фотографій, важливо використовувати кольорові гамми, характерні для тієї чи іншої епохи.

Американський стиль є найпоширенішим і вважається класичним в скрапбукінгу. Для нього характерна велика кількість прикрас,

проте багато не означає погано.

Шеббі-шик (shabby chic), або потертий шик. Це стиль імітує старовину з елементами розкішного оформлення. Для стилю характерне використання штучно зістарених елементів, потертих бантиків, стрічок з розпушеним краєм та інших елементів декору. Як тло зазвичай використовують пастельні відтінки.

Клін-енд-симпл (clean and simple), або «просто і зрозуміло». Стиль техніки скрапбукінгу характеризується простотою і «квадратністю» елементів, зрозумілим графічним виконанням. Сторінки виглядають як пазл. Для написів використовують один шрифт в різних варіаціях.

Фрістайл (free style), або вільний стиль, який передбачає сміливі кольорові поєднання на світлому тлі, написи роблять за допомогою олівця або фломастера.

Міксед-медіа (mixed media)

Стиль передбачає змішування різних названих стилів, головне, щоб ваша робота не була хаотичною і незбалансованою.

Кардмейкінг – виготовлення листівок ручної роботи (від англійського слова cardmaking, буквально – «виготовлення листівок»). Тематика листівок може бути різноманітною – це залежить від свята чи заходу, до якого їх створюють. Кардмейкінг – мистецтво, яке не має на увазі масове, однакове виготовлення листівок.

Папір для скрапбукінгу випускають спеціальний, найчастіше в форматі 30х30 см; це кольоровий і візерунковий папір, який може бути також прикрашений блискітками, лаковими або оксамитовими деталями. Крім паперу, можна використовувати кальку різних кольорів і візерунків, а також картон (зокрема гофрований).

Для прикраси скрап-сторінок можна використовувати як вироблені промисловим способом набори об'ємних елементів, так і знайдені в будинку порвані ланцюжки, черепашки і плоскі камінчики з моря, колючатка від годинника, плоскі сережки і термонаклейки для одягу, бантики від подарунків і упаковки, паперові серветки з тисненням – все може стати в пригоді.

А в спеціальні набори для скрапбукінгу, на додаток до паперу і картону, часто вкладають готові об'ємні наклейки, ярлики, прикраси та інші декоративні елементи. Можна урізноманітнити свою роботу картинками, візерунками і написами. Особливу популярність мають пам'ятні елементи.

Для склеювання матеріалів і елементів використовують різні види клею і засобів, що склею-

ють, двосторонній скотч тощо. Для розрізання паперу використовують ножиці і різакі різних видів. Важливу роль у скрапбукінгу відіграють і друкарські інструменти: олівці, ручки, маркери, маркери з ефектами оксамиту, об'єму, з блискітками.

Написи можна також робити каліграфічним пером або ручкою з імітацією каліграфічного наконечника.

Скрапбукінг можна використовувати для оздоблення інтер'єру: в техніці альтер-скрап, штампінг можна виготовити картини або рамки для картин, в техніці шєббі-шик можна виготовити декоративні пляшки. Скрапбукінг – це своєрідний спосіб збереження і передачі окремих історій за допомогою особливих візуальних і тактильних прийомів замість звичайного оповідання, що передається «з уст в уста».

Скрапбукінг перекладається з англійської буквально як «книга з вирізок». Скрапбукінг – це красиво оформлена пам'ять, пам'ятні дати в картинках.

Скрапбукінг

Питання для самоконтролю

1. Запропонуйте елементи декору в техніці декупаж для стилів прованс і кантрі.
2. Визначте, наскільки практичними і довговічними є елементи інтер'єру в техніці декупаж.
3. Запропонуйте варіанти використання листівок у техніці декупаж у закладах розміщення.

Тестовий контроль.
РОЗДІЛ 2
ТЕХНІКИ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА В ДИЗАЙНІ ГОТЕЛІВ

РОЗДІЛ 3. ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН

3.1. Поняття ландшафтного дизайну. Історія становлення ландшафтного проєктування ділянок

3.1.1. Поняття ландшафтного дизайну

3.1.2. Закони ландшафтного дизайну

3.1.3. Ландшафтний дизайн: основні компоненти та їх особливості

3.2. Колір у ландшафтному дизайні. Вдалі та невдалі композиційні поєднання кольорів. Характерні особливості колоритної композиції зелених насаджень. Домінування зеленого кольору. Забарвлення архітектурних елементів. Зміна кольорів у пейзажі протягом року

3.3. Малі архітектурні форми. Призначення і класифікація

3.3.1. Інженерні споруди

3.3.1.1. Пандуси, сходи. Головні, другорядні, стежкові паркові сходи. Матеріали для спорудження ходів і пандусів

3.3.1.2. Малі форми утилітарного призначення: трельяжі, пергола, альтанки, навіси, павільйони

3.4. Споруди монументального та декоративного призначення

3.4.1. Монументальна скульптура. Декоративне значення і сучасна роль у садово-парковому ландшафті

3.4.2. Правила розміщення та встановлення монументальної скульптури. Декоративна паркова скульптура

3.5. Значення, роль і форми води у ландшафті. Штучні водойми і гідроспоруди зі статичною та динамічною формою води

3.5.1. Властивості води та ландшафтний дизайн

3.5.2. Форми застосування води в ландшафтному проєктуванні

3.5.3. Устаткування штучних водойм

3.5.4. Проєктування водойми

3.6. Основні види декоративних покриттів для доріжок і майданчиків

3.6.1. Основні фізико-механічні властивості матеріалів

3.6.2. Природні кам'яні матеріали (шашка, кам'яна, бруківка, бортові камені, кам'яна плитка, бутовий камінь, валунний камінь, галька, гравій, пісок, щебінь)

3.7. Штучні декоративні покриття (клінкерна цегла, будівельна цегла, тротуарна плитка, асфальт, дерево, штучний камінь тощо)

3.8. Облаштування і утримання газонів

3.8.1. Поняття газону, види штучних газонів

3.8.2. Облаштування газону

3.1. Поняття ландшафтного дизайну. Історія становлення ландшафтного проєктування ділянок

Ландшафтний дизайн – це галузь ландшафтної архітектури, яка відрізняється від ландшафтного проєктування тим, що порівняно з останнім орієнтована на менший простір, проєкти швидше реалізуються за часом

Також існує поняття садового дизайну, але у нас в країні воно не прижилося: найчастіше під поняттям ландшафтний дизайн мають на увазі і сам ландшафтний дизайн, і садовий, а іноді і ландшафтне проєктування.

Ландшафтний дизайн поєднує елементи як мистецтва, так і науки. Його результат – функціональне, естетично приємне розширення внутрішнього житлового простору зовні. Одна з фундаментальних функцій ландшафтного дизайну – гармонійне поєднання сучасних технологій (будов і будівель)

і природного оточення. Щоб зробити гарний дизайн, фахівець з ландшафтного дизайну повинен мати достатні знання з дизайну, загальних принципів мистецтва і робочого матеріалу.

Основні елементи мистецтва, які використовують у ландшафтному дизайні, – колір, лінія, форма, текстура і масштаб. Безумовно, їх не можна розглядати окремо, без відриву один від одного, але розглянути природу кожного з них окремо необхідно, тому що тільки після цього можна вивчати їх взаємодію.

3.1.1. Поняття ландшафтного дизайну

Ландшафтний дизайн – це розробка і впровадження заходів із перетворення і оформлення земельної ділянки. Існує безліч рішень облаштування території земельної ділянки. Це і зведення альпійських гірок, і оформлення газонів і клумб, організація освітлення і поли-

ву, використання малих архітектурних форм (скульптур, альтанок, містків, гойдалок), штучних водойм і багато іншого. Від того, наскільки професійно розроблено і впроваджено проєкт ландшафтного дизайну, залежить, чи буде на ділянці затишно і комфортно.

Сад може бути утилітарним (корисним) або декоративним (просто радує око). Вибір рослин визначають функціональним призначенням саду і його стилістикою. Що стосується стильового напрямку, то він формується, виходячи з особистих уподобань власника ділянки.

Газон – фоновий елемент, здатний майстерно відтінити красу саду. Можна обладнати зелену галявину перед будинком, застелити травою підступи до плодових дерев або прикрасити зону відпочинку.

Проте газон вимагає постійного догляду. Регулярне підстригання, періодичне провітрювання, підживлення та ремонт допоможуть газону завжди зберігати акуратний і естетичний вигляд.

Елементи вертикального озеленення. Витончені композиції з кучерявих рослин, стрижених дерев і чагарників дозволять не тільки поліпшити зовнішній вигляд ділянки, але і розділити територію на зони або приховати її недоліки.

Вертикальне озеленення також цінують за можливість створення тіньових областей.

ФОРМИ ВЕРТИКАЛЬНОГО ОЗЕЛЕНЕННЯ:

- жива огорожа;
- садові сітки, екрани і обшивки;
- вертикальні клумби;
- декорування стін будівель;
- контейнерні посадки.

Доріжки і стежини

Хоча доріжки мають практичне призначення в саду, але вони не мають виглядати тільки функціональними. Доріжки можна зробити так, щоб поліпшити проєкт, роблячи їх творами садового мистецтва.

Плануючи доріжки, необхідно врахувати профіль землі, тобто місце розташування доріжки має виходити з практичних міркувань. Наприклад, схилами, спрямованими до будин-

ку або іншої будівлі, дощова вода швидше тектиме до стін будинку, ніж усмоктуватиметься в землю тощо.

Водойми і фонтани

Використання води – основа для безлічі варіантів рішень для садового дизайну. Всі вони поєднують красу, витонченість, вишуканість, простоту і практичність.

Останнім часом водні споруди стають усе мініатюрнішими, їх використовують як фрагменти в оформленні садів.

Але те, що водні споруди втратили, зменшившись у розмірі, вони виграють за рахунок но-

вих технологій. Та й з практичного погляду малі розміри водойм кращі, тому що в такому разі менше проблем, пов'язаних з утриманням, доглядом і безпекою. А найголовніше – завжди є можливість для маневрів щодо розміщення на ділянці.

Альпійські гірки

Для створення цієї садової прикраси використовують рослини і природні камені для високогір'я. Альпійські гірки облаштовують на сонячних, захищених від вітру майданчиках.

Краще влаштовувати їх поблизу від водоймищ: у таких зонах вони виглядають найефективніше.

Квітники

Геометричні ділянки з насадженнями квітково-декоративних рослин стануть вагомими колірними акцентами саду.

ВИДИ КВІТНИКІВ:

- клумба;
- рабатка (квітник у формі довгої стрічки);
- бордюр;
- міксбордер (змішані посадки, розташовані у формі природних груп).

Садові альтанки

Альтанка – корисний і декоративний елемент ландшафтного дизайну, який має захищати від сонця і негоди. Створюючи атмосферу для релаксації, варто розташувати навколо неї рослини, що насичують повітря приємним ароматом.

На сучасному етапі виділяють різні стилі ландшафтного дизайну: регулярний, сільський, пейзажний, природний, японський, китайський, змішаний. Втілення того чи іншого дизайнерського рішення залежить не тільки від платоспроможності замовника, а й від характе-

ристик його ділянки. Наприклад, залежно від особливостей ґрунту на ділянці і призначення майбутнього штучного водоймища розробляють технологію його створення і облаштування. Горбиста земельна ділянка – ідеальний варіант для зведення альпійської гірки.

3.1.2. Закони ландшафтного дизайну

Закон простоти

Виразності слід досягати мінімальним набором образотворчих засобів. Варто зазначити: не йдеться про мінімалізм як художній напрям. Перевантаженість – перший ворог художнього безладу.

Прибрати все композиційно зайве – психологічно важке завдання для квітникаря, коли питання стосується кольорів. Але якщо ми говоримо про дизайн ділянки, вибір на користь окремих рослин за рахунок інших зробити все одно доведеться. Фаза накопичення має перейти у фазу осмислення. Цей закон політекономії працює і на окремо взятій садовій ділянці.

Еклектика, тобто змішання художніх стилів, – досить провальне втілення на невеликому просторі. Зазвичай, стиль задає вже побудована споруда. Не намагайтеся досягнути неосяжне. Коли хочеться різноманітності, садові стильові вишукування краще звести до схеми «зелених кімнат». Настільки ж шкідливо змішувати різноманітності каміння і чагарники. З випадкових, знайдених будь-де або привезених на ділянку друзями, які завершили свої проєкти, створити що-небудь пристойне навряд чи вдасться. Хороші камені доводиться купувати і в достатній кількості.

Жорстка геометрія (кола, прямі і гострі кути) створює зайву напруженість, як і все те, чого немає в дикій природі (наприклад, невеличкі валуни одного розміру, що намистом лежать по краю водойми. До того ж вони візуально з'їдають і без того невелику площу).

Прямі паралельні лінії також є ворогом ху-

дожного безладу, особливо за невеликого розміру ділянки. Чіткий ряд однакових рослин уздовж паркану більше акцентує його, ніж маскує. Доріжка від воріт до ганку, що проходить поблизу від паркану, виглядає особливо обтяжливо, якщо паркан спробували закрити зеленою стінкою. Найпростіше вирішення – зробити доріжку звивистою, обігравши її вигини. Наприклад, посадити кущик, який доведеться обходити. Або зробити доріжку змінної ширини за рахунок квітів, що оточують її.

Головне правило садової геометрії: крива лінія має бути осмисленою. У неї має бути початок, кінець і логіка. Про це варто згадувати, прокладаючи по клумбі технологічну доріжку.

Планування саду починається саме з визначення домінантних місць. Монотонність стомлює. Ми розбиваємо її вертикалями дерев і пергол, яскравими плямами квіткових груп. Але і напруженість стомлює не менше. Акцентів не має бути занадто багато. Плануючи домінанту, слід врахувати просте, але важливе правило. Що яскравіше пляма, то більшою має бути навколо неї нейтральна територія. Розміри підбирають експериментально.

До того ж, домінантою може бути і не найдорожча споруда або рослина. На ділянці, розта-

Закон домінанти

Або, точніше, закон підпорядкування і домінанти. Тема царя і його підданих. У будь-якому художньому творі є головне і другорядне. Будь-яке дійство розігрується в певних декораціях. У саду це вертикалі і горизонталі.

шованій в зоні, де заборонено садіння дерев і чагарників, ролі домінанти успішно відіграють звичайні соняшники. Всі гості дуже люблять фотографуватися біля них.

На ділянці фоном, зазвичай, є газон. Однак і газон може бути королем, якщо його оточує шаноблива свита з непомітних квітів і чагарників. У музиці такий прийом називають тихою кульмінацією.

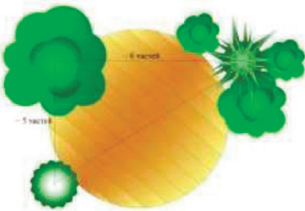
Головне правило універсальне: не брати вихідні компоненти в рівних частках. Плануючи клумбу з білих і помаранчевих квітів, треба відразу вирішити, буде вона помаранчево-білою або біло-помаранчевою. А вже третій колір (скажімо, фіолетовий) додають зовсім

трошки. Таким простим прийомом вдається уникнути колірного хаосу.

Правило трьох є повсюди. Три форми, три кольори, три розміри. Великий, середній, маленький. І більше не треба. З трьома б впоратися. Викладаючи доріжку, можна підібрати плитняк трьох розмірів у пропорції 8:5:3, чергуючи великі камені з середніми і малими. Це виглядає набагато цікавіше за тих самих затрат.

Три – взагалі цікаве число. Психологічно воно викликає у нас відчуття надійності. Тринога не хитається, на відміну від стільця на чотирьох ніжках. Три кольори – жовтий, червоний, синій – дають нам всю колірну гамму.

Закон трикутника

Так чи інакше, всі чули про пропорції золотого перетину (ціле відноситься до більшого, як більше до меншого). Для приблизних розрахунків беруть рівнобічний трикутник, проводять висоту, ділять навпіл, проводять лінію, паралельну основі, і виходить трикутник і трапеція в зразковому співвідношенні площ як 3: 5. Для трикомпонентної системи висоту ділять на три частини. Так ми наочно бачимо, скільки знадобиться для роботи кожного матеріалу.

Закон кола

Колірне коло теж знайоме. На координатну сітку у верхній частині наносять жовтий колір, праворуч – червоний, знизу – синій, зліва – зелений. Якщо в жовту фарбу краплинами додавати червону, вийде вся гамма помаранчевого, від яєчно-жовтого до теплого червоного.

Додаючи до червоного синій, отримаємо гамму лілового, від холодного червоного до синьо-фіолетового. І так далі. Виходить чотири чверті. Білий розташований у центрі. Точніше, це взагалі не колір. Його додавання робить колір світліше. Перша чверть з додаванням білого дає відтінки від чайних троянд до флоксів, друга – від рожевих тюльпанів до бузкових віол. Третя і четверта чверті представлені здебільшого у за-

барвленні листя.

Всі кольори, що містять жовтий, називають теплими. Всі кольори, що містять синій, – холодними. Всі кольори однієї чверті називають спорідненими. Всі кольори одного півкола називають родинно-контрастними. Кольори, що розташовані в протилежних чвертях, називають контрастними. Опинившись поруч, вони підсилюють один одного.

Закон квадрата

Це чотири сторони світу. Північ, південь, схід і захід вносять в наші побажання і наміри свої досить жорсткі корективи. По-перше, існують певні біологічні вимоги рослин до умов освітлення. Одні люблять ранкове сонце, інші вечірнє. З вимогами квітів доведеться змиритися, адже перевиховати їх неможливо. Голівки до сонця повертають не тільки соняшники.

По-друге, один і той самий колір в різних умовах виглядає абсолютно по-різному. Білий мерехтить в тіні і світиться з туману. На яскравому світлі він втрачає свою загадковість. Може виглядати навіть просто негарно, якщо його багато.

Про закони композиції і колористики, звичайно, можна розповідати ще довго і не один раз. Головне, на чому хотілося б сфокусувати увагу, полягає в простому факті: що ближче задумано ландшафт до дикої природи, то легше не помилитися в його втіленні. За всієї нашої цивілізованості все-таки ми залишилися дітьми

природи. Тому болітця, струмочки, лісові галявини, словом, все, що нам пропонує природа як зразок для наслідування, ми сприймаємо так природно і органічно.

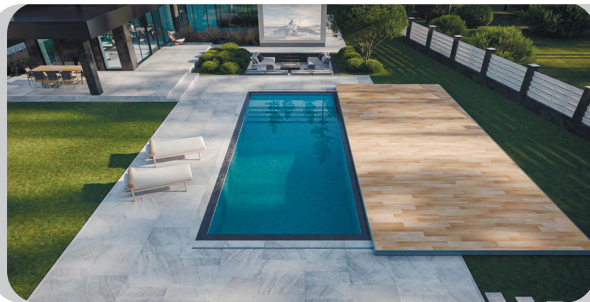
3.1.3. Ландшафтний дизайн: основні компоненти та їх особливості

Інженерні споруди

Проект дизайну будь-якого ландшафту необхідно складати, виходячи з основних споруд території – будинки, альтанки, гаражі, сараї, будиночки дитячі або для охорони.

Всі споруди є ключовими відправними точками для проектування ландшафтного дизайну.

Функціональні об'єкти

Проектування ландшафтного дизайну має охоплювати додаткові об'єкти, необхідні для кожної конкретної ділянки. До таких функціональних об'єктів належать басейн, дитячий майданчик, вольєр для тварин та інші.

Підключення водопостачання та електрики дуже бажано для всіх таких об'єктів, оскільки це значно полегшить їх експлуатацію.

Газон

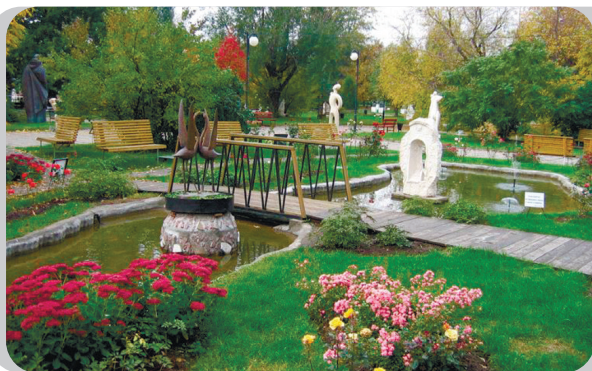
Якщо під час будівництва будинку фундамент є ключовим моментом будівництва, то газонна трава – основа будь-якого ландшафтного дизайну. Краще за все організувати автоматичний полив газону.

Зелені насадження

Дерева й кущі, квіти й рослини є важливими компонентами ландшафтного дизайну. Проектуючи квітник, важливо враховувати період цвітіння всіх складових, щоб клумба і ділянки з квітами радували око протягом усього сезону.

Крім того, враховують місце посадки і обсяг поливу всіх рослин.

Декор

До декоративних об'єктів ландшафтного дизайну належать фонтани, альпійські гірки, кам'яні споруди, невеликі містки, статуї й інші можливі об'єкти декору території.

Їх розташовують в центрі квітників, роблячи одним з ключових моментів будь-якого ландшафтного дизайну.

Освітлення території

Щоб навколишній ландшафт радував і надихав у будь-який час доби, важливо не забути про правильне і надійне освітлення. Але головний акцент під час проєктування освітлення варто віддавати інженерним спорудам.

Велику популярність у дизайнерів ландшафту мають сонячні ліхтарі, які, крім економії електроенергії, роблять освітлення території нічний час м'яким і дуже романтичним.

Системи автополиву

Дуже важливо на етапі проєктування ландшафтного дизайну продумати систему автополиву для всіх зелених насаджень, щоб заздалегідь прокласти і «заховати» необхідні труби і фурнітуру.

Огорожа

Грамотні дизайнери ландшафту та озеленення територій приділяють особливу увагу як огорожі всієї території, так і поділу її на логічні частини.

Художні деталі

Ваза з квітами в альтанці, мереживна скатертина на столі, легкі фіранки, що їх розвиває вітер, полиці з книгами – все, що додає території незвичайної атмосфери і особливого характеру, належить до художніх деталей ландшафтного дизайну.

Кам'яні огорожі, живоплоти, рельєфні ділянки та інші огорожувальні елементи можна використовувати з різною метою.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає зміст «закону домінанти» під час проєктування ландшафтного дизайну?
2. Які компоненти становлять основу ландшафтного дизайну?
3. Поясніть, як на практиці застосувати «закон квадрата» під час проєктування ділянки ландшафтного дизайну.
4. До яких кольорів належить зелений в ландшафтному дизайні?
5. Визначте елементи, що належать до декоративних об'єктів ландшафтного дизайну.

3.2. Колір у ландшафтному дизайні. Вдалі та невдалі композиційні поєднання кольорів. Характерні особливості колоритної композиції зелених насаджень. Домінування зеленого кольору. Забарвлення архітектурних елементів. Зміна кольорів у пейзажі протягом року

У ландшафтному дизайні колір – один з основних інструментів. Його використовують вже на етапі створення ескізу, формуючи образ території, її «настрій». Правильна робота з кольором дозволяє візуально коректувати пропорції

ділянки, розставляти акценти під час зонування, передбачати сезонні зміни в оформленні окремих елементів.

У ході створення ескізу, формування концепції і вигляду саду використовують базові принципи.

Колірна єдність

Дизайнер відбирає кілька базових відтінків, які об'єднують різні елементи в оформленні саду, роблять дизайн послідовним. Єдність не передбачає монотонності – кількість кольорів має бути достатньою, щоб створити різноманітність.

Принцип може проявлятися у виділенні одних і тих самих або схожих за функціональністю елементів однаковими квітами, у використанні близьких відтінків тощо.

Розстановка фокальних точок. Такі точки – це елементи, які привертають увагу глядача. Вони мають бути яскравими, акцентними. Щоб

увага не розсіювалася, їх не має бути занадто багато. Кольори таких об'єктів можуть і не вкладатися в гаму, підібрану в рамках колірної єдності, якщо, наприклад, ескіз передбачає використання контрастних елементів, що різко виділяються.

Баланс

Припускає, що декоративні елементи, або елементи, що привертають увагу, в ландшафті розподілені рівномірно. У разі використання регулярного стилю баланс досягається симетрією, чітким дотриманням заданого ритму.

У пейзажних садах об'єкти, що виділяються за кольором, розподіляють так, щоб врівноважити загальну картину.

Ритм. Передбачає використання мотиву, що циклічно повторюється. Це може бути чергування декоративних багаторічників у квітнику,

використання різних чагарників в складі одного живоплоту, встановлення кольорового підсвічування з ритмічним малюнком тощо. Ритмом легко задати колір, і він може бути як плавним (за поступового переходу від темних відтінків зелені до світлих, і навпаки), так і різким (у разі

поєднання яскравих квітучих рослин). Ритмічні елементи використовують в оформленні парадних зон, вздовж доріжок, у бордюрних посадках.

Вони більше підходять для мавританського або регулярного стилів.

ПРАВИЛЬНА РОБОТА З КОЛЬОРОМ ВИРІШУЄ ЗАВДАННЯ:

- **привертає медоносних комах, птахів у сад;**
- **акцентує увагу на ключових зонах (парадна, вхід в будинок, основний квітник тощо);**
- **об'єднання інтер'єрного та ландшафтного дизайну або оформлення ділянки і основного будинку на ньому;**
- **декорування стін будівель;**
- **формування єдиного вигляду території, який зберігається весь теплий сезон, або «динамічного» дизайну: для кожного нового періоду цвітіння використовують нові колірні схеми.**

Варіанти колірних схем

Монохроматична колірна схема ландшафту

В основі – мінімальна кількість кольорів, а різноманітність досягається використанням їх різних відтінків. Майже завжди в монохроматичну схему вводять білий, який розглядають як найсвітліший відтінок основного кольору і створює контраст із зеленню.

Контрастна колірна схема ландшафту

Використання взаємодоповнювальних кольорів. У колірному колі вони розташовані навпроти один одного (контрастні кольори). Це жовтий і фіолетовий, зелений і червоний, синій і помаранчевий, їх відтінки.

Такі комбінації контрастні, яскраво виглядають, привертають увагу. Краще, їх використовувати в оформленні фокальних точок і підтриму-

вати невеликою кількістю об'єктів на периферії.

Аналогова колірна схема ландшафту

Використання «сусідніх» кольорів (аналогова схема). Сполучення підбирають за колірним колом: фіолетовий і червоний або червоний з помаранчевим, синій з зеленим або зелений з жовтим тощо. Перехід виходить плавним, виглядає природно, саме оформлення саду стає спокійнішим.

Використовуючи різні кольори, можна змінювати сприйняття ділянки і одних і тих самих об'єктів на ній, їх «емоційність», візуальні пропорції. Для цього використовують такі прийоми:

- виділення яскравими кольорами важливих зон. Це – парадний квітник, вхідна зона, основні декоративні композиції. Навпаки, яскраві відтінки не використовують поряд з тими об'єктами, до яких не потрібно привертати увагу (господарські будівлі, технічні споруди, межі ділянки тощо);

- робота з відтінками. Базовий колір в будь-якій кольоровій схемі під час озеленення – зелений. Зелень може бути світлою або темною, насиченою або приглушеною. Комбінуючи різні відтінки, створюючи живопис і газон, фон для квітучих чагарників і клумб, ми розставляємо додаткові візуальні акценти. Наприклад, якщо територія має невелику площу, для живопису по її периметру краще використовувати чагарники зі світлим листям. Якщо важливим є чітке розмежування, краще, якщо листя або хвоя будуть насиченими, темними. Комбінації різних відтінків можна використовувати в оформленні клумб і квітників (щоб «розмити» їх межі в пейзажному саду або виділити їх для регулярного стилю);

- температура кольору. Теплі і яскраві відтінки (помаранчевий, жовтий, відтінки червоного)

роблять сад яскравіше, світліше. Навіть в похмуру погоду він виглядає так, ніби підсвічується сонцем. З іншого боку, вони швидко стомлюють, і тому їх використовують не скрізь, тільки на акцентних ділянках. Холодні тони збільшують обсяг простору. Якщо площа ділянки невелика, ми використовуємо їх, щоб створити ілюзію простору;

- загальна колірна схема. Припускає, що деякі кольори або відтінки використовують в оформленні фасаду, огорожі, садових меблів, озелененні. Такі повторення роблять ландшафтний дизайн гармонійним, узгодженим;

- елементи, що змінюються. Квітучі чагарники, однорічники і багаторічники використовують, щоб міняти «настрій» і вигляд території. Для різних періодів цвітіння відбирають свої кольори і відтінки, погоджуючи їх з сезоном. Наприклад, в літню спеку хочеться прохолоди, відчуття якої дадуть блакитні, білі, фіолетові квітучі рослини. Ближче до осені варто додати яскравих і теплих фарб: жовтих, червоних, помаранчевих кольорів. Щоб ділянка не була монохромною взимку, використовують хвойники з хвоєю різних відтінків.

Основну колірну схему визначають на етапі створення ескізу. Пізніше в неї можна внести зміни, змінюючи склад однорічних і багаторічних рослин на клумбах і в квітниках.

Питання для самоконтролю

1. Який колір вважають базовим у ландшафтному дизайні?
2. Визначте зміст виразу «температура кольору».
3. Для яких зон ландшафту не варто використовувати яскраві кольори?
4. Поясніть зміст терміну «фокальні точки ландшафту».

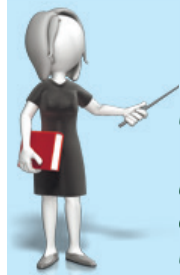
3.3. Малі архітектурні форми. Призначення і класифікація

Визначення і характеристики малих архітектурних форм

Малі архітектурні форми (МАФи) використовують у ландшафтному дизайні дуже давно, з самого початку появи садів за кріпосними стінами стародавніх поселень і появи великих міст як таких.

МАФи – це конструкції, що слугують для декоративного оформлення і виконання функціо-

нального навантаження в ландшафтному дизайні. Тобто такі невеликі будівлі, споруди та окремі конструкції, окрім привабливих зовнішніх параметрів та естетичного призначення можуть мати практичність й функціональність. До МАФів загалом належать будь-які архітектурні елементи, які доповнюють ті або інші будови і навколишнє середовище.

ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ МАФИ ПРИЙНЯТО ДІЛИТИ НА:

- **універсальні, масового використання. До них належать урни, квіткові горшки, вуличні ліхтарі, садові лавки тощо;**
- **декоративні МАФи. Всілякі статуї, скульптури, фонтани, альтанки, викладені мозаїкою борти басейнів, місток, перекинутий через штучний струмок, – всі ці елементи слугують здебільшого просто для прикраси ландшафтного дизайну;**
- **ігрові та спортивні МАФи. Гойдалки, пісочниця, гірка, шведська стінка – все це теж МАФи, до того ж дуже функціональні, що дозволяють облаштувати на території і дитячий, і спортивний майданчики**

Дитячий майданчик на ландшафтній ділянці – яскравий приклад використання МАФів ігрового призначення. Малі архітектурні об'єкти можуть бути виконані з різних матеріалів: металу, дерева, натурального або штучного каменю, цегли або бетону. Однією з основних відмінностей таких об'єктів від звичайних будинків і споруд є

відсутність капітального фундаменту.

Розмір МАФа може бути дуже різним – все залежить від розмірів самої ділянки та від побажань і потреб власника. Так, фонтан на ділянці може бути досить великим, або крихітним садовим фонтанчиком.

3.3.1. Інженерні споруди

3.3.1.1. Пандуси, сходи. Головні, другорядні, стежкові паркові сходи. Матеріали для спорудження ходів і пандусів

Для організації пішохідних зв'язків між поверхнями різних рівнів за позовного ухилу доріжок понад 60% слід передбачати влаштування сходів і пандусів.

Сходи – це спеціальні пристрої для переходу з одного рівня рельєфу на інший.

Вони відіграють важливу архітектурно-художню роль в парковому і міському ландшафті.

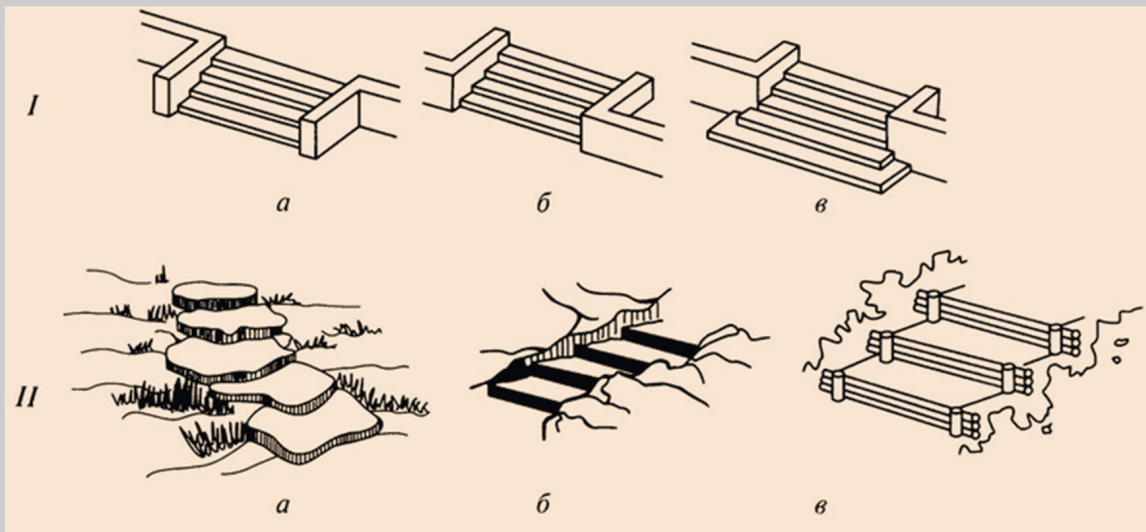

ЗА СВОЇМ ПРИЗНАЧЕННЯМ ТА ОФОРМЛЕННЯМ ПАРКОВІ СХОДИ ПОДІЛЯЮТЬ НА:

- **головні** – на основних пішохідних доріжках і алеях завширшки 10 м і більше. Вони мають парадне оформлення з використанням скульптури, світильників, квітників, фонтанів та інших елементів декору, зазвичай обладнані декоративними перилами;
- **на другорядні** – на бічних (другорядних) алеях і доріжках завширшки від 2,5 до 10 м, простіші в оформленні бортів і перил;
- **стежкові** – на додаткових пішохідних доріжках до 2,5 м шириною або стежках з окремими сходицями.

Розміщення сходів на схилах може бути виконано в різних варіантах: в поєднанні з підпірною стінкою, на газоні з перилами, без бічних обмежувачів. Повороти, вигини сходів підсилюють

враження від навколишнього простору, змінюють кути, під якими розглядаються найцікавіші об'єкти.

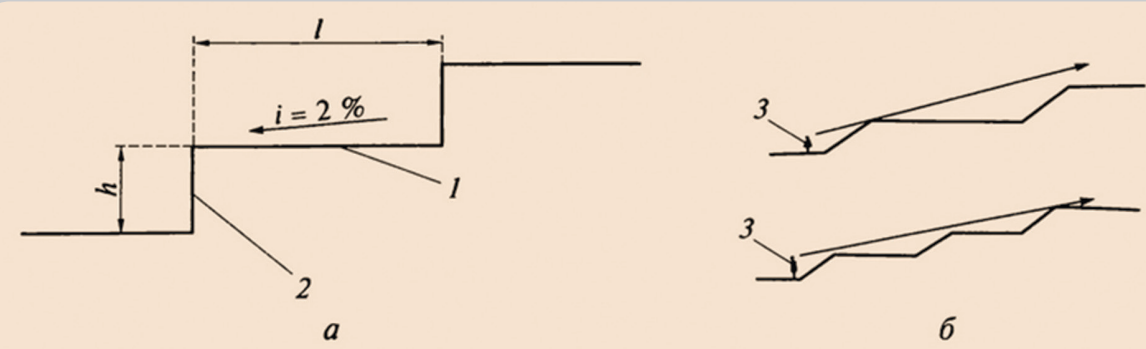

Розміщення сходів на схилі: I – сходи з підпірними стінками:

a – в насипу; б – у виїмці; в – в напівнасыпу-напіввиїмці;

II – сходи без підпірних стінок: а – сходинок-плити, що лежать на поверхні укосу;

б – сходинок, врізані в схил; в – сходинок, сформовані локальним підсиленням ґрунту

Параметри сходинок (а) і візуальне сприйняття сходів (б):

1 – проступ; 2 – підсходинка; 3 – людина; h – висота підсходинок; b – ширина проступу

Однак, незважаючи на важливість естетичних якостей сходів, головним під час проектування і будівництва сходів є їх безпека і зручність пересування пішоходів. Створення сходів, максимально зручних для руху, засноване на розрахунку співвідношення між розмірами їх основних елементів: проступу і підсходинок.

Проступ (горизонтальна поверхня сходинки) характеризується шириною b і поперечним ухилом i , підсходінка (вертикальна поверхня сходинки) характеризується висотою h . Під час вивчення особливостей руху пішохода сходами було встановлено, що подвійна висота підсходинок і ширина проступу в сумі мають відповідати середній довжині кроку людини:

$$2h + b = 0,58 \dots 0,65 \text{ м}$$

У зв'язку з тим, що рух пішоходів доріжками парків і садів переважно пов'язаний з прогулян-

ками і відпочинком, для зручності переміщення створюють сходи зі сходинками заввишки 10-12 см і завширшки 38-40 см. Стандартну крутизну укосу паркових сходів приймають 1 : 4. Такі сходи значно полегшують підйом порівняно з типовими сходами в житлових і громадських будівлях, де висота і ширина сходинок дорівнює відповідно 15 і 30 см.

Важливими параметрами сходів є кількість сходинок і загальна висота сходів. Поодинокі сходи становлять підвищену небезпеку для пішоходів, вони мало помітні, на них легко спіткнутися або оступитися. Внаслідок цього їх не слід використовувати. Принаймні можна застосовувати сходи з двома, а краще – з трьома сходинками. Для акцентування уваги пішохода на перешкоді такі сходи мають бути позначені світлом, посадками рослин, поручнями тощо.

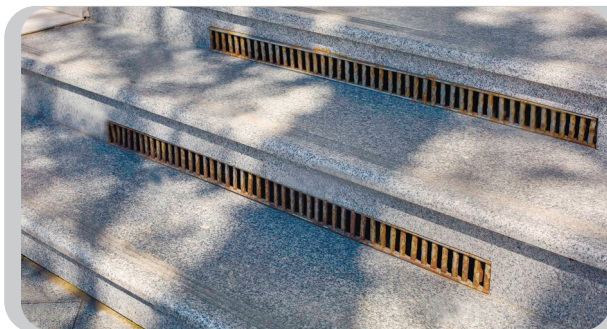
Сходи на об'єктах ландшафтної архітектури важливо проектувати з урахуванням особливості психології відвідувачів і їх фізичної витривалості.

Невисокі спуски і підйоми заввишки 0,3 – 0,5 м, розраховані з певним ритмом, можуть стимулювати переміщення об'єктом, водночас перепади 1,8 м і більше не цікавлять відвідувачів, вони можуть вимагати значних зусиль для підйому та істотно обмежити рух. Брак інтересу до високих підйомів також пов'язаний з особливостями візуального сприйняття. Так, відвідувачеві важливо бачити, куди він рухається, що його чекає під час підйому. Середній рівень лінії погляду людини перебуває на висоті 1,5 м. Внаслідок

цього максимум через кожні 1,5 м за висотою, що відповідає 10-12 сходинкам і зветься маршем, необхідно влаштовувати майданчики. Довжина майданчика має бути не менше 1,5 м, що відповідає довжині двох кроків і дозволяє пішоходу, не збиваючись з ритму, продовжувати рух сходами. Якщо необхідно розмістити майданчик більшої довжини, то його слід розраховувати, кожен раз додаючи до мінімального розміру (1,5 м) відстань, кратну довжині двох кроків.

Сходи з розвантажувальними майданчиками залежно від кількості маршів називають двомаршевыми або багатомаршевыми. Всі сходинки в межах одного маршу мають бути однаковими заввишки і завширшки.

Для організації поверхневого стоку дощових вод на сходах передбачають ухили і дощоприймальні пристрої (лотки, колодязі), зв'язані зі зливовою мережею. Сходи повинні мати поперечний ухил 10-20% і поздовжній ухил 5-10%, що дозволить уникнути безладного стоку води з однієї сходинки на іншу та утворення криги в холодну пору року.

Для зручності пересування сходами важлива також їх ширина. На міських територіях вона не має бути менше 1,5 м, що дозволяє розійтися двом людям, які йдуть протилежними напрямками; в приватних садах ширина сходів може бути зменшена до 1,05 м.

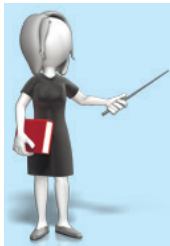
Для будівництва сходів використовують різні конструкції, вибір яких тісно зв'язаний з інтенсивністю пішохідних навантажень, архітектурно-художнім виглядом об'єкта і обсягом фінансування.

Пандуси

Пандуси також призначені для пересування транспорту і пішоходів з одного рівня поверхні на інший. Це похилі поверхні без сходинок. Пандус за однакової висоти зазвичай в 3-4 рази довше сходів. Пандус характеризується крутизною, вираженою у відношенні його висоти до довжини закладення.

ЗАЛЕЖНО ВІД ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ РОЗРІЗНЯЮТЬ ТРИ КАТЕГОРІЇ ПАНДУСІВ:

- 1) пандуси для пересування пішоходів та інвалідів на візках;*
- 2) пандуси уздовж сходів для переміщення ручної поклажі на колісатках, дитячих колясок і велосипедів;*
- 3) бордюрні пандуси для забезпечення спуску з тротуару на рівень проїжджої частини.*

До пандусів першої категорії ставлять найжорсткіші вимоги. Рекомендована крутизна пандуса для пересування пішоходів 1:10 (100%); для пересування інвалідів на візках – не більше 1:12 (83%). Мінімальна ширина пандуса, розрахована на рух однієї людини, – 0,9 м, для двох осіб – 1,8 м. Якщо довжина пандуса перевищує 9 м, то необхідно передбачати горизонтальні майданчики завдовжки 1,5 м; у разі повороту пандуса розмір майданчика має бути не менше 1,5х1,5 м.

3.3.1.2. Малі форми утилітарного призначення: трельяжні, пергола, альтанки, навіси, павільйони

Альтанки, павільйони і ротонди

Зі всіх МАФів альтанки і павільйони можна назвати одними з найбільших і значущих об'єктів. Вони часто займають центральне місце на ділянці, стаючи улюбленим місцем відпочинку.

Сьогодні існує величезний вибір альтанок: від простих квадратних відкритих конструкцій, до закритих, повністю зашкленних павільйонів, які можна використовувати не тільки влітку, але і в холодну пору року.

Сьогодні існує величезний вибір альтанок: від простих квадратних відкритих конструкцій, до закритих, повністю зашкленних павільйонів, які можна використовувати не тільки влітку, але і в холодну пору року.

Альтанки зводять з різних матеріалів, одним з найпоширеніших залишається дерево, популярні ковані металеві будови, а також надійні кам'яні конструкції.

У будь-якому випадку варто пам'ятати, що альтанка стоятиме на відкритому просторі, її покрівля має витримувати вагу снігу і витких рослин, якими часто декорують такі споруди, а всі частини літнього будиночка мають бути стійкими до зовнішніх впливів, вологи і перепадів температури.

Альтанка, крім своєї основної функції – місця відпочинку, може також служити опорою для витких рослин, наприклад, винограду. Навіть найпростіша конструкція, прикрашена рослинами, виглядає дуже красиво.

Ротонда

Ще одним з різновидів досить значних, помітних малих архітектурних форм, які можуть бути зведені на ділянці ландшафту і служити місцем для приємного проведення часу, є ротонда. Від альтанки вона відрізняється тим, що завжди має круглу форму, колонаду і купол, зводиться з каменю чи бетону. Ротонда виглядатиме доречно зовсім не в кожному саду, її кращим сусідом стане будівля в класичному стилі, а поруч з дерев'яним котеджем вона виглядатиме як мінімум дивно.

Легка ротонда з незвичайним ажурним дахом частіше асоціюється з великими парками і палацами.

Трельяжі, арки і перголи

Ці види МАФів належать до конструкцій, які зводять спеціально для підтримки рослин і без своїх зелених сусідів виглядають дуже просто і

нудно. Трельяж в ландшафтному дизайні – зовсім не дзеркало з тумбою, а легка садово-паркова решітка, використовувана як опора для витких рослин. Трельяж – завжди легка конструкція, зазвичай з дерева або металу, може бути виконана у вигляді однієї або декількох ширм, а також у формі арки.

Трельяж в ландшафтному дизайні

Арка для рослин

Арку для рослин часто використовують для оформлення стежок.

Пергола

Пергола – конструкція більш серйозна, зазвичай металева або створена з надійного дерев'яного бруса, також служить опорою для рослин, на відміну від трельяжа або арки завжди має дах. Загалом з перголою знайомі всі, хто хоча б раз бачив типовий дворик, увитий виноградом, – опорою для лози є саме така конструкція.

Перголи також зазвичай ставлять над стежкою, що дозволяє створити затишну затінену зону. Якщо пергола досить великого розміру, вона може приховати весь двір, під нею можна

розташувати зону відпочинку із садовими меблями. Така конструкція здатна замінити альтанку – дах, який сховався під зеленими рослинами, захистить від дощу.

Шаховий павільйон у Центральному парку (м. Чернівці)

Павільйон (від фр. pavillion) – невеличке і зазвичай ізольоване паркове приміщення, призначене для відпочинку чи окраси парку. Невеликі розміри павільйону наближають його до паркової альтанки. Але павільйон в історичних парках зазвичай більший за альтанку.

Навіс парковий

Навіси розміщують у парках, скверах, садах, лісопарках, на пляжах, майданчиках відпочинку, дитячих ігрових майданчиках, у місцях очікування громадського транспорту, де вони є місцем відпочинку, укриттям від сонця та дощу.

Архітектурне рішення цих споруд має відповідати їх основним функціональним призначенням, а їх зовнішня форма, матеріал виконання та колірне рішення мають бути поєднані з навколишнім середовищем – рослинністю,

рельєфом, водою та іншими компонентами. Для виготовлення тінювих навісів використовують найрізноманітніші матеріали – метал, дерево, бетон, залізобетон, каміння.

Питання для самоконтролю

1. Які об'єкти належать до малих архітектурних форм?
2. Поясніть призначення пандусів та вимоги до їх облаштування в садово-паркових зонах.
3. Обґрунтуйте, для яких закладів розміщення доцільно облаштовувати ландшафти альтанками, навісами, перголами?
4. Які показники необхідно враховувати під час проєктування сходів у ландшафтному дизайні?

3.4. Споруди монументального та декоративного призначення

3.4.1. Монументальна скульптура. Декоративне значення і сучасна роль у садово-парковому ландшафті

Види монументальної скульптури

ФАХІВЦІ ВИДІЛЯЮТЬ ЧОТИРИ ВИДИ САДОВО-ПАРКОВИХ СКУЛЬПТУР:

- *стела* – розташована перпендикулярно до поверхні землі кам'яна плита. Але на кожній плиті є яке-небудь зображення або художній рельєф;
- *статуя* – фігурки тварин або людей, які виготовляють у натуральну величину, або величину, що її трохи перевищує. Тривимірні фігурки можуть відображати реальну людину або тварину, а також копію якої-небудь фантастичної істоти (кентавр, янгол);
- *пам'ятник* – скульптура, призначена для увічнення подій, літературних персонажів, відомих людей. Часто пам'ятники виконують у вигляді плити з написом, тріумфальної арки, бюста, колони тощо;
- *обеліск* – монумент, який звужується у міру спрямування до неба. Здебільшого має квадратний поперечний розріз, іноді нагадує витягнуту піраміду.

Розглядати кожну окрему скульптуру як представника певного стилю досить складно. Це пов'язано з тим, що існує більше десятка різних

напрямів ландшафтного дизайну, крім того, деякі види статуеток, обелісків, статуй, стел можна віднести відразу до декількох стилів.

ДЛЯ БІЛЬШОЇ ЗРУЧНОСТІ ФАХІВЦІ ВИДОКРЕМИТИ ВСЬОГО ТРИ ОСНОВНІ СТИЛІ СКУЛЬПТУР:

- *класична і антична*. До неї належить мистецтво Стародавнього Риму і Греції. У їх культурах часто траплялися статуї богів і богинь, настінні фонтани, кам'яні чаші, витончені обеліски. Тут вирізняють вироби з міцних каменів, які можуть стати прекрасним доповненням пейзажних стилів з елементами топірного мистецтва;
- *виражений національний характер*. Група скульптур, які можна безпомилково віднести до певного типу культури (східна, італійська, грецька, англійська тощо). Наприклад, кам'яні леви з шикарною гривною відразу свідчитимуть про англійський стиль, невеликі дерев'яні млини притаманні голландському стилю, а статуетки Будди є невід'ємною частиною азійської культури;
- *пасторальна скульптура*. Пейзажний сад, пронизаний спогадами про дитинство, викликає гру з настроєм, – саме такий затишний декоративний куточок можна назвати пасторальним або сентиментальним. Друга назва відображає повну глибину задуму декоратора. Пасторальна скульптура завжди викликає приємні відчуття, розслабляє і створює в душі гармонію. Сюди можна віднести ельфів, гномів, русалок, фей. Казкові будиночки та інші предмети також стануть невід'ємною частиною саду з пасторальним настроєм.

Виготовлення монументальної скульптури

Які ж скульптурні матеріали використовують в наш час, як підібрати фігури з урахуванням клімату і які їх вартісні характеристики?

Одним з найдавніших скульптурних матеріалів є натуральний камінь. Фігури з граніту, пісковика, кварцу, вапняку добре зарекоменду-

вали себе не тільки під південним сонцем, але і в суворому кліматі. Вони легко витримують ультрафіолет, вологість, перепади температур і мо-

рози. Але кам'яні скульптури дорогі, процес їх виготовлення трудомісткий і не під силу нефахівцю.

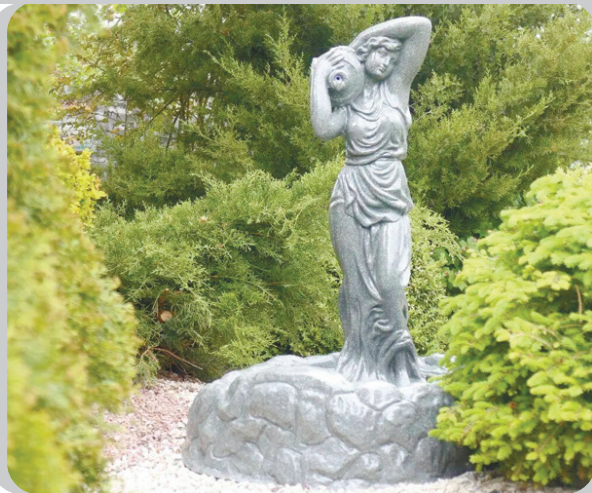
Мармур

Найцінніші – мармурові скульптури. Мармур має пористу структуру, децю м'який, тому з нього виходять справжні шедеври – з гладкою поверхнею, що світяться теплотою зсередини.

Якщо є бажання зробити ландшафт більш виразним, підкреслити свій статус, то мармур стане прекрасним вибором. Однак він чутливий до вологи і забруднень.

Граніт

Граніт – міцний натуральний матеріал, мало схильний до атмосферних впливів. Гранітні садові скульптури, як і мармурові, підкреслюють статус власників ландшафтною ділянки. У поєднанні з гранітними фонтанами та іншими МАФами вони виглядатимуть особливо гармонійно.

Пісковик

Пісковик легко піддається обробці, тому виготовлення скульптур з цього каменю вимагає менше трудовитрат.

Ці садові фігурки значно дешевші і водночас досить довговічні.

Скульптури з гіпсу

Скульптури з гіпсу мають інший спосіб обробки, ніж камінь. Якщо фігуру з каменю ліплять, витісують, то фігурки з гіпсу для саду відливають. Це значно спрощує виробництво, до того ж гіпс недорогий. Декор з гіпсу крихкий, але за відповідного догляду прослужить довго.

Гіпсову статуетку слід обробити вологозахисними і протигрибковими сумішами, а на зиму прибрати в тепле сухе приміщення.

Бетон

З бетону, як і з гіпсу, скульптури відливають. Садові скульптури з бетону відрізняються стійкістю до атмосферних впливів і можуть перебувати під відкритим небом цілий рік, потрібно тільки зрідка оновлювати покриття. Вартість бетонного декору невисока.

Тоніарій

Дерев'яна садова скульптура органічно впишеться в сади будь-якого стилю, за винятком класичного регулярного. Вона створить гармонійне сусідство з дерев'яними арками, перголами, альтанками.

Крім традиційної різьбленої скульптури, варіантів застосування дерева безліч – це і фігури, вирізані з пенька дерева, що вже загинуло, і скульптури з корчів або топляка, з лози або гілок.

Вартісні характеристики дерев'яної скульптури різні – від безкоштовних саморобок до дорогих авторських моделей.

Кераміка

Кераміка пластична і легка в обробці. Для садів і парків частіше застосовують шамотну глину, вона вогнестійка, а отже, вироби з неї більш міцні. Додаткову виразність і стійкість скульптурі з глини надає глазур, що вражає своєю багатобарвною красою.

Ще один спосіб обробки керамічних виробів – прикрашання мозаїкою. Якщо є бажання встановити на ділянку яскраву, ошатну скульптуру, кераміка – саме той вибір.

Метал

Метал – довговічний і зносостійкий матеріал для паркових скульптур. Традиційно металеві фігури відливали з міді і бронзи, але це дорогі матеріали. Метал дозволяє отримувати приголомшливо різноманітні форми і фактури – від монументальних литих скульптур до ажурних і невагомих статуєток, кованих і плетених з дроту.

Метал може бути полірованим блискучим і спеціально заіржавленим, пофарбованим в будь-який колір і покритий патиною. Вартість

металевих скульптур теж вельми різноманітна, залежить від розміру і матеріалу.

Скульптура зі скла, Дейл Чихулі

Скло – хоч і крихкий, але стійкий до погодних явищ матеріал. Скляні скульптури заломлюють і розсіюють світло, відображення дзеркал візуально розширюють простір. Скло прикрасить будь-який елемент ділянки за винятком дитячого майданчика.

Скульптура з полістоуна

Штучний камінь полістоун відрізняється високою міцністю і зносостійкістю. Не боїться вологи, ультрафіолету і перепадів температур, дозволяє зберегти яскравість і високу деталізацію. Може непогано імітувати натуральний камінь або метал. При цьому вельми недорогий. Популярні малі фігурки і штучні камені-обманки для маскування люків.

За бажання, можна виготовити садові скульптури своїми руками, зокрема з підручних засобів: глини, монтажно́ї піни, плитки, скляного

посуду, а також з кругляків, автомобільних покришок, пластикових пляшок і бляшанок.

Топіарій

Вершиною садового мистецтва є зелена скульптура, або топіарії. Існують різні технології фігурного підстригання рослин – і самотійно ножицями на око, і за заздалегідь встановленою фігурною сіткою, а кулясті скульптури навіть формують спеціальними машинами.

Вартість теж може бути різною, на будь-який гаманець.

3.4.2. Правила розміщення та встановлення монументальної скульптури. Декоративна паркова скульптура

ІСНУЮТЬ ДЕЯКІ ПРАВИЛА ІДЕАЛЬНОГО РОЗМІЩЕННЯ МОНУМЕНТАЛЬНОЇ СКУЛЬПТУРИ:

– гармонія буде за дотримання розмірів скульптур відносно загальної площі саду. Не намагайтеся помістити великі вироби в маленькому декоративному парку. Невеликі статуї у величезному саду можуть загубитися і не давати належного естетичного ефекту;

– найцінніший для ландшафту елемент намагайтеся розмістити в центрі загальної картини саду. Задній план має відповідати стилістиці «головного героя»;

– намагайтеся не розміщувати великі статуї і фігури далеко від осяжного периметра. Водночас маленькі вироби краще всього поміщати на височинах або скелях;

– змішування стилів може зіпсувати загальну декоративну красу. Намагайтеся дотримуватися однієї вибраної лінії.

Можна зробити ділянку затишнішою і комфортнішою за допомогою лавок, гойдалок, альтанки або перголи, намагайтеся поєднати природу і архітектурні форми воедино. Зістарені статуї особливо гармонійно виглядатимуть, якщо їх почнуть обплітати виткі рослини.

Монументальні спорудження

Питання для самоконтролю

1. Поясніть, чи можна в одному ландшафтному дизайні поєднувати скульптуру різних стилів.
2. Для чого необхідно враховувати співвідношення розміру скульптури і розмірів ландшафтної ділянки?
3. З яких матеріалів можна виготовляти скульптуру? Яким матеріалам ви надали б перевагу? Аргументуйте.

3.5. Значення, роль і форми води у ландшафті. Штучні водойми і гідроспоруди зі статичною та динамічною формою води

3.5.1. Властивості води та ландшафтний дизайн

Особливості застосування води в ландшафтному проектуванні базуються на її фізичних властивостях та, перш за все, на її безбарвності й аморфності.

Вода здатна міняти за зниження температури рідкий стан на твердий, а за підвищення температури переходить з рідкого в газоподібний, може бути спокійною і рухомою (текти, капати, вирувати, падати), може звучати, створювати дзеркальне відображення, змінювати колір і фактуру поверхні. Все це використовують і враховують у ландшафтному проектуванні.

Крім того, вагоме значення мають пластичні можливості води. Вода не має конкретних розмірів і форми, а завдяки плинності здатна змінювати обсяг і величину залежно від характеру поверхонь, що обмежують її. Тому, бажаючи отримати певні площі, колір, поверхню, стан води, необхідно передбачати те, що сприятиме цьому у ємкостях, що містять її, тобто проектувати ці ємкості.

Так, для отримання проточної води днище, наприклад, каналу роблять з ухилом, а в нижній точці встановлюють приймальну ванну, звідки циркуляційною помпою воду подають знову до верхньої точки. У цьому випадку використовують гравітаційні характеристики води.

Якщо потрібно отримати воду блакитного кольору, то раціонально облицювати ємкість, що її містить, керамічною плиткою блакитного кольору, а не підфарбовувати воду барвниками.

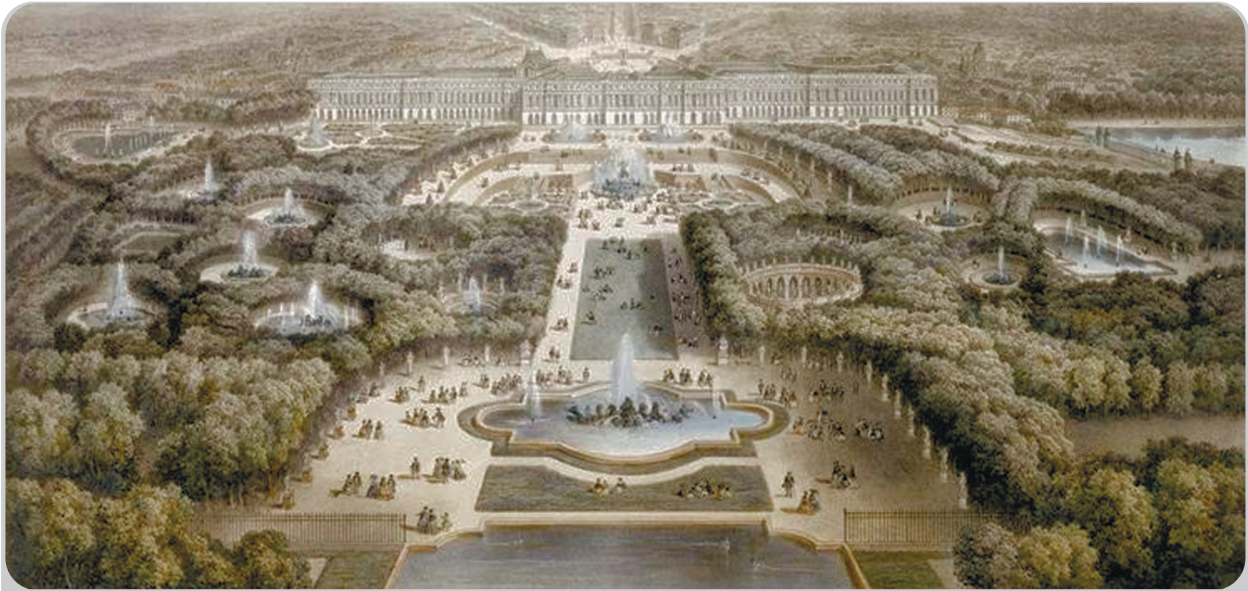
У ландшафтному проектуванні для отримання ефекту певного впливу на сприйняття людини, використовують статичний або динамічний стан води. Обидві категорії мають певний вплив: перша – спокою, рівноваги, друга – руху, мінливості.

У садово-парковому мистецтві статичний стан води був однаково важливим елементом і в класичних французьких парках XVIII ст., і в пейзажних французьких парках XVIII ст.

Незалежно від відмінностей архітектурних форм, обидва стилі використовували статичність води як нейтральний, рефлексуючий елемент, що підсилює і заохочує споглядальність.

Рухомою водою має кілька різновидів (швидкоплинна річка, водоспад, водомет, каскад). Такий стан води стимулює у людини енергію, емоційність, увагу. Рух води може супроводжуватися певним звучанням. Діапазон звучання досить різноманітний: від справжнього реву, гуркоту, до дзвінкої краплі і ніжної шурхоту. При цьому звучання легко посилити колірним або світловим супроводом.

У садово-парковому мистецтві динамічність води була важливим елементом в італійських парках епохи Відродження XVI століття.

Багато прикладів такого використання дають парки Версаля, де активно застосовували різноманітні водомети.

Рух води, що супроводжується звучанням, викликає у людини цілу гамму переживань – від заспокоєння до сильного збудження. Багато що залежить від звуків, які створює вода.

Відбивна здатність води так само є важливою властивістю для ландшафтного проектування. Вода чітко рефлектує всі деталі, що її оточують.

Ця дзеркальна властивість води в її стоячому стані сягає такого рівня, що важко відрізнити, де реальні предмети і де їх відображення. Однак це не виключає створення на воді картин і пейзажів фрагментів або контурів за допомогою вітру.

3.5.2. Форми застосування води в ландшафтному проектуванні

У ландшафтному проектуванні застосування води має кілька рівнів. Воду використовують в *утилітарних і декоративних пристроях*. До утилітарних пристроїв, що їх найчастіше застосовують, належать питні фонтани, колодязі, плескальні басейни, рибні ставки, канали. З декоративних пристроїв слід зазначити декоративні фонтани (струменеві), з об'ємною скульптурою, пристінні, водні дзеркала, каскади, водоспади. Слабко використовують можливість застосування води для теплоізоляції, шумозахисту, огорожі.

Різнманітність форм застосування води дає можливість проектувальнику використовувати різноманітні естетичні засоби для виявлення її

вищезгаданих якостей, поготів утилітарне використання води не виключає водночас і виявлення її декоративних властивостей.

Питні фонтани

□ Польща, Лодзь

Питні фонтани, наприклад, можуть бути виконані у вигляді малих архітектурних форм.

При цьому скульптурно обігрують всі елементи цієї форми: водоспад, запірна арматура, водоприймальна чаша.

Версальський парк

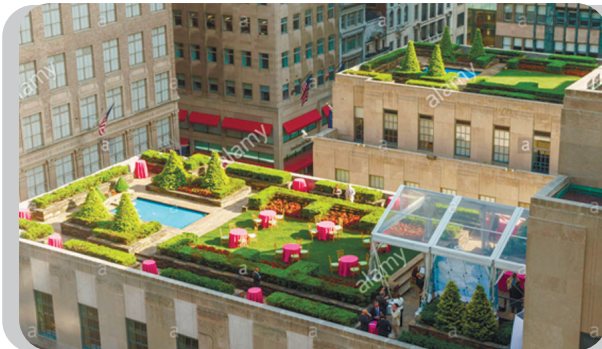

Ще більшого значення і для сучасних, і для історичних ландшафтів набувають декоративні фонтани. Особливо багато прикладів дають історичні парки. Досить назвати такі паркові шедеври, як Версаль, Петергоф, Пільніц, Тіволі.

Нині широко застосовують декоративну форму у вигляді музично-кольорових композицій. Чимало їх створено і в Україні.

Мальовничі комбінації кольору, світла, музики і живої мінливості форм у таких фонтанах створюють великий емоційний вплив на глядача,

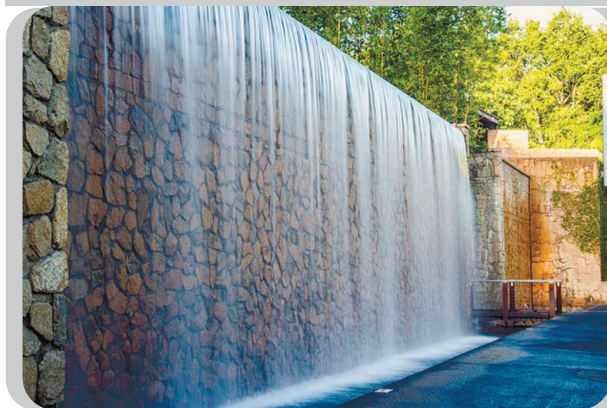
сприяють розвитку естетичної вимогливості до ландшафтної архітектури, музики, скульптури, живопису. Особливої уваги заслуговує мистецтво створення різноманітних композицій водяних струменів у таких фонтанах. Вдалим рішенням цих композицій є імітація квітів, кошиків, гейзерів.

Порівняно нещодавно воду стали застосовувати як утеплювач у складі покрівлі. При цьому водночас на таких дахах влаштовують і водяні сади.

Подібне застосування води особливо доцільно в регіонах з різким коливанням температури повітря в денні та нічні години. Ця раціональність ґрунтується на здатності води акумулювати тем-

пературу, з одного боку, і повільніше, ніж повітря, нагріватися – з іншого; крім того, водний сад забезпечує і притінення покрівлі рослинністю.

Використання води як огорожі

Заслуговує на увагу і використання води як огорожі: облаштування замість огорож ариків, каналів і ровів, наповнених водою, створення «водних стін» у вигляді водяної плівки каскаду, за якими можливе створення функціонуючого простору.

Цей простір можна використовувати, наприклад, для кафе чи ресторану за водоспадом або пішохідного переходу галасливої магістралі. До огорожувальних конструкцій належить і встановлення

сніжних і крижаних споруд на дитячих ігрових майданчиках взимку і подібні споруди в північних регіонах, використовувані для тимчасового житла або під склади.

ВОДОЙМИ ПОДІЛЯЮТЬ НА ДВІ ВЕЛИКІ ГРУПИ.

- 1. Природні водойми: озера, струмки, водоспади, джерела, гейзери, річки тощо.**
- 2. Штучні водойми: фонтани, ставки, канали, колодязі, каскади тощо.**

3.5.3. Устаткування штучних водойм

Водний і ландшафтний дизайн вимагають не тільки знань і професійних навичок, а й встановлення різного устаткування. Це дифузори і тумани, світлове обладнання, системи поливу, відкачування води, системи фільтрації води, насоси та помпи. Ключовий компонент штучної водойми – фільтраційна система. Сучасне філь-

траційне обладнання вирішує такі завдання щодо забезпечення чистоти водойми: механічна фільтрація води, біологічна фільтрація води, зниження концентрації спор мікроскопічних водоростей у воді (які викликають її цвітіння) і, нарешті, аерація води.

Фонтанні насоси

Слід пам'ятати, що фонтанні насоси призначені не для забору, а для викиду води, тому вони мають набагато більшу напірну потужність і високу продуктивність.

Насос має відповідати вимогам, що їх ставлять до цього фонтана, а ємкість резервуара має бути достатньою для нормального функціо-

нування насоса. Тому насос підбирають ще на стадії проєктування фонтана.

Фонтанні насадки

Фонтанні насадки призначені для додавання воді, що викидається, заданої форми (розсіювання, розбризкування, викидання струменя, безперервна течія у вигляді півкулі, воронки). Поєднання насадок різних форм і розмірів створюваних ними фігур дозволяє створювати найвигадливіші водні картини.

Датчики контролю рівня води – стежать за підтриманням постійного, необхідного рівня води у фонтані. Дозволяють своєчасно позбавлятися від надлишків після злив і автоматично доливати воду у разі сильного випаровування в спеку.

Датчики швидкості вітру – спеціальна система, яка стежить за силою і напрямом вітру, автоматично змінюючи продуктивність насосного устаткування залежно від вітрових навантажень.

Устаткування штучних водойм – підводна підсвітка

Підводна підсвітка – система спеціальних світильників, які розміщені всередині споруди, що дозволяє ефектно підсвітити фонтан. Є багато варіантів поєднань як білих, так і кольорових світлофільтрів.

Можливе ефективне підсвічування для будь-якого фонтану, насосне обладнання якого може бути встановлене на глибину до чотирьох метрів. Спеціальні світильники мають відповідний клас захисту від вологи IP 68.

Піщані фільтри дозволяють ефективно очищати воду від твердих часточок (зокрема дисперсної суспензії твердих фракцій у воді) і служать для підготовки води для фонтану.

Устаткування штучних водойм – підводна підсвітка

Система водопідготовки з дозованою подачею реагентів містить спеціальні пристрої, що додають реагенти, які виключають цвітіння води, розвиток у ній мікроорганізмів і водоростей. Також цей пристрій пом'якшує воду.

Туман (дифузор) для водойми. Дифузор – пристрій, що дробить водні краплі на мікроскопічні часточки, як результат утворюється холодний пар (схожий на дим або туман). Дроблення крапель провокується вібраціями спеціальної мембрани.

Декоративні тумани чудово зволожують повітря в приміщеннях і декорують резервуари, ставки і водойми водних пристроїв. Ідеальні для зимових садів, де рослини особливо потребують зволоження. Крім того, у всі дифузори вбудовано декоративну багатобарвну підсвітку

на світлодіодах, що відіграє роль підводного підсвічування водоспаду або фонтану. Кольори підсвічування можна міняти. І навіть без підсвічування ефект, створюваний дифузором, вражає величчю і наближає водоспад до натурального.

Системи освітлення мають як декоративну функцію (освітлення елементів ландшафту: парку, саду, альпінарію, ставка, квітника), так і практичну (освітлення воріт, доріжок, периметра ділянки для охоронного освітлення).

Професійно спроектована і змонтована система освітлення – невід'ємна частина комплексу робіт з озеленення, благоустрою та ландшафтного дизайну. Проєкт ландшафтного дизайну має передбачати розетки і освітлення в тих місцях, де підведено електроживлення: в насосній і очищувальній системах ставків, біля автоматичних воріт, в системі електричного обігріву доріжок.

Пристрій системи освітлення починається з проєктування. На першому етапі складають електротехнічний проєкт системи. Місце для кожного світильника вибирають залежно від його функції

і розташування освітлюваного об'єкта. Сучасні системи освітлення дозволяють створити декоративні світлові ефекти, атмосферу, що викликає певні емоції, настрої, повністю змінити враження про ландшафтний дизайн ділянки.

Одним з найефектніших прийомів є освітлення рослинності і малих архітектурних форм ділянки.

Завдяки цьому ландшафт набуває неповторного смаку. Використовують як мінімум два основних освітлення. Прожектори з-під землі і переносні світильники на гострому стовпчику типу спайк. Підсвічування зверху роблять із застосуванням освітлювальних приладів, які не завдають шкоди об'єктам озеленення.

Основна вимога під час використання підсвічування – непомітність освітлювальних приладів. Досить популярне розміщення в кронах дерев гірлянд з маленькими лампочками.

Вода у ландшафті

3.5.4. Проєктування водойми

Перший етап проєктування водного об'єкта – створення ескізу майбутньої водойми. При цьому враховують умови рельєфу місцевості, а також загальний стилістичний напрям ландшафтного дизайну ділянки. Наприклад, для ділянки, оформленої в класичному стилі, доцільним буде пристрій водойми правильної форми, а на ділянці, ландшафт якої наближений до природного, гармонійно виглядатиме водойма, що імітує природний ставок. Проєктучи водойму, обов'язково передбачають не тільки заходи щодо створення самої водойми, але й з благоустрою та озеленення її берегової лінії.

Для водойми потрібно вибрати відкрите, добре освітлене місце, бажано подалі від дерев. Вода у водоймі має добре прогріватися, не можна допускати потрапляння в неї листя і рослинних залишків. Інакше у водоймі розпочнуться процеси органічного розкладу, вода стане затхлою, дно замулиться, а рослини, посаджені у водоймі, загинуть. Водойма, як і будь-який інший елемент ландшафтної архітектури, має підкорятися загальному стилістичному рішенню. Форма

ставка може бути найрізноманітнішою, хоча слід уникати надмірно вигадливих форм, що суперечать природності.

На ділянках великих розмірів можна створювати водні каскади з декількох невеликих водойм. Воду помпою перекачують з нижнього водоймища у верхнє. Спорудження каскаду вимагає певних знань і відповідного обладнання. Штучний водотік створити простіше, якщо ділянка має ухил. У невеликих садах ложе вузького струмочка не слід робити прямим – краще, якщо струмок зробить один-два вигини, перш, ніж вийде за межі ділянки. За ходом водотоку влаштовують невеликі перепади, що імітують природні пороги або невеликі водоспади. Не обов'язково, щоб струмок вирував, це призведе до великої витрати води. Для невеликої ділянки цілком достатньо, якщо вода повільно струменіє, перекочуючись через камінчики. Переходи через струмок можна зробити у вигляді традиційних містків, а можна покласти у воду кілька великих плоских каменів і переходити по них.

Розглянемо конструкцію плівкових водойм.

Штучна плівкова водойма

Їх будувати легше, ніж наприклад з бетону. Плівка не має форми, але легко приймає її. Плівку різних видів використовують під час будівництва джерел (найменших водних споруд), струмків, каскадів, ставків різного розміру, боліт, басейнів.

Їх облаштування полягає в такому. На ділянці роблять розмітку, для неї використовують мотузку, кілочки, рулетку. Для розмічання водойм можна використовувати гнучкий шланг, це дуже зручно. Після розмічання обкопують землю по внутрішньому краю шланга (мотузки). Після цього розмітку прибирають, починають викопувати до потрібної глибини, з урахуванням того, що потрібна «подушка» під водойму. Потім на дно засипають просіяний пісок шаром завтовшки не менше 10-12 см. Добре трамбують. На пісок вистилають геотекстиль, а поверх накладають лист спеціальної плівки. У центр водойми подається зі шланга вода, під вагою якої плівка осідає. Через добу після заповнення котловану зайву плівку обрізують по краях, залишаючи мінімум по пів метра на випадок підмивання ґрунту. Краї плівки прикріплюють по периметру до землі дерев'яними кілочками або дужками з дроту. Якщо це передбачено проєктом, роблять вимощення (завширшки мінімум 50-60 см) з цегли, плитки, каменю. По дну плівкової водойми можна обережно ходити, але не можна бігати і стрибати. Гарантійний термін служби якісної й правильно покладеної плівки – 20 років, а бутилкаучукової – цілих 50 років. Під час будівництва водойм з рухомою водою використовують спеціальні насоси. Вони відрізняються споживаною потужністю (об'ємом води, що перекачується). Будівництво з інших матеріалів схоже на облаштування плівкової водойми. Головне зробити надійну подушку.

Вона є основою і для встановлення готових пластикових форм, які використовують під час облаштування водойм.

Якщо немає бажання працювати з плівкою, роботу з облаштування маленького ставка можна прискорити. Для цього варто підібрати готову чашу з ПВХ. Подібні ємкості продають в будівельних магазинах, вони можуть відрізнятися за формою і розмірами. Крім того, пластикові вкладиші помітно відрізняються за ціною та якістю. Неякісний пластик швидко руйнується під впливом морозів і ультрафіолетового випромінювання сонця.

Спочатку потрібно розмітити місце під котлован. Для цього слід вбити по периметру (кутах) кілочки і зв'язати їх мотузкою. Розмітку виконати більше розмірів чаші по 20 см з усіх боків. Вирити котлован завглибшки висота чаші плюс 20 см.

Тепер треба дно ями засипати піском, вирівнюючи його за допомогою рівня. Пісок зволожити і втрамбувати. Далі вкласти чашу в котлован, намагаючись, щоб її краї зрівнялися з поверхнею землі.

Коли чашу встановлено, потрібно засипати пісок між її бічними частинами і стінами котловану (в той самий запас в 20 см). Пісок слід засипати і легко трамбувати в міру наповнення чаші водою. Це дозволить уникнути деформації стінок резервуара.

Заливати воду в чашу потрібно не відразу, а невеликими порціями. Різке навантаження на пластик може призвести до порушення форми і пошкоджень.

Питання для самоконтролю

1. Які водні споруди в ландшафті належать до утилітарних?
2. Які види фонтанів вам відомі? Які з них можна облаштувати на території, що прилягає до міського готелю?
3. Поясніть, для чого в фонтанах використовують датчики швидкості вітру.
4. Наведіть приклади світломузичних фонтанів, що стали відомими туристичними атракціями в Україні та світі.

3.6. Основні види декоративних покриттів для доріжок і майданчиків

Покриття доріжок має бути функціональним, гарним і прийнятним за ціною.

ТВЕРДІ ДОРІЖКИ МАЮТЬ МОНОЛІТНЕ БЕТОННЕ ПОКРИТТЯ АБО ТАКЕ, ЩО СКЛАДАЄТЬСЯ З ОКРЕМИХ ЕЛЕМЕНТІВ:

- натурального й штучного каменю;
- тротуарної плитки, дерева, клінкерної цегли

Із сипких матеріалів – щебню, гравію, піску тощо – виробляють м'які доріжки.

Для виготовлення спеціальних доріжок застосовують складні технології (наприклад, покриття з декоративного бетону).

Благоустрій територій ДБН Б.2.2-5:2011 (2012 р.) п.9.1 Покриття

Матеріали для облаштування доріжок і сходів	Для твердих покриттів	Із натурального каменю	–	Плити
		Бетонні	Вібро-пресовані	Тротуарна плитка
		Керамічні	Вібро-відлиті	Тротуарна плитка, клінкерна цегла
		Дерев'яні	–	«Садовий паркет»
	Для м'яких покриттів	Піщані	–	Пісок
		Із деревної кори	–	Деревна кора
	Для комбінованих покриттів	–	–	Пластмасові стільникові панелі (газонні решітки)
	Для спеціальних покриттів	Бетонні	–	Декоративний бетон

3.6.1. Основні фізико-механічні властивості матеріалів

З різноманіття фізико-механічних властивостей природних кам'яних матеріалів зазвичай виділяють середню щільність, границю міцності

за стискання, морозостійкість, за величиною яких оцінюють їх якість і поділяють на марки.

Залежно від середньої щільності природні кам'яні матеріали поділяють на:

– легкі (пористі) ($< 1800 \text{ кг/м}^3$);

– важкі ($> 1800 \text{ кг/м}^3$);

За межею міцності за стискання (МПа) встановлено такі марки кам'яних матеріалів:		
для важких порід – 10, 15, 20, 25, 30, 40, 50, 60, 80, 100;	для легких порід – 3,5; 5; 7,5; 10; 15;	для черепашнику на кладку стін – 0,4; 0,7; 1; 1,5; 2,5; 3,5; 5

За морозостійкістю в циклах заморожування і відтавання для кам'яних матеріалів встановлено марки:
F10, F15, F25, F35, F50, F100, F150, F200, F300.

За ступенем водостійкості (коефіцієнтом розм'якшення) матеріали ділять на групи з величиною цього показника
0,6; 0,75; 0,9 і 1.

САДОВІ ДОРІЖКИ ЗА ФУНКЦІОНАЛЬНІСТЮ Є ТАКІ:

- основні – пов'язують між собою вхідну частину з основними об'єктами і будинком. Їх оптимальна ширина 1,5-2 м;
- другорядні, прогулянкові – ведуть до всіх архітектурних будівель на території двору (господарських і побутових будівель, гаражу, стоянки, альтанок, басейнів, лазень, скверу або фонтану). Вони менш складні в конфігурації з мінімальною шириною від 0,5 м і не більше 1 м;
- дрібні сполучні стежки, які відгалужуються і пов'язують між собою більші садово-паркові частини, забезпечуючи зручний прохід до квіткових і газонних клумб, фонтанів, грядок. Їх поверхня може бути неоднорідною, а ширина має бути непомітною на загальному фоні (до 0,5 м).

УМОВНО ДОРІЖКИ РОЗДІЛЯЮТЬ НА ДВА ЗАГАЛЬНІ ТИПИ:

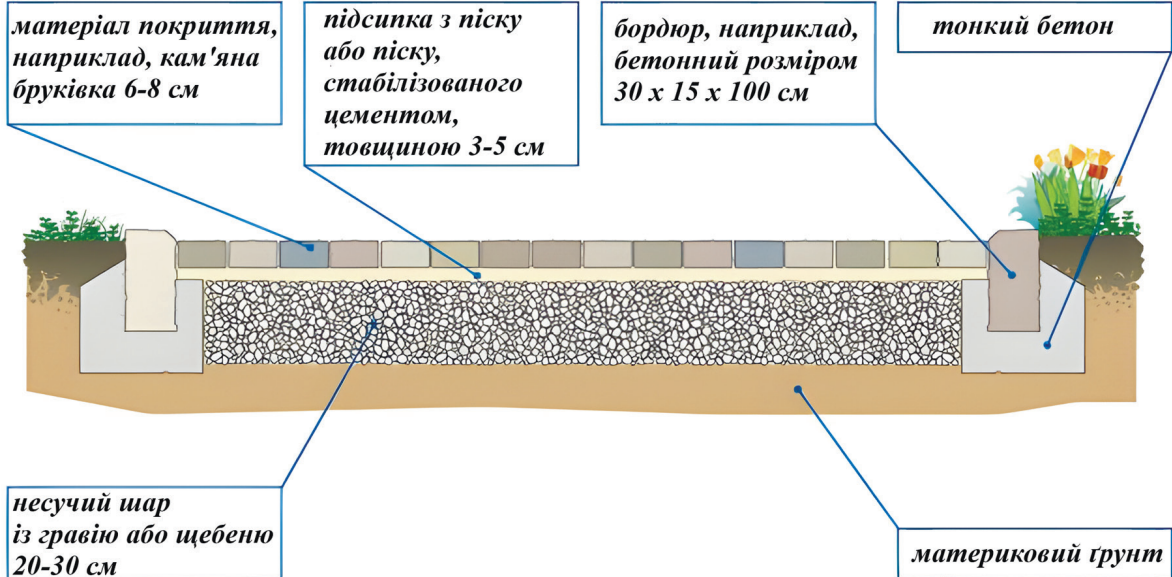
- Утилітарний вибирають під час облаштування господарської зони або під'їзних автотранспортних шляхів до паркувальних місць завширшки 2,5-3 м. Обов'язково враховують стійкість до навантажень, габарити і вагу транспорту. Як оздоблювальний матеріал використовують бетон або тротуарну плитку.
- Що стосується декоративного типу, то його призначенням передусім є естетична прикраса і надання елементу унікальності без будь-яких побутових навантажень. Часто їх прокладають для стилізації ландшафту завширшки до 1,5 м в зонах відпочинку і прогулянкових місцях. У такому випадку може бути використана та сама тротуарна плитка, але вже меншої товщини або будь-які інші матеріали, що їх використовують для декору.

Конструкція дорожнього полотна залежить від безлічі чинників: типу і структури ґрунтового пласта, передбачуваного навантаження та інтенсивності використання, рівня ґрунтових вод і сезонних переміщень ґрунту.

Конструкційно переходи складаються з основних елементів: траншеї; фундаментної ос-

нови, що містить підстильний шар дренажу і буфера (рівномірно розподіляє навантаження на ґрунт). Орієнтуючись на функціональне навантаження, облицювальні вироби розміщують на піщану (садові доріжки), гравійно-піщану подушку (пішохідні) і армований бетон (під'їзні шляхи та майданчики).

Складники садової доріжки

3.6.2. Природні кам'яні матеріали (шашка, кам'яна бруківка, бортові камені, кам'яна плитка, бутовий камінь, валунний камінь, галька, гравій, пісок, щебінь)

Фактуру і колір садових й ландшафтних настилів слід підбирати з орієнтиром на елементи озеленення, екстер'єр фасадів будинку і архітектурних споруд. Для їх облаштування можна використовувати підручні засоби, натуральні і штучні покупні матеріали, економні або дорогі. Однак до них ставлять загальні вимоги. Важливим чинником є функціональне навантаження,

міцність і адаптованість до погодних умов (волого- і морозостійкість, стійкість до високих температур), екологічність, термін служби та утримання в чистоті. В місцях інтенсивної експлуатації рекомендовано робити щільне незбиране мощення штучним матеріалом, а стежки для нечастого використання можна облаштувати насипним методом.

Ландшафтні доріжки

Їх можна диференціювати за технологічними ознаками укладання, які залежать від виду матеріалу.

Нині для створення доріжок використовують десятки різноманітних матеріалів.

Природний камінь – красиво, надійно і дорого. Доріжки з натурального каменю ідеальні для використання в садах в японському стилі.

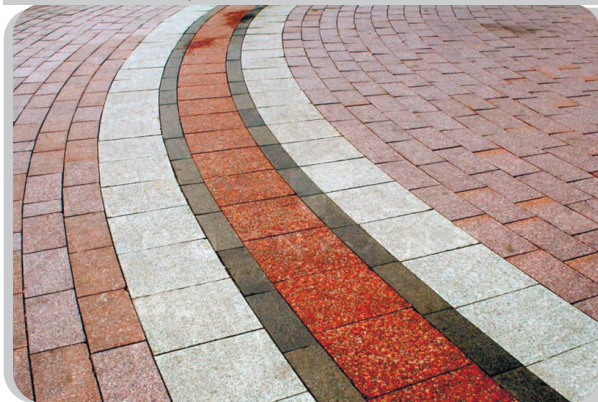
Бруківка з натурального каменю

Вибираючи таке покриття для власного будинку варто звернути увагу на низку переваг, які у нього є. Це насамперед довговічність – граніт один з найбільш довговічних і міцних каменів, кам'яна бруківка стійка до різного роду перепадів температури, високої вологості, сильного тиску, вібрацій і сильних механічних ударів, внаслідок чого таке покриття прослужить довгі роки, не потребуючи ремонту.

Отже, кам'яна бруківка як дорожнє покриття є вигіднішим за будь-яке інше покриття, що потребує частішого втручання. Не менш важливою перевагою бруківки є те, що за потреби проведення різних ремонтних чи земляних робіт її легко знімати з можливістю повторного укладення за незмінною технологією, чого не скажеш, наприклад, про асфальт чи бетон. Крім того, з використанням бруківки можна створити ідеально рівну поверхню без тріщини і про-

валів, яка зберігатиме свій вигляд довгий час, водночас асфальт, як би ідеально ви не підготували для нього місцевість, згодом однаково набуває досить непривабливого вигляду.

Завдяки наявності зазорів між бруківкою на ній не буває скупчення води і зберігається газообмін ґрунту під плиткою (ґрунт залишається живим), що дозволить багаторазово перепла-новувати ландшафт. Не можна не згадати декоративні якості кам'яної бруківки.

Кам'яна бруківка

Завдяки використанню граніту різного кольору і фактури, а також різних методів виготовлення і укладки можна створювати унікальні композиції. На відміну від більшості сучасних матеріалів кам'яна бруківка є на 100% екологічно чистою.

Кам'яна бруківка не плавиться на сонці як, наприклад, асфальт, що за нагрівання понад 25°C починає виділяти в атмосферу канцерогенні речовини (летючі похідні нафти, які особливо шкідливо вдихати дітям), має менший коефіцієнт вбирання води, ніж пресована чи лита бруківка і відповідно більший строк служби. Також їй не загрожує втрата декоративних властивостей – на відміну від штучної бруківки, вона не втрачає колір.

Звичайно, як і будь-який матеріал, бруківка має низку недоліків. За високу міцність доводиться платити великою масою, що природно ускладнює її транспортування. Ще одним недоліком бруківки є її слизькість у зимовий період, як свідчить людський досвід, хоча зрозуміло, що зовсім неслизької бруківки ви не знайдете. Використання бруківки з шорсткою поверхнею (колота, колото-різана) або поси-пання піском позбавляє цього недоліку.

Бортові камені

Бортові камені бетонні і залізобетонні призначені для розмежування проїжджої частини вулиць і доріг від тротуарів, газонів, житлових майданчиків, садових ділянок, захисту укріпленого ґрунту від розмивання.

Дорожні борти застосовують для зміцнення дорожнього полотна та водовідведення, спрямовуючи за їх допомогою зливні потоки з дороги у водоприймачі спеціального призначення.

Кам'яна плитка

Доріжка з поодиноких плит чи каміння підходить для місць, якими не дуже часто ходять, чи для ділянок великої площі. Щоб замостити їх суцільним полотном треба дуже багато матеріалу, а отже, витрат.

Садові доріжки з поодиноких кам'яних натуральних чи штучних плит – оригінальне рішення для ландшафтного дизайну саду чи подвір'я, особливо, в поєднанні з зеленим газоном. Між

плитами чи камінням таких доріжок, до речі, можна вирощувати трави а вздовж – створити розарій.

Бутовий камінь

Природний камінь бут – це, в першу чергу, будівельний камінь природного походження, який широко застосовують у будівництві. Його одержують з різних міцних гірських порід, що мають магматичне, осадове або метаморфічне походження.

Завдяки цьому існує така велика різноманітність кольору каменю з різних кар'єрів.

Природний камінь бут – це штучний камінь розміром 150 – 500 мм і масою 20 – 40 кг. За формою підрозділяють на рваний, постелистий і плитняковий. Бут рваний – шматки неправильної форми з горбистою поверхнею. Бут постелистий має не менше однієї гладкої грані. А ось бут плитняковий має дві паралельні грані. Усі види каменю мають своє, суто ужиткове застосування під час зведення різних споруд, їх використовують за різних технологій кладки каменю. Кладку буту називають кладкою при-

родного каменю. Облицювальний камінь виділяють окремо.

Мало хто знає, що природний камінь бут має дуже хороші технічні (міцності) показники для застосування його в будівельних конструкціях, а саме для фундаментів бутових і бутобетонних, для підземних бутових стін, що дуже актуально для сучасних приватних житлових будинків, для стін будь-яких неопалюваних будинків, споруд, конструкцій. За ступенем морозостійкості і міцності на стиск, що дуже важливо для вищеперелічених конструкцій, ви не знайдете кращого матеріалу, ніж природний камінь бут.

Валунний камінь. Галька

Способи мощення доріг валунами були відомі ще в стародавні часи, про що свідчать багаточисельні джерела. Валуні – це окатані уламки гірських порід, що утворилися за їх переміщення водними потоками і льодовиками.

У природі валуни трапляються розміром від 10 см до 10 м у діаметрі. Незважаючи на інтенсивне використання нашими предками цього будівельного матеріалу, природа ще зберігає чималі запаси валунів.

Галька – «молодша сестра» валунів. Це також

окатані уламки гірських порід, але вже менших розмірів (1-10 см), округлені водними потоками або морськими хвилями. Цей матеріал краще підходить для влаштування невеликих доріжок, наприклад, між рабатками багаторічників.

Садові доріжки з гравію, гальки, щебню, піску, дерев'яної щепи – так звані насипні

Під час роботи з щебнем і гравієм треба знати таку особливість каменю: він лежатиме спокійно на рівній поверхні. Якщо садові доріжки з гравію на поверхні зі схилом, то слід обов'язково зміцнити форму (створення упорів, оформлення границі біля кожного ярусу, бетонування окремих ділянок).

Також гравій має досить низьку вартість, його зручно і швидко викладати. Недолік його в

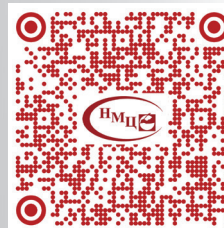
тому, що через нього проростають бур'яни, які доводиться регулярно прополювати.

Дерев'яні садові доріжки

Дерев'яні садові доріжки – недорогий і цікавий варіант, але, на жаль, недовговічний. Значно довше за інші дерева під час організації садових доріжок можна використовувати модрину.

Від вологи вона стає тільки міцнішою і помітно довше зберігає цілісність структури. Для укладки можна використовувати колоди, дошки, дерев'яні кругляки (спили).

**Природне покриття
доріжок**

Питання для самоконтролю

1. З яких матеріалів можна облаштовувати садові доріжки?
2. Визначте переваги і недоліки садових доріжок з бруківки з натурального каменю.
3. У чому полягають недоліки насипних садово-паркових доріжок (дрібна галька, щебінь, пісок тощо)?

3.7. Штучні декоративні покриття (клинкерна цегла, будівельна цегла, тротуарна плитка, асфальт, дерево, штучний камінь тощо)

Плитка тротуарна

Міцний, довговічний, зносо- і морозостійкий матеріал, популярний своєю практичністю, різноманітністю декоративних геометричних форм, фактурною та різнобарвною глазурованою поверхнею, що дозволяє проявити будь-яку дизайнерську фантазію.

Розчин для тротуарної плитки складається з цементно-піщаної суміші з можливим додаванням пігментних барвників або її виробляють однотонною з поверхневим фарбуванням. Штучна продукція порівнянна за міцністю з природним каменем і має товщину 20-100 мм.

У продажу більш поширені два види матеріалу, орієнтовані на технологію виготовлення, – вібролита тротуарна плитка і вібропресована. Для парадних входів, під'їзних шляхів рекомендують застосовувати вібролиту універсальну заввишки 60-80 мм, а для стежок підходить другий варіант з меншою товщиною. Плиткове покриття помірно реагує на високі температури. За дотримання технології укладання покриття не утворює западин, забезпечує хорошу водовідвідну систему через міжшовні зазори.

Якщо порівнювати садові матеріали для укладки, тротуарна плитка, ціна якої виражається у вартості за квадратний метр, значно дешевше природного каменю, але дорожче бетонних, цегляних і дерев'яних настилів. Крім основних характеристик, вибираючи матеріал, слід звернути увагу на параметр водопоглинання і фактуру поверхні – гладка структура підвищує ймовірність ковзання в зимовий або дощовий період.

Укладка плитки тротуарної здійснюється із заглибленням близько 10 см на пошарову подушку з гравію або щебню і піску. Вироби встановлюють в одній площині, підбиваючи гумовим молотком або киянкою. Шви затирають піском або цементно-піщаною сумішшю (1:4) і змочують водою.

Штучний камінь

Гарно, як у випадку з природним, але значно дешевше і простіше під час укладання. Є кілька способів виробництва штучного каменю досить високої якості. Як не дивно, для цього не потрібні ніякі надприродні матеріали.

Перший спосіб: пісок, цемент і вода, другий: виготовлення з алебастру або гіпсу, третій і поготів креативний: клей, затирка для швів,

пігмент і морська сіль. Існує і безліч інших варіантів.

ЯКЩО БРАТИ ЗА ОСНОВУ НАЙПРОСТІШИЙ АЛГОРИТМ, ТО ПРОЦЕС ВИГОТОВЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ ДЛЯ ОБРОБКИ ТА ОФОРМЛЕННЯ МОЖНА ВКЛАСТИ ВСЬОГО В КІЛЬКА ПУНКТІВ:

- **вибір матеріалів для змішування;**
- **дозування і змішування;**
- **укладання у форми і просушування;**
- **отримання матеріалу, часткове доформування.**

СПЕЦІАЛЬНА ДОРОЖНЯ ЦЕГЛА

Не варто використовувати звичайну червону чи силікатну – швидко розпадається в ґрунті.

Клінкерна цегла

Переваги цегляних доріжок. Крім жовтого, цегла може бути інших кольорів, від абрикосового до темно-коричневого і навіть чорного. Також слід зазначити про різноманітність розмірів і форм блоків, їх взаємне розташування під час укладання.

З усього цього виходить достатньої великий набір варіантів зовнішнього вигляду доріжок, який підходить до будь-якого ландшафтного дизайну садової ділянки. Крім того, садову доріжку з цегли викладають набагато легше, ніж гравійну.

Клінкерну тротуарну цеглу виробляють із спеціального виду глини, яку в процесі виготовлення обпалюють до повного запікання (за температури близько 1200°C). Ця технологія виготовлення надає їй різних відтінків, забезпечуючи високу міцність і дозволяє використовувати її для кладки тротуарів замість натурального каменю, оскільки він відрізняється міцністю і

довговічністю.

Існує понад 60 різних кольорів клінкерної цегли, які утворюються в результаті змішування різних сортів глини та особливої подачі кисню під час випалення. Вона не линяє і не вигорає впродовж всього терміну експлуатації покриття. Іншою перевагою клінкерної цегли є її вельми різноманітна форма і фактура: гладка, шорстка, структурована, штучно зістарена, яку випускають у вигляді квадратів, брусків, мозаїки, клинів (для кругових малюнків). Моцнення без гострих кутів, вигадливі візерунки тепер «під силу» формовому дорожньому клінкеру.

Бетонні доріжки

Бетонні доріжки можуть бути як залити власноруч, так і з готових бетонних плит. Перші, звичайно, виглядають цікавіше. Приваблює в них доступна вартість, простота облаштування та можливість застосування обробки, крім того, висока надійність.

Простий процес укладання бетону дозволяє створити бетонні доріжки своїми руками, їх декорування може бути виконано в стилі, притаманному для ландшафтного дизайну ділянки.

Звичайно, для створення якісного бетонного покриття доведеться дотримуватися технології виконання робіт.

БЕТОН У СУЧАСНОМУ БУДІВНИЦТВІ ВИКОРИСТОВУЮТЬ ДОСИТЬ ЧАСТО, СВОЄЮ ПОПУЛЯРНІСТЮ ВІН ЗОБОВ'ЯЗАНИЙ:

- *можливості тривалої експлуатації бетонних споруд;*
- *високим показникам міцності, здатності витримувати серйозні механічні навантаження;*
- *простоті роботи з матеріалом, можливості відмовитися під час спорудження доріжки від послуг фахівців і обійтися без використання спеціальної техніки;*
- *низька вартість, можливість за невеликих витрат отримати більш комфортне перебування між об'єктами господарювання на ділянці;*
- *стійкість до погодних умов, зокрема до підвищеної вологості і низьких температур.*

Саме завдяки останньому пункту бетон можливо застосовувати під час спорудження фундаментів і будівництва бетонних доріжок.

Доріжка, що споруджується, може мати будь-яку форму, для створення вигинів просто потрібно зробити опалубку відповідної форми. Щоб бетонна поверхня не здавалася сірою і нудною, можна в процесі замішування бетону додати в нього спеціальні фарбувальні пігменти, кольорова доріжка буде гармонійніше

виписуватися в ландшафт і доповнювати живоплоти або клумби. За бажанням можна прикрасити садові доріжки плитковою мозаїкою, фрагментами природного каменю, інших доступних матеріалів. Для цього буде потрібно занурити декоративні елементи в бетон впродовж кількох годин після його заливки.

Спеціальні форми для створення садових доріжок з бетону сьогодні можна придбати в багатьох будівельних магазинах.

Садовий паркет

Садовий паркет або, як його ще називають, декінг чи пластикова доріжка, зовні виглядає, як дерев'яний настил, але значно вигідніший з погляду довговічності та простоти експлуатації.

Дуже перспективним і рентабельним матеріалом для будівництва на відкритому повітрі на цей час є терасна дошка, яку виготовляють із екологічно чистих матеріалів. Як сировину таких будматеріалів для терас використовують натуральне дерево, або суміш деревини з полімерами. Отже, у продаж надходить терасна дошка декількох видів, відрізняючись складом, розміром, кольором та виробником.

Монтаж та укладка тераси з подібних матеріалів можлива як для піднесених над землею майданчиків, так і для облаштування садових доріжок, лазень, саун і територій навкруги басейнів. Натуральні кольори поверхонь дуже гармонійно поєднуються з природними ландшафтами, доповнюючи колорит та відображаючи певний стиль.

В УКРАЇНСЬКИХ ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИНАХ ТА НА ТОРГОВЕЛЬНИХ БУДМАЙДАНЧИКАХ ТЕРАСНІ ДОШКИ КУПИТИ МОЖНА З ТАКОГО МАТЕРІАЛУ:

- звичайного дерева;
- деревини, що пройшла термообробку;
- цінних порід дерева;
- деревинно-полімерного композиту.

Кожний з видів має гарні функціональні властивості, та відрізняється ціною. Виготовлені з натуральної сировини заготовки коштують по-різному залежно від породи дерева.

Недорога терасна дошка з полімерного композиту в Україні останнім часом найбільш поширена. Вона вологостійка, міцна, стійко витримує статичне навантаження, стирання, мороз і спеку. Кількість натуральної сировини у такому матеріалі досягає 70 %, що робить будматеріал

безпечним для використання у зонах, де бувають діти та тварини.

Штучне покриття доріжок

Питання для самоконтролю

1. Які матеріали можна використовувати для виготовлення садової плитки?
2. Які штучні матеріали для садових доріжок належать до екологічно безпечних?
3. Визначте переваги і недоліки садового паркету.
4. Які з штучних матеріалів для садових доріжок є найекономічнішими?

3.8. Облаштування і утримання газонів

3.8.1. Поняття газону, види штучних газонів

Газон – певна ділянка однорідної території з штучним дерновим покривом, який створюється посівом і вирощуванням дерноутворювальних трав (переважно багаторічних злаків) або одернуванням

За способом створення газони поділяють на посівні та рулонні.

Рулонний газон

Найсучаснішим способом створення якісного газону вважають використання готового рулонного газону. Його вирощують впродовж двох років в розсаднику за спеціальною технологією.

Коли газон готовий, спеціальною технікою його зрізають та згортають в рулони, потім перевозять на ділянку та правильно укладають, створюючи цим новий газон на місці, де ще вчора була лише земля. Такий тип газону відразу утворює рівний і густий трав'янистий покрив яскравого насиченого кольору. Трава швидко приживається і не містить бур'янів. Рулонний газон можна укласти навіть там, де створення посівного газону неможливо. Наприклад, на схилах, де дощ змиває і ґрунт, і насіння. Рулонний газон поглинає опади у чотири рази швидше, ніж поле дикорослих трав, і вдвічі швидше, ніж посівний газон після трьох років вирощування. Рулонний газон не потребує особливого догляду. Необхідно лише регулярно скошувати, поливати і періо-

дично підживлювати газон. Оптимальне рішення – влаштування автоматичної системи поливу. Відомо, що доглянутий газон поліпшує зовнішній вигляд будинку, тим самим підвищуючи вартість нерухомості більш ніж на 15%. Неймовірно, але факт: витрати на вирощування посівного газону на ділянці значно перевищують вартість готового рулонного газону. Розмір одного рулону газону – 0,4 м x 2 м (0,8 м²). Висота скошування трави – 4-6 см. Партерні газони вважають найбільш складними, вони вимагають спеціальних підготовчих робіт, ідеального вирівнювання, тільки ручного прополювання. Партерні газони не призначені для ходіння, вони не витримують навіть мінімальних навантажень, служать тільки для прикраси саду.

ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ ГАЗОНИ ПОДІЛЯЮТЬ:

Партерний газон

Партерні газони влаштовують у парадних частинах об'єкта. Це один з найбільш трудомістких типів газону, вищої якості, він перевершує всі інші за своїми декоративними властивостями.

Партерні газони вважають найбільш складними, вони вимагають спеціальних підготовчих робіт, ідеального вирівнювання, тільки ручного прополювання. Партерні газони не призначені

для ходіння, вони не витримують навіть мінімальних навантажень, служать тільки для прикраси саду.

Звичайний газон

Найпоширеніший вид газону, досить стійкий до навантажень, добре відновлюється і швидко відростає. За незначної зміни видового складу добре росте в затінених місцях.

Спортивний газон

Такий вид газону використовують для спортивних майданчиків.

Оскільки вони піддаються великому навантаженню, він відрізняється високим ступенем стійкості до витоптування і швидким відновленням.

Мавританський газон (квітучий)

Яскрава мальовнича галявина з низькорослих трав і квітучих все літо польових квітів. До складу такого газону входять багаторічні та однорічні квіти: мак, волошка, гіпсофіла, льон, незабудка лісова, піретрум рожевий, конюшина червона та інші.

Такий травостій скошують тільки один раз за вегетаційний період, після закінчення фази масового цвітіння. Для мавританських газонів слід

вибирати відкриті сонячні місця, вони не переносять затінення.

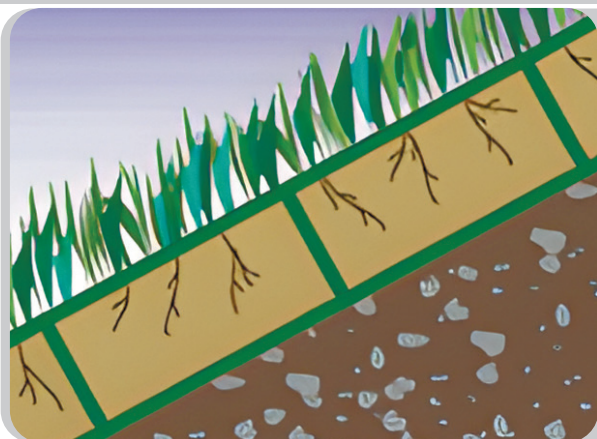
Газони спеціального призначення

Це газони на скосах шосейних і залізних доріг, гідротехнічних споруд, на аеродромах, заправках АЗС.

3.8.2. Облаштування газону

Визначення місця розташування

Гарний газон обов'язково має бути розташований горизонтально. Чудовими газонами можуть стати і схили. Великого значення при цьому набуває правильне планування. Необроблений ґрунт варто правильно розпланувати для наступної закладки насіння

Іноді невеликий схил донизу від споруди часто є вигіднішим, тому що поліпшує дренаж. У цьому випадку для досягнення високих декоративних властивостей газону можна вирівню-

вати нижній шар ґрунту. У багатьох випадках перед вирівнюванням може виникнути необхідність зняття верхнього шару ґрунту. Після вирівнювання верхній шар ґрунту повертають

назад й формують його однаковим завтовшки.

У разі використання газонної сітки досягається створення газону й на схилах з великим

ухилом. Для зміцнення схилів також можна використовувати травосуміші індустриального призначення, призначені для зміцнення укосів і ярів.

Підготовка ґрунту

Найкращі газони одержують на супіщаних ґрунтах.

Якщо на ділянці важкі глинисті ґрунти, то для того, щоб створити кращу кореневу зону, на неї рекомендується насипати шар піску завтовшки 5-15 см. Витрата піску: 5-15 кг/м².

Торф зазвичай не додають. Верхній шар ґрунту перемішують на глибину 10-20 см, щоб не залишалося грудок. Після перекопування пісок змішується із глиною, і отримуємо потрібний склад.

Коли ґрунт піщаний легкий, вносять низинний торф з розрахунку 4-5 кг/м². Для ущільнення ґрунт на невеликих ділянках краще втоптувати ногами, на більших – використовують газонний валик.

Всі роботи зі змішування й підготовки ґрунту слід проводити на сухому ґрунті. Якщо необхідно створити газон на схилі або газон у місцях паркінгу (в'їзд у гараж), доцільно застосовувати газонні ґрати.

Обробка ґрунту

Посівний шар. Підготовку посівного шару для закладки газону проводять дуже ретельно. Переконайтеся в тому, що дренажна система проходить через шар ґрунту, у якому розвивається коріння. Ґрунт попередньо скопують на глибину 10-15 см.

Перш ніж почати вирівнювання, треба прибрати сміття. Якщо ґрунт якийсь час не обробляли, то перед висівом трави буде корисно

звільнити його від насіння бур'янів, інакше вони проростуть і завдадуть клопоту на знову засіяному газоні. На газоні мають рости тільки посіяні трави. Найкращим способом є розпушування всієї ділянки з регулярними інтервалами у міру появи бур'янів, поки не настануть найкращі строки для сіви трави. Можливе хімічне знищення бур'янів.

Дренаж

Дренаж роблять на ділянках, де застоюється вода після дощів, поливу, танення снігу. Перш ніж повернути на місце знятий під час вирівнювання родючий шар ґрунту, насипте на неродючий ґрунт шар гравію, крупного каміння або битої цегли висотою 10-15 см і добре його втрамбуйте. Потім укладіть шар дрібних камінчиків або піску заввишки 15 см і теж утрамбуйте. Після всього цього поверніть на місце знятий родючий шар ґрунту.

Отже, ґрунтовий профіль вашої ділянки виглядатиме так: 15-20 см – родючий шар; 10-15 см – шар піску або дрібних камінчиків; 10-15 см – шар крупного каміння; далі – неродючий ґрунт.

Якщо газон великий, простіше зробити дренажні канали. На ділянці з невеликим схилом спочатку за допомогою нівеліра визначають на-

прямок стоку ґрунтових вод. На найближчому піднесенні влаштовують так звану нагірну канаву. Її призначення – перехоплювати весняні й зливові води з найближчого косягору. Нагірну канаву роблять із невеликим ухилом, тоді дно не розмиватиметься, і вода не стане застоюватися. На легких ґрунтах для зменшення розмиву ґрунту дно вистилають плівкою й присипають гравієм.

ВНУТРІШНЬОГРУНТОВА СИСТЕМА ЗРОШЕННЯ

Створення внутрішньогрунтової системи зрошення – процес, що вимагає правильного розрахунку:

- тиск водяного насоса має відповідати системі поливу, забезпечуючи її повне завантаження;
- води має вистачати мінімум для одного поливу;
- резервуар з водою, таймер, насос мають перебувати в теплому місці, щоб уникнути ушкоджень системи, пов'язаних із заморозками й морозами;
- для транспортування води усередині ґрунту краще користуватися металевими трубами або міцними, що витримують тиск ґрунту мастиковими, а також армованими шлангами;
- не допускайте замерзання води в системі взимку, що може призвести до розриву труб і шлангів;
- продувайте систему після останнього поливу, використовуючи компресор або водяний насос, якщо він обладнаний для цього;
- прокладайте систему в глибших шарах ґрунту, де не відбувається замерзання води (це можливо тільки в регіонах з теплими зимами);
- перш ніж закопати систему в ґрунт, перевірте її роботу в різних режимах (полив, продув), розмістивши систему на поверхні ділянки.

СІВБА

Нескладний і цікавий процес, що потребує правильного виконання певних операцій. Перед сівбою травосуміш ретельно перемішують. Сівбу проводять в безвітряну погоду, можна відразу після того, як закінчили розпушування ґрунту й вирівняли її поверхню. Сіяти необхідно в сухий ґрунт.

Щоб на пухкому ґрунті уникнути утворення слідів від ніг або сівалки, а також для забезпечення більш рівномірного заглиблення насіння,

рекомендується ущільнити верхній шар ґрунту безпосередньо перед сівбою, використовуючи ковзанку, газонний валик, широку дошку, аркуш фанери або іншим підручним способом. На легкому (піщаному, супіщаному) ґрунті рекомендується також протоптування.

Використовуючи звичайні або віялові граблі, проведіть легке розпушування верхнього шару ґрунту на глибину до 3 см.

ІСНУЄ ДВА СПОСОБИ СІВБИ НАСІННЯ ТРАВ:

- вручну;
- з використанням спеціальної сівалки.

Після внесення травосуміші ґрунт можна злегка розрівняти граблями, щоб покрити насіння шаром землі завтовшки не більше 5 мм. У разі закладення насіння у ґрунт глибше 1 см збільшуються строки сходів і насіння трав втрачає енергію проростання. Тому його залишають практично на поверхні, накотивши валиком або котком.

Щоб насіння не рознесло вітром і його не виклювали птахи рекомендується дещо ущільнити ґрунт будь-яким підручним способом: газонний валик, коток, керамічна труба тощо.

Перевага віддається сітчастому валку перед гладким. Використання сітчастого валка є простим і ефективним способом закладення насіння у верхній шар ґрунту. Поверхня залишається однорідною і на ній не утвориться кірка.

Не можна ущільнювати газон за вологого ґрунту, інакше відбувається налипання насіння і сівба уже буде нерівномірною.

Полив

Важливий захід під час сівби насіння – полив. Варто здійснювати його рано вранці і ввечері, тому що у разі поливу вдень волога може нашкودити насінню більше, ніж принести користі.

Полийте ділянку рясно, але не допускайте калюж поки трава не виросте заввишки 1-2 см. Далі поливайте за потреби. Полив проводьте м'яким зрошенням або дощуванням, щоб уник-

нути утворення вимоїн і уникнути змиву насіння.

Не рекомендується ходити по траві, поки вона не досягне висоти 6-8 см.

Скошування трави на знову засіяному газоні

Перший раз молоду траву підстригають за досягнення нею висоти 8-12 см. Під час першого скошування варто видалити тільки 1-2 см верхівок листів, бажано гострим ножом газонокосарки.

Можливо, висота листків на якийсь час зменшиться ще на 0,5 – 1,5 см (для рослини перше скошування – стрес). За подальшого скошування

висоту поступово знижують, поки вона не досягне 3-5 см (залежно від обраної травосуміші).

Питання для самоконтролю

1. Поясніть, чому внутрішньогрунтова система поливу є більш ефективною в екологічному та економічному аспектах?
2. Який вид газону рекомендований для парків відпочинку?
3. Поясніть, завдяки яким особливостям рулонний газон набув широкої популярності.

**Тестовий контроль.
РОЗДІЛ 3.
ЛАНДШАФТНИЙ
ДИЗАЙН**

Олена ЕЙХМАН

Навчальне видання

Основи дизайну та естетичного оформлення закладів розміщення
Навчальний посібник

Українською мовою

Редактор Н. Цибенко, І. Сєрова
Комп'ютерна верстка Ю. Пироженко
Дизайн Ю. Пироженко

Умов друк. арк. 10,7

Науково-методичний центр ВФПО
Київ-151, вул Смілянська, 11
тел. 242-35-68

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи ДК № 1310